

*Valoda dzīvo,
ja Tu tajā runā*

UDK 821.174-9(082)
Va390

Redaktors *Valdis Rūmnieks*
Korektore *Gunita Arņava*
Projekta vadītāja *Velga Līcīte-Meldere*

Maketētāja *Vanda Voiciša*
Iespiests SIA „IBC Print Baltic”

Pirmā vāka noformējumā izmantots Milānas Kazicānes,
Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas 10. klases skolnieces, zīmējums

Pēdējā vāka noformējumā izmantots Zanes Rizgas,
Jēkabpils Agrobiznesa koledžas 2. kursa studentes, zīmējums

ISBN 978-9934-617-22-5

© Latviešu valodas aģentūra, 2023

Latviešu valodas aģentūra

Latviešu valoda ir dzīva

Stipri piņķerīgu tēmu izvēlējās Latviešu valodas aģentūra – „Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā”. Bez visiem citiem apliecinājumiem, ka latviešu valoda ir dzīva un tā tam mūžīgi būs būt, vajadzēja paanalizēt tās patieso stāvokli un ko darīt lietas labā. Un te atklājas bēdīga aina. Jau krietni iepriekš profesionāļi, valodnieki un eksperti cēla trauksmi par angļu valodas pārliko ietekmi uz latviešu. Internets nav un nevar būt vienīgais ziņu, filmu un mūzikas avots. Mēs taču saprotam, ka vilinoši ir paskatīties bildīti vai pat video, lai baudītu to, saprotams, ar angļisko tekstu.

Žūrija izvērtēja milzīgo apjomu – tiešām ļoti daudz atsūtīts! Mēs meklējām savdabīgo, neparasto. Daži bija apmierinājušies ar vispārējām frāzēm – no interneta un enciklopēdijām. Citi iedziļinājās un salīdzināja latviešu valodu ar ozolu vai uzrakstīja jauku pasaku par valodām. Bet ar pasakām es ieteiktu būt ļoti uzmanīgam. Redzamā pretrunā var nonākt, salīdzinot dokumentalitāti, latviešu valodas vēsturisko attīstību, domājot par pasakas stilistiku ar tās laimīgajām beigām. Žūrijasprāt, labākie darbi bija

tie, kas satur paša domas, ļoti praktiskus ceļus, kā uzlabot latviešu valodas tīrību.

Žūrijas pārstāvji ar sāpēm lasīja par anglicismiem mūsu valodā; vēl trakāk – latviešu jaunieši savstarpēji sarunājas angļiski, turklāt noplicinātā angļu valodā, kas juku jukām samaisīta ar krievismiem. Tā esot stilīgāk. Iespējams, ka tā ir tikai slimība vai attiecīgās klases (skolas?) vājums. Redzīgākie skolēni izstrādā apņemšanos runāt literāri pareizi, nepiesārņot latviešu valodu ar visāda veida barbarismiem; vēl jaunieši prasa valsts iejaukšanos – vienā konkursa darbā pat bija minēts, ka vajagot valodas policiju. Tā nu tas ir – dzīvojam interneta laikmetā, kad viss norit angļiski (es domāju – starptautiskā līmenī). Skolēni prasa kontrolēt internetu, attīstīt valstiskas programmas ar spēlēm, filmām, mūziku utt. Bet neba nu daudzmiljardu investīcijas atrisinās latviešu valodas eksistenci un attīstību.

Atkārtotju – Latviešu valodas aģentūra izvēlējusies ļoti sarežģītu tēmu. Tikai no pašiem būs atkarīgs, kādā telpā dzīvosim – latviskā vai angļiski krieviskā vidē?

Par krievismiem. Nav jālieto šie barbarismi, jo pretī stāv latviešu valoda – bagāta un kupla. Es pat nezinu, no kurienes nāk šie krievismi. No interneta, vecākiem, skolas vienaudžiem? Es ticu, ka tie aizies nebūtībā. Mēs stingri iestājamies par latviskām vērtībām, un tāda ir valsts valodas politika.

Somu dzejniece un tulkotāja Heli Lāksonena (*Heli Laaksonen*) saka: „Latvija ir brīnums: Eiropas vidū saglabājusies sena, dzīvotspējīga valoda, kas nav radniecīga ne kaimiņu igauņu, ne krievu, ne vācu, bet gan lietuviešu un nākamajai tuvākajai valodai – sanskritam!” (Heli Lāksonena, Aleksandrs Čaks. *Paņēmi manu sirdi no plaukta. „Kynälä”*, 2021, 53. lpp.)

Es esmu optimists. Esmu pārliecināts, ka latviešu valodai būs nākotne, tā nemirs un neizzudīs, bet nostiprināsies. Visa būtība par to liecina – kā mēs iestājamies par valsts valodu, beidzot mēs pārejam uz mācīšanu mazākumtautību skolās tikai latviski, un stingri stāv valsts, gan likumiskajā sfērā, gan finansējumā. Šis konkurss ir maza daļiņa no tā lielā valsts atbalsta mehānisma, ja tik mēs paši runāsim latviski.

Valdis Rūmnieks,
redaktors

Ieviņa Sprukte, Jēkabpils Agrobiznesa koledžas 2. kurss

VALODA
DŽIVO,
JA TU
TAJĀ
RUNĀ!

Katrina Jušinska, Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas 12. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Manas valodas pils

Skaistu valodas pili es tev taisu,
Lai paslēpties tu varētu
Un citu valodas skaņas
Tevi neapslāpē.

Skaistu valodas pili es tev celšu,
Nevis pieminekli velšu.
Lai skan latvju dzimtā mēle
Visā pasaulē.

Koku ēnā vari zvilnēt,
Ogas ēst un upē peldēt,
Mana pils tevi sargās.
Gan saules karstumā, gan ziemas salnās.

Agate Farleta (Farlet),
Svētā Onorē Treijas
Dievmātes skolas Francijā
(Saint Honoré Notre Dame de la Treille)
2. klase

Kā valoda var dzīvot? Es dzīvoju, brālis un māsa dzīvo, suns un kaimiņu kaķis... Bet valoda? Varbūt tāpēc, ka tai ir silti, ka tā ir „satīta baltajā villainē”, kā Māras Zālītes dzejoli?

Siltums, villaine, balts, tinums...

Tā mīļi skan. Varbūt tieši tāpēc arī mūsu – latviešu – valoda dzīvo! Tā ir satīta „mazā kamolā” – mūsu Latvijā, kur cilvēki sarunājas, dzied, raksta vēstules, slavē un arī rāj cits citu.

Tai ir „silti”, jo vasarās to apņem mūsu Baltijas jūras spirdzinošie ūdeņi, bet ziemā katrā lauku mājā kuras krāsniņa, pie kuras tad arī raisās valodas.

„Baltajā villainē” satīta valoda skan, jo apkārt ir tīrs! Sakopta vide, iztīrīta māja un pagalms, izravēts dārzs un iesētas puķes. Tad var sēsties pie galda, apēst kaut ko garšīgu un sarunāties.

Runāt var stundām ilgi, jo ir par ko. Jo tā ir mana sēta, manis padarītais darbs, mani tuvie cilvēki. Mēs visi jūtamies ērti savā „baltajā kamolā”, jo tas pieder tikai mums un tikai Latvijai ir tik skanīga un krāsīga valoda – latviešu!

Sildīsim to un nekad neļausim tai nosalt.

Elza Pakule,
Rubenes pamatskolas 5. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

No rīta, kad es pamostos, mani sveic siltie saules stari un māmiņas mīļais „Labrīt!”. Valoda skan dzidri un patīkami. Tā ir mana dzimtā – latviešu – valoda.

Valoda ir brīnišķīga lieta. Tā ir kā neredzams spēks, kurš pārvalda cilvēku domas, prātu un sirdi. Valoda ir zīles vēsts, kas lido no cilvēka pie cilvēka. Valoda ir tilts, kas savieno zemes un sirdis. Un šīs zīles spārniem jābūt mundriem un stipriem, jo valoda ir tautas pamats. Šī tilta balstiem jābūt skaistiem un noturīgiem. Valoda ir cilvēces, katras tautas lielākais ieguvums. Valoda ir brīnums, kas palīdz mums saprasties citam ar citu. Palīdz palūgt dienišķo maizes riku. Palīdz atzīties mīlestībā. Un, ja nepieciešams, tā nāk talkā izkliegt visrūgtākās sāpes un vissvelošāko naidu.

„Caur valodu cilvēks nāk pie atzišanas, caur valodu cilvēks savu prātu vairo, caur valodu cilvēks ar cilvēku sabiedrojas.” (Juris Alunāns) Caur valodu ceļas pilsētas un valstis, caur valodu – tiesas, skolas un likumi. Un, kamēr pastāvēs valoda, pastāvēs arī tauta, kura runā šajā valodā.

Pirmo vārdu, nē, vēl pašu pirmo šļupstu mēs izčukstam savā mātes valodā. [...] Mātes valoda – tā ir vislielākais dārgums, kas katram cilvēkam dzimšanas dienā purā likts. Mātes valoda – tā ir sentēvu balss. Un reizē tā ir tagadnes darbīgais un runīgais daiļums. [...]

Mana valoda ir mana vizītkarte. Runāt raiti, lietojot paša bagātīgi izveidoto vārdu

krājumu, nozīmē sniegt patiesi brīnišķīgu dāvanu dzimtajai valodai.

Latviešu valoda ir skaista. To bagātināt un kopt ir mans gods. Es atzīstu, ka patiesu baudu un prieku tās runātājam vai klausītājam sniegs valodas tīrība un bagātība. Ticu, ka, to bagātinot un attīstot, es kļūšu labāka, cienījamāka citu cilvēku acīs. Ar lepnumu varu izrunāt katru jauniegūtu, vēl nezināmu vārdu.

Uzskatu, ka manu valodu nespēj ietekmēt ne svešvalodas, ne pārņemti vārdi. Latviešu valoda ir nemirstīga, un tā kā plaukstošs zieds turpinās attīstīties. Tā ir mana bagātība, kuru atņemt nespēj neviens. Kā īstena latviete jūtos lepna, ka man latviešu valoda tika dāvāta kā dzimtā. Bez savas valodas es zaudētu pati sevi, savu būtību un tiesības būt cilvēkam ar cieņu un godu. [...]

Es ar lepnumu uzgērbju latviešu tautas tērpu un stājos blakus saviem folkloras kopas biedriem. Skan manas tautas dziesmas. Tās skanēja senā pagātnē, skan šodien. Un, kamēr skanēs šīs dziesmas, būs latviešu tauta, kurai ir, ko nodot nākamajai paaudzei.

Latviešiem ir ar daudz ko lepoties. Un, galvenais, mums jādzīvo tā, lai šis lepnums pārietu no paaudzes paaudzē. Es esmu pārliecināta, ka tā arī būs, jo neviena valoda neskan tik skanīgi kā latviešu valoda, nevienai dziesmai tā negribas dziedāt līdzī kā latviešu tautas dziesmai, nekur nav tik garšīga siera kā tas, ko sien sirmās vecmāmuļas Latvijā.

Arī tad, kad manis vairs nebūs, būs latviešu tautas pasakas un teikas, būs Jāņu uguns kuri, būs latviešu tautas dziesmas, būs latviešu valoda...

Elina Kēniņa,

Rožupes pamatskolas 9. klase

Esmu dzimusi latvietē un lepojos ar to. Mans pirmais izrunātais [..] vārdiņš esot bijis „mamma”. Mana valoda vienmēr man atgādinās, no kurienes esmu cēlusies, un es ar lepnumu teikšu, ka es esmu latvietē un ka mana valoda ir visskaistākā.

Latviešu valoda ir ļoti eksotiska valoda, kurā runā tikai 1,75 miljoni cilvēku. Neļausim izzust valodai, neļausim izzust mūsu tautai! Kopsim, saudzēsim, mācīsimies ģimenē, sabiedrībā, skolā pareizi latviešu valodu, jo es vēlos, lai mana valoda dzīvo mūžīgi tāpat kā tauta. Kā es rūpējos par savu valodu? Es lasu grāmatas, saceru savus stāstus, skatos latviešu filmas, mācos latviski katru mīļu brīdi, jo tas ir manas valodas ceļš.

Mūsu valoda ir bagāta ar dialektiem un izloksnēm. Bieži vien es dzirdu kādu man nezināmu vārdu. Ko tas nozīmē? Tas norāda uz latviešu valodas bagātību, kā arī uz to, ka man ejams vēl tāls ceļš, lai apgūtu valodas krāšņumu. Mēs varam būt lepmi par to, ka mums pašiem ir savs tautasdziesmu vācējs Krišjānis Barons jeb Dainu tēvs, kurš parādīja, ka latviešu

valoda dzīvoja senāk, un tagad tā turpina attīstīties. Valoda dzīvo, tā attīstās, ienāk jauni vārdi, piemēram, man ļoti patīk vārds „skanda”. Vārda skanējumā ieskanas latviskā būtība, latviskais kods.

Esmu lepna par savu tautu un savu valodu. Tikai manā valstī un manā valodā izskan Dziesmu svētku kora dziesmas. Mūsu tautasdziesmas novērtē arī citu tautu cilvēki. Latviešu valoda ir neparasta un īpaša, arī mēs paši tādi esam.

Drošības sajūta, kas rodas, runājot latviešu valodā, ir nenovērtējama. Nav citas tādas valodas, kurā es varu pateikt tik daudz, tik krāsaini un skaisti. Mana valoda ir mans gods un lepnums un manas mazās Latvijas svētums. Valoda, tāpat kā mūsu valsts himna un karogs, ir mūsu valsts simbols.

Mūsu pienākums ir mīlēt un aizsargāt šo valodu, lai tā pastāvētu mūžīgi. Latviešu valoda – tie esam mēs, latvieši, mūsu tauta, mūsu dzimtene. Tāpēc rūpēsimies par to, saglabāsim to skanīgu un tīru vienmēr. Valoda dzīvos tik ilgi, cik ilgi mēs tajā runāsim.

Atis Kronvalds par latviešu valodu ir teicis: „Man nav svētākas valodas par latviešu valodu, man nav mīļākas tautas par latviešu tautu.” Latviešu valoda ir patiešām vismīļākā un svētākā valoda arī man, manai ģimenei un sabiedrībai.

Alīna Estere Orlova,

Dāvja Ozoliņa Apes pamatskolas 7. klase

Estere Anna Sveikule, Umurgas pamatskolas 2. klase

Kādu dienu nonācu pie lielā, kuplā valodu koka, kuram zaros ir gan skaistas zaļas, gan koši oranžas lapas – valodas. Es pamanīju vienu zaru, ko sauc Baltu zars. Tas mani ieinteresēja un satrauca. Tajā tikai trīs lapiņas – latviešu, lietuviešu un prūšu. Es vaicāju Kokam, kāpēc prūšu valoda iekrāsojisies oranža. Un aizdomājos, kas gan notika ar prūšiem. Un Koks klusā balsī sāka man stāstīt par dzīvajām un mirušajām valodām, ka ir bijusi tāda prūšu valoda, kas 17.–18. gadsimtā sāka izmirt, līdz izzuda pavisam, jo arī paši prūši pārvācošanās

rezultātā izzuda. Skatoties uz oranžo lapu kokā, aizdomājos – ja nu tā notiek arī ar mūsu latviešu valodu. Prūšu valoda – tā taču latviešu valodas „māsa”. Mūsdienās vēl dzīva ir prūšu tautasdziesma par Mēnesi un Sauli. Skaisti skan folkloras grupas izpildījumā. Bet man kļūst baisi, ja latviešu valoda tā vienkārši pazūd.

Tā manī radās apjaušana, kas jādara – **valodā jārunā, valodā jādzied, valodā jāgavilē, tā jālieto ikdienā, tajā jādzīvo**. Valodai jādzīvo kopā ar cilvēku un kopā ar laiku. Tad valoda attīstīsies, tajā ienāks jauni vārdi, cilvēki tos lieto

jaunu lietu un tehnoloģiju apzīmēšanai. Latviešu valoda man ir tik svarīga, jo es dzīvoju Latvijā, tā ir manas valsts valoda. Lai īpaši godinātu latviešu valodu, mums ir Valsts valodas diena, bet ne jau tikai šajā dienā tā jāgodā. Valoda

jāmīl, jāciena un jālolo katru dienu, jālieto tīra un balta. Kāds nezināms autors ir uzrakstījis: „Valoda ir māmulīņa – māca, sabar, uzmundrina.”

Es dižajam Valodu kokam apsolu: „Es rūpēšos par savas valsts valodu!”

Anna Petrušina,
Rīgas 95. vidusskolas
7.a klase

Apgērbies un piecēlies es izslīdu no savas istabas virtuves [..] virzienā. Kāpnes vēl nav pabeigtas, un pa tām jāiet lejā uzmanīgi, lēnām. Virtuvē neviena nav, arī mašīnas nav garāžā – vecāki aizbraukuši uz pilsētu. Uzmeistaroju sev omleti un skatos jaunākās „news”. „Tas nav pareizākais vārds. Kā bija pareizi?” aizdomājos pie sevis bez atbildes. [..]

Diena vienā mierā pāriet vakarā, dodos vēl nopeldēties uz jūru. Tad jau vakars pāriet naktī, nakts rītā, un otrs rīts ir identisks iepriekšējam, un es atkal jau nespēju atcerēties īsto vārdu, kā latviski pateikt „news”. Šoreiz tas mani vairs

neizbrīna un vairs nemaz īsti necenšos piemeklēt zaudēto vārdu. Vecāki šorīt ir atstājuši zīmīti: „Būsim mājās vēlu”, un es saprotu, ka visu dienu izklaidēšos viens pats, un jūtos „happy”. „Atkal?! Kāpēc nevaru atcerēties vieglus vārdus?”

Cenšos par to nedomāt un nolemju noskatīties dažas filmas, piemēram, „Kung Fu Panda”, „Superbad”, „Batman”, īsāk sakot, izbaudu dienu un, sagaidījis vecākus, eju mierīgi gulēt.

Trīs nedēļas aizslīd garām, pilnas ar vārdiem, kurus esmu aizmirsis un nespēju atrast latviešu valodā, vai atceros tos dažas dienas vēlāk. Sajūta ir dīvaina, nepieredzēta.

Mūsu mīļā omīte dzīvo tikai piecu minūšu gājiena attālumā no mums un katru pilnmēnesi atčāpo līdz mūsmājām padzert tēju, papļāpāt un dažreiz pat kopīgi izbaudīt kādu kūciņu. Es „invite” viņu iekšā – šodien ir veiksmīgā „cake day”! „Ak nē, es nevaru atcerēties, kā pateikt omītei...” Nu nekas, vāru mums abiem tēju un griežu „chocolate cake”, lai būtu, ko darīt, un nebūtu uz sevi jādusmojas – **kāpēc es arvien biežāk nevaru normāli izteikties latviski? Kas man kaiš? Galīgi stulbs palieku, vai?** [..]

Dāvis Krētainis,
Liepājas Raiņa 6. vidusskolas
9.b klase

Ralfs Atis Terehovs, Salaspils 1. vidusskolas 4.b klase

Manas mammas radi palika Latvijā, un mana vecmāmiņa piedzima Sibīrijā. Kad viņa beidzot tika atpakaļ uz Latviju, viņas ģimene turpināja runāt latviski. Kad mana mamma piedzima okupācijas laikā, viņa joprojām runāja latviski. Valoda var dzīvot pat okupācijas laikā.

Mana tēva radi devās bēgļu gaitās pasaulē. Mana vectēva ģimene aizbrauca uz Vāciju pēc kara. Viņi tika pārsūtīti uz Austrāliju, kur apmetās uz dzīvi. Pēc desmit gadiem viņi aizbrauca uz Ameriku. Vectēva ģimene turpināja runāt latviski arī svešā zemē. Kad vectēvs pieauga, viņš pārcēlās uz Zviedriju.

Manas vecmamma ģimene no tēva puses tika sadalīta kara laikā. Kamēr vecvecmāmiņa ar manu vecmammu gaidīja kara beigas Vācijā, mans vecvectēvs organizēja bēgļu gaitas Baltijas jūrā. Viņš nokļuva Zviedrijā, kur pārējā ģimene apvienojās pēc kara. Caur visām grūtībām un vietu maiņām latviešu valoda vēl dzīvoja.

Kad vecmamma un vectēvs apprecējās, viņi palika Zviedrijā neilgu laiku, un drīz vien viņi pārvācās uz Ameriku. Mans tētis tur arī piedzima. Viņa ģimenei nepatika Amerikā, tāpēc viņi atgriezās Zviedrijā. Tētis Stokholmā

gāja latviešu sestdienas skolā. Amerikā un Zviedrijā valoda vēl dzīvoja.

Mans tētis pabeidza ģimnāziju Vācijā un sāka studēt Stokholmā. Bet, kad Latvija atguva neatkarību, viņš pārcēlās uz Latviju un iestājās Latvijas armijā. Tētīm bija izvēle, viņš izvēlējās Latviju. Valoda dzīvoja, un tauta arī.

Kad mani vecāki apprecējās un piedzimām mēs ar brāli, mūsu ģimene aizbrauca uz Nīderlandi uz trīs gadiem. Tur piedzima māsa, un es mācījos angļu skolā un latviešu valodu mājās. Pēc trīs gadiem mēs atgriezāmies Latvijā, kur mēs dzīvojām atkal trīs gadus. Es gāju latviešu skolā un runāja gandrīz tikai latviski. Pēc tam

mēs pārcēlāmies uz Ameriku, kur arī mēs dzīvojām trīs gadus. Es skolā runāju tikai angļiski, un bija grūti uzturēt latviešu valodu tajā pašā līmenī kā angļu valodu, bet es pēc skolas vēl mācījos latviski mājās.

Šogad es sāku dzīvot Beļģijā, kur skolā ir citi latvieši, un man ir latviešu valodas stundas. Neatkarīgi no tā, kur es dzīvošu, latviešu valoda dzīvos mani.

Edvards Lejiņš,
Briseles II Eiropas skolas
7. klase

Mana valoda

Mana valoda,
latviešu
valoda!
Tu nāc pie manis
ar manu
pirmo kļiedzienu
šajā pasaulē.
Tu nāc pie manis
ar pirmo un visskaistāko
vārdu pasaulē –
MĀTE.
Tu nāc pie manis
ar vissvētāko
vārdu pasaulē –
TĒVZEME.
Tu esi baznīcā
lamāta par
bauru
valodu,
nicināta,
kājām mīdīta.
Okupanti tevi dēvēja par
suņu valodu.
Tu esi mīlēta un
godāta.
Tu esi kā puķe – kopta
un audzēta,
lai ziedētu krāšņiem ziediem,
lai skanētu sudraba zvaniem,
lai izteiktu to,
ko mēs domājam,
ko jūtam,
ko citiem vēlam,
lai rādītu pasaules plašumu.

Tu esi dzīva!
Tu esi dzīva,
jo es tevi runāju.
Tu dzīvosi, kamēr bērns teiks:
„Māte! Tēvzeme! Brīvība!”
Tu esi mana valoda!
Latviešu valoda!

Rūdolfs Hāze,
Ozolnieku vidusskolas 5.b klase

Man mamma reiz teica,
ka latviešu valoda ir
mūsu valoda un tā
ir mūsu sirdī. Es tam vēl
neticēju, jo biju mazs puika,
kurš spēlējās smilšu kastē un
skraidīja pa peļķēm.

Reiz es ar vecvectēvu
devos makšķerēt. Es viņam
prasīju: „Vai tu vienmēr esi sirdī bijis
latvietis?” „Protams, un arī tu būsi,” viņš
atbildēja, „tikai atceries uz mūžu – valoda
dzīvo, ja tu tajā runā.” Es brīnījos un
nesapratu, ko tas varētu nozīmēt. „Reiz tu
to sapratīsi, dēliņ!” vecvectēvs atbildēja
un mīļi pasmaidīja.

Pēc vairākiem gadiem, kad bija
jauka diena, vasara pašā plaukumā, es
atcerējos vecvectēva teikto un nopūtos.
Žēl, ka viņa vairs nav starp mums,
bet vecvectēva teiktie vārdi man lika
aizdomāties, ko tas varētu nozīmēt. Tikai
tad es sapratu, ka pats runāju latviešu
valodā, un to, cik tā man ir svarīga un

ka visā lielajā pasaulē mēs esam ar savu valodu un kultūru. Esmu lepns, mums tādiem jābūt! Mūsu valodai jāskan pāri gadu simtiem, lai, stāvot Baltijas jūras krastā, varam vienoties kopīgā dziesmā un neaizmirst, ka esam LATVIEŠI. Skani un dzīvo, mūsu valoda – LATVIEŠU valoda!

Jēkabs Bauskis,

Valmieras sākumskolas 6.c klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Es esmu dzimis ASV. Mana mamma ir latviete, bet tētis amerikānis. Jau no pirmajām bērnības dienām es esmu dzirdējusi divas valodas. Tētis ar mani runāja angļiski, bet mamma latviski. Es ātri iemācījos, ka katru lietu var pateikt divos veidos – gan vienā, gan otrā valodā. Es drīz arī sapratu, ka es tāda neesmu vienīgā, bet ir arī citi bērni, kas runā gan latviski, gan angļiski. Kad man bija nepilni trīs gadi, es sāku iet latviešu skolā pa brīvdienām. Sākumā bija ļoti aizraujoši, jo es varēju daudzīties un draudzēties ar citiem bērniem. Bet tad vēlākajās klasēs sāka dot mājas darbus.

Vai man patika piektdienas vakaros pēc amerikāņu skolas pildīt latviešu skolas mājas darbus? Vai man patika agri celties sestdienas rītos? Nē un nē! Kāpēc es to darīju? Jo mamma lika.

Tagad es mācos jau septītajā klasē un saprotu, cik svarīgi ir mācēt latviešu valodu.

Kāpēc? Ja valodā nerunā un to nemācās, tad valoda izmirst. Tā, piemēram, kādreiz bija trīs baltu valodas – latviešu, lietuviešu un prūšu. Tās bija trīs māsu valodas.

Latviešu un lietuviešu valodā joprojām runā, bet prūšu valoda ir izmirusi. Latvija un Lietuva joprojām eksistē kā valstis, bet Prūsija ir pazudusi no Eiropas kartes.

Prūšiem bija sava valoda un sava valsts, bet viņi nolēma apvienoties ar vāciešiem un savas valodas vietā sākt lietot vācu valodu. Viņi pārstāja runāt un mācīt prūšu valodu, un drīz tā tika pavisam aizmirsta. Ja nerunā valodā un nemāca to, tad tā izmirst. Es negribu, lai latviešu valoda izmirst! Latviešu valoda ir viena no senajām indoeiropiešu valodām, un mums ir ļoti bagāts kultūras mantojums. Mūsu pasaulē ir palicis ļoti maz, bet mums joprojām ir ļoti skaista zeme Baltijas jūras krastā, uz kuru mani ik gadu ļoti velk. Vajag runāt, dziedāt, mācīties un sarunāties latviešu valodā, lai tā neaizmirstas. Lai arī nākamajām paaudzēm būtu dzīva šī unikālā valoda un izdotos saglabāt mūsu neatkarīgo Latvijas valsti.

Katrina Meiksnere (Meixner),

Ņujorkas ev. lut. draudzes Ņūdžersijas latviešu pamatskola, 13 gadi

Ar savu dzimto valodu mazais, tikko piedzimušais bērniņš sevi [...] piesaka pasaulei, pastāsta tai par savu interesi un izbrīnu, patiku vai nepatiku.

Arī es, mazs bērns būdama, savu valodu iepazīnu kā smaržu, sajutu, ka tā ir mana tāpat kā mamma. To sajutu kā pirmo, silto saules stara pieskārienu pavasarī. [...]

Vēroju cilvēku sejas, acis. Saka, acis ir cilvēka dvēseles spogulis. Es teiktu – mana valoda ir manas valsts spogulis. Valoda ir katra manas zemes cilvēka vizītkarte, kas

ļauj spriest par viņa izcelsmi, vecumu, izglītību, nodarbošanos un pieredzi. Tieši attiecības ar dzimto valodu atklāj ļoti daudz par katru no mums: mēs ar to lepojamies, esam pret to vienaldzīgi vai varbūt dažreiz kaunamies par to? [...]

Jā. No vecmāmiņas stāstītā atceros, ka mūsu valoda ne vienmēr bijusi saimniece pati savās mājās. Ir bijuši laiki un cilvēki, kuri par savu valodu kaunējušies un labāk pārgājuši tā laika kungu valodā – vācu, krievu, zviedru. [...]

Arī man šķiet, ka saskarsme dzimtajā valodā ir nepieciešama tāpat kā gaiss, ūdens, ēdiens, tas ir tikpat svarīgi kā vieta, kur šad tad nepieciešams aiz sevis aizvērt durvis, lai neviens netraucē.

Mēs varētu būt priecīgi, ja latviešu valodā runātu visi Latvijā dzīvojošie, tomēr ļoti daudzi cilvēki, kas te mūžu nodzīvojuši, latviski neprot – gandrīz piektā daļa. Ja tie būtu tūristi, tas būtu saprotams, bet... tūristi jau neuzkavējas tik ilgi...

Mani vecāki man mācījuši, ka, pārzinot vietējo valodu kaut pamatos, daudz vieglāk izdodas iepazīt cilvēkus, arī pats vairs nejūties kā tūrists.

Par to pati pārliecinājos arī nesenaajā sadraudzības ceļojumā uz Poliju, sapratu, ka valodas zināšanas pat ceļojuma laikā ļauj pamanīt lietas, kas valodas nezinātājam paslidētu garām nemanītas. Pat ja poļu valodā pateicām tikai pāris teikumu, vietējie cilvēki kļuva daudz

Kristiāna Čakše

atvērtāki sarunai un ieteikumiem. Tā mēs uzzinājām daudz vērtīga un noderīga, pat ieteikumus kafejnīcām, veikaliņiem un peldvietām.

Katrs no mums ir ne tikai ņēmējs. Nav jābaidās, ka svešā valoda sākumā skan nedroši. Cilvēks, kas apguvis jaunu valodu, ir arī devējs, kas dod šai valodai jaunu dzīvību.

Tomēr mums pašiem jāsaprot, ka tikai tad, ja mēs paši savu valodu pareizi lietosim un cienīsim, mēs varēsim to sagaidīt arī no citiem. [..]

Kristiāna Čakše,

Gulbīša pamatskolas 6. klase

Mūsu valoda līdzīga gaisam. Bet prast valodu nenozīmē tikai lasīt un rakstīt bez kļūdām. Tas nozīmē uztvert starp vārdiem iesprausto sāpi un starp teikumiem iestādīto cerību. Manā dzīvē cerībai ir liela nozīme. Tagad es dzīvoju Daugavpils ģimenes mājā „Pīlādzis”. Kopā ar mani tur vēl dzīvo divi brāļi. Mēs esam čigāni, bet es gribu uzrunāt savu māti latviešu valodā.

Mīļo māt!

Es ļoti ilgojos pēc Tevis. Es ceru, ka atnāks tāda diena, kad mēs būsīm kopā. Es ļoti, ļoti gribu dzīvot savā mājā. Māmiņ, es Tevi gaidu. Es atceros, kā mēs dzīvojām agrāk: jūs ar tēti vedāt mūs uz skolu, pēc stundām mēs gājām mājās, kopā ēdām pusdienas, skatījāmies televizoru,

stāstījām jaunumus, pagalmā spēlējām futbolu... Tagad viss citādāk: ir māja, ir pusdienas, bet nav... Sāpes. Vēl ir cerība, ka tikšanās tomēr būs. Māmiņ, es protu piedot, es piedošu...

2022. gada 17. novembrī, Tava meita
Kristīna

Kristīna Rosa,

Daugavpils 11. pamatskolas 5. klase

Valoda dzīvo, ja tu tajā runā. Tā ir taisnība, netici? Saki, ka valoda nedzīvo?

Vai gribi, lai es pierādu? Nu labi!

Valoda, tāpat kā tu un es, ir dzīva! Tā dzīvo tepat manā sirdī. Tā dzīvo manā galvā starp dzejoļa rindiņām; manā domrakstā, lēkādama no vārda uz vārdu.

Tā dzīvo mūsu sarunās, dancodama gaisā starp vārdiem. Tā arī dzīvo mūzikā, trinkšķinādama mūzikas instrumentu un ļaudama dziedātājiem darīt savu darbu. Bet diemžēl nekas nav mūžīgs, tāpat var būt ar valodu. Ja jaunākā paaudze neiemācās valodu, tad tikai vecākā paaudze to zina un prot. Bet, kad jaunā paaudze izaug, viņi nākamo paaudzi vairs neiemāca un tā tālāk. Vecākā paaudze kļūst vecāki un beigu beigās nomirst. Un diemžēl skanīgā valoda arī aiziet ar viņiem. Valoda paliek vairs tikai putekljainās grāmatās, kas stāv kastēs augšā bēniņos, un dziesmās, ko neviens vairs nekad nedziedās. Tā paliek kaktā tik klusa, nemanāma un aizmirsta.

Lūk, tā izskatās valoda, ja neviens tajā nerunā! Tā arī var notikt ar mūsu sirdsmīļo latviešu valodu, ja mēs slinkosim, ja mēs dzīsimies pakaļ citām valodām, ja mēs to kaut uz mirkli noliksim malīņā vai ieslēgsim aiz piecām atslēgām. Neļausim mūsu valodai pārdzintaroties! Mums un mūsu bērnu bērniem tā vajadzīga dzīva!

Mūžīgi mūžos!

Līva Kilgišova,

Nujorkas ev. lut. draudzes Nūdžersijas latviešu pamatskola, 12 gadi

Latviešu valodas vārdnīcas (izdota 1987. gadā) memuāri

1 1987. gada 21. oktobris: Es esmu tik tikko izdota! Pirms brīža nonācu [..] grāmatnīcā blakus citām savām māsām, kuras arī nesen ir šeit ieradušās no tipogrāfijas. Tik daudzi cilvēki stāv rindā pēc mums. Dzirdu, kā rindā kaut kur cilvēki runā man nepazīstamā valodā. Nodomāju: „Nu kā tā var, mēs taču dzīvojam Latvijā! Manī ir sīki un skaidri aprakstīti latviešu valodā lietojamie vārdi, un starp tiem nav neviena, kas būtu kādā citā valodā!” Protams, šiem ir pilnīgi vienalga par manām domām, viņi tik runā un runā, un runā.

Grāmatu kaudzīte virs manis rūk un rūk, līdz tieku paņemta arī es. Nu esmu nonākusi cilvēka rokās. Cilvēka, kurš runā latviski. Jūtos lepna, ka tā noticis. Zinu, šeit gandrīz visi runā latviski, bet tomēr.

Kā latviešu valodas vārdnīca nevaru nepriecāties.

1987. gada 22. oktobris: Tikko uz mana pirmā iekšējā vāka tika uzrakstīts novēlējums īpašnieka mātei. Acīmredzot cilvēks, kurš mani nopirka, vēlas mani uzdāvināt. Žēl, ka nevaru palikt pie šī cilvēka, pie kura pašlaik esmu, bet domāju, ka mans nākamais īpašnieks būs gādīgs lietotājs, jo pie novēlējuma klāt vēl pierakstīts: „Lai sokas risināt krustvārdu mīklas!” Novēlējuma pareizrakstībā kļūdas nesaskatu.

1987. gada 3. novembris: Šodien mans pircējs mani uzdāvināja savai mātei. Viņa gandrīz apraudājās, cik ļoti par mani priecājās. Pēc tam ievietoja viesistabas grāmatplauktā. Arī šajā ģimenē latviešu valoda ir vienīgā valoda, kura tiek izmantota. Šī valoda ir dzīva, tā skan it visur. Daudzsološa bagātība.

1988. gada 16. marts: Esmu ieguvusi savu pirmo ieklēto lapaspusi! Brīnums, ka tas nenotika jau agrāk, jo mana īpašniece mani šķirsta teju katru dienu, lai atrastu kādu vārdu krustvārdu mīklas atminējumam. Taču viņa to dara tik saudzīgi, ka pat nejūt. Šodien viena lapa tika pāršķirta ātrāk un ieklāsa, bet ne jau tīšām. Ieklēsumi norāda uz to, ka esmu bijusi kādam vajadzīga un tikusi izmantota.

1997. gada 12. novembris: Man nu ir 10 gadi! Šodien mana īpašniece to atcerējās un par godu man iededza svečīti uz plaukta. Par cienījamo vecumu

jau liecina „ausis” vāku stūros, daudzas iepļēstās un izplīsušās lapaspuses, manī iekšā veiktās piezīmes un viss kas cits. Neraugoties uz to, joprojām esmu savas īpašnieces uzticamākais palīgs krustvārdu mīklu minēšanā.

2004. gada 13. maijs: Šodien ciemos pie manas īpašnieces bija ieradusies viņas mazmeita Elīza, kura paziņoja, ka pēc diviem mēnešiem pārcelsies dzīvot uz Angliju. Es esmu ļoti satraukusies par to – vai Elīza vēl maz atcerēsies, kā pareizi runāt latviešu valodā? Viņa stāstīja, ka viņas draudzene jau ir pārvākusies uz Īriju, un es sapratu, ka nav labi. Visi latvieši pārvāksies uz ārzemēm, aizmirsis latviešu valodu, bērniem to nemācīs, un ko tad? Vai latviešu valodai būs jāmirst, gluži kā latīņu? Latīņu valodu vēl vismaz izmanto, tā nav gluži mirusi, bet latviešu valoda... vienkārši izzustu nebūtībā. Neviens nesaprastu it neko no tā, kas manī rakstīts.

2010. gada 27. februāris: Manas īpašnieces mazmeitai Elīzai pirms pusotra gada ir piedzimis bērniņš – meitenīte. Šodien beidzot Elīza ar dzīvesbiedru atbrauca šurp, lai parādītu, kā mazā izskatās. Viņa man noplēsa vāku tā, ka tas tagad pie grāmatas lappusēm turas tikai ar diegiem! Mazās vārds ir Džesika – un tas nav latvisks personvārds. Esmu nedaudz šokēta, lai gan saprotu: tā kā meitenīte dzīvo Anglijā, nav jēgas viņu nosaukt vārdā, kuru pēc tam neviens tāpat nevarēs izrunāt. Taču vislielākais šoks man

ir par Elīzu – viņa ar savu bērnu latviski pat nerunā. Kā Džesika, kad izaugs, varēs sarunāties ar savu vecvecmāmiņu un vecvectētiņu, ar maniem īpašniekiem? Viņi taču neprot angļu valodu! Kādreiz man likās, ka latviešu valoda izceļas ar to, cik daudzi tajā runā, taču tagad, ieskatoties plašāk visā pasaulē, saprotu, ka latviešu valoda lielākajai daļai cilvēku nemaz neeksistē. Diemžēl daži no tiem ir arī mūsu pašu pilsoņi...

2020. gada 7. marts: Pie savas vecmāmiņas ciemos ir atbraukusi manas īpašnieces otra mazmeita – Katrīna. Viņai ir 13 gadu. Man likās, ka Katrīnai jau nu vajadzētu prast latviešu valodu, taču šodien sapratu, ka tas tā nebūt nav. Es sevi izšķīrstīju no viena vāka līdz otram, meklējot sevī vārdu „kruti”, kuru Katrīna vairākkārt lietoja, sevis tā dēvētajā feistaimā sazinoties ar draudzenēm. Puse sarunas ritēja angļu valodā, ceturtdaļa – krievu valodā, vēl astotdaļa sarunas bija žargonā, un tikai vēl viena atlikusi astotdaļa bija tīra, skaidra un pareiza latviešu valoda.

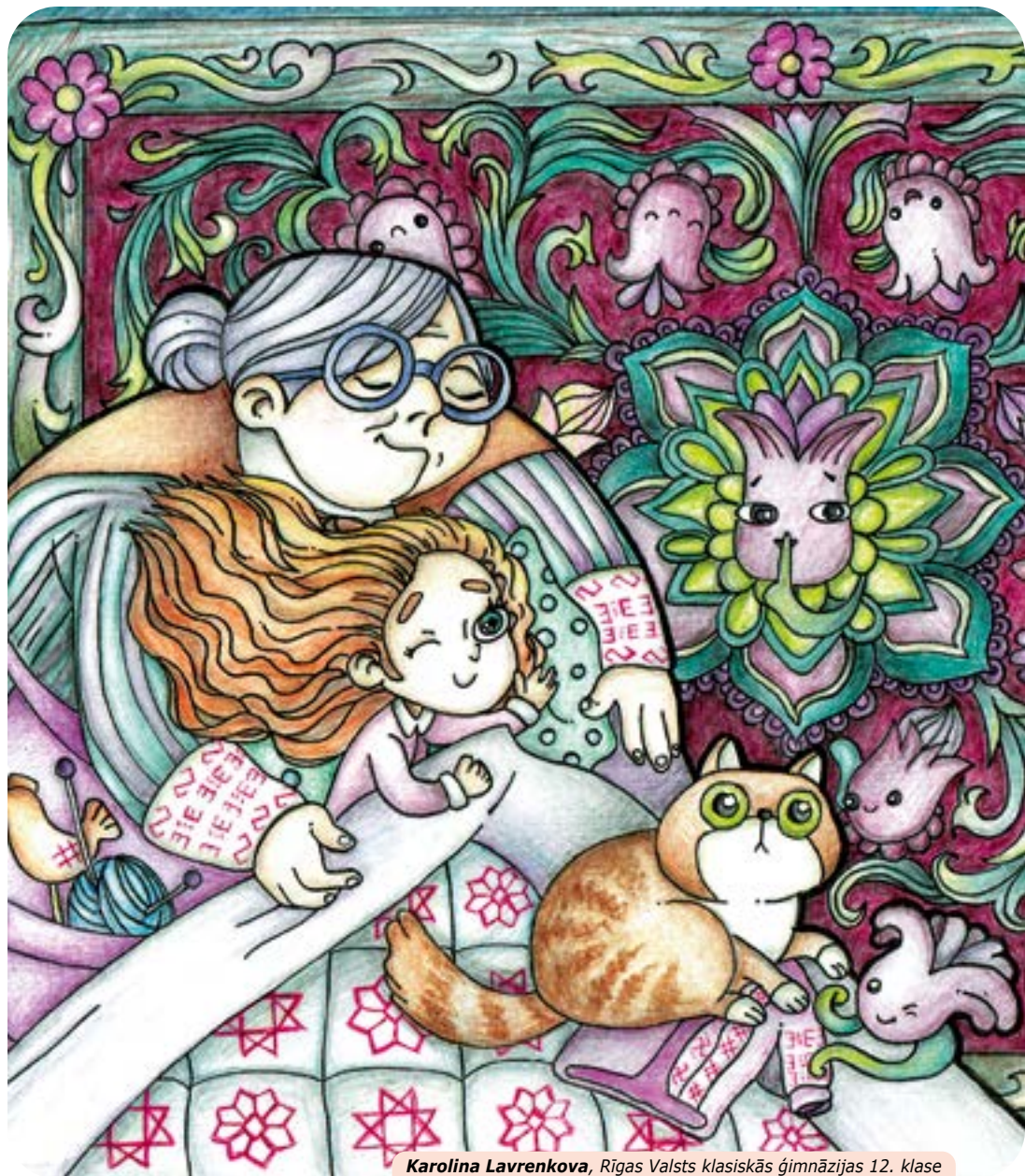
Vai es joprojām atrodos Latvijā?

Ja mēs nu jau 15 gadu vecajai Katrīnai tagad pajautātu, vai latviešu valodai, viņasprāt, draud izzušana, viņa atbildētu, ka „viss ir čiliņā, mūsu valoda tikai un vienīgi attīstās”. [..]

Ja mēs runāsim, valoda dzīvos.

Loreta Lazdiņa,

Jēkabpils 3. vidusskolas 8.c klase

Karolina Lavrenkova, Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas 12. klase

Valoda liek man lepoties. Tā pierāda, ka esmu nākusi no skaistas un stipras valsts. Par latviešu valodu gadsimtiem cīnījušies mani senči, tie kopuši un saudzējuši to. Tāpēc arī es vienmēr godāšu un mīlēšu savu dzimto valodu. Lai kur aizvestu mans dzīves ceļš, tā vienmēr būs manā sirdī, jo tieši šajā valodā skanēja mana pirmā šūpuļdziesma un pirmais izteiktais vārds. Šī valoda ir mans pirmsākums, manas dziļās saknes un būtība. Un es zinu – mana valoda dzīvos tik ilgi, cik ilgi tajā runāšu, cik ilgi mēs visi kopā tajā runāsim.

Dzimtā valoda ir daļa no latvju tautas vēstures. Daļa no stiprajām pasakām, tautasdziesmām un teikām. Tā apgreznota ar spēcīgām latvju rakstu zīmēm, kas dod spēku un izturību. Un neatkārtojamību.

Ir nedaudz skumji redzēt, ka daudzi nodod savu valodu. Aizbraucot dzīvot svešās zemēs, tiek aizmirsta dzimtā valoda un tās vērtība. Cilvēki sāk godāt svešus tikumus un ieradumus. Zinu, ka šis stāsts noteikti nebūs par mani. Es vienmēr runāšu valodā, kādā runā mūsu dzintara jūra, šalcošie priežu sili un ziedošās margrietiņas pļavā.

Es vienmēr mīlēšu dzimto valodu. Ja es to zaudētu, es zaudētu pati sevi, savu identitāti un būtību. Es zaudētu cieņu un godu. Savu pasauli bez latviešu valodas nevarētu iedomāties. Es vēlos, lai mana valoda dzīvo mūžīgi!

Marta Dita Borhera,
Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas 9.b klase

Labrīt!
Mammu?
Tēti?
Mīlu!
Jauku dienu!

Tas viss skan tik pašsaprotami. Mūsu latviešu valodā. Taču patiesībā tās stāsts nav tik vienkāršs. Lai valoda dzīvotu, tā ir jālieto un jākopj.

Latviešu valodas vēsture ir bijusi izaicinājumu pilna. Un tā ir spējusi izdzīvot, pateicoties latviešu spītam. Latviešu valodai valsts valodas statuss tika piešķirts 1918. gada 4. janvārī. Pēc 1940. gada valoda tika apspiesta, tomēr izdzīvoja, jo tajā runāja, lasīja, domāja, dziedāja, sapņoja.

Pasaulē ir apmēram septiņi tūkstoši dzīvo valodu. Ir tādas, kurās runā vien 1000 cilvēku. Savukārt angļu valoda ir plašāk lietotā Eiropā. Popularitāti tā iemantojusi arī Latvijā un mūsu ikdienā ienākusi caur dziesmām, kino, telefoniem, datoriem, spēlēm, animācijas filmām. Šis fakts parāda, cik ļoti svarīga ir iespēja lietot valodu ikvienā vietā un lietā, ik uz soļa.

Ir īpaši svarīgi katram savā ģimenē sarunāties latviešu valodā, lasīt latviešu literatūru. Esam maza, bet stipra valsts. Ir jāmīl un jācieņa sava valoda!!! Tā ir mūsu unikalitāte un mūsu identitāte.

Mammu, tēti! Turpināsim uzturēt dzīvu mūsu valodu un valsti! [..]

Meinards Zalāns,
Preiļu 1. pamatskolas 6.b klase

Kitija Kupriša, Palsmanes pamatskolas 2. klase

(lasīt repa stilā)

ilvēkam svarīga valoda ir ļoti
 Cilvēki sarunājas lietojot to
 Saņemt info var ar to
 Ja pasaulē valodas nebūtu nemaz
 Daudzas lietas var noiet greizi tad
 Valoda latviešu man ir mana dzimtā
 Latviski runāju visu savu dzīvi
 Sanāks iemācīties mūža laikā
 Daudz un dažādas valodas
 Manā sirdī vienmēr būs vieta
 Mūsu valodai mīļajai
 Sargājam visi latviešu valodu
 Katru dienu arvien vairāk un vairāk
 Žargoniem barbarismiem piesārņo to
 Tādēļ valodu katru brīdi ravēsim

Lai nenoslīkst tā izkropļojumos
 Svarīga latviešu valoda Latvijā ļoti
 Jo valsts valoda ir tā
 Lai koncerti latviski notiek
 Un sacensībās arī lai latviski skan
 Gribu lai veikalā pārdevējs
 Latviski atbildētu man
 Latviju latviski dzirdēt es gribu
 Valoda dzīvos ja runāsim tajā
 Ja valodu lietosim lolosim kopsim
 Tā pastāvēs ilgi paaudžu paaudzēs vēl!

Monta Tumpele,

Pāvilostas pamatskolas 6. klase

🔗 <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radioteatris-berniem/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa.-2.-dala.a184107/>

Pastāstīšu par savu vecmammu Zaigu Rozenbergu.

Mana vecmamma ir dzimusi 1952. gadā. Bērņībā viņa kopā ar vecākiem un tanti dzīvoja Mārsnēnu pagasta „Priedītēs” – koka mājā, kurā bija iebūvēts pagrabs. Ārā atradās kūts, kurā mīta govīs, vistas un cūkas. Tagad, atgriežoties savās mājās, vecāmāte ik reizi atceras, kā viņai tur klājās un kā tajos laikos sauca dažādus priekšmetus un darbības.

Viņas vecāku mājās bija neapkurināma telpa, ko sauca par porūzi. Kad viņas ar māsu bijušas mazas, abas esot sildījušās uz mūrīša, kas bija apkurināts ķieģeļu izvirzījums, vai slēpušās ierī – spraugā virs mūrīša. Elektriķu mājā ievilka vien 1963. gadā.

Tajos laikos lauku darbus veica ar zirgiem. Bija vajadzīgi tādi zirgi, kas „tura vagu” jeb prata iet pa vagu vai „tura kalnu”, respektīvi, neaizskrien no kalna. Savukārt gaudi tika uzglabāti šķirstā – lielā koka kastē.

No Mārsnēnu astoņgadīgās skolas Valmierā vecmammu un viņas māsu Ziemassvētkos veda mājās ar zirgu pa tumsu un pa kupenām. Gaisā valdīja neierasti satraucoša un silta noskaņa. Vecmamma atminas, ka tolaik nesaprata, kā zirgs mācējis atrast ceļu mājup. Lai nebūtu auksti, viņas tika ietītas lielos lakatos un aitādas kažokos, kas bija gaiši jo gaiši un atgādināja lielās sniega kupenas. Ja ziemā tumsā kāds staigāja

gar logiem, tad vecmamma un viņas māsa tos esot saukušas par būžējiem.

Zupu lēja trīnē, kas bija augsts, apaļš trauks. Krējumu no piena atdalīja separatorā, kuram bija dažādu numuru kausiņi.

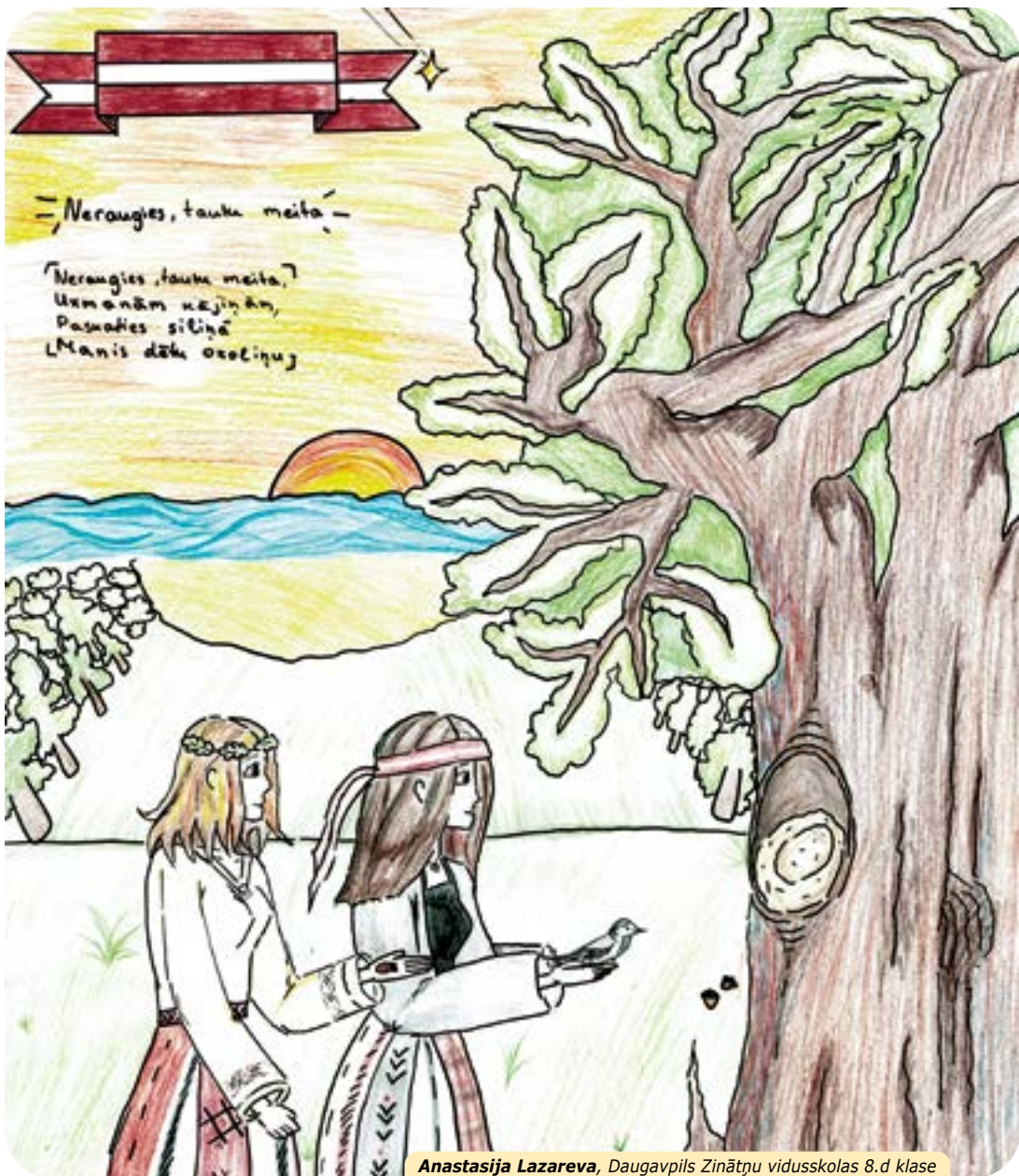
Tagad mana vecmamma atminas bērņību un atzīst: „Nav vairs neviena cilvēka apkārtņē, ar kuru varētu parunāties ar tādiem vārdiem kā bērņībā.” Domāju, ka mūsdienās šos vārdus daudzi nezina un neizmanto. Tomēr esmu ļoti gandarīts, ka mana vecmamma tos atceras un dalās ar mani un pārējiem mazbērniem. Katru reizi, runājot ar viņu, iemācos kādu senāk lietotu vārdu vai interesantu izteicienu, ar ko labprāt dalos draugu lokā. Lai arī ikdienā šos vārdus un izteicienus pats īsti neizmantoju, tāpat paturu prātā, jo tie man noteikti noderēs ne tikai latviešu valodas stundās, bet arī nākamajās sarunās ar vecmammu.

Morics Jegi,

Āgenskalna Valsts ģimnāzijas 7. klase

Līga Irbīte, Madlienas vidusskolas 5. klase

— Nerāugies, tautu meita —

„Nerāugies, tautu meita,
Uzmanām uzjūnām,
Pasvaidies silīnā
Manis dāku ocolīnū,

Ozols

Par ko jūs iedomājaties, izdzirdot vārdu „ozols”? Es, iztēlojoties [..] ozolu, redzu lielu, staltu koku ar resnu stumbru un lapām bagātu kroni. Zināt, ko man tas atgādina? Pareizi, latviešu valodu, jo tā arī ir ļoti bagāta ar skaņām, vārdiem un nozīmēm. Latviešu valoda izklausās ļoti pārliecinoša un stalta kā ozola stumbrs. Zari ir kā latviešu valodas vārdu grupas, dialekti, noteikumi un vārdu krājums. Lapas vējā kustas kā skaņas.

Kad no rīta skatos pa logu, es jūtos drošībā, it kā ozols mani sargātu no bēdām.

Kad es biju mazs bērns, es gāju lasīt zīles, pat nezinu, kāpēc, man vienkārši patika tās lasīt. Man patika arī sēdēt zem ozola, īpaši rudenī, kad krita lapas, tas mazam bērnam šķita ļoti iespaidīgi. Jūs jau varējāt paredzēt, ka vēlāk notika kaut kas slikts – tā arī bija. Pirms dažiem gadiem ozolu nocirta, jo mājas saimniekam tas nepatika, tas aizņēma pārāk daudz vietas. Es ļoti bēdājos par to, un citā vietā iestādīju trīs jaunus ozoliņus.

Runājot par to, kā manas mājas pagalmā nocirta ozolu, vai esat kādreiz aizdomājušies par to, vai ozols zaudē savu dižo spēku, kad to nogāž? Nē! Jo vecā ozola vietā izaugs jauns.

Tā notika arī ar mani. Esmu audzis ģimenē, kurā runā krieviski, taču gāju latviešu bērnudārzā un skolā, ar draugiem

runājos tikai latviski. Man latviešu valoda patīk, tā auga kopā ar mani kā ozols. Taču nesen man nācās dzīvot Krievijā divus gadus. Jūs laikam pajautāsi, kā un kādēļ es tur nokļuvu? Ļoti vienkārši, mana mamma gribēja dzīvot Krievijā, jo domāja, ka tur mums būs labāka dzīve. Aizbraucām ar domu, ka paliksim pavisam. Tas manai latviešu valodai būtu kā ozolam – tikt nocirstai. Izrādījās, ka tur nebija tik krāšņi, kā mēs plānojām. Tajā laikā es dzīvoju pilsētā Stupino, kas atradās pie Maskavas, tajā dzīvoja apmēram 660 000 cilvēku. Es uzreiz sāku iet krievu skolā, no sākuma bija grūti adaptēties, jo es mācēju tikai runāt krieviski, Latvijā skolā vēl nebiju krievu valodu mācījies. Pēc kāda laika es iemācījos labi rakstīt un pat lasīju labāk nekā daži mani klasesbiedri Krievijā. Jaunajā skolā bija ļoti neparasti atrasties, jo bija pavisam citi skolotāji. Mācību programma īsti neatšķīrās, vienīgi nebija latviešu valodas. Mājā, ārā, skolā un citās iestādēs es runāju tikai krieviski, vien ar māsu videozvanā varēju reizēm parunāt latviski. Latviešu valoda pagaisa no manas ikdienas. Vai ozols tiešām bija neatgriezeniski nocirsts? Nodzīvojām Krievijā divus gadus, bet tad ģimenes apstākļu dēļ mums bija jāatgriežas Latvijā. Es biju tik priecīgs, ka atgriežos savā dzimtenē!

Tagad man vajadzēja no jauna adaptēties un atcerēties latviešu valodu. Pirmie mēneši bija diži grūti, jo es nespēju

normāli komunicēt ar cilvēkiem, tieši tā, es tik traki biju aizmirsis latviešu valodu, ko no sirds saucu par savu dzimto valodu, jo ar to esmu uzaudzis. Bet pēc apmēram pusgada dzīvošanas Latvijā es sāku gan normāli rakstīt, gan labi lasīt un ļoti labi runāt. Tagad rakstu darbu konkursam. Man liekas, tas pierāda, ka dzimto valodu nekad nevar aizmirst, jo viņa ataug no jauna tāpat kā ozolam ataug atvases, kā no zīlēm izaug jaunie ozoliņi.

Cienīsim visu, kas mums tagad un šobrīd ir! Ozols ir stiprs un varens koks tāpat kā mūsu latviešu valoda, tomēr jebkura dzīvība ir arī trausla, sargājama un kopjama.

Nikita Filimonovs,
Kusas pamatskolas 9. klase

Sveika, mana valoda!
Ko tu te tupi ceļa malā? Nāc, iesim spēlēties! Pa peļķēm lēkāsim, pa straumi tecēsim. Ak, mana valoda, tu esi skaista kā zieds, kas nenoplūkts! Kā gan tevi var nemīlēt, tik mīļa un jauka esi.

Vārdi aizlido kā pieneņpūkas – te bija un vairs nav... Es cenšos noķert, bet nekā... palieku tukšām plaukstām.

Laiks velkas kā gliemezis, un nav neviena, ar ko parunāt.

Velku kājās savus gumijas zābakus un dodos laukā – eju draugus meklēt. Eju savu valodu spodrināt. Lai tā nestāv sētmalē noskumusi, es to ņemu pie

rokas un vedu draugu bariņā. Grūti, bet pārliecinu – viņi liek telefonus kabatās, jo tie tik tādi laika zagļi. Mēs smejamies un runājamies uz nebēdu. Valoda lēkā pa peļķēm, smejas, sprēgā un gudzina. Tā ir patiesi priecīga. Valoda ir dzīva – tā mutuļo, rotājas, līksmo.

Vakars ātri satumst, es satinu savu valodu kamolā un dodos mājās. Es to noglāstu un samīļoju. Es tevi sargāšu, valodiņ, kā savu maizīti godāšu, un tu dzīvosi saules mūžu.

Patricija Roze,
Limbažu Valsts ģimnāzijas 5. klase

Valoda dzīva, ja Tu tajā runā,
Ja Tu tajā domā,
Ja sapņo un dzīvo.

Valoda dzīva, ja Tu tajā runā,
Ja Tu tajā dziedi,
Ja smejiies un dejo.

Valoda dzīva, ja Tu tajā mīli,
Ja Tu tajā apskauj,
Ja Tu tajā elpo.

Valoda dzīva, ja spēj notvert mirkli,
Kā rasa un daba Tavā valodā runā,
Kā skan putni, kā uzaust rīti,
Un vējā plīv' karogs visam par spīti.

Valoda dzīva, ja novērtē spēku,
Ko senči un gudrajie devuši Tev,
Ko Tālavas taurētājs, Lāčplēsis tvēris.
Tas Tavai valodai nākotni devis.

Valoda dzīva, ja Tu tajā godā
Savus ezerus, mežus, upes un jūru,
Valoda dzīva, ja Tu tajā runā,
Un tici, ka runās arī pēc Tevis.

Raiens Regnārs Rolavs,
Mārupes pamatskolas 9. klase

Raiens Regnārs Rolavs

Kas man ir Latvija un latviešu valoda

Latvija un latviešu valoda man ir kā rupjmaize. Tā nav tā lieta, ar ko pacienāt ciemiņus. Tā arī nav lieta, par kuru visi citi interesējas, kas tā tāda par svešu lietu un cik tā negaršīga un nejauki izskatās. Man garšo rupjmaize, bet tai ir jābūt svaigai, ne tieši no krāsns manā mutē, bet pēc dažām stundām, kad tā ir atdzisusi. Man tā garšo tikai tad, kad es to tiešām gribu vairāk nekā jebko citu pasaulē. Tas ir ļoti, ļoti rets notikums; retāks nekā dimants. Kad es saku draugiem, ka es esmu latvietis un runāju latviski, viņi jautā: „Tu runā latīņu valodā?” vai „Kur ir tā Latvija?”, un man jāskaidro, ka tā nav latīņu valoda un ka tā atrodas pie Krievijas. Tad man ātri pasaka: „O, tad tu esi krievs?“, un man tad jāskaidro, ka es neesmu krievs. Šis ir tas rats, kas griežas katru reizi, kad runāju par Latviju ar kādu, kas nav latvietis. Tas ir arī tas iemesls, kāpēc Latvija man ir kā rupjmaize. Neviens nezina, kas tā ir. Es tikai gribu prast runāt latviski, lai varētu sarunāties ar ģimenes locekļiem, kuri dzīvo Latvijā. Es vēl gribu mācīties latviešu valodu, lai man būtu lielāks un bagātāks vārdu krājums un lai saprastu sarežģītākas tēmas, kā politika, ekonomika un zinātne. Es vēlos, lai latviešu valoda nemainās un nmodernizējas, jo vecā, neinteresantā rupjmaize ir īpaša un svarīga lieta, kas dara Latviju un latviešu valodu īpašu un citādu starp citām pasaules, Eiropas vai

Adrianna Samohvalova, Daugavpils 11. pamatskolas 5. klase

pat baltu valodām un kultūrām. Es vēlos, lai tas maiznieks, kas dzīvo mākoņos, cep vislatviskāko rupjmaizi, kādu viņš spēj uzcept.

Tālivaldis Spaniers,
*Ņujorkas ev. lut. draudzes Ņūdžersijas
 latviešu pamatskola, 13 gadi*

Pasaulē 398 valodās no 7097 dzīvajām valodām runā vairāk nekā miljons cilvēku. Mana valoda – latviešu valoda – ir viena no tām.

Jau agrā bērnībā sāku saprast, ka mana valoda atšķiras, un tā ir atzīta par oficiālo valsts valodu. Tā ir unikāla mums, bet ne tik zināma vai populāra pasaulē. [..]

Šobrīd pasaule strauji mainās, līdz ar to mainos arī es. Esmu novērojusi, ka līdzcilvēki aizvien biežāk ikdienā izmanto angļu valodu. Jāatzīst, ka arī pati klausos mūziku, skatos filmas un šobrīd pat lasu grāmatu angļu valodā. Mazliet biedējoši šķiet, ka runājot reizēm nemāku izteikties latviski, tāpēc izmantoju frāzes vai izteicienus no angļu valodas. Esmu pamanījusi, ka pat mans mazais brālītis, kurš šobrīd apmeklē bērnudārzu, ir iemācījies vairākas frāzes no „YouTube” bērnu filmiņām un tās izmanto ikdienas komunikācijā. Rodas jautājums – vai mēs būsīm tā paaudze, kas pazaudēs latviešu valodu?

Pirms vairāk nekā simts gadiem izcilais latviešu folklorists Krišjānis Barons veltīja savu dzīvi, lai apkopotu latviešu tautasdziesmas, izveidojot Dainu skapi. Kārlis Milēnbahs un Jānis Endzelīns bija latviešu valodnieki, kuri pievērsa uzmanību pareizam valodas lietojumam. Tautā mīlētais dzejnieks Rainis būtiski ietekmēja mūsu valodas attīstību un deva lielu ieguldījumu jaunu vārdu ieviešanā. Vai tiešām, gadiem ejot, viņu darbs pamazām zaudēs savu vērtību un kļūs izzūdošs? Šo apzinoties, manī parādās spīts, ka tā nedrīkst notikt un ka mums ir jāsaglabā mūsu saknes, lai mūsu valoda un tauta neizzustu un būtu dzīva. [..]

Esmu apņēmusies mainīt savu ikdienu, pievērsot lielāku vērību savas valodas kopšanai un kultūrai. Centīšos izvairīties

no anglicismu lietošanas un veidot latvisku savu valodas kultūru. Mums jāskā katram ar sevi. ES SĀKŠU, jo „valoda dzīvo, ja Tu tajā runā”! ES RUNĀŠU LATVISKI!

Terēze Stepīna,
Liezēres pamatskolas 9. klase

Ko jūs varat darīt, lai veicinātu latviešu valodas izdzīvošanu?

Es tev stāstīšu, kā valoda var dzīvot, ja tu tajā runā. Man ir trīs idejas, kā tu vari šo darīt.

Valoda dzīvos, ja tu runāsi latviski ar citiem cilvēkiem. Ir svarīgi runāt latviski ar citiem cilvēkiem, jo tas tev palīdz iemācīties latviešu valodu un tas arī palīdz tam cilvēkam, ar ko tu runā. Latviešu valodā var runāt ar klasesbiedriem, draugiem un cilvēkiem, ko tu pazīsti Latvijā, un ar ģimeni.

Valoda dzīvos, ja tu klausies un dziedāsi latviešu dziesmas. Tautas dziesmas ir ļoti svarīga daļa no latviešu kultūras. Tās var būt jauki dziedāt un iemācīt. Var arī būt jauki klausīties jaunu mūziku, piemēram, „Musiqq”. Ir jauki dancot un dziedāt ar to, īpaši jaunākai paaudzei.

Valoda dzīvos, ja vairāk angļu grāmatu tulkotu latviešu valodā, īpaši jauniešiem. Tas lasīšanu padara vieglāk saprotamu un jaukāku. Šeit ir viens piemērs, kā tas palīdzēja man. Vienu dienu es lasīju tulkotu „Dog Man” stāstu. Tur bija viens veikals bildē, un veikalā bija rakstīts

Evelīna Pētersone, Gulbiša pamatskolas 9. klase

„virtulis”. Es nezināju, ko tas nozīmē, tad es dabūju šīs grāmatas angļu versiju un redzēju, ka tas nozīmē „donut”.

Nu es esmu uzrakstījis trīs punktus par to, kā tu vari palīdzēt latviešu valodai dzīvot. Es ceru, ka tu šos punktus lieto un stāsti citiem. Paldies!

Zigis Kārklis,
Vašingtonas Latviešu skola, 12 gadi

Skaniģā valoda

Eju uz skolu un dzirdu, kā liepā iešalc vējš, pagalmā sarunājas kaķi man svešā valodā, zarā čivina putni, ķērkdamas aizlaižas vārnas. Katram sava valoda. Arī cilvēkiem ir dažādas valodas.

Valoda, kurā runā mana māmiņa un tētis, ir latviešu valoda. Tā mani glāsta, samīļo un mierina. Domāju, ka katrai

tautai tieši sava valoda ir mīļākā un skanīgākā. Lepojos, ka savā zemē varu runāt tā, kā runāja mani vecvecāki un citi radi.

Skolā es mācos angļu valodu. No televīzijas esmu nedaudz iemācījusies arī krievu valodu. Skolā runāju latviski, mājās latgaliski, ar draugiem krieviski, mācību stundā angļiski. Kā krāšņs puķu pušķis ir visas valodas. Latviešu valoda šajā pušķī ir kā baltā pīpene ar saulīti vidū.

Dabā visam ir sava kārtība. Pavasarī iestādīju sēkliņu, izauga burvīga saulespuķe. Tā arī katrs burtiņš var atdzīvoties. Alfabetā visi burtiņi bariņā kā draiskulīgi putniņi. Pienāk laiks, putni stājas kāsi, lai dotos uz siltajām zemēm, burti stājas un veido vārdus. Man patīk lasīt dzejoļus un mācīties tos no galvas. Te burtiņi veido neparastas ainavas un notikumus. Jau trešo gadu mācos mūzikas skolā un apbrīnoju dziesmas, kas savilņo manu dvēseli. Dzejoļi un dziesmas – tā ir mākslas valoda, caur kuru varam dalīties ar savām emocijām. Tā mēs varam attēlot arī dusmas, prieku, skumjas, mīlestību... Mmmm, cik garšīgs kūkas gabaliņš! Vai tā ir garšu valoda? Ar vārdiem mēs otram varam nodot pilnīgi jebko. Sajust kūkas kārdinošo smaržu un izbaudīt mīklas kraukšķīgo garozīņu. Pastāstīt, kā matos iemaldījās vējš un visas cirtas aizgāja pa gaisu. Esmu viegla kā pūciņa un gribu pacelties debesīs kopā ar pieneņu pūkām. Man patīk spēlēties ar skaņām un vārdiem.

Domāju, kad paaugšos, sacerēšu dziesmu. Latviešu valoda skan kā mūzika.

Domāju, ka mums jālepojas ar savu valodu. Tā ir kā mazs smilšu graudiņš pasaules valodu saimē. Ja mēs domāsim, runāsim un rakstīsim savā valodā, tā nospodrināsies kā priežu sveķu asariņa un dzīvos mūžam.

Denīze Valaine,
Aglonas Katoļu ģimnāzijas 3. klase

Sensenos laikos valodu nebija. Dievs bija radījis zemi, debesis, [..] kalnus, upes un dzīvniekus. Pēdējos Dievs radīja cilvēkus. Sākumā cilvēki sazinājās ar žestu valodu. Dievs saprata, ka cilvēkiem grūti saprasties citam ar citu, un piešķīra cilvēkiem iespēju runāt, teikdams: „Labu domāt, labu runāt, labu darīt!” Tas bija pats skaistākais Dieva vēlējums.

Cilvēku kļuva pasaulē arvien vairāk. Valodas attīstījās un skanēja pa visu pasauli. Arī latvieši ir izmētāti pa visu pasauli. Viņi iemācās tās valsts valodu, kurā dzīvo un strādā. Kas notiks ar latviešu valodu? Vai viņi to neaizmirsīs? Vai mācīs saviem bērniem latviešu valodu? Vai stāstīs skaistās latviešu teikas un pasakas? Kā man gribas noticēt, ka latviešu valoda nezdīs!

Es lepojos ar savu valodu un zemi – Latviju! Mana valoda ir skanīga kā putnu dziesmas, skaista kā puķe pļavā. Kad es

Edvards Bruzgulis, *Madonas pilsētas vidusskolas 5.d klase*

runāju latviešu valodā, tā skan un zied. Es priecīga kā putns lidoju, iekrītu pļavas zālē, lūkojos debesīs un domāju par jauko Dieva vēlējumu: „Labu domāt, labu runāt, labu darīt!”.

Loreta Garkalne,
Jersikas pamatskolas 4. klase

Latviešu valoda ir ļoti bagāta un skaņa. Patskaņi, mijoties [..] ar līdzskaņiem un piebalsojot

divskaņiem, veido varenu kori. Mēs skolā runājam gan latgaliski, gan latviski. Latgaliski mēs katru rītu uzrunājam Dievu. Saņēmuši svētību, dodamies apgūt laicīgās gudrības latviešu valodā.

Man patīk lasīt. Burti, kā zivis dziļūdens barā, saskrien kopā un iepeld ar tevi teiksmainā pasaulē. Teikumi veidojas tik skaisti kā ūdens vilniši saules apspīdētā pludmalē. Šis ūdens veldzē mani un ļauj aizmirsties no ikdienas darbiem. Dažreiz mājas darbi paliek uz vēlu vakaru,

kamēr es basām kājām bradāju grāmatu dzelmē. Apbrīnoju rakstniekus, kas prot pastāstīt tik skaisti, brīnumaini un aizraujoši. Es interesējos par senajiem laikiem, kad pasaulē valdīja dinozauri. Es protu nosaukt un atpazīt dažādus dinozauros, pastāstīt, kur katrs dzīvojis. Visi brahiozauri, amozauri, spinozauri un citi zvēri sanāk kopā manā iztēlē. Mēs kopā dodamies apceļot Latviju. Ar ģimeni apceļojam mūsu dzimto zemi, un šajos ceļojumos kopā dodas mani grāmatu varoņi. Kā maigs mammas pieskāriens burtīgi uzrunā mani un neparastie vārdi aizved brīnumainā ceļojumā. Šie svešādie vārdi iezogas manā dzīvē un turpina dzīvot kopā ar mani. Es jūtos kā medus piliens kārē, kas kļūst lielāks, saldāks, smaržīgāks.

Domāju, ka arī Visumam ir sava valoda. Tā ir sirds valoda. Es mācišos runāt ar saviem darbiem un sirdi.

Dominiks Aglonietis,
Aglonas Katoļu ģimnāzijas
3. klase

Mūsu istabas grāmatplauktā ir daudz grāmatu. Mana mamma un tētis ir lieli grāmatu lasītāji. Man arī ļoti patīk lasīt! Es bieži apmeklēju pilsētas bērnu bibliotēku. It īpaši man patīk lasīt kaut ko jautru, interesantu, piemēram, komiksus un par fantastiku.

Tomēr viena grāmata mūsu grāmatplauktā ir ļoti īpaša. Tā ir latviešu tautas pasaku grāmata. Vāki ir veci un noplukuši. Lapas nodzeltējušas, dažas ir pat ieklīkušas. Pirmais un pēdējais grāmatas atvērums ir salīmēts ar līmpapīru. Šo grāmatu lasīja mana vecmāmiņa. Viņa to lasīja, kad bija maza meitene, skolniece. Viņa teica, ka viņai ļoti patika lasīt šo grāmatu un vēlreiz pārlasīt. Pēc tam šī grāmata bija ļoti mīļa manai mammai. Vecmāmiņa stāstīja, ka mana māmiņa to esot lasījusi slepus, tumsā. Tad nu vajadzējis lietot lukturīti. Tagad šo grāmatu lasu es, izmantoju skolai, lasu brīvajos brīžos. Kad biju maziņš, māmiņa man to lasīja kādreiz priekšā vakaros pirms gulētiešanas. Tā ir ļoti liels dārgums!

Latviešu tautas pasakās un tautasdziesmās ir stāstīts par mūsu tautas spēku, gudrību, izturību, drosmi un darba tikumu. Pats galvenais, ka labais, zināšanas un gudrība vienmēr uzvar. Kamēr vien būs latviešu tautas pasakas, tautasdziesmas, mēs neaizmirsīsim mūsu latviešu valodu!

Latviešu valoda ir dzīva, jo tā attīstās kopā ar sabiedrību. Latviešu valoda ir krāsaina, jo mēs paši tādi esam.

Raimonds Stalidzāns,
Ilūkstes Raiņa vidusskolas
4.a klase

Es esmu dzimis Amerikā. Mana mamma ir latviete, bet tētis ir amerikānis. Ja es nemācīšos un nerunāšu latviski, tad latviešu valoda var izzust. Es to negribu, tāpēc runāšu latviski.

Ēriks Meiksners (Meixner),
*Nujorkas ev. lut. draudzes Nūdžersijas
latviešu pamatskolas 3. klase*

Latviešu valoda ir kā konfekte.
Kad es dzirdu, runāju vai lasu kaut ko skumju, es sajūtu mutē sāļi asaraino melnās lakricas konfektes garšu. Dusmīgā valoda ir kā rūgta, rūgta tumšās šokolādes konfekte. Savukārt vispriecīgākajos dzīves brīžos mana valoda ir kā vissaldākā sūkājamā ledene – to gribas baudīt ilgi jo ilgi.

Man garšo visu veidu latviešu valoda – gan salda, gan sāļa, gan nedaudz rūgta.

Haralds Bušmanis,
Mārupes pamatskolas 3.b klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-jatu-taja-runa-tu-runa>

Es dzīvoju Pededzes ciemā, kur pārsvarā runā krievu valodā, bet skolā man visapkārt skan latviešu valoda. Es mācos 1. klasē, tāpēc mana latviešu valoda vēl ir kā mazs kociņš. Ar katru dienu šis kociņš kļūst kuplāks, jo katrs vārds, ko es iemācos, ir kā jauna lapa koka vainagā. Zinu, ka pēc dažiem

gadiem šis koks būs kupls un bagāts, jo es runāšu latviešu valodā.

Zlata Dolgova,
*Alekseja Grāviša Liepnas pamatskolas
1. klase*

Es, maziņš cilvēkbērniņš, piedzimu 2013. gada 8. oktobrī. Vecāki man iedeva skaistu vārdu – Adrians.

Atceros, ka mamma man dziedāja latviešu tautsdziesmas un lasīja pasakas. Tagad pats esmu liels dziedātājs un runātājs.

Kad piedzima mans mazais brālītis, es jau mācēju padziedāt viņam. „Lasīju” viņam arī pasakas, kaut pats vēl nezināju visus burtus. Atvēru grāmatu un „lasīju”. Brālītis cītīgi klausījās.

Saku paldies saviem vecākiem. Viņi man iemācīja dzimto valodu. To viņi darīja ar dziesmām, pasakām un sarunām. Taisnība, ka valoda dzīvo, ja tajā runā.

Adriāns Borisjuks,
Palsmanes pamatskolas 3. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-jatu-taja-runa-tu-runa>

Atspiedies pret ozola spēcīgo un raupjo stumbru, es vēroju zīles, [..] kas vējam līdzī lēnām šūpojas un nepadodas – tās nobriest, lai sētu dzīvību. Tāpat arī mēs cauri gadu simteņiem šūpojamos vējiem līdzī, sagatavojamos cīņām un uzvarām. Kā tauta nekad neesam

padevušies grūtību priekšā – mūžīgās valdību maiņas, izsūtīšanas, cietsirdība, aizliegtā literatūra, aizliegtā taisnība un aizliegtā Latvija un latviešu valoda, taču tas nav liedzis izdzīvot ne mums kā tautai, ne mūsu valodai. Mums tas viss pieder šķietami par neko... Tas prasījis vien senču spītu, sviedrus un asinis.

Es esmu latviete. Man pieder šis mazais pasaules nostūris ar tā vēsmām, ar tā neizmērāmi skaisto dabu, ar apbrīnojami gudrajiem un čaklajiem tautiešiem. Un visiem mums kopā ir mūsu valoda, ko kopt un sargāt. Agrāk valodu bija grūti nosargāt, jo to ar varu rāva nost kā velnu dzen ārā no baznīcas vai mājas, taču tagad to grūti nosargāt, jo pasaule kļūst aizvien plašāka un svešvalodas kļūst vieglāk saprotamas kā dzimtā mēle. Vai tiešām reiz latviešu valoda kritīs ceļos angļu valodai? NETICU! Mums tikai jāatrod balanss starp pasaulīgo un patieso, starp moderno un tautisko, mums jā māca bērniem šīs zemes valoda, kura sevī milzu spēku glabā, un jā māca arī pasaules mēle, lai mēs spētu komunicēt ar ār pasauli, taču savā starpā paliktu tīri, dzidri un spodri latvieši.

Mēs baidāmies, ka pasaule nesapratīs mazo tautu, kura vēl mācās būt neatkarīga, kura meklē savu ceļu uz zvaigznēm, ka nebūsim pietiekami moderni, lai iederētos, bet vai mums vienmēr ir jāiederas visur? Mums ir sava zeme, ko izvairāties sargāt, baidāmies iestāties par savu taisnību un cīnīties pret netaisnībām, kuras izsmēļ mūsu

tautas spēku. Ja nu mēs ietērptos senču drānās un raksturā, ja nu beidzot atvērtu acis un uzsāktu cīņu par savu mazo, skaisto Latviju, par tās valodu, cilvēkiem un patiesību paši par sevi, ja visi apvienotos, lai ikkatram šīs zemes bērnam būtu iespēja piedzīvot to, ko bērībā jutu es? Šo neizsakāmi lielo pateicību, spēku un spītību iet līdz galam, iet uz labāko, sekot savam sapnim. Varbūt esam par daudz izlaidušies, par daudz gaidām, par maz darām, bet varbūt mums vienkārši jā sanāk kopā un jā pasmaida viens liels smaids Latvijai un mums pašiem, jo mums pieder daudz un piederēs vēl vairāk, ja būsims cits ar citu, nevis viens pret otru.

Varu būt lepna, ka mana ģimene nav padevusies modernās pasaules jūgam – mēs visi dzīvojam Latvijā, runājam latviski un ticam šai valstij, šai tautai, kura cauri vistumšākajiem laikiem gājusi ar tautasdziesmām. Esmu priecīga, ka, meklējot latviešus ārzemēs, sastapu tikai tādus, kuri mājās joprojām runā latviski, lai arī ikdienas dzīvē jā runā citā valodā. No visas sirds pateicos savai valodai, jo tā man ir kā visspēcīgākais dziednieks, kas mierina dvēseli, prātu, ķermeni un mūžam zinību alkstošo prātu. Man tā visa nebūtu, ja es nebūtu dzimusi latviskā ģimenē, ja nebūtu dzirdējusi mātes lasītās pasakas, ja nebūtu saklausījusi tēva mierīgo, bet reizēm skarbo balsi, tas viss licis stabilus un drošus pamatus manai skaistajai valodas pilij. [...]

Agnese Keita Birzniece,

Valmieras Viestura vidusskolas 12. klase

Enija Elza Ķikase, Palsmanes pamatskolas 3. klase

Lilbe pēc zilbes, vārds pēc vārda. No bērna kājas es uzsūcu savu valodu caur mātes pienu kā dzīvības sulu.

Dzestra un rāma tā pulsē manās dzīslās un iespīezas dziļi miesā. Valoda staro katrā manā domā un piepilda dvēseli. Un, tik tiešām, es jūtu – kad atraisu mēli, ļaujot vārdiem birt pār manām lūpām kā baltām avīm, tā smaida. Smaida, jo jūt, ka ir mīlēta, jo ir vistuvākā. Tāpat arī es ar godu nēsāju vārdu krelles pie savas krūts un jūtu tās kā maigu zīdu sedzam manu ādu. Tā es daru valodu dzīvu.

Pateikta vai noklusēta, valoda ir taisnīga. Tā netīko pēc miesas vai lietas, jo ir pilnīga.

Nīgra un sīksta, tā saglabā savu stāju, nepakļaujot sevi iznīcībai. Dedzīgi laužas caur gadu simtiem un neiznīkst zem pasaulīgiem kara pulkiem vai citiem spēkiem. Pat ja ienaidnieks turētu to pie skaušta, nekļūtu valoda trausla.

Tā ir mana dzimtā valoda, kas manī no mazām dienām. Kā labākā draudzene ikvienā dzīves brīdī, paliks tā vienumēr manī, dziļi sirdī.

Ance Straujā,

Talsu Kristīgās vidusskolas 12. klase

Mātes Valoda

Dzīvoju meža malā nelielā mājā kopā ar Mammu un Lielo Brāli. Mamma stāstīja, ka mums esot īpašs uzdevums – sargāt Valodu. Nekad

neesmu sapratusi, kas ir Valoda un kāpēc tā jāsaugā. Vai tā nespēj sevi aizsargāt? Vai tā ir persona, kuras vārdu raksta ar lielo burtu? Vai tā nomirs, ja to nesargās? Un vai es kādreiz satikšu Valodu?

Ar skaļu būkšķi aizkrīt manas dienasgrāmatas smagie – ar ādu apvilktie un īpašiem metāla apkalumiem rotātie – vāki. Paceļu skatienu uz māju, par kuru rakstīju pirms piecpadsmit gadiem. Nu tā apaugusi ar mežvīteniem, kārkli ar savām zaru rokām knibina spraugas satrunējušajā logu rāmī, un mežrozēs pārvērtušās Mātes stādītās rozes. Te neviens vairs nedzīvo... Lielais Brālis ir tālu svešumā. Bet mana Māte pirms savas Lielās Aiziešanas teica, ka Valodai ir jāturpina dzīvot un tagad man tā esot jāsaugā.

Es piekritu, jo man ir sajūta, ka neviens cits to nesargās. Lielais Brālis teica, ka nav vērts – tāpat Valoda nomiršot, jo neviens jau tajā nerunā.

Nopūšos un apsēžos pakalnā netālu no vecās mājas – no vietas, kur reiz skanēja manas Mātes Valoda. Vai tiešām esmu vienīgā, kas par Valodu domā? Vai tiešām esmu jāvusai tai nomirt? Vai man doties ar zobenu ļaužu pūlī un cīnīties par tās saglabāšanu?

Ieguļos starp smilgām un jūtu, kā tās ar savām rūsganajām skaru bārdām viegli pieskaras manam vaigam. Tā noglāstīt prata Mamma, kad bija izstāstīta vakara pasaka par Bārenīti un Mātesmeitu. Tad tika nopūsta svece, bet segas stūri gādīgi

ap mani sabakstīti. Sāku pie sevis klusi dungot dziesmu, ko iemācīja Mamma un iedeva kā ceļamaizi līdzi, man aizejot dzīvē. Nesapratu, ko dziedu, jo sen biju aizmirsusi vārdu nozīmi, bet melodija pati skanēja, un vārdi nāca pār manām lūpām kā noburti: „Kur latvju meitas zied / Kur latvju dēli dzied / Laid mūs tur laimē diet / Mūs' Latvijā!”

Pie manis pienāca sieviete. Viņas acis bija dzintara krāsā, uz vaigiem kaisīti vasaras raibumi, un bizē pīti mati brūni kā rudens pirmie kastaņi. Matos sabērti ziedi kā zvaigznes tumšās vakara debesīs. Pati tērpta baltā linu auduma kleitā, kas vilkā pa zaļo zāli. Ap vidukli cieši aptīta tumši sarkana lente ar izšūtiem baltiem rakstiem. Lai arī man viņa pavisam sveša, izjutu neparastu mieru. Bija sajūta, ka šo sievieti pazīstu jau sen un viņa ar mani bijusi visu mūžu. Šajā brīdī sapratu – esmu

Angelina Vasiljeva, Jankas Kupālas Rīgas
Baltkrievu pamatskolas 8. klase

satikusi savu Valodu. Svešiniece smaidīja. „Tava dziesma mani pamodināja,” viņa iesāka, „un es atkal dzīvoju.”

Viņas vārdi skanēja tāpat kā vārdi dziesmā, kuru pirms tam biju dungojusi, saturu nesaprazdama. Es biju satikusi valodu! Savu Mātes Valodu! Valodu, kurā arī es reiz runāju. Valodu, kuras dzīvību sargāja mana ģimene. Tagad zinu, kas man jādara. Es došos un atgādināšu cilvēkiem par Valodu, kuru tie aizmirsuši.

Valoda mīt manā sirdī un dziesmās. Manā ģimenē un manās grāmatās. Un kur mīt jūsu valoda?

Annemarija Štālberga,

*Rīgas Tirdzniecības profesionālās
vidusskolas 3.b kurss*

Es esmu latviešu valoda. Es esmu caurspīdīgāka par ledu un nesataustāmāka par vēju. Es neeksistēju. Neeksistēju līdz brīdim, kad Tu ļauj vaļu manai eksistencei.

Es esmu Tavš spoguļattēls. Es runāju Tavus vārdus, es rakstu Tavas domas. Man nav balss, bet Tu esi tas, kurš man to dod. Ne jau burti un ne jau alfabēts ir tas, kas sniedz man dzīvību, bet gan tieši Tu. Saliekot burtus vārdos un vārdus teikumos, Tu man gluži kā māte bērnam dod dzīvību. Izsakot vārdu, Tu iepūt manī elpu. Arī to sadzirdot vai izlasot, Tu pagarini manu eksistences laiku. Tu kalpo man, bet es kalpoju Tev. Es esmu

starpniece Tavām domām un reālajai pasaulei. Es materializēju Tavas domas. Un pretī no Tevis par to es saņemu dzīvību.

Taču, cik ātri es piedzimstu, tikpat ātri es arī nomirstu. Mani nogalina klusums. Mani līdz nāvei sadragā aizvērts grāmatas vāks. Manu pastāvēšanu apēd punkts teikuma beigās, arī daudzpunkte, taču tā vismaz atstāj cerību, ka pavisam drīz mana eksistence varēs turpināties... Šāda nepastāvīga esamība ir ļoti nogurdinoša. Tavās rokās ir mana dzīvība, tikai Tu zini, kad būs mans nākamais elpas vilciens, es to nezinu. Turpu šurpu es mētājos starp garīgo un reālo pasauli.

Es esmu latviešu valoda. Ļauj man elpot...

Betija Diāna Zeltiņa,

Aizkraukles novada vidusskolas 12. klase

Valoda ir mans ģimenes koks. Piepildīts ar spēku, varenību un mīlestību. Tas glabā manas saknes un ļauj man izprast sevi. Valoda ir manas bērnības mājas pamats, kur aiz katra stūra, aizkara un loga ir paslēptas dziļas atmiņas. Sastrādātie nedarbi un noslēpumi, kas savstarpēji sačukstas aiz sienām. Tos dzird tikai tie, kas zina. Pie virtuves galda gan var dzirdēt jebkurš, kas spēj just. Visi kopīgi pavadītie svētki saplūduši skaļā smieklā un sarunu virpulī. Valoda ir mistiskās upes gultne, kur slēpjas nezināmais un zināmais. Katrs

krasts šķiet aicinošs un draudzīgs. Bet tas, kas lejā, tas dziļi, dziļi apakšā paliek neatklāts. Valoda ir noputējusi grāmata manas omes skapī, kur meklēt atbildes uz jautājumiem un uzzināt nezināmo. Tās stāsts ir tikai zināms vārdos, kas rakstīti iekšā. Nezināms ir tās mērotais ceļš ap pasauli, bet es jau varu tikai minēt. Valoda dzīvo, ja tu to glabā!

Tā pastāvēs vilcienā, kas ved nezināmā virzienā. Kur divi seni draugi knapi notur smieklus. Sliedes, kuras tur sēž kā sēdējušas, tik nodzirkst pa reizei. Vai tās arī smejas? Valoda pastāvēs lauku ezermalā, kur savu bērnību man stāsta vectēvs. Viņa stāsti. Es tos dzirdu! Tikai kur? Kas vēl man klusi čukst blakus? Es pēkšņi sadzirdu kā bērzs man blakus iesmej un sāk klāstīt pilnīgi ko citu. Vai tas bij' vējš? Es dzirdu ūdens maigo balsi. Tā klusībā lamā, lai nejauc man galvu. Un noskalda bērzu, lai piekļust. Bet es dzirdu, es dzirdu, es tiešām dzirdu!

Valoda – tā ir man apkārt vienmēr. Es neļaušu tai pazust kā grāmatai, kas šķiet novecojusi un nevajadzīga. Es to lološu kā atmiņas manās bērnības mājās. Es centīšos to saprast un ieklausīt kā upi man blakus. Es to mīlēšu kā ģimeni. Es kliegšu un dziedāšu tajā, lai visi dzird kaut simtiem lauku tālumā. Lai visi redz un jūt. Valoda dzīvos līdz ar mani!

Elizabete Žureviča,

Rīgas Angļu ģimnāzijas 10.b klase

Madara Vorniša, Āgenskalna sākumskolas 2. klase

„Tauta, kamēr tā savu valodu tur godā,
vēl nav pazudusi.” (Juris Alunāns)

Vai valoda ir tikai saziņa? Nē, tā ir spēks, sajūtas, līdzietība... Bagātība. Ja cilvēkam ir valoda, cilvēkam ir viss. Ja cilvēkam nav valodas, cilvēkam nav nekā. Varbūt tas šķiet pārāk neticami, taču, pēc manām domām, tā ir dziļa patiesība.

Vai spējat iedomāties pasauli, ja tajā nebūtu valodas? To nav viegli iztēloties, taču man šķiet, ka bez valodas valdītu haoss. Ļaudis pat nepazītu sajūtas, tāpēc

nevarētu saprast paši sevi, kur nu vēl just līdzī. Taču pats skumjākais – cilvēkiem nebūtu iztēles, tāpēc nebūtu grāmatu, mākslas un mūzikas, kas sevī ietērpj visdažādākās jūtas. Bez valodas visu pārņemtu neizkļiedējama migla, caur kuru it neko nevarētu saskatīt.

Es domāju, ka valoda cilvēkam paver visdažādākās durvis. Ar valodu var apgūt visas pasaules gudrības. Ar valodu cilvēks kopj savu plašo prātu un sajūtu dārzu. Pateicoties tam, ka pasaulē ir tik daudz valodu, mums ir pazīstamas itin visas

domas un sajūtas. Mums ir grāmatas, caur kuru lappusēm varam nokļūt citās pasaulēs, acu priekšā redzēt visus turienes notikumus. Mums ir mākslas darbi, kas spēj pateikt tik daudz, jo tiem ir pašiem sava valoda, ko katrs uztver atšķirīgi. Mums ir mūzika, kas var izteikt visu. Arī tad, ja dziesmai nav vārdu, jo patiesībā jau vārdi vienmēr ir. Mēs tos jūtam ar sirdi.

Protams, pasaulē vienmēr būs arī tādi cilvēki, kuriem kaut kā ļoti būtiska pietrūkst. Tas ir tāpēc, ka šie cilvēki nelasa grāmatas, viņi neinteresējas par savā tuvumā un pasaulē notiekošo. Viņi dzīvo savā šaurajā pasaulītē, kur viņiem ir labi. Šo cilvēku prāta un sajūtu dārzā aug vien nezāles. Viņu redzesloks ir šaurs un citiem grūti izprotams. Tādi nereti mēdz būt jaunieši, kas skolas un interneta vidē lielās ar savām rupjībām, lai gan pašiem nav gandrīz nekādu interešu. Viņi pat nespēj iedomāties, cik skaista ir pasaule, ja prāta un sajūtu dārzā audzē krāšņus ziedus! Lasot grāmatas, mācoties no tām, mēs kopjam sava prāta un sajūtu dārzu, neļaujot tur pārāk dziļi iesakņoties sliktajām īpašībām un domām. Ja rūpēsimies par šo dārzu, varēsim palīdzēt arī šiem cilvēkiem pa īstam saskatīt pasauli.

Mums ir viss, lai gan bieži to nenovērtējam. Mēs varam izvēlēties, vai redzam pelēku miglu vai tomēr spilgtu saules gaismu. „Valoda ir redzēšana.

Valoda ir trešā acs,” – šādus vārdus teicis Zviedrijas latviešu dzejnieks un tulkotājs Juris Kronbergs. Ar šo trešo aci mēs sajūtam pasauli tādu, kāda tā ir. Neierobežotu iespēju pilna. [...] Es ticu, ka latviešu valoda tiešām nezdīs, un vēl pēc 100 un 200, un pat 1 000 000 un vairāk gadiem būs atkal citi rakstnieki un dzejnieki, kas atkal un atkal raisīs lasītājos pārdomas. Patiešām, kamēr vien Latvijā būs cilvēki, kas ciena un mīl savu valodu, un tajā runā, latviešu valodai būs saules mūžs.

Eliza Evelīna Pētersone,

*Draudzīgā aicinājuma Cēsu Valsts
ģimnāzijas 11. klase*

„...divas lietas – saprāts un valoda – ir labākais cilvēkā.” (Plutarhs)

Dzimtā valoda ir katra cilvēka mantojums. Bērns piedzimst savā ģimenē un ar mātes pienu pārņem arī valodu, kurā runā šajā ģimenē. Valoda ir tā, kas ir vienmēr ar mums. Tā aug, mainās, attīstās kopā ar katru cilvēku. Valoda ir katra cilvēka neatliekamā daļa.

Mēs dzīvojam Latvijā. Tā ir maza, bet ļoti skaista valsts ar savu valodu. Latviešu valoda ir dzimtā apmēram 1,7 miljoniem cilvēku. Izklusās, ka daudz, bet, ja mēs salīdzināsim ar citām valodām, tad tas nav daudz. Un mums tiešām jādomā, kā saglabāt un attīstīt latviešu valodu, it

Īpaši šobrīd. Pasaule kļuvusi tik atvērta. Mēs varam brīvi izvēlēties sev dzīvesvietu gandrīz jebkurā pasaules stūrītī. Un daudz latviešu aizbrauc meklēt savu „Laimes zemi”, kā to darīja Sprīdītis. Bet diemžēl mūsdienīgie „Sprīdīši” biežāk paliek ārzemēs, nevis atgriežas mājās. Tur viņi iemācās citu valodu, apprecas, piedzimst bērni, un, ja mūsos, Sprīdīšos, ir mīlestība un cieņa pret savu dzimteni un valodu, tad viņi rūpēsies par to, lai latviešu valoda dzīvotu un turpinātos arī bērnos. Seneka rakstīja: „Izvēlies to, kā dzīve un valoda, pat seja – dvēseles spogulis, tev ir patīkams; un lai viņš vienmēr ir tavu acu priekšā kā sargs vai kā piemērs. Mums ir nepieciešams kāds, kam sekojot veidot savus tikumus.” Lai mūsu Sprīdīšiem latviešu valoda būtu kā sargs.

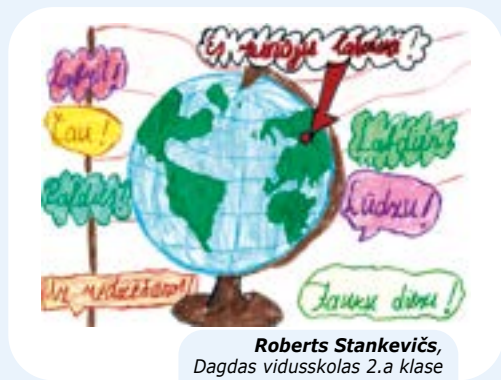
Manas mammas māsa gandrīz pirms 20 gadiem aizbrauca uz Spāniju. Tur apprecējās ar spāni, viņiem ir divas meitas – manas māsiņas. Un diemžēl

tante runāja ar viņām tikai spāniski. Ne krievu, ne latviešu valodu viņas nezina. Tagad tante sapratusi, ka tā bija liela kļūda, jo valodu zināšana bija, ir un paliks liela bagātība.

Es pati uzskatu, lai kur cilvēks dzīvo, noteikti jāzina savas saknes, jāzina savu senču valoda. Mana māte ir no jauktas ģimenes. Vecmāmiņa ir latviete, vectēvs bija no Baltkrievijas. Tā kā bija PSRS laiki, viņi izvēlējās ģimenē runāt krieviski. Bet mans vecvectēviņš un viņa māsa ar manu mammu runāja tikai latviski. Kaut ģimenē mēs runājam krieviski, es vēlos ļoti labi zināt latviešu valodu, jo manī tek arī latviešu asinis. Un es ļoti vēlos, lai latviešu valoda turpinātu dzīvot.

Mans tētis ir ukraiņis. Es katru sestdienu apmeklēju Ukrainu kultūras centru „Džerelo”, lai iemācītos ukraiņu valodu un kultūru. It īpaši man tas kļuva svarīgāk pēc visa, kas notika 2022. gada 24. februārī.

Vaira Viķe-Freiberga teica: „Nācijas identitāte visbiežāk balstās uz valodu.” Skatoties uz to, kā Ukraina cīnās pret agresoru, kurš vēlas iznīcināt tik drosmīgu tautu un tās valodu. Ukrainā pat tie, kas līdz 24. februārim runāja krieviski un uzskatīja krievu valodu par savu dzimto, tagad cenšas cītīgi mācīties un savā ikdienā lietot ukraiņu valodu, sarunāties ukraiņiski. Jo viņi tagad saprot, ja tautai nav spēcīga valsts valoda, tad ne tikai valoda var aiziet nebūtībā, bet arī tauta

Roberts Stankevičs,
Dagdas vidusskolas 2.a klase

un valsts. Un šis piemērs ir pierādījums Vairas Viķes-Freibergas teiktajam.

Es vēlos uzrunāt ikkatru. Sargā mūsu saprātu un savu dzimto valodu un vienmēr atceries: Latvija ir mūsu valsts! Mēs esam Latvija! Katrai valstij jābūt savai valodai! Un tā dzīvos, ja mēs tajā runāsim.

Eļana Timkiva,

Jelgavas Mākslas vidusskolas 1. kurss

Reiz, senseenos laikos, pirms gadiem sešpadsmit, es pateicu pirmos vārdus „mamma” un „tētis”. Zinu, ka no šā brīža mana valoda sāka dzīvot.

Valoda auga kopā ar mani, paplašinājās, papildinājās, kļuva skaidrāka un spilgtāka. Tā pieauga, klausoties vecmāmiņas lasītajos dzejoļos, līdz zināju tos no galvas, un kļuva raiba kā vecmāmiņas adītās zeķes. Tā auga, klausoties vecāku lasītos stāstus, un kļuva nopietnāka, plašāka, plūstošāka.

Es augu kopā ar savu valodu un zinu, ka tajā runāšu un tā vienmēr būs dzīva un skaista.

S. Džonsons ir teicis: „Mana valoda ir domu tērps.” Es piekrītu, jo ar katru savu skaļi pateikto vārdu doma, kas šaudās galvā, tiek ietērpta vārdu tērpā, kas reizēm ir pelēcīgi kluss, bet reizēm ir kā salūts, kuru pamana visi, kas apkārt. [..]

Ja nezināsi, ko gribi teikt un kā to izdarīt, valodas nebūs, tā klusēs. Brīdī, kad doma savienojas ar valodu, veidojas upe, kas plūst nebeidzamos vārdos, līdz doma

ir izsmelta. Viennozīmīgi, bez domu un tā spēka radīt valodu nebūtu arī mūzikas.

[..] Nav nemaz svarīgi, vai skaņdarbs uzrakstīts vācu, franču, zviedru vai angļu valodā, mūzika ir tā, kas vieno visus, katrs to izauklē, izprot, uzklausa. Mūzika ir kā kopējā valoda, kuru kopjam, diemžēl vairāk nekā paši savu – latviešu – valodu.

Un valoda nav tikai vārdu skaistie tērpī vai mūzikas skaistais skanējums, tā ir arī grāmatas – smagas, biezas, plānas, vieglas –, tās baro, tās sniedz valodai plašumu. Manā ģimenē grāmatas lasa. Lasa vakaros pirms došanās pie miera, lasa brīžos, kad pasaule par traku un vajag atelpu, lasa caurām naktīm, kamēr tā pievārēta.

Lasot grāmatu, es veidoju pati savu filmu, iedomājos tēlus, varoņus, lasu par viņu kvēlākajām vēlmēm un lielākajām bailēm. Lasu to, ko var nodot tikai ar grāmatas spēku, vārdiem, valodu un to spējām.

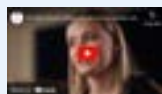
Un pēc labas grāmatas izlasīšanas vēl labu laiku ir pēcgarša – saldēna, rūgtēna, tomēr patīkama.

Tas ir valodas spēks – dziedāt, lasīt, tērties un to visu darīt savā valodā, ar savas valodas vārdiem.

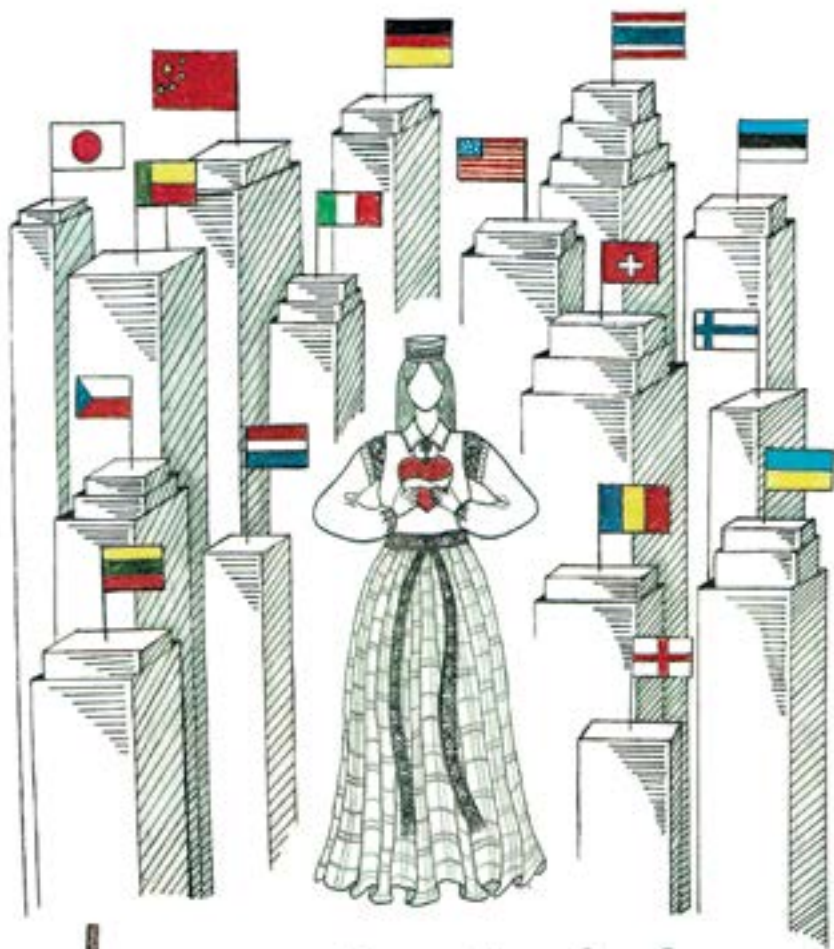
Emīlija Balode,

Rīgas Centra humanitārās vidusskolas

11.a klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Lai arī kur tu būtu
Sirdi mužam Latvietis

Valodas dzīve... Kāda tā ir – viegla vai grūta? **Kā ir būt valodai, kas ir atzīta valstī par oficiālu, bet ikdienā – aizēnota?** Kā ir būt tik daudzfunkcionālai, bet savā būtībā – duālai?

Skolā katru nedēļu tiek apgūta latviešu valoda, tāpat kā citas, piemēram, angļu un krievu valoda. Lai gan latviski jārunā jau kopš bērnudārza laikiem, pēceksāmenu periodā bieži nākas konstatēt, ka latviešu valodas eksāmena rezultāti ir zemāki nekā angļu valodas. Kāpēc ir izveidojusies šāda situācija? Iespējams, pie vainas globalizācijas radītā informācijas gūzma angļu valodā. Turklāt filmas angļiski ir pieejamas lielākā skaitā nekā filmas latviski atšķirīgo pagātnes apstākļu dēļ – kamēr Holivuda pēc Heisa koda atcelšanas ļāvās jaunām režisoru vēsmām, Latvijā valdīja PSRS ieviestā cenzūra. Tomēr mūsdienās situācija Latvijā ir mainījusies, dzīvojam brīvā zemē. Pie zemās piekrišanas latviešu valodai skolēnu vidū nevarētu būt vainojams arī mācību process, jo katram skolotājam ir individuālas mācīšanas metodes, tāpēc tās nevarētu veidot kopēju tendenci. Vai tiešām latviešu valoda varētu laika gaitā vienkārši un neizprotami izzust?

Interesanti, ka valodas, kurās vairs neviens nerunā, tiek sauktas par „mirušām”. Tā ir iespaidīga personifikācija – saukt valodu par dzīvu vai mirušu. Tā parāda to, ko valoda cilvēku sirdīs tomēr nozīmē. Valodas iespējamās nozīmes var būt dažādas, uz to norāda tās atšķirīgās funkcijas. [..]

Valodas otro – mainīgo – pusi, ko nevar apgūt skolās, iemācīties ir grūtāk; to pierāda grūtības svešzemniekiem ielauzīties mūsu valodā. Pat ja ir zināmi visi gramatikas likumi, frazeoloģismus izprast var, tikai tos dzirdot un lietojot (vai arī kādā mistiskā veidā zinot iepriekš). Tāda situācija ir arī ar stilistiski, emocionāli ekspresīviem vārdiem un teicieniem, ar kuriem ir bagāta latviešu valoda. Tāpēc tā arī ir: ja kādā valodā vairs nav dzimto runātāju, tā izmirst – valodas dzīvā daļa, tā, kuru nevar „iekalt no galvas”, ir zudusi, neviens, kurš izdomās iemācīties šo mirušo valodu, nespēs apgūt šo intuitīvo pusi. Ja vairs nebūtu latviski runājošo, no valodas pāri paliktu „oficiālā”, „sausā” daļa – vārdu simboliska izmantošana kaut kā apzīmēšanai – simulācija. [..]

Galū galā, valodas reālā eksistence nav pierādāms jēdziens, jo „sausā” daļa var turpināt savu esību mūžīgi, atrodoties daiļdarbu lappusēs. Tādējādi, uzdodot jautājumus par valodas dzīvīgumu, es nemaz nevaru gaidīt objektīvu atbildi. Patiesībā svarīgs ir tikai viens – es pašlaik rakstu latviski, un šis moments, kas tūlīt tiks iesprostots laika upē, vienmēr tāds būs, kamēr es sevi atcerēšos. Tāpēc, attiecinot arī uz mani, var teikt: „Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā.”

Estere Mitjkova,

Ikšķiles vidusskolas 12. klase

🔗 <https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Knuts Skujenieks par dzimto valodu raksta:

„man ir valoda

ar to es smejos un strīdos
es tajā kā saulītē sildos.”

Ļoti trāpīgi un silti. Vai mēs bieži aizdomājamies par to, kas ir valoda? Nē, es nerunāju par latviešu valodas grāmatu, kur viss ir izskaidrots, nē, es arī nerunāju par elektronisko vārdnīcu tezaurs.lv. Es runāju par kaut ko būtiskāku, dziļāku...

Katru rītu es mammai saku: „Labrīt, māmuli! Es tevi mīlu!” Bet kāpēc ne: „Labrīt, mom! I love you!” Kad es runāju latviski, jūtos pierasti, šeit piederīgi. Varu atklāt, ka rīti ir manas mīļākās dienas daļas. Rīta rasa, rīta gaiss, rīta atmosfēra ir tāda latviska. Dzirdu, kā sētnieks runā ar draugu – latviski, dzirdu, kā, skrienot uz autobusu, sievietē runā pa telefonu – latviski, dzirdu, kā putniņi dzied, tāda sajūta, ka arī latviski. Man ļoti patīk klausīties, kā cilvēki runā, kā izmanto valodu.

Pa dienu esmu skolā. Tur ir citādi. Nav runa par skolotājiem, skolasbiedriem – viss ir labi, taču cik bieži dzirdu: „Hei, what’s up?“, „What you doing?” utt. Gandrīz katrā teikumā ir kāds svešvārds. Arī man dažkārt izsprūk „okay”, „sorry”. Jāpadomā, kāpēc? Varbūt tas ir stilīgāk, varbūt tas iederas jauniešu slengā? Ir jau ļoti labi, ja pārvaldām vairākas valodas. To izjūtam ārzemēs, tad nav jāsarunājas ar rokām, zīmju valodā, taču mājās mums vajadzētu runāt savā dzimtajā valodā.

Runājot – valoda dzīvos, nerunājot – valoda mirs! Mēs paši esam savas tautas, kultūras, tradīciju un valodas sargātāji. Mēs izlemjam, vai valodai dzīvot vai nedzīvot; ja tajā nerunāsim, tad tās vairs arī nebūs. Valoda ir kā dimantiņš, kas ir jākopj, lai laistītos arvien vairāk. Valodā ir paslēpta mūsu pagātne, tagadne un nākotne! Vai mēs esam gatavi to zaudēt? Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā!

Savās pārdomās par valodu gribu citēt vēlreiz Knutu Skujenieku:

„man ir mana valoda
un es esmu mājās.”

Kristīne Pucena,

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas 10.a klase

Biologi jau sen ir noskaidrojuši, kādas pazīmes vieno visus dzīvos organismus – elpošana, barošanās, vielu izvadīšana, augšana un attīstība, kustības, kairināmība un vairošanās. Ikviens skolā iemācās to, ka šādi organismi ir, piemēram, augi un dzīvnieki, bet reti kuram izdodas uzziņāt, ka arī valoda ir dzīvs organisms. Tomēr ir kāda nianse – valoda dzīvo, ja Tu tajā runā, jo runājot Tu radi valodai piemērotus dzīves apstākļus.

Mēs, cilvēki, ieelpojam skābekli un izelpojam ogļskābo gāzi. Valoda ieelpo mūsu sajūtas un izelpo vārdus, kas spēj tās izteikt. Kamēr vien mēs jūtam un izjūtas izrunājam, valodas sirds ritms ir

mierīgs. Apdraudējums valodas dzīvībai sākas tad, kad mēs kļūstam nejūtīgi.

Augi baroties spēj paši, izmantojot sauli un ūdeni, tie hloroplastos ražo sev barības vielas un citiem – skābekli. Līdzīgi notiek arī ar valodu – tā izmanto viena cilvēka prātu un domas un otra cilvēka prātu un domas, lai ražotu sarunas, kas ir valodas barības vielas. Taču skābekļa vietā kā blakusprodukts bieži rodas bagātīgas emocijas.

Viens no vielu izvadīšanas veidiem organismos ir svīšana. Mūsu dusmās un sāpēs pateikto vārdu ietekmē valodai kļūst ļoti karsti, tik karsti, ka izsvīst viss liekais, un gan sirdī, gan prātā iestājas miers.

Zieda augšānu un attīstību pamanīt ir viegli, jo īsā laika posmā tas uzplaukst, zied un novīst. Valodas augšana un attīstība vairāk līdzinās kokam – tā augšanas izmaiņas šķiet nemanāmas, jo aizņem ilgu laiku. Tāpat arī valoda – dienu no dienas šķiet tāda pati, kāda bija vakar, bet pienāk brīdis, kad nākas attapties, ka šodienas valoda tomēr ir ļoti tālu no vakardienas valodas, attapties, ka mūsdienu valodas pumpuri tik ļoti tiecas pretī saulei, ka dažkārt liekas: tie izraus valodas saknes.

Kustības ir vēl viena neatņemama dzīvo organismu ikdienas sastāvdaļa. Daži dzīvnieki kustības izmanto, lai bēgtu no plēsēja, citi – tieši pretēji – lai noķertu medījumu. Valoda izmanto kustības gan bēgot, gan ķerot – tā liek mums izrunāt nepatiesus vārdus, lai aizbēgtu no ciešanās, vai teikt visskarbāko patiesību

tā, lai otram iedurtu tieši galvā, krūškurvī vai mugurā.

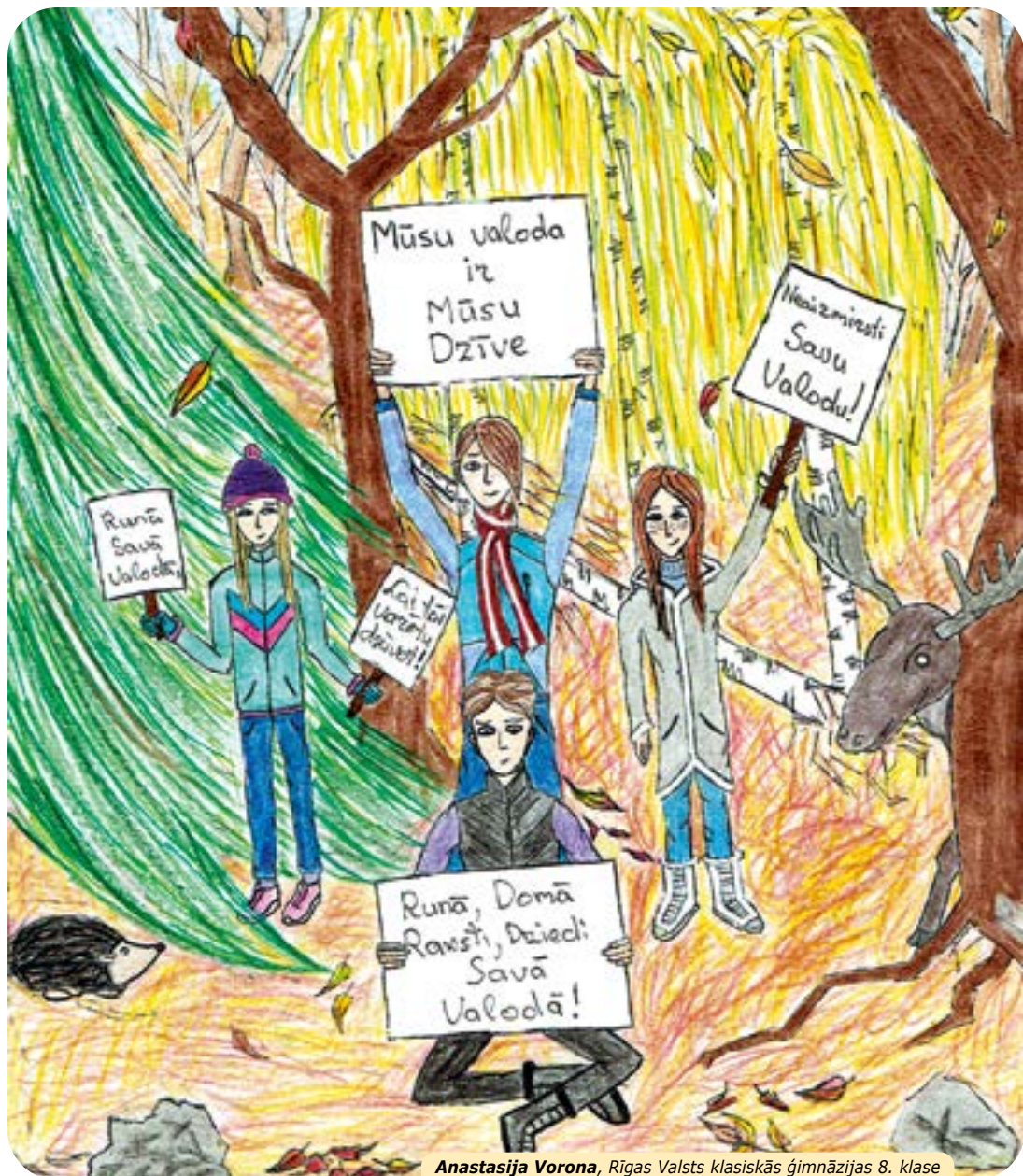
Kairināmība savukārt ir organisma spēja reaģēt uz vides pārmaiņām. Vairums dzīvnieku tās uztver, izmantojot acis un ausis. Arī valoda izmanto acis un ausis. Tā redz savā priekšā gan nezināmas, gan sen pazīstamas sejas, dzird gan jau iepriekš dzirdētas balsis, gan pavisam svešas un izdara izvēli – ko teikt, ko noklusēt, ko atcerēties un ko aizmirst.

Un visbeidzot – ikviens dzīvs organisms vairojas, radot pēcnācējus. Valodas pārdzimšana jaunajās paaudzēs notiek tāpat, kā dzimst cilvēks, – caur neaprauktām sāpēm, kas pārvēršas visdziļākajā laimē. Valodas dzimšanas procesu nodrošina tie vecāki, kas atrod laiku, lai lasītu saviem bērniem priekšā pasakas, lai uzklausītu, sadzirdētu un atbildētu uz neskaitāmiem jautājumiem, kas sākas ar vārdu „kāpēc”.

Šie ir īsti un patiesi piemēri, kas apliecina, ka valoda tiešām dzīvo. Tā dzīvo mūsu ikdienā, mūsu troksnī un klusumā, mūsu sirdīs un prātos, mūsu pagātnē, tagadnē un nākotnē. Tomēr, kā jebkurš dzīvs organisms, arī valoda var nomirt, bet mēs nedrīkstam to pieļaut. Valodai ir jādzīvo, un tā dzīvos, tā dzīvos ilgi, tā dzīvos Tavos bērnos, mazbērnos, mazmazbērnos, ja vien Tu runāsi... runāsi skaidri, pārliecinoši un ar dziļu mīlestību.

Madlēna Keiša,

Aizkraukles novada vidusskolas 11. klase

Anastasija Vorona, Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas 8. klase

Viena no svarīgākajām etnosa pazīmēm ir valoda, ar kuras palīdzību raksturo katras tautas dažādību. Latviešu valodas saknes meklējamas sirmā senatnē, apvienojoties zemgaļiem, kuršiem, sēļiem un latgaliešiem, kuru valodas īpatnības pat mūsdienās var atšķirt ar dialektu un izlokšņu dažādību. Lai valoda neizmirtu, katram cilvēkam ir jāzina savas valodas vēsture. Tāpat ir svarīga prasme valodu pareizi lietot. Sava valoda ne vien ir jānodod saviem pēctečiem, bet arī jānes pasaulē.

Pamatskolā, mācoties vēsturi, uzzināju, ka latviešu valodu ilgu laiku periodu ietekmēja vācu muižniecība. Jaunlatvieši bija tie, kas uzsāka latviešu valodas atmodu, nebaidoties vērsties pret Baltijas vācu muižniecību, laužot stereotipu, ka latviešiem ir lemts palikt vienkāršiem un pieticīgiem lauku iedzīvotājiem, bez savas tautas identitātes un valodas. Iedomājieties, ja kādam no mums tagad neļautu runāt savā dzimtajā valodā! Vai jūs varētu iestāties par savu tautu un būt tas, kurš pirmais stājas pretī valsts varai un likumam, kā to spēja jaunlatvieši? Cik nozīmīga viņiem tolaik bija latviešu valoda! Jaunlatvieši pastāvīgi pilnveidoja savu dzimto valodu, audzināja un pamācīja cits citu – centās izskaust vāciskos vārdus, meklējot atbilstošus tulkojumus vai pat izdomājot jaunus latviešu vārdus. Vai tas ir raksturīgi mūsdienām? Diemžēl nē...

Latviešu tauta ilgi ir bijusi pakļauta citām tautām, tāpēc valoda ir piesārgota

ar dažādiem barbarismiem. Diemžēl arī es nelietoju tīru latviešu valodu. Manā runā var dzirdēt pa kādam rusicismam un anglicismam. Mūsdienu jauniešu vidū ir izplatīts viedoklis, ka bez rusicismiem un anglicismiem valoda ir vecmodīga un garlaicīga. Es uzskatu, ka tāds viedoklis pastāv tāpēc, ka jaunieši neapzinās, ka varētu būt liegta latviešu valodas lietošana un mācības visos priekšmetos būtu jāturpina krievu vai angļu, vai kādā citā valodā. Tādā gadījumā apzinātos savas tautas valodas nozīmību, bet vai vienmēr jānonāk galējā situācijā, lai apzinātos patiesās vērtības?

Tādēļ, lai izvairītos no latviešu valodas piesārņojuma, mums kā Latvijas pilsoņiem ir jāievēro Valsts valodas likums, kura galvenais mērķis ir latviešu valodas saglabāšana, aizsardzība un attīstība. Piedaloties dažādās aktivitātēs, pasākumos, projektos ārpus savas valsts robežām, mēs sarunājamies ar cittautiešiem, un tā mēs neviļus iepazīstinām citus ar savu valsti, kultūru, tostarp ar savu valodu...

Mani vecāki vienmēr ir uzsvēruši, ka mums jābūt savas valsts patriotiem un sava dzimtajā valoda ir jāciena un jāgodā. Tāpēc arī es aicinu ikvienu iepazīt pilnīgāk savas tautas valodas vēsturi, nekautrēties un censties runāt pareizā latviešu valodā, būt lepnam par savu valsti un ar saviem sasniegumiem popularizēt savas tautas valodu pasaulē.

Karīna Poikāne,
Kārsavas vidusskolas 12.a klase

Elīza Daniela Dzene, Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas 9.b klase

Vai mēs bieži iedomājamies par to, kas slēpjas aiz šī vienkāršā vārda – valoda? Kas ir valoda? Vai tā dzīvo? Vai šis vārds un tajā ietvertā nozīme ir tik vienkārša, kā sākumā varētu šķist?

Aiz šī vārda slēpjas katra cilvēka dzīve un pieredze, kuru viņš ir ieguvis, izzinot valodu ģimenē, skolā, darbā, veidojot valodu par daļu no sevis. Šādu dzīvju ir bijis un ir miljoniem, kur, pateicoties mūsu senčiem, tā tika kopta un nodota mūsu rokās tāda, kāda tā ir – piepildīta ar vēsturiskiem notikumiem. Piemēram,

latviešu valoda tika apspiesta padomju okupācijas laikā, kur līdzī valodai vecāki saviem bērniem nodeva vērtības, piedzīvotās sāpes, prieku un lepnumu par savu valodu. Tāpēc es droši varu apgalvot, ka valoda ir dzīva. Esot daļa no katra tās nesēja, tā ir dzīvāka nekā jebkurš no mums. Piedzīvojot mirkļus, kurus mēs pat nevaram iedomāties, tā turpina dzīvot un rakstīt savu valodas stāstu.

Tāpat kā valoda ir daļa no mums, tā arī mēs esam daļa no valodas. Mēs viens otru pilnveidojam: valoda, ļaujot mums

izteikt visu, ko jūtam, bet mēs, nesot visas savas dzīves garumā un papildinot to vēl ar jauniem pārdzīvojumiem, abpusēji veicam cēlu mērķi – dodam viens otram dzīvot pilnu dzīvi. Tāpēc runā! Dod valodai dzīvi! Nekautrējies ļaut tai dāvāt tev to pašu! Ļaujies izprast visu valodas dziļo jēgu, kura seko tai līdzī. Centies dāvāt valodai dzīvi, cik vien skaistu to vari! Lieto to, dari to atpazīstamu, dod tai to pašu, ko pats vēlētos, ļaujot tai dzīvot īstu dzīvi! Tā dzīvo daudzus cilvēkus vienlaikus un dzīvo tik ilgi, kamēr tajā runās, to kops un attīstīs.

Neaizmirstot valodas nozīmi mūsu senču dzīvē, tagadni, kura dzīvo kopā ar tevi, ir jāpadomā par nākotni. Ja valoda tiešām dzīvo, tad tai ir savs loģiskais tagadnes turpinājums. Kā mēs to varam ietekmēt? Kā mēs varam parūpēties par valodas nākotni? Mūsu valodā runāja senči, mēs runājam tagad, tad šīs valodas grauds jāiedēsta mūsu bērnos. Tiem ir jāsniedz valodas vērtības, kuras mēs paši esam mantojuši. Ja tiešām valoda dzīvo, tad tajā jārunā arī laikus, kad mūsu nebūs.

Mēs esam atbildīgi par valodas dzīvotspēju. Tā dzīvoja, tā dzīvo, mums runājot, un dzīvos, ja mēs to nodosim mūsu bērniem ar visu tās mantojumu. Tāds ir mūsu sirdsapziņas pienākums – dot valodai dzīvot!

Jānis Burmeisters,
Kārsavas vidusskolas 12.a klase

Valoda ir katras tautas lepnums. Bez valodas nevar pastāvēt tauta un tās kultūra. Mana valoda – latviešu valoda. Taču diemžēl latviešu valoda saskaras ar problēmām. Mūdienu latviešu valodu ietekmē globalizācija, kā arī ikdienas sarunvalodas piesārņojums.

Kas ir globalizācija? Ļoti vienkāršos terminos skaidrojot, pasaules reģioni kļūst savstarpēji ciešāki. Tas izpaužas tirgū, tehnoloģijās, informācijas apmaiņā un pat valodā. Ārzemju precēm ieceļojot, valstī ienāk arī daļa tās kultūras. Visas jaunievestās preces reti kad ir „pielāgotas latviešu valodas lietošanai”. Spilgtākais piemērs ir ASV kompānijas „Apple” produkts „iPhone”. Pašā produkta nosaukumā jau ir manāma pavisam cita – angļu – valoda. Ja nezini to vai vēl papildus dotās 39 iespējamās valodas, starp kurām nav sastopama latviešu valoda, tad jēgas iegādāties produktu, kuru pat nevari uzstādīt, noteikti nav. Vērts minēt, ka „iPhone” telefoni ir visizplatītākie telefoni Latvijā, un ne tikai. Tas apspiež latviešu valodas vērtību. Kāpēc gan man vispār mācīties latviešu valodu, ja, zinot tikai to, es pat nevaru lietot savu personīgo telefonu? Tomēr manas iespējas ir krietni plašākas, piemēram, darbs.

Zinot angļu valodu, tu praktiski vari strādāt pilnīgi jebkurā pasaules valstī. Zinot krievu valodu – jebkurā postpadomju bloka valstī. Zinot spāņu valodu – visās spāņu valodā runājošās valstīs, tādu

ir 18. Taču, zinot latviešu valodu, vari strādāt tikai Latvijā. Bet ar to mūsdienās vairs nepietiek. Lai iestātos darbā, manā gadījumā – pludmales kafejnīcā, bija nepieciešams zināt trīs valodas. Pēc loģikas liktos, ka Latvijā primārā valoda, kura būtu jāzina, ir latviešu valoda. Realitāte vēsta citādi. Visās intervijās priekšroka bija tiem, kam bija krievu valodas zināšanas. Angļu valodu nemaz nepārbaudīja, taču „uz papīra” arī to vajadzēja zināt. Latviešu valoda man likās kā jauks bonuss. Ja mācēji sasveicināties, pateikt „lūdzu”, ar to pilnībā pietika. Tad kādēļ tai eksistēt, ja pat dzimtajā zemē ar to nepietiek? Provokatīvs jautājums, taču liek aizdomāties.

No globalizācijas nekur neaizbēgsi, tāpēc ir jāmeklē veidi, kā tās „kulturālo” influenci samazināt. Vislielākās un vissvarīgākās izmaiņas, kuras ir jāveic, – kvalitatīva tulkošana. Bieži ir gadījumi, ka nav iespējams skatīt filmu vai seriālu latviešu valodā, labākajā gadījumā tai ir tikai subtitri. Papildus – operētājsistēmu, instrukciju un aplikāciju tulkošana. Jāsniedz atbalsts arī pašmāju kinorežisoriem. Prasa laiku un finansējumu, taču to panākt nav neiespējami. Latvijas „valodas problēmu” risināt nebūs viegli, krietni grūtāk nekā tulkošanas problēmu. Uz lielā fona tulkošana izskatās kā nieka puteklītis. Taču tieši tāpat tas nav neiespējami. Viss sākas ar ģimeni un draugu loku. Savstarpēji

runājot, izmantot pēc iespējas mazāk svešvārdu, samazināt ārvalstu leksiku un runāt valsts valodā. Procesam nav jābūt straujam, bet jānotiek lēnām, pakāpeniski. Nevis atdalīt, bet integrēt. To iespējams panākt ar jau pieņemto reformu – mācības vienā valodā. Tādā veidā sabiedrība netiks šķelta x runātājos un y runātājos. Tauta būtu vienota. Nekādā veidā neapsmīet otru. Jāsaprot, ka iemācīties valodu ir ļoti izaicinošs darbs, tāpēc centies palīdzēt, nevis steidzināt!

Rakstot šo darbu, nonācu pie secinājuma – lai gan situācija izskatās drūma, tā it nemaz nav bezcerīga. Viss ir mūsu pašu rokās, tāpēc darīsim visu iespējamo, lai valoda dzīvotu!

Renārs Livčāns,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Uzrakstīju draudzenei. Angliski, jo angļu valoda ir visur, arī manā valodas kastītē netālu no zināšanu kumodes. Viņa man atrakstīja saīsinājumu, un es sēdēju, domāju, kāpēc mēs esam tik slinki? Kāpēc latviešu valoda ir kļuvusi kā otrā valoda jaunākajai paaudzei?

Jaunieši domā, ka nav stilīgi runāt latviski, ko nesaprot lielākā daļa pasaules, bet tā tomēr ir mūsu valoda, vienīgā vēsturiski attīstījusies, latviešiem piederošā, smagi izcīnītā latviešu valoda.

Ne jau tikai Latvijā ir šī problēma, kad jaunieši vai nu kautrējas, vai kaunas par savu nacionalitāti. Sapratu, ka nedrīkst šādi turpināties un ir kaut kas jādara lietas labā. Spēles, grāmatas, seriāli, informācija internetā ir jāmeklē un jāveido latviski, lai atgūtu jauniešos vēlmi runāt latviski. Mūsu, kas ikdienā izsakās vienā no baltu valodām, skaitliski vairs nav daudz, un tas biedē.

Atbildēju draudzenei latviski ar pareizu teikuma konstrukciju. Viņa tāpat angliiski. Tas tā turpinās, līdz ieraugu atbildes burbulī skaistu, latvisku teikumu. Ir! Varbūt saprata, ko vēlos panākt.

Izgāju ārā ar citu draudzeni. Pirmais, ko dzirdēju, bija „hej!”. Kāpēc „hej!”, ja varam pateikt „sveiks!”. Runājām, bet atkal dzirdu vārdus angliiski, slengus, barbarismus. Jātiek vajā no šiem mošķiem. Izmantoju to pašu tehniku, ko rakstot, – visu laiku runāju tikai latviski un pat vēl pareizi. Protams, arī man nebija viegli noturēt augstumā savu latviešu valodas latiņu. Pāris vārdu ienāca prātā angliiski, bet tulkojumu uzreiz nevarēju izdomāt, kas liecina par tehnoloģiju ietekmi uz mūsu smadzenēm. Šajā brīdī nosodīju mūsu mīļās tehnoloģijas.

Pagāja kādas desmit minūtes, līdz draudzenes runātajā iespraucās vairs tikai pa kādam mošķim. Progress bija jūtams. Vēl pēc brīža sākām runāt par latviešu valodas nozīmīgumu un meklēt sinonīmus dažādiem vārdiem. Uzzinājām, ka vārdam

„runāt” ir vairāk nekā 45 sinonīmu. Ja palasītu vairāk grāmatu, tad diezgan vienkārši varētu katram vārdam nosaukt padsmīt sinonīmu.

Latviešu valoda ir tik bagāta un skanīga, ka būtu žēl pazaudēt tās skaisto būtību modernajā pasaulē. Jābeidz bezjēdzīgi bakstīt telefonus, satīties televizorā un datorā spēlēt spēlītes. Jāsāk lasīt sev tīkamas grāmatas, dzejas rindas vai avīžu rakstus, kas uzreiz papildinās mūsu valodas krājumus uz pozitīvo pusi. Cilvēks nekad nevar zināt visu par visu, tāpēc arī valodā vienmēr sevi vajag attīstīt. Jāsāk ar mazumiņu. Var katrai dienai uzlikt mazu mērķi, piemēram, iemācīties kādu vecvārdu, sinonīmu, frazeoloģismu vai uzrakstīt solīdu ziņu draugam tāpat vien. Ja katrs indivīds pamainītu savus ikdienas runas paradumus, varbūt valoda kļūtu tīrāka un cilvēki novērtētu pareizu komunikācijas stilu.

Tā padomājot, viss jau ir atkarīgs no mums. Gribēsim valodu padarīt mūžīgu, tad, kopā sadarbojoties, to arī sasniegsim. Es savām divām draudzenēm palīdzēju saprast, ka dzimtā valoda ir jālieto daudz un pareizi. Un ko tu vari darīt, lai latviešu valoda jebkurā laikā būtu dzirdama starp cilvēkiem?

Samanta Terēze Rumpīte,
Madonas Valsts ģimnāzijas
11.a klase

Daniela Eniņa, Madlienas vidusskolas 10. klase

ogad īpaši daudz kastaņu. Tie gul zemē, plati atvērtu muti. Ja ir mute, tad jārunā! Dabas valodā viss skaidrs. Bet cilvēku pasaulē notiek dažādas lietas.

„Paņem porūzī ižbonu, ēdīsim krupnīku!” uzsauc kaimiņiene Vaira. Es stāvu un, arī uzmanīgi ieklausoties, nezinu, kas jāatnes un ko mēs ēdīsim! „Ko klusē, vai ta nav mutes!” Iestājas neveikls klusums. Tikai pēc kāda brīža kaimiņiene saprot, ka runā man nezināmā mēlē.

Esmu sēliete, dzimusi un augusi ciematā Sala. Laika gaitā esmu sastapusies ar sēlisko, piemēram, ietērpusies sēju tautastērpā; Salas vidusskolas vēstures izpētes kabinetā piedaloties novadpētnieku nodarbībās un pētot bijušā Salas novada vēsturi, dzirdu, kā cilvēki runā. Ja runā, tātad valoda ir dzīva! Es pati esmu aizguvusi no sēliskās izloknes šauro e, ē, lai gan literāri pareizi būtu sacīt plato e, ē. Kāds pasmīn, ja saku: „Esmu no Jēkabpils novada!” Viss ar šauro e, ē. Valodnieki par sēliskām sauc augšzemnieku dialekta izloknes. Tieši augšzemnieku dialektā ir visvairāk fonētisku atšķirību, salīdzinot ar literāro valodu. Es protu saklausīt lauzto intonāciju, bet kāpjošā vai krītošā man jūk.

Lai saprastu, kā skan valoda sēliskajā izloksnē, nepieciešams iepazīt cilvēkus, kas dzīvo man tuvumā jau ilgu laiku. Tāpēc es aprunājos ar savu vecmammu, vectēvu un kaimiņieni Vairu. Mani vecvecāki, pamazām atsaucot atmiņā

pagātnes notikumus, sāka atcerēties vārdus, ko dzirdējuši no saviem senčiem. Piemēram, „griezīņi” ir kāļi, „zoste” – miltu mērce, „ižbons” – liela krūze, „krupnīks” – putraini ar pienu, „grucs” – grūbas, „bapka” – kartupeļu sacepums, „zacirka” – piena zupa ar klimpām, „porūzis” – priekšnams. Īpaši interesanti ir senie apgērbu nosaukumi: „sukņa” – kleita (laikam lietuviešu val. ietekmē), „kopka” – jaka, „snotīņa” – svārki, „kamašas” – puszābaki. Šīs sarunas laikā es uzzināju par vectēva un vecmammās jaunības nedarbiem, amizantām situācijām, interesantiem atgadījumiem un, protams, vairāk iepazīnu sēlisko izlokni.

Kaimiņiene Vaira Salā dzīvo kopš 1940. gada. Vaira ir sēliete, viņas vecāki arī. Kaimiņienes stāstījums sēliskajā izloksnē ieskanas kā māla svilpavnieks: „vagūzis” – ratnīca, „pūne” – šķūnis u. c. Viņai tas neliekas nekas īpašs, bet man, 21. gadsimta cilvēkam, valodas īpatnības šķiet ne tikai interesantas, bet arī saglabājamās.

„Valoda dzīvos, ja Tu tajā runāsi!” Nākotnes forma. Man liekas, ka var skatīties nākotnē, mīlot pagātni. Sēliskais atdzimst šodien ar jaunu spēku.

Šovasar, 23. jūlijā, piedalījos VIII Dziesmu un deju svētkos „Sēlija rotā” Sēlpils pagasta Zvejnieklīcī. Tie kļuvuši par tradīciju. Tie ir kopā sanākšanas, sadziedāšanās un sadancošanās svētki. Jutos lepna, ka šie bija īpaši svētki, jo

tie bija pirmie, kas notiek pēc likuma pasludināšanas par latviešu vēsturiskajām zemēm. Mēs bijām vienoti vienā kultūrtelpā, dziesmā, dejā trīs novadi – Augšdaugavas, Aizkraukles un Jēkabpils novads. „Galvu augšā! Mēs esam sēji ar savu raksturu, ar savu degsmi, savu dziesmu un valodu!” teica šo svētku rīkotāja, Jēkabpils novada Kultūras pārvaldes vadītāja Ilze Cekule.

Pār Zvejnieklīci satumst vakars. No upes kāpj migla, bet tālumā skan: „Gonūs goju, kraklu šyvū, pī ūzula māru jiemu!” Dīvainā sajūta, jo man liekas, ka dzirdu senos sēļus un jūtu savas saknes.

Rīts. Būs jauna diena. Šis ir laiks, kas savā ātrajā ritmā ierauj mūs visus. Fonā skan ziņas, paķeru skolas somu, bet palieku pusceļā. Manu uzmanību piesaista „Rīta Panorāmas” sižets par kādu jauniešu grupu, kura izveidojusi koncertprogrammu „Mācās latviski”. Solists, puisis no Bulgārijas, sadarbojoties ar latviešu mūziķiem, uzrakstījis dziesmu, kurā jautā: „Vai latviešu valodu apgūt grūti?” Viņš izdzied septiņus locījumus, sauc vārdšķiras. Piedziedājums skan sevišķi patriotiski: „Es mācos latviešu valodu, tā nav mana dzimtā valoda, es pieļāju daudzas kļūdas, bet tas nemazina manas jūtas. Mīļie latvieši, lūdzu, palīdziet!” Apsveicami! Viņš pasaka to, ko domāju arī es: „Nemācīties valodu valstī, kurā tu dzīvo, ir slikti.” Viņš ir apguvis metodoloģiju, kā mācīties valodu, – runāt,

runāt un vēlreiz runāt! Globalizācijas laiks, un tas ir tikai normāli, nepazaudējot savu dzimto valodu, apgūt citas. Raidījumā jaunieši arī bez īpašas pompozitātes nosauc valodas, kuras pārzina, – angļu, vācu, franču, itāļu, bulgāru un latviešu. Es arī tā gribu, jo vēlos iepazīt citu tautu kultūru, paražas un valodu. Esmu aktīva un atvērta dažādiem izaicinājumiem.

Ceļā uz skolu manī dzimst stingra apņemšanās: saviem bērniem un bērnbērniem mācīšu latviešu valodu, dziedāšu tautasdziesmas sēliskajā izloksnē. Es mācīšos dažādas valodas, tomēr latviešu valodu nespēs aizstāt ne vācu, ne krievu, ne angļu valoda, ne citu svešvalodu klātbūtne. Kaut gan Latvija ir mazs pleķītis pasaules kartē, es lepojos, ka dzīvoju Latvijā. Es lepojos, ka dzīvoju Sēlijas kultūrvēsturiskajā novadā. Es lepojos, ka protu runāt latviešu valodas sēliskajā izloksnē. Latvijas bagātība ir valodas dialekti un izloksnes. Mēs esam tik dažādi, bet mūs vieno mūsu – latviešu – valoda. Rūpēsimies un izkopsim savu valodu, jo tā dzīvos, ja Es, Tu, Viņš, Viņa, Mēs tajā runāsim!

Šogad īpaši daudz kastaņu. Tie gul zemē, plati atvērtu muti. Ja ir mute, tad jārunā...

Undīne Marija Voino,
Salas vidusskolas
11. klase

R unā!
Runā tā...
Runā tā, lai citi dzird!
Runā tā, lai visi dzird!
Lai dzird, kā skan!
Lai dzird, kā vijas...
Vijas, lokās, plūst!
Ieplūst katrā ausī,
Katrā dvēselē un sirdī.
Paliek uz mūžu!
Runā!
Tik runā!
Neapklusti!

Elizabete Romanovska,
Biķernieku pamatskolas 3. klase

T o, kā izturamies pret savu valodu, nosakām mēs paši. [..] Daudzi valodu ciena un tajā runā, bet netrūkst arī tādu, kas neieredz, neciena un nemācās latviešu valodu, kaut savu ikdienu pavada Latvijā.

Valodu ir sabojājuši daudzi ārzemju vārdi, kurus ikdienā lietojam. Piemēram, „cool”, „nice”, „what?”. To visu var pateikt arī latviski. Šie un daudzi citi vārdi ir mainījuši valodu. Klasesbiedrs man stundā jautā: „Kā latviski ir „oh my God”?” Pat visvienkāršākie vārdi aizmirstas, ja mēs tos ikdienā nelietojam!

Es pazīstu cilvēkus, kas cīnījās un nepadevās, līdz neapguva latviešu valodu. Manas mammas māsiņa iemīlējās un apprecējās ar puslatvieti – puskanādietai.

Pirms iepazīšanās viņš neprata latviešu valodu – lai arī viņa mamma bija latvieti, viņa nebija viņam iemācījusi runāt latviski. Bet nu jau viņš runā ļoti labi. [..] Arī viņu četri bērni cenšas mācīties latviešu valodu, un daži pat runā latviski labāk nekā viņu tētis. Viņi to spēj tāpēc, ka cenšas, tāpēc, ka viņus tas interesē.

Latviešu tautai ir pēc iespējas vairāk jārunā latviski, jo mūsu tauta pamazām izmirst. Ja izmirs tauta, izmirs arī valoda. Protams, ir jāmācās un jāmāk arī citas valodas, bet latviešu valodai ir jābūt prioritātei. Nav obligāti jāmēģina no galvas zināt angļu, vācu un krievu valodu. Tā vietā, lai zinātu visus vārdus citās valodās, sākumā iemācies šos vārdus latviski! Jau tā ir daudzi seni vārdi, kurus latvieši ir aizmirsuši un vairs gandrīz nelieto, piemēram, „drānas” – apģērbs, „nēzdogs” – kabatas lakats vai „ūzas” – bikses. Lieliskas grāmatas, kur šos vārdus dzirdēt, ir Annas Brigaderes darbi.

Dažiem latviešiem ir uzskats, ka labāk ir būt citur. Labāk būtu Amerikā, Anglijā vai Austrālijā. Bet daži uzskata, ka ir labi tur, kur mēs esam. Tā domāju es un gan jau kāds vēl. Mēs nenovērtējam to, kas mums ir. Mums jāprieceļas, ka mums ir sava valsts, sava valoda, savas slavenības un savi ražotāji. Svarīgi ir saglabāt latviskumu un tradīcijas, arī valodu.

Daudzi latvieši no visas pasaules brauc uz 3×3 nometnēm. Tās ir ļoti jaukas, sirsnīgas un latviskas. Arī es esmu bijusi

3x3 nometnē. Šajās nometnēs ārzemju latvieši cenšas runāt latviešu valodā, lai gan parasti runā savas valsts valodā. Viņu vecvecāki vai vecāki ir bijuši latvieši un ir iemācījuši saviem bērniem un mazbērniem cienīt un mīlēt latviešu valodu un valsti, kā arī runāt latviešu valodā. Šie ārzemju latvieši runā mazliet bērnišķīgā latviešu valodā, jo ne vienmēr var izrunāt burtus „l”, „r” vai „s”, kas arī maziem latviešu bērniem sagādā problēmas. Bet man ļoti patīk klausīties, kā viņi runā, un ir sajūta, ka es atkal esmu maziņa.

Ja mēs gribam runāt tīrā un skaistā latviešu valodā, mums ir jācenšas, jāmācās un jālasa grāmatas. Grāmatas latviešu valodā. Tās paplašina vārdu krājumu. Latviešiem ir daudz skaistu grāmatu, piemēram, Annas Brigaderes „Maija un Paija” un „Sprīdītis”, Rūdolfa Blaumaņa „Velnīņi” un „Skroderdienas Silmačos” vai Raiņa „Zelta zirgs”. Ir arī daudz skaistu dzejoļu. Man tuvs ir Aspazijas dzejolis „Circeniša Ziemassvētki”, kas ir arī izdziedāts kā dziesma. Latviešiem ir arī daudz citu krāšņu dziesmu, piemēram, „Pūt, vējiņi!” vai „Aijā žūžū, lāča bērni”, kas ir atzīta par vienu no skaistākajām šūpuļdziesmām pasaulē. Jau klausoties mamma dziedātās šūpuļdziesmas, bērni sāk mācīties un apgūt valodu. Un pēc tam viņiem ir vieglāk mācīties un runāt latviešu valodā, jo jau no mazām dienām ir dzirdējuši latviešu valodu. [..]

Mums ir jābūt lepniem, ka mums ir sava valsts un valoda, ka mēs varam brīvi runāt savā dzimtajā valodā. Mums pašiem ir jā rūpējas, lai latviešu valoda būtu tīra, skanīga un dzīva. Mums ir mūsu Latvija un sava īpašā latviešu valoda. Mums ir jārunā latviski, lai Latvija mūžam dzīvotu!

Ance Zvejniece,
Siguldas pilsētas vidusskolas 4. klase

[..] **K**amēr vēl ir mazs bērns, vislabāk viņš uztver mātes valodu – pēc intonācijas un noskaņas –, to

Jana Filipova

dzirdot, viņš nomierinās. Katram cilvēkam ir svarīga un nozīmīga viņa dzimtā valoda. Valoda ir piederības zīme.

Gandrīz katru dienu man ir latviešu valodas stunda. Stundās mēs mācāmies pareizi rakstīt, atbildēt uz jautājumiem, lasām tekstus un stāstām. Vārdu krājums tiek papildināts, valoda kļūst bagātāka, interesantāka un skaistāka. Tad ir vieglāk saprast pasakas, ticējumus, sakāmvārdus un mīklas.

Katram iedzīvotājam ir jāzina savas valsts valoda. Mūsu – latviešu – valoda ir daļa no mūsu vēstures. Tā ir melodiska, man ļoti patīk latviešu dziesmas. Es dziedu latviešu dziesmas skolas korī.

Man patīk latviešu valoda, un es lepojos, ka mācos latviešu valodu. Valoda ir kā varavīksnes tilts starp cilvēkiem.

Jana Filipova,

Laucesas pamatskolas 4. klase

Kā es apguvu latviešu valodu

Mana dzimtā valoda ir krievu valoda. Krievu skolā es mācījos 1. un 2. klasē. Gribēju iemācīties latviešu valodu, tāpēc 3. klasē sāku mācīties latviešu skolā.

Sākumā man gāja grūti, nevarēju atcerēties dažus burtus, nepratu lasīt vārdus. Vissarežģītāk bija veidot no

vārdiem teikumus. Skolotāja man neļāva slinkot. Arī starpbrīžos ar draudzenēm centos runāt latviešu valodā. Tagad man izdodas daudz labāk, jo sākumā es kautrējos, ka man neizdosies un par mani smiesies. Paldies maniem

klasesbiedriem, kuri palīdzēja, nesmējās par mani. Spēlējām spēles, gājām rotaļās, devāmies pastaigās. Katru brīdi skolā man apkārt skanēja latviešu valoda. Tas man palīdzēja sākt nebaidīties, bet mēģināt runāt. Cik labi, ka atnācu uz latviešu skolu! Dažreiz gan es vēl domāju krievu valodā, taču cenšos atbildēt latviski.

Man ļoti patīk latviešu tautasdziesmas, kuras mēģinu iemācīties no galvas.

„Man' māmiņa ielikusi

Vālodzītes šūpulī.

Lai locīju valodiņu,

Kā locīja vālodzīte.”

Nika Čugunkova,

Jersikas pamatskolas 4. klase

Mana, mana
Valoda.
Manā sirdī,
Manā prātā.
Tā mana dzimtā,
Tā latviešu valoda.

Gustavs Mazurs,

Skaistkalnes vidusskolas 3. klase

Sanija Reinsona, Valkas Mākslas skola, 10 gadi

Mans draugs

Vai atceries mūsu tikšanos, kad es pirmo reizi Tevi sadzirdēju? Es ieklausijos un sapratu – tā esi Tu! Tu – mans neredzamais draugs! Tu atklāji man pasauli! Ai, kā man patika šī kopā būšana ar Tevi! Tu mani pārsteidzi ikreiz, kad skanēji. Katru mirkli ar Tevi es atklāju ko jaunu, jo Tu esi tik dažāda un pat noslēpumaina.

[..] Nu arī Tev ir sava diena kalendārā – Dzimtās valodas diena! Gribu novēlēt Tev ik dienu kļūt arvien spēcīgākai un daiļākai!

Zini, kādu dienu, ejot no skolas, es satiku nepazīstamus zēnus. Viņi sarunājās, bet Tevis viņu vidū nebija, Tu neskanēji... Man palika bail... Ja nu kādu rītu es pamostos un Tevis nav? Nemaz nav! Nekur nav! Nav Tavu skanīgo līdzskaņu un draudzīgo patskaņu. Ja nu kāds paņēmis lielu maisu, sabēris tajā visas skaņas un vairs nelaiž vaļā?

Nē! Tas tā nevar notikt! Es to nepieļaušu, jo Tu esi mans draugs, bet es – Tavs. Es runāšu, dziedāšu, domāšu un sapņošu savā dzimtajā latviešu valodā!

Arīna Markova,

Krāslavas ģimnāzijas 2.a klase

Es esmu dzimis Latvijā, bet mana dzimtā valoda ir krievu valoda. Latvijā cilvēki runā latviešu valodā.

Skolā es mācos latviešu valodu no 1. klases. Skolā ar mani runā latviešu valodā mierīgi, lai es varētu ieklausīties un saprast. Skolotāja mūs māca pareizi runāt vārdus un frāzes.

Cilvēki daudz sarunājas savā starpā, tā viņi savas valodas zināšanas nodos saviem bērniem. Valoda dzīvos ilgi, ilgi, un tā nepazudīs.

Man ir prieks, ka es protu un varu sarunāties divās valodās. Es domāju, ka ir ļoti labi, ja cilvēks zina vairākas valodas.

Daniils Konovalovs,

Laucesas pamatskolas 3. klase

Es un mana valoda pamodāties no rīta.

– Labrīt! – teica valoda.

– Labrīt! – atbildēja Linda. – Ko mēs šodien darīsim?

– Iesim ārā un runāsim visu dienu! – ierosināja valoda. – Par ko mēs runāsim?

– Par ģimeni! Mans tētis katru rītu mani kutina, – sāka stāstīt Linda. – Mana mamma ik rītu mani samīļo un novēl veiksmi. Brālis Jānis mani modina ar jautru „Labrīt!”. No Rīgas katru mēnesi atbrauc mīļā māsa, bet lielais brālis jau dzīvo savā ģimenē. Man ir liela, stipra un mīļa ģimene, mums patīk būt kopā un sarunāties, – pabeidza stāstīt Linda.

Tad viņas abas – Linda un valoda – spēlējās, dziedāja, smējās un dejoja visu dienu.

Pienāca vakars. Meitene un valoda gāja gulēt. Viņa arī sapņoja par savu ģimeni. Savā – latviešu valodā.

Linda Ludviga,
Strautiņu pamatskolas 3. klase

Mūsu valoda

Mūsu valoda ir skaista.
Tā ir skanīga un neparasta.
Trīsdesmit trīs burti tajā,
Savi likumi kā mājā.
Tā skan daudzviet pasaulē,
Bet vismīļāk Dzimtenē.

Ričards Pokšāns,
Ilūkstes Raiņa vidusskolas 3. klase

Mana valoda

Skaista mana valoda –
latviešu valoda:
lasīt var,
rakstīt var,
dziedāt var,
skaitīt var,
sapņot var!

Deniss Čamans,
Ilūkstes Raiņa vidusskolas 3. klase

Mana valoda

Katru dienu mana valoda sasveicinās un prot pateikt „uz redzēšanos”, tāpēc, ka tā ir pieklājīga. Zinu, ka mana valoda ir laipna, jo vienmēr prot atbildēt „paldies”

un „lūdzu”. Kad es samīļoju māmiņu un tēti, mana valoda skan mīļi un sirsnīgi. Tā kļūst jautra, kad es spēlēju spēles, eju ar draugiem rotaļās, dziedu un dejoju. Valoda kļūst priecīga, kad atnāk Ziemassvētki, mana dzimšanas diena, Lieldienas un Līgo svētki. Tā priecājas, kad skolotāja mani uzslavē un draudzene mani pārsteidz.

Reizēm gadās, ka mana valoda paliek klusa. Tā skumst un bēdājas, jo esmu slima, mammai sāp galva un kaķītis savainojis ķepiņu.

Daudzi cilvēki aizmirst, cik valoda ir skaista. Viņi piesārņo to ar svešiem vārdiem. Cilvēki ir aizmirsuši, ka dzīvo Latvijā, ka ir latvieši. Viņi nevēlas savu valodu darīt skanīgu.

Lai mana valoda skan laipna, mīļa, jautra, priecīga un pieklājīga!

Ērika Žbankova,
Jersikas pamatskolas 4. klase

Man vienmēr ir patikusi latviešu valoda, un man tā skolā [..] padodas. Cilvēki mūsu valodu piesārņo ar svešvārdiem, viņiem patīk izteikties citās valodās, tas nav pareizi. Valoda ir jāattīra no citu valodu vārdiem. Mums ir pašiem sava valoda, ar to mums jālepojas un jāšargā sava valoda.

Latviešu valoda ir visskaistākā valoda! Es esmu priecīga, ka piedzimu Latvijā.

Viktoria Gromova,
Salacgrīvas vidusskolas 4.a klase

Latviešu valoda ir mana dzimtā valoda. Man ir paveicies! Kā tieši? Manā ģimenē runā tikai latviešu valodā. Mana māmiņa un tētis ir latvieši. Manas abas omītes un opīši arī ir latvieši. Arī mana vecvecmāmiņa runā latviešu valodā un ada brīnišķīgas latviešu rakstiem rotātas zeķes un cimdus. Viņa bieži man un manai mātai ir stāstījusi, ko nozīmē ieadītās rakstu zīmes. Ikviens vecvecmāmiņas adītais cimdu pāris mani silda un stiprina. Vecvecmāmiņa cimdus un zeķes dāvina manai vecmāmiņai un mammai. Tas nāk no paaudzes uz paaudzi. Ieadītās latvju rakstu zīmes ir mūsu valoda, vecvecmāmiņas Marijas valoda.

Man ir viegli mācīties latviešu valodu, to kopt un lietot, jo ikdienā ģimenē un ar draugiem cenšos runāt latviski. Latviešu valoda ir ļoti bagāta un ļoti skaista valoda. Cik skaisti latviešu valodā skan vārdi: „Latvija”, „māmiņa”, „tētis”, „māsiņa Emīlija”, „māja”, „ģimene” utt.! Tomēr man ir žēl, ka daudzu bērnu, jauniešu un pieaugušo sarunvalodā iezogas vārdi no citām valodām – „kurtka”, „vot”, „davai”, „emodži”, „čats” utt. Vārdu „kurtka” lieliski var aizstāt ar latviešu valodas vārdu „silta vējjaka”, vārdu „vot” – ar vārdu „lūk”. Lietojot šos vārdus mūsu runā, mēs nodarām pāri mūsu latviešu valodai. Valodā iekļūst daži mazi melnumiņi. Diemžēl manā runā dažreiz arī iezogas šie vārdi. Cilvēks pats to nejut. Tā ir ikdienas steiga un izcelšanās vienaudžu

vidū. Varbūt apstāsimies un padomāsim, ko mēs runājam! Vakaros mēs mazgājam muti un rokas, lai tās būtu tīras. Tāpat valoda ir jākopj, lai tā būtu tīrāka.

Mūs, latviešu, pasaulē ir ļoti, ļoti maz, tāpēc mums ir jāsaudzē sava dzimtā valoda. Arī citās valstīs dzīvojošajiem latviešiem ir jā māca saviem bērniem latviešu valoda. Mums visiem jācenšas nelietot aizguvumus ne skolā, ne mājās! Tas ļaus latviešu valodai nepazust! Runāsim, spēlēsimies, rotaļāsimies dzimtajā valodā! Cienīsim un godāsim savu valodu un savu dzimteni!

Gustavs Valpēters,

Ilūkstes Raiņa vidusskolas 4.a klase

Mana dzimtā valoda ir latviešu valoda. Taču manai vecvecmammai dzimtā ir poļu valoda. Vienīgais, kurš māc vēl runāt poļu valodā, ir mans opis.

Abi mani vecāki ir dzimuši Vidzemē, tētis ir rīdzenieks, bet mamma no Ogres. Viņi abi runā tieši tāpat kā klasesbiedri manā klasē – latviešu valodā. Vienīgi tētim ir neliela kurzemieka izloksne, jo viņa mamma ir augusi Aizputē. Tāpēc jau viņš ērkšķogog sauc par krizdolēm.

Katram cilvēkam ir arī viņa bērniņas vārdi. Manai mammai tāds vārds bijis Bambāne. Tā viņa esot saukusi savu mīļāko lelli. Varbūt tieši tāpēc, ka viņa par sevi to atcerējās, mamma iegaumēja

Aiga Jermakova, Rēzeknes Valsts 1. ģimnāzijas 10.c klase

arī manus pirmos vārdus. Tie esot bijuši „pļeka pļeka pūū” un „muņiņi”, kas nozīmē lietu un multfilmās. Protams, vēlāk manā valodā parādījās arī citi vārdi. Es pat varu teikt, ka katru dienu manā valodā ienāk jauni vārdi. Kaut vai šodien – teātra stundā iepazīnu vārdu „etīde”, kuru mums lieliski izskaidroja teātra mākslas skolotāja.

Mūsu dzimtā valoda ir jāmacās skolā – katram latvietim tā jāzina un jāgodā. Valoda ir mūsu tautas bagātība. Mūsdienās latviešu valoda sajaucas ar angļu un krievu valodu. Tāpēc ir svarīgi aizvien katru dienu to pilnveidot, bagātināt ar jaunu vārdu atradumiem. Arī svešvalodas

vajadzētu iemācīties ikvienam, jo valodu zināšanas paver ceļu uz pasauli.

Mēs ar ģimeni bijām Sicīlijā. Vecāki sarunājās angļu valodā. Bet es iemācījos vairākus itāļu vārdus, kā, piemēram, „specificamente bella roba” (īpaši jaukas lietas).

Gribētu, lai visi cilvēki iepazīst latviešu valodu, kaut arī saprotu, ka diez vai pasaulē mūsu valoda kļūs populāra. Bet tas nekas – man tā ir mīļa tik un tā. Tā ir manas lielās dzimtas saziņas un mīlestības valoda.

Gabriela Pīlāce,

Ogres Centra pamatskolas 4.b klase

Kas Tu esi, valoda, un kā Tev klājas?
Vai Tev, tik ātri staigājot, nav
sagurušas kājas?

Saki, kur ir Tavas mājas, kur Tu dzīvo?
Vai tajā karogā, kas vējā plīvo?
Vai Tu dzīvo pasaku grāmatā?
Bet varbūt uz lapiņas manā kabatā?

Valoda dzīvo manā mutē un danco man uz
mēles.

Tā mīt manā sirdī un klausās sirdspukstu
spēles.

Tā skan manā galvā un ladinās manās
domās.

Tā dzīvo grāmatās un burtnīcās, skolēnu
somās.

Tā mīt pat zem tilta vai uz laternas staba.
Tā brīžiem var būt dusmīga, bet citreiz ļoti
laba.

Valoda dzīvo dziesmās, tekstos un vārdos.
Tā ir klāt arī dusmās un tad, kad es ārdos.

Valodai zināmas Latvijas zaļās pļavas un
zilais debesjums.

Tā vienmēr dzīvo mūsos un ir viena no
mums.

Tā ir visur, kur vien esmu es.

Tā ir ar mums uz šīs pasaules.

Valoda ir Latvijas pulss un Latvijas elpa.

Ļausim elpot tai mūžīgi, lai piepildās telpa!

Svētku dienās vai darba dunā

Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā!

Elza Pētersone,
Liepājas Ezerkrasta sākumskolas
1. klase

Garajos ziemas vakaros manas
labākās sarunu biedrenes ir
[..] grāmatas, žurnāli un laikraksti.
Man mājās ir ļoti daudz grāmatu, jo
mana vecmāmiņa bija latviešu valodas un
literatūras skolotāja, arī mana mamma ir
skolotāja. Grāmatas mums ir goda vietā,
tētis ir saskrūvējis speciālus plauktus, kur
tās ir saliktas. Es lasu dažādas grāmatas
par dārzkopību un puķkopību.

[..] Gladiolas iestādīju savā dārziņā un
vairākas reizes pārslasīju Edītes Mālmeistes
sūtīto vēstuli par to, kā gladiolas audzēt.
Lūdzu mammai, lai nopērk grāmatu, kur
rakstīts par gladiolu audzēšanu. Es tagad
zinu daudz par gladiolu audzēšanu un
šķirņēm. Es savas zināšanas un valodu
papildinu lasot. Mamma ar tēti ir aizņēmti
ikdienas darbos, es savu brīvo laiku pavadu,
lasot un pētot augkopības grāmatas. Mani
nekad nav interesējis dators un telefons.
Katru rītu un vakaru, kad atnāku no skolas,
es apstaigāju savu dārzu un siltumnīcu. Es
aprunājos ar saviem dāržeņiem un puķēm.
Man šogad izauga milzīga kāpostgalva, ko
es apraudzīju katru rītu, pajautāju klusībā,
vai tai kas netrūkst. Nolasīju katru kāpuru,
kas gatavojās tai apgrauzt zaļās lapiņas,
uzlēju sausākās dienās ūdens spainīti.
Kaimiņi brīnījās, kā var izaugt tik milzīga
kāpostgalva. Tā izauga tik liela, ka mamma
knapi varēja panest. Es ar saviem augiem –
kāpostgalvu, milzu ķirbi, ziediem un citiem
augiem – katru dienu aprunājos, tos
aprupēju un apčubinu.

Citi mani klasesbiedri labi pārzina angļu, krievu valodu, jo viņi spēlē video spēles. Es pārzinu dārzu un ziedu valodu. Es varu nosaukt visas puķes, kas aug manā dārzā, izstāstīt par dažādu augu audzēšanas gudrībām. Mana valoda ir bagāta ar dabas un augu nosaukumiem. Ja ar mani sarunu uzsāk par dārza darbiem, es par to varu runāt brīvi. Arī 3. klases latviešu valodas valsts ieskaitē skolotāja man atļāva lasīt grāmatu par ķirbju audzēšanu. Man šo grāmatu komisijas priekšā bija viegli izstāstīt, jo, lasot to, bija ļoti interesanti uzzināt visu par ķirbju audzēšanu. Pat skolotāja nezināja, ka ķirbju stādus var potēt. Es noteikti vēl apgūšu daudz jaunu vārdu un zināšanu par dārzkopību, augkopību, ogu un augļu koku audzēšanu. Man šobrīd tuvākā ir puķu, dārzu un ogu valoda, nevis angļu vai kāda cita.

Matiss Millers,

*Taurupes pamatskolas Mazozolu filiāles
4. klase*

Mana dzimtene ir Latvija. Kopš seniem laikiem tajā dzīvo latvieši un runā latviešu valodā.

Skolā man stāstīja, ka ir bijuši tādi laiki, kad latviešu valodu aizliedza, neļāva svinēt latviešu svētkus. Tomēr latviešu valoda nepadevās. Viņi dziedāja tautasdziesmas, stāstīja pasakas un teikas. Visu to mācīja saviem bērniem.

Tāpēc mans un citu bērnu pienākums ir mācīties runāt latviešu valodā.

Oskars Veide,

*Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskolas
3. klase*

Valoda ir sakne, un, ja mēs runāsim latviešu valodā, [..] parādīsies ziedkāts. Veidosies jaunas ģimenes, jauni bērni, kuri runās latviski, kas būs kā zieda pumpurs. Bērni tālāk mācīs savus bērnus pareizi runāt, un viņu valoda izveidos krāšņu ziedu, kas arī turpmāk būs jākopj un jālolo.

Tā tas turpināsies, un pavisam drīz visa Latvija būs pilna ar ziediem. Visā Latvijā runās, lasīs, dziedās latviski – mūsu dzimtajā valodā. Latviešu valodā ir izdomāti stāsti, esejas, romāni, dzejoļi u. c. Ja mēs daudz lasīsim, tad vārdu krājums papildināsies un valoda kļūs bagāta. Tādā veidā krāšņais zieds iegūs brīnumainu, neaizmirstamu smaržu, kas smaržos pa visu pasauli. To varēs visi sajust un izbaudīt.

Rēzija Narvida,

Līvānu 1. vidusskolas 4.a klase

Valodā piedzimst ticība labajam

Visi lielie, slavenie, ievērojamie valstsvīri arī kādreiz ir bijuši mazi un agrā bērnībā zināja tikai dažus vārdus. Šad un tad es satieku savu

mazo brālēnu. Viņu sauc Ferencs, un viņam jau ir apritējuši divi gadiņi. Šobrīd viņš ar mums sarunājas tikai ar dažiem vārdiņiem. Tos viņam iemācīja mamma, tētis un omītes. Viņa vecāki ir slaveni un talantīgi aktieri, un es esmu pārliecināta, ka arī mazais Ferencs reiz nākotnē būs slavens un ar godu nesīs latviešu valodu pāri visai pasaulei.

Bet reizēm cilvēki, kas nekad nav pratuši latviešu valodu, paši pie tās atnāk. Un tie ceļi ir tik dažādi – gan skaisti, gan arī skumji. Manā klasē šogad mācās meitene no Ukrainas. Viņu sauc Marija jeb Maša. Pirmajās dienās viņa nerunāja nevienu vārdu latviešu valodā, bet tagad, kad jau ir pagājuši daudzi mēneši, viņa prot arvien vairāk ko izstāstīt un sadzirdēt. Es biju ļoti priecīga vērot, kā mūsu jaunā klasesbiedrene mācās un iemīl manu dzimto valodu, kad mēs ar viņu tajā runājam. Taisni brīnums, jo pirms gada viņa latviešu valodu nebija pat dzirdējusi!

Bībelē rakstīts, ka ticība cilvēkam atnāk no sludināšanas. Es to saprotu tā, ka tas notiek caur runāšanu uz otru. Kad dzirdam valodu, tad mūsos var piedzimt gan valoda, gan ticība. Es ceru, ka Marija no Ukrainas, dzirdot latviešu valodu, var noticēt labajam un skaistajam, kas ir mūsos – latviešos. Tā mana valoda turpina dzīvot, jo, kamēr būs mazi bērni, kuri grib mācīties, un kamēr būs vecāki, omes un

Latviju mīloši cilvēki, kas mācīs, latviešu valoda dzīvos!

Abigaila Kostigova,

Gulbenes novada vidusskolas 3. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-jatu-taja-runa-tu-runa>

Mēs ģimenē runājam latviešu valodā, jo tā ir mūsu dzimtā valoda. Laiku pa laikam cenšamies attīrīt mūsu valodu no vārdiem, kurus negribam izmantot. Pastāstīšu par vienu no tādiem. Vārds "davai" bija bieži dzirdams manā ģimenē. Es izlēmu, ka mēs varētu tikt vajā no šī negantā vārda. Sāku domāt, kā mēs varam aizstāt šo vārdu dažādās situācijās. Piemēram,

„Davai, ejam!” – „Aiziet, ejam!”;

„Davai, izdari!” – „Lūdzu, izdari!”.

Pamazām mēs esam tikuši galā ar šo lieko vārdu, tomēr mums vēl ir daudzi vārdi, ar kuriem jāstrādā.

Mēs abas

Mana dzimtā,
Mana dārgā valodiņa!
Lai kur mēs arī būtu,
Tevi vienmēr aizstāvēšu,
Dziesmas skaļi izdziedāšu,
Domas klusi pārdomāšu.
Sadosimies abas rokās,
Lai mums abām labi sokas.

Emīlija Lazdiņa,

Jelgavas 4. sākumskolas 4. klase

Sigita Broka, Gulbiša pamatskolas 6. klase

K atru rītu manu istabu piepilda skanīgais mammas pateiktais [..] vārdiņš „labrīt!”. Tas ir kā strautiņš, kas čalo. Tas atmodina, lai es dotos jaunās darba gaitās – uz skolu.

Līdz skolai eju kājām, jo tad es varu norunāt visus dzejoļus, kuri uzdoti. Es viegli iemācos, jo ieklausos valodā. Valoda – tā esmu es pati!

Vislielākais prieks, ka skolotāja mani ieklausās un uztic runāt dzejoļus pagasta pasākumos. Tas ir gods. Visi manī klausās, jo protu saimniekot ar mūsu valsts dārgumu – latviešu valodu. Savu mammu Māmiņdienā un klasesbiedrus jubilejās es vienmēr apsveicu ar saviem sacerētajiem dzejoļiem.

Grāmatās ir valodas noslēpums. Es daudz lasu, un mani visur pavada valodas mīļums un gudrība. Es neesmu skopa un visiem saku iepriecinošus vārdus. Tie ir tik latviski! Tie paši gaida, lai tos izrunātu! Tas taču nav grūti! Tas ir tā – es pasaku, tu pasaki, un visā Latvijā skan latviešu valoda.

Mēs esam kā mazi auseklīši, kas dod gaismiņu valodai, ja tajā runājam.

Katrina Gžibovska,

*Taurupes pamatskolas Meņģeles filiāles
3. klase*

M ana mamma runā latviešu valodā. Mana skolotāja Ieva runā latviešu valodā, un mani klasesbiedri arī.

Man nepatīk latviešu valoda – tā izklausās mulsinoši; es nezinu daudz vārdu.

Valdis Tods Ozoliņš-Čiu

Kad es zinu vārdu Latvijā, es jūtos lepnis. Manas mammas māsas runā latviski, un manas mammas mamma un mans mammas tētis runā latviski.

Mans mīļākais vārds ir „vītols”, jo tas sākas ar burtu „v” (kā mans vārds).

Es arī amerikāņu skolā mācu latviešu vārdus – tā latviešu valoda paliek stiprāka.

Valdis Tods Ozoliņš-Čiu,

Ņūdžersijas latviešu skola, 8 gadi

J o vairāk Tu runā, labāk Tu valodu zini un vari izgudrot jaunus vārdus, jo valoda visu laiku attīstās.

Jo vairāk pazīsti valodu, jo labāk vari tajā izteikties.

Es mīlu mūsu valodu, jo tā ir mana dzimtā, mana dzimtenes valoda, tā ir skaista. Es attīstīšu mūsu valodu un nesabojāšu to ar žargona vārdiem.

Es runāšu latviešu valodā!

Pauls Simsons,

Salacgrīvas vidusskolas 4.a klase

Latvija manā ģimenē

Latvija manā ģimenē ir tas, ka mēs mājās sarājam Latviski, tas ka mīnām latviskus mīturus, mums mājās ir gan dāva visas lietas no Latvijas.

Tādēļ, ka mēs atbraucām uz Somiju arī mana omī tēta mamma un arī tēta tētis atbrauca uz Somiju. Tā arī ir Latvija manā ģimenē.

Latvija manā ģimenē ir gan dāva viss. Somu televīzijas skatīšanās vietā mēs skatām Latvijas televīziju.

Es runāju latviski, bet dažreiz angliiski. Man ļoti patīk latviešu valoda. Tā skan ļoti labi.

Caur valodu var iepriecināt katru cilvēku, pasakot labus vārdus un vēlējumus.

Pasaulē valodu ir daudz. Izaugot liela, es gribētu iemācīties arī citas valodas. Lai cik valodu es zināšu, latviešu valoda būs mīļākā.

Nikola Mičule,

*Edgara Kauliņa Lielvārdes vidusskolas
3.a klase*

Mana valoda plašajā pasaulē

Es priecājos, ka esmu piedzimis Latvijā, ka mana dzimtā valoda ir latviešu valoda.

Reiz es aizbraucu uz citu valsti, man likās dīvaini, ka nedzirdu latviešu valodu. Bet, satiekot draugus, atskanēja latviešu valoda. Es biju tik laimīga, ka mani draugi runā latviešu valodā.

Lai cik tālu mēs būtu, nekad neaizmirsīsim savu skaisto un skaņīgo valodu!

Kad atbraucu mājās, es sapratu, ka latviešu valoda neizzudīs arī citās valstīs, kur dzīvo latvieši, ja vien viņi to turēs kā dārgumu un runās latviski.

Mums ir jālepojas, ka mūsu tautai Dieviņš devis tik skaistu valodu.

Katrīna Veigule,

Līvānu 1. vidusskolas 3.b klase

Mana dzimtā valoda ir kā augs, kas zaļo kopš pirmā latviski izskanējušā vārda.

[..] Šis ir mans laiks, un tagad ir mana kārta par to rūpēties. Gribu būt kā saule, kas dod spēku, gaismu, enerģiju, siltumu. Mans spēks ir vēlme un cenšanās ikdienā runāt pareizā latviešu valodā. Tā taču ir tik bagāta, ka prot gan skanēt kā sirsnīgi glāstošs vējiņš zem kaila debesjuma, gan spēj dārdēt soļu un zibens ugunu lietusgāzēs. Tā tik glīti ievijas melodijās, skan latviešu tautasdziesmās, pat teleportē mani uz citu laiku, palīdz dalīties dažādās izjūtās: gan tad, kad smaids manā sejā, gan arī tad, kad pa vaigu rit dzidras, sāļas pērles. Tā sniedz iespēju tikt līdz mērķim. Valoda man ir kā skābeklis, kā iemesls ne tikai būt, bet arī paveikt un sasniegt.

Dažkārt manī tomēr ir uztraukums. Uztraukums par mākoņiem, kas pārāk bieži aizsedz sauli. Tie rodas no informācijas trūkuma latviešu valodā, ārvalstu draugu „saskriešanās”, tos programmē arī datorspēļu cienītāji, rada vilinošas filmas, grāmatas svešā valodā. Arī man patīk lasīt oriģinālvalodā – angļu valodā. Es vēlos, lai mana valoda ir draugos ar citām, bet lai šī draudzība ir līdztiesīga. Ja nu pārāk ciešā draudzība kaitē manam stādam?

Lai augs turpinātu zaļot, nepietiek tikai ar gaismu. Vajag siltumu, cieņu, spēju novērtēt, lepoties, atbalstīt... Cītīgi jāravē nezāles. To varam ikviens, kam tas rūp.

Šim stādiņam ir nozīmīga vieta arī manā sirdī, jo zinu, ka kopju drosmīgu cilvēku gadu gadiem mīļotu, sargātu un lolotu dārgumu. Es turpināšu apspīdēt, sildīt, ravēt nezāles, sargāt un mīlēt, lai stādiņš aug un zaļo, lai rodas jaunas atvases, bet tumsa atkāpjas!

Agnese Zvaigzne-Elksnīte,
Salas vidusskolas 9. klase

Mana valoda. Kas es būtu bez valodas?

Mana valoda ir kā roze, kas plaukst un attīstās. Jo bagātāka valoda, jo bagātāka es topu, tā padara mani runīgāku.

Izkopjot to, es varu piedalīties dažādos konkursos: stāstnieku konkursā „Teci, teci, valodiņa!”, skatuves runas konkursā un „Anekdošu virpulī”.

Latviešu valoda ir tik skanīga kā strauts. Tā ir kā sapaņu dārzs, kurā es atklāju aizvien jaunus vārdus.

Es vienmēr turēšu godā savu valsti un valodu.

Diāna Zute,
Līvānu 1. vidusskolas 3.b klase

Valoda dzīvo

Valoda piedzimst,
Kā zieds pavasarī plaukst,
Saules stari aust.

Valoda uzplaukst
Kā pelēkie pumpuri
Un krāšņie ziedi.

Vārdi sāk dzīvot,
Tie rāpot un staigāt sāk,
Kad mēs runājam.

Vārdi izplatās,
Tie atrodas itin visur,
Visur, kur dzirdi.

Valodai ir spēks,
Mēs paliekam spēcīgi,
Runa mūs vieno.

Valoda nomirst,
Tautai sēžot klusībā,
Tā mirst klusumā.

Valoda dzīvo,
Ja mēs tajā runājam,
Tā mūs stiprina.

Sofiko Gulua,
*Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas
8.b klase*

Es jūtos piederīga Latvijai, lai gan mana dzimtā ir krievu [..] valoda. Ģimenē un ar tuvākajiem draugiem mēs runājam krieviski. Tomēr skolā un arī citur es runāju latviski. Cilvēki, kas nezina latviešu valodu, tā īsti neciena Latviju, tās tautu un arī likumus. Es domāju, ka ir vērts pacensties un iemācīties latviešu valodu. Pasaulē nav ļoti daudz cilvēku, kas runā latviešu

valodā, tāpēc arī ir jārūpējas, lai Latvijā latviešu valoda dzīvotu, attīstītos un nekad, nekad nepazustu. Tas ir mūsu, Latvijas iedzīvotāju, rokās! Man patīk dzīvot Latvijā, jo te ir izpalīdzīgi cilvēki, te visi cits pret citu izturas godīgi, un tas ir ļoti svarīgi. Pavisam droši varu apgalvot, ka es cienu un mīlu savu valsti, esmu īsta patriote.

Mani ļoti saista mūsu tradīcijas. Paši iespaidīgākie ir Dziesmu svētki, kas norisinās ik pēc pieciem gadiem. Sapņoju, ka reiz arī es būšu to dalībniece, jo labprāt dziedu un deju.

No tautas tradīcijām man patīk gadskārtu svētki. Man prieks, ka mēs atzīmējam Miķeļdienu un Mārtiņus, Ziemsvētkus un Meteņus. Mēs atceramies šo svētku senās tradīcijas, tādas, kādas tās bija pirms gadu simtiem.

Brīnišķīga tradīcija ir svinēt valsts svētkus. Mūsu skolā šajās svinībās iesaistās pilnīgi visi. [..]

Es gribētu aicināt visus cilvēkus mīlēt un cienīt savu valsti, tās likumus un valodu. Tā taču ir daļa no mums pašiem, tāpat kā mēs katrs esam daļa no Latvijas. Es gribētu, lai tie cilvēki, kas atbrauc pie mums meklēt patvērumu, būtu ar mieru te palikt, mācītos latviešu valodu, iepazītu mūsu tradīcijas un priecātos, ka izvēlējušies tieši Latviju.

Dievs, svētī Latviju!

Zlata Komlačova,
Riebiņu vidusskolas 6. klase

Ulvis Vera,
Čīle. LVA Classflow tālmācības nodarbības

Laikam ritot, tiek apgūtas skaņas un pirmie vārdi, ar kuriem tiek [..] paustas jūtas, vajadzības un attieksme. Mēs augam un pilnveidojamies, un attīstāmies, kopā ar mums dzīvi dzīvo valoda. Dažkārt tā ir mierīga un rāma, dažkārt asa un agresīva, dažkārt skanīga un liksma, bet citreiz skumja un trīcoša. Dažkārt mums ar to ir jāiemācās sadzīvot, dažkārt tai ir jāpievelk groži, lai nenodarītu kādam pāri. Bet kā koša varavīksne valoda ir labskanīga, ja vien mums pašiem krūtīs ir laba sirds.

Valoda mūs padara par dzīviem cilvēkiem, un mēs padarām to dzīvu. Tikai runājot, mēs varam pilnvērtīgi paust savas domas un emocijas, un tās savukārt

atdzīvina valodu. Kāda būtu pasaule, ja mēs visi klusētu? Neiedomājama. Mana pasaule bez valodas būtu mirusi, neīsta kā tāda apokalipse. Es tā negribētu. Ja vajadzēs, es kliegšu, bet mana valoda būs dzīva. Tā dzīvos līdz ar mani. Man valoda ir kā svaigs gaiss. Tā mani padara dzīvu un spēcīgu, ar to es varu gāzt kalnus, sasniegt jaunas virsotnes. Valoda man ir kā māsa, kā mana labā roka. Tā man ir iemācījusi tik daudz, mana sabiedrotā un draudzene ir likusi apzināties savas saknes.

Mana valoda, kuru es lietoju ikdienā, ir latviešu. Man ir dota iespēja to saglabāt, attīstīt, modernizēt. Es varu izdomāt jaunus mūsdienīgus vārdus, lai latviešu valoda kļūtu vēl bagātāka, skanīgāka, mūsdienīgāka.

Valsts prezidents Egils Levits 2022. gada 15. oktobra uzrunā Valsts valodas dienā mūs aicināja: „Ikviens no jums var kļūt par latviešu valodas sargu!”

Es lietoju valodu šodien un lietošu rīt, visu savu dzīvi, kamēr vien elpošu, un mana valoda būs dzīva, tā dzīvos un uzplauks kā visbrīnīgākais zieds pasaulē.

Angelika Ostrovska,

Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijas 6.a klase

Mūsu valoda dzīvos tad, ja mēs tajā runāsim tīri, skaidri, bez parazītvārdiem, kuri piesārņo mūsu valodu. Valoda ir mūsu parole – sazināšanās un savstarpēja saprašanās.

Valoda ir atslēga – veidojam sabiedrību, kurā tikai savējie, tie, kas prot, grib iemācīties un ciena to, var ienākt. Valoda ir spēks – ar to mēs darām un nostiprinām daudz svarīgu un ne tik svarīgu lietu.

[..] Valoda – pamats visam. Mūsu dziesmās ir liels spēks, tur lieto spēcīgus vārdus un ataino patiesus notikumus. Mūsu lepnums – Dziesmu svētki ir labs piemērs tam, ka valodā ir spēks. Tur sapulcējas daudz latviešu no visas pasaules. „Turiet jūs, latvieši, savu valodu godā, un jums labi klāsies virs zemes, jo, kas sevi pašu negodā, to arī citi negodās,” teicis Juris Alunāns. Tas arī pierāda, ka valodā ir spēks, ja tā spēj vienot tūkstošiem cilvēku.

Katrai valstij, lielai vai mazai, svarīga ir tās nākotne. Mēs esam atbildīgi par savas valodas nākotni. Ieklausīsimies viens otrā un sadzirdēsim cits citu, lai mūsu valoda skanētu skanīgi un mūžīgi.

Edvards Zirģelis,

Palsmanes pamatskolas 9. klase

Leģenda par latviešu valodas rašanos

Reiz sensenos laikos kādā tālā ciemā ieradās divi ceļotāji. Viens bija stalts vīrietis ar vīrišķīgu stāju un stiprām rokām, bet otra bija slaida un skaista sieviete ar mirdzošām, gaiši zilām acīm un „zelta rokām”. Likās, ka vīrietis bija varena ozola tēls, kamēr sieviete izskatījās kā daiļa liepa. Kas viņi bija un no kurienes

nākuši – neviens pat līdz šai baltai dienai nezina, jo viņi runāja kādā tai vietai vēl nepazīstamā valodā.

Kad viņi ieradās, ciema iedzīvotāji mēģināja kaut kā ienācējiem palīdzēt – parādīt apkārtni, iepazīstināt ar vietējiem. Bet viņiem tas slikti izdevās, jo svešinieki nesaprata nevienu vārdu no iedzīvotāju runas. Vietējie sāka domāt: „Kas tā par valodu šiem ceļotājiem?” Pa ciemu sāka izplatīties runas par to, no kurienes varēja atnākt šie noslēpumainie cilvēki. Daži domāja, ka tie ir zvaigžņu cilvēki, citi uzskatīja, ka viņi atnāca no citas debesu puses, trešie sprieda, ka ceļotāji vienkārši izliekas, ka nezina vietējo valodu. Saklausot tādas baumas, arī kaimiņu ciema ļaudis sāka braukt, lai paskatītos uz neparasto vīrieti un sievieti, lai mēģinātu parunāt ar viņiem. Pat visgudrākie domātāji no visas apkārtnes tik un tā nevarēja saprast ne vārdu no svešinieku runātā. Nevienam nebija padoma, kā varētu sarunāties ar svešiniekiem, un, to saprotot, ciema iedzīvotāji izlēma dot ienācējiem mazu zemes gabaliņu pie Daugavas.

Tā mājā pie Daugavas sāka dzīvot sieviete un vīrietis. Viss gāja tik labi, ka labāk pat nevarēja iedomāties: raža bija laba, medības bija veiksmīgas. Sieviete iemācīja vietējos taisīt skaistus dzintara rotājumus, kamēr vīrietis ierādīja brīnišķīgas prasmes medībās. Pēc laika ciema iedzīvotājiem izdevās atrast veidu, kā sarunāties ar abiem pie Daugavas, jo

viņi arī gribēja darīt tādas lietas un darbus, kas dzīvi darīja laimīgu. Nebija nemaz tik viegli iemācīties ienācēju valodu, bet viņi to ļoti vēlējās, jo jaunā valoda likās ausīm tīkama. Pagāja laiks, un drīz viņi varēja sarunāties un saprast, ko stāsta ieceļotāji. Nu bija iespēja uzzināt, no kurienes svešie nākuši. Vīrieša vārds bija Viesturs, bet sievietes – Lata, viņi atnāca no tāltālu lielu kalnu un līdzenumu zemes.

Dzīve ciemā ritēja savu gaitu. No Viestura un Latas atnākšanas brīža pagāja jau 40 gadi. Latai paradījās sudraba mati, Viesturs vairs nevarēja tik veikli noskriet briedi medībās. Viņi pamazām kļuva veci. Un tāpēc arī pienāca tas brīdis, kad Latas un Viestura dvēseles aizgāja tālu debesīs. Visiem ciema iedzīvotājiem tā bija visskumjākā diena kopš viņu atnākšanas. Abi tika apglabāti Daugavas krastā – Viesturs zem ozola, bet Lata zem liepas. Viņi bija padarījuši dzīvi ciemā daudz labāku, nekā tā bija agrāk, bija iemācījuši valodu, kurā runāja jau visa apkaime. Šo divu ienācēju valoda turpināja izplatīties. Valodas nosaukumu iedeva pēc ceļotāju vārdiem „Lat Vie”. Un iznāca „latviešu valoda”.

Tā bija leģenda par Latu un Viesturu, kuri kādreiz, sensenos laikos, ieradās ciemā pie Daugavas un atstāja tur latviešu valodu. Vēl tagad, ja pastaigāsies gar Daugavu, redzēsi ozolus un liepas un dzirdēsi latviešu valodu.

Milana Odincova,

Ventspils 2. vidusskolas 8.a klase

Līva Ozoliņa, *Liepājas Mūzikas, mākslas un dizaina vidusskolas 3. kurss*

Latvieši

Reiz bija kāds puisēns, kuru sauca Adriāns. Viņš piedzima Latvijā un runāja latviski. Adriāns neprata ne angļu, ne krievu, ne vācu valodu un nezināja pat, kā tās izklausās. Viņš gribēja runāt tikai latviski. [..]

Adriānam bija daudz draugu, bet viņi nebija tik labi. Viņi bija piedzimuši Latvijā, it kā runāja latviski, bet piesārņoja savu valodu ar krievu un angļu vārdiem. Adriāns viņus dažreiz nesaprata.

Kādu dienu Adriāns satika vienu no saviem draugiem vārdā Daniels.

„Čau, Adriān!” sauca Daniels.

„Kā tev iet?” Adriāns priecīgi sacīja.

„Ķīpa viens geimeris nogalināja mani spēlē!” Daniels teica.

„Kādus vārdus tu izmanto? Vai tu pats saproti, ko tu saki? Es labāk ar tevi satikšos citreiz...” minēja Adriāns.

Adriāns bija nikns un bēdīgs, ka draugs izmanto tādus svešus vārdus, jo Latvijā visiem būtu jārunā latviski, tā izrādot cieņu pret Latviju un latviešiem.

Latvija ir ļoti viesmīlīga zeme, tā dod patvērumu ļoti daudziem nelaimē nonākušiem cilvēkiem. Viņi apgūst latviešu valodu, sāk iemīlēt Latviju un ciena mūsu viesmīlību.

Ralfs Kristians Ciljo,

*Oskara Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas
5.a klase*

Pašlaik daudzi jaunieši kropļo mūsu skaisto valodu ar žargoniem, anglicismiem un rusicismiem, [..] kas dažreiz gadās arī man. Manā pieredzē ir gadījies tā, ka uz mūsu skolu atnāca jauns skolēns no citas valsts, un es runāju ar viņu tajā valodā, kas ir viņa ikdienas valoda, lai viņš justos vairāk komfortabli un saprastu vairāk. Jaunieši arvien vairāk domā tieši anglicki, nevis latviski, jo internets ir pilns ar angļu vārdiem. Arvien vairāk izmanto vārdus, kā „screenshot”, kas nozīmē „ekrānšāviņš”, „haštag”, kas ir „tēmturis”, un tā tālāk. Protams, zināt arī citas valodas ir liels sasniegums, kas var palīdzēt turpmākās dzīves izaugsmei, tomēr Latvijā latviešu valodai vajadzētu būt pirmajā vietā, jo tā mums ir valsts valoda. Apgūt svešvalodas ir ļoti liels pluss darba tirgū, ceļojot un personiskajā dzīvē. Ja mēs zaudēsim savu valodu, Latvijai vairs nebūs jēgas. Pēc manām domām, mums mūsu dzimtajā valodā ir jākopj, jālolo un pats svarīgākais – jāmīl. Latviešiem ir tik daudz ar ko lepoties. Latviešu valoda ir sena, mums ir krājumi ar latvju dainām, kas ir latviešu kultūras un valodas stūrakmens.

Es saprotu, ja mēs nerunāsim un nerakstīsim mūsu dzimtajā valodā, tad tā lēnām izzudīs un tai nebūs vairs dzīvības. Es novēlu ikvienam par šo padomāt un piedalīties olimpiādēs, konkursos, kā, piemēram, „Pasaulē diktātā latviešu valodā”, viktorīnās, lai vairāk uzkrātu

zināšanas. Ceru, ka citiem mūsu valoda ir tikpat mīļa un svarīga kā man, kā arī ceru, ka mēs kopīgiem spēkiem spēsim nosargāt mūsu dzimto valodu.

Valoda dzīvos, ja tu tajā runāsi!

Gerda Lācīte,

Pāvilostas pamatskolas 9. klase

Es esmu dzimusi Latvijā, mana dzimtā ir latviešu valoda. Tajā es [...] domāju, dziedu un runāju. Pat sapņus es sapņoju latviski.

Liekas, ka pavasaros bērzi pumpurus raisa latviski. Vasarā varavīksne iemirdzas latviski! Jā! Zeltainās rudens lapas dejā arī virpuļo latviski! Un Ziemassvētku vecītis runā latviski. Viss man apkārt notiek latviski, jo es to vēlos, tāpēc ieklausos, saprotu, izjūtu...

Es lepojos, ka pasaulē ir tāda valsts, kurā runā latviešu valodā.

Krista Ozerinska,

Taurupes pamatskolas 6. klase

Mana dzimtā ir krievu valoda, bet no 1. klases es mācos latviešu un angļu valodu. Mūsu ģimenē runā tikai krievu valodā. Man ir ļoti svarīgi, lai cilvēki savu dzimto – latviešu – valodu zinātu visi.

Kad es vēl biju maza un vēl nepratu izteikt savas domas vārdos, es varēju pateikt ar žestiem, ar ķermeņa valodu un

ar zīmējumiem. Man ļoti patīk mācīties valodas. Skolā ar mani skolotāji runā latviski, tas man ļoti patīk. Es labprāt arī runāju latviešu valodā. Man ļoti patīk mācīties valodas. Man ir interesanti klausīties, kā runā cilvēki man apkārt, un es varu ar viņiem arī kopā sarunāties, jo es mācos latviešu valodu.

Ar vārdiem var pateikt daudz, bet vēl var izpausties arī ar sejas mīmiku, ar kuru var pateikt labāk nekā ar vārdiem. Protams, latviešu valoda ir pats dārgākais un svarīgākais, kas mums ir.

Violeta Žodžika,

Laucesas pamatskolas 6. klase

Amira Sumajeva,

Liepas pamatskolas 5. klase

Man ir nedaudz žēl, ka mēs, latvieši, piesārņojam mūsu dzimto valodu. Tad, kad runāju ar savu draugu, es dzirdu ļoti daudz svešu vārdus.

Cerams, ka mūsu skaistā valoda neizzudīs un mēs runāsim cits ar citu latviski. Nākotne ir kā pārbaudes darbs. Tu nekad nezini, kas tevi sagaida!

Mūsu valoda skan tik skaisti, it kā tā būtu pati pirmā pasaulē.

Es pat nezinu, kas notiktu ar mums bez latviešu valodas. Kad citi cilvēki dzird mūsu skanīgo valodu, tas liek viņiem atdzīvoties, jo katrs vārds skan īpaši. Katrs teikums latviski ir īpašs.

Dominiks Zāgeris,

*Oskara Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas
5.a klase*

Latviešu valoda ir sena, tās līdzība ar sanskritu ir zinātniski [..] pierādīta. Tas ir ļoti aizraujoši, ņemot vērā, ka ļoti mazs cilvēku skaits runā latviešu valodā (tā ir dzimtā valoda tikai 1,7 miljoniem cilvēku), tomēr daudz brīnišķīgu dzejoļu, pasaku un dziesmu tika un tiek uzrakstītas latviešu valodā.

Es mācos aprakstīt domas un emocijas, kas ir manā dvēselē, fantāziju pasaulē. Gribu iemācīties runāt latviešu valodā ar visām smalkajām valodas niansēm. Bet – es vēl mācos. Esmu pārliecināta, ka latviešu valoda dzīvoja, dzīvo un dzīvos, ja mēs turpināsim tajā domāt un runāt. Mani

māca, ka cilvēkiem jāsargā sava dzimtā valoda kā pērle, jo tajā ir identitāte, tautas gars un dvēsele. Bet kas jādara, lai saglabātu latviešu valodu dzīvu ar visiem tās brīnumiem?

Pirmkārt, es domāju, ka vajag runāt tīrā valodā bez žargoniem, bez slengiem un bez svešiem vārdiem, jo tas nav nepieciešams. Latviešu valodas vārdnīcā mēs varam atrast daudz sinonīmu un senu, mūsdienās maz lietotu vārdu, kas noslēpumaini aicina izzināt to pasauli, kas stāv aiz šī vārda. Latviešu valodā ir ļoti pārsteidzoši sakāmvārdi un teicieni. Mums vajag izmantot tos, lai mūsu runa būtu krāšņa, bagāta, krāsaina un emocionāla.

Otrkārt, lai saglabātu latviešu valodu, vajag to izmantot mākslā. Rakstīt dzejoļus, pasakas, dziedāt dziesmas, vārdus sakot, mums vajag vēl aktīvāk to lietot un nenovērtēt kā mazas tautas nezināmu valodu. Mākslas sfēra palīdzētu ne tikai saglabāt valodu, bet arī to popularizēt. Galu galā, cilvēkiem vajag klausīties un komunicēt latviski ikdienā, tad valoda vēl ilgi dzīvos.

Vakars bija kluss un mierīgs, un es domāju par to, ka, rakstot šīs rindas, es arī pielieku savu spēku, lai latviešu valoda dzīvotu vēl ilgi.

Sofija Bezrukova,

*Ventspils 2. vidusskolas
8.a klase*

- dažas vārds
- mirstošs v.
- mirusis v.

Valoda dzīvo

Ja tu ļauj tu

Darina Dubovska, Līvānu pamatskolas 9. klase

Latvijā valda angļomānija, jaunieši bieži runā divās valodās [..] vienlaikus, sakot, ka tas nemaz nav „cringe” (dīvains). Esmu ievērojusi, ka arī es stilistiski nepareizi runāju. Tikai tad, kad kāds aizrāda, piedomāju, ko un kā saku. Esot skolā, pamanu, ka bērni runājot bieži lieto angļu vai krievu izcelsmes vārdus, jo tā ir „krutāk”. Tā mēs, pusaudži, pierādām savu identitāti savā starpā.

Internets un globalizācija ir daļējs iemesls šai problēmai. Jo vairāk tehnoloģijas attīstās, jo mazāk bērni lasa grāmatas, saziņa ar īsziņām vai īsu fragmentu lasīšana „Instagram” vietnē, „TikTok” kropļo vai pārveido valodu. Šo darbību ietekmē bērniem samazinās vai nepieaug vārdu krājums. Internetā bērni parasti skatās saturu angļu valodā, tāpēc vārdu krājums un zināšanas attīstās angļu valodā un rodas anglicismi vai angļu izcelsmes vārdi bērna teiktajā. Pati arī esmu bijusi situācijās, kurās angļu valodā protu izteikt savas domas, savukārt latviski bieži cīnos, lai atrastu pareizos un piemērotos vārdus. Šādi runājot, ikdienā situācija neuzlabosies. Uzskatu, ka vajadzētu attīstīt un pilnveidot latviešu interneta saturu, jo bērniem ir ļoti mazs satura veidotāju loks, līdz ar to ārzemju kanāli un saturs piesaista vairāk. Esmu ievērojusi, ka blogos, laikrakstos un ziņās arī nav gramatiski pareizi un ir ļoti piesārņoti teksti.

Mums katram ir iespēja kopt savu valodu, ja vien ir vēlme, varam piedalīties „Pasaules diktāta latviešu valodā” rakstīšanā, bagātinot latviešu valodu, varam lasīt bērnu žūrijas piedāvāto literatūru un sekot līdzī valodas entuziastiem sociālajos tīklos, kuri paskaidro biežākās kļūdas, kuras mums ikdienā ieviešas un kuras būtu novēršamas. Zinot, ka ļoti daudz jauniešu pavada laiku, skatoties „TikTok” video, būtu labi, ja šie valodas entuziasti publicētu video ar jauniešiem piesaistītiem īsiem un saprotamiem video stāstiem par valodas pareizu lietojumu.

Rūta Timbare,
Pāvilostas pamatskolas 9. klase

Olga Saveļjeva, *Sventes vidusskolas 6. klase*

Mani sauc Tabita. Dzīvoju Novaodesā (*Nova Odessa*), Sanpaulu pavalstī, Brazīlijā. Es un mani vecāki esam latvieši, lai gan dzimuši Brazīlijā. Mūsu mājās mēs sarunājamies latviešu valodā. Esmu vidusskolas otrās klases skolniece. Mācos arī Mākslas skolā klavierspēli, vijolspēli un dziedāšanu. Dziedu draudzes korī un arī pavadu dziesmas ar vijoli. Es un mani vecāki arī dziedam Brazīlijas Latviešu korī, piedalījāties pēdējos Dziesmu svētkos. Koris arī gatavojas piedalīties 2023. gadā. Mans tētis Brazīlijā pasniedz latviešu valodas stundas, un mēs ar mammu palīdzam. Es mīlu Latviju.

Kā neesam pazaudējuši latviešu valodu?

Mēs jūtamies latvieši, nevis brazīļi. Mājās mēs sarunājamies tikai latviešu valodā. Mums patīk aizbraukt uz Latviju. Mums ir daudz draugu Latvijā.

Tabita Bergmane-Peterlēvica,
*Novaodesas Latviešu valodas
apgaves grupa, 17 gadi*

Mēs paši izvēlamies, vai valoda turpinās dzīvot vai izzudīs. Mūsdienās daudz latviešu aizbrauc strādāt uz citām valstīm, tādējādi samazinās cilvēku skaits, kuri turpina runāt latviešu valodā. Ilgstoši dzīvojot ārpus Latvijas, valoda pamazām tiek aizmirsta. Man ir līdzīga pieredze ar lietuviešu valodu.

Agate Golubecka

Pirms septiņiem gadiem kopā ar ģimeni pārcēlos uz Lietuvu. Uzsāku mācības Viļņas Starptautiskās skolas 1. klasē. Sākumā bija ļoti grūti iejusties, jo es mācēju runāt tikai latviski. Par laimi, valodas neprašana nebija barjera draudzībai, tāpēc jau pēc mēneša ieguvu jaunus draugus. Ar klasesbiedriem komunicēju trīs dažādās valodās – latviešu, lietuviešu un angļu. Par brīnumu, skolotāji un klasesbiedri mani saprata. Papildus vēlējos mācīties dzimto valodu, tādēļ mēs ar tēti pildījām latviešu valodas uzdevumus no grāmatas. Pienāca laiks atgriezties dzimtenē. Vienīgais, kas mani nomāca, bija šķiršanās no labākās draudzenes Eglēs. Taču dzīve ritēja uz priekšu. Latvijā likās nepierasti dzirdēt cilvēkus runājam latviešu valodā. Atmosfēra, domas un emocijas mainījās – daudz vieglāk bija izpaust sevi dzimtajā

valodā. Latvijā uzsāku mācības 3. klasē. Pirmais gads skolā bija ļoti grūts, taču es cītīgi mācījos un pēc gada zināju latviešu valodu tikpat labi kā mani klasesbiedri.

Ir pagājuši pieci gadi, kopš esam atgriezušies Latvijā. Tik raiti runāt lietuviešu valodā un uzturēt sarunu kā iepriekš vairs neprotu. Cik viegli var aizmirst valodu, ja ikdienā to neizmanto! Ja varētu ko mainīt, tad Latvijā es pilnveidotu lietuviešu valodas zināšanas. Šī valoda tagad arī ir daļa no manis. Esmu ļoti pateicīga savai ģimenei par unikālo pieredzi mācīties ārzemēs. Vēl vairāk novērtēju latviešu valodu un neparko nepārstāšu to lietot. Tā mums ir tik īpaša, unikāla un neatkārtojama. Ar lepnumu varu atzīt – latviešu valoda ir mana vērtība un identitāte.

Agate Golubecka,

Āgenskalna Valsts ģimnāzijas 7. klase

Mūsu valoda ir skaista, rakstot tā ir izrotāta ar garumzīmēm [...] un pieturzīmēm, runājot – ar intonācijām un akcentiem. Kad runājam latviešu valodā, vārdi tek ārā no mutes, it kā tie skrietu no rīta uz skolu vai darbu, tomēr, pirms šķērsot ceļu, apstājas un paskatās uz abām pusēm, tad skrien tālāk.

Valoda mēdz arī būt nejauka, ja nepadomā, pirms sper soli, tā var arī paspert nepareizu soli un uzkāpt kādam citam uz kājas.

Valoda dažreiz arī melo, bet visi zina, ka valodiņa neprot melot un kāds vienmēr uzzinās, ka tā nav bijusi taisnīga. Pat ja valoda mēdz spert nepareizus soļus, tā var arī paspert miljons pareizu soļu un tikt tur, kur vajag, neuzkāpjot nevienam uz kājas, bet tā vietā uzsmaidot pārējiem garām ejošajiem.

Mums vajadzētu būt lepnēm par savu valodu un izmantot to lietderīgi. Mūsu valoda ir skaista, un mums tā ir jāsargā, jo tāda ir tikai mums.

Emīlija Muceniece,

Aizkraukles novada vidusskolas 7. klase

Es staigāju pa Rīgas ieliņām un baudīju vēja vēsos pieskārienus. Nonācis pie Brīvības pieminekļa, pamanīju cilvēku bariņu ar krāsainiem plakātiem un dažāda izmēra vārdiem uz tiem. Acīs iekrita sarkanais plakāts, uz kura bija rakstīts: „Mūsu valodai vienmēr dzīvot!“. Tas pārņēma visas pārējās domas: manas pastaigas domas un manas burkānu domas, jo tieši burkānus mamma palūdza nopirkt Centrāltirgū...

Ejot uz Vecrīgu, pamanīju bariņu vienaudžu, kuri smējās par sunīti, kas bija ļoti netīrs un nepatīkami oda. Vienaudžu valoda bija pilna ar vārdiem, kurus pieaugušie saviem bērniem nemāca. Neteikšu, ka pats vienmēr runāju pareizi, bet nupat dzirdētais pat man bija par stipru. Pēkšņi viens no bara iesaucās, ka būtu stilīgi

sunīti nomazgāt, pabarot un padzirdīt. Visu smieklī no sunīša apsmiešanas pavērsās pret zēnu, kurš gribēja sunītim palīdzēt.

Es turpināju ceļu, jo bija jānopērk burkāni un jāpaspēj uz vilcienu, lai norunātajā laikā atgrieztos mājās. [..]

Kad piegāju pie kases, lai nopirktu biļeti, aiz manis nostājās bariņš jauniešu. Savā starpā viņi sarunājās angļiski. Nopirku biļeti un pagriezu galvu, lai paskatītos uz jauniešiem, jo nodomāju, ka viņi ir ārzemnieki. Vīlos. Jau pēc brītiņa visi jaunieši sarunājās skaidrā latviešu valodā. Nopirkuši biļeti, viņi, jautri smiedami un sarunādamies, aizsteidzās meklēt savu peronu.

Sameklējis pareizo peronu, apsēdos uz krēsla blakus kādam vīrietim. Pamanīju, ka viņš ir no tā paša cilvēku pulciņa, kurus redzēju pie Brīvības pieminekļa. Par to liecināja, tagad jau sarullēts, tas pats sarkanais plakāts viņa rokās. Saņēmu dūšu un pajautāju, ko, viņaprāt, nozīmē teikums „Mūsu valodai vienmēr dzīvot!”. Viņa atbilde mani nepārsteidza. Mums, jauniešiem, vajadzētu runāt tīrā valodā. Valoda esot dārzis, kas jāravē. Tāpēc nevajadzētu šajā dārzā audzēt nezāles.

Kad pienāca vilciens, iekāpām vienā vagonā, jo gribējās sarunu turpināt. Es pastāstīju par cilvēkiem, ko satiku pa ceļam uz staciju. Vīrietis nebija pārsteigts. Viņš stāstīja, ka jauniešiem ir sava valoda, kurā tiem liekas vieglāk komunicēt. Bet – vai, aizbildinoties, ka latviešiem nav

piemērotu vārdu, tāpēc vieglāk sazināties angļu valodā, nav savas tautas noliegšana? Vai, lietojot valodā žargonu, nav savas valodas noniecināšana? Un kāpēc daudzi svešautību cilvēki, kuri dzīvo Latvijā jau vairākus gadus un neprot runāt latviešu valodā, ir tik necienīgi pret Latvijas iedzīvotājiem?

[..] Svešais vīrietis man simpatizēja. Viņš bija bagātinājis manu braucienu ar gudrām sarunām. Vīrietis aizbrauca tālāk, bet es atvadoties apsolīju, ka centīšos valodu kopt un rūpēties par to.

Valdis Celmiņš,

Ogresgala pamatskolas 9. klase

Valoda ir svarīga ikdienā, to mēs izmantojam veikalos, uz ielām, [..] skolās. Ar valodas palīdzību mēs sazināties cits ar citu.

Visvairāk ikdienā es runāju angļu valodā, taču mana dzimtā ir latviešu valoda. Jūtu, ka man ir grūti sarunāties savā dzimtajā valodā, kaut arī mājās tētis un mamma ar mani runā latviski. Es cenšos izvairīties no sarunām, jo nezinu vairs daudz vārdu.

Tomēr esmu priecīgs, ka neesmu pavisam zaudējis savu dzimto valodu. Man daudz vairāk būtu jārunā latviski. Es to sapratu, kad biju brīvdienās Latvijā. Man bija grūti sarunāties ar cilvēkiem Latvijā. Es saprotu latviešu valodu, taču nevaru ātri pateikt savu domu.

Man svarīgi ir saglabāt latviešu valodu, jo tā man dos iespēju nākotnē vairāk apmeklēt Latviju.

Es īsti nezinu, ko darīšu nākotnē, taču nav vēl par vēlu mācīties valodu.

Valoda dzīvo, ja mēs tajā runājam. Mēs dzīvojam, ja varam cits ar citu sarunāties.

Kristofers Pētersons,
*Īrijas latviešu nacionālās padomes
latviešu valodas nometne, 15 gadi*

Latviešu valoda ir mana dzimtā valoda. Es mīlu Latviju un latviešu valodu. Man patīk mana dzimtā zeme.

Latvijā ir daudz gan labu, gan arī sliktu cilvēku. Es nepiemēsoju savu valsti un tāpat arī savu valodu. Man patīk manas zemes dabas takas un visi dabas objekti. Es ļoti maz runāju svešās valodās.

Es būšu ļoti bēdīgs, ja mana dzimtā valoda izmirs. Tāpēc es saudzēšu savējo. Es runāšu latviski, lai mana valoda dzīvo.

Mārtiņš Arājs,
*Oskara Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas
5.a klase*

Kā radās latviešu valoda Literārā teika

Senāk cilvēkiem nebija valodas. Viņi visu rādīja un zīmēja uz akmeņiem, lai citi cilvēki saprastu.

Bet kādu reizi no debesīm nokrita Zvaigznīte. Viņa bija ļoti gudra un zināja

visu, kas vēl nebija noticis, jo Zvaigznīte atlidoja no nākotnes. Viņa zināja, ka nākotnē cilvēkiem būs ļoti daudz valodu, kurās runās dažādās pasaules malās.

Vai zināt, kur bija nokritusi Zvaigznīte? Viņa nokrita mūsu zemē, kuru tagad sauc Latvija, un ieraudzīja cilvēkus, kuri tur dzīvoja. Tas notika ļoti sen, tad, kad cilvēki vispār nezināja, kā runāt.

Ļaudis no šādām zvaigznēm neko nesaprata, viņi domāja, ka Zvaigznīte ir zelta gabals, un gribēja to paņemt. Zvaigznīte sāka ar viņiem runāt, un ļaudis klausījās un arī gribēja kaut ko pateikt, bet neprata. Viņi, protams, sāka zīmēt uz akmeņiem un rādīt ar žestiem. Zvaigznīte uzmanīgi skatījās, līdz saprata savu uzdevumu – viņai jāmāca cilvēki, lai viņi izteiktu domas skaņās, skaņas virknētu vārdos un vārdus teikumos. Zvaigznīte ļoti centīgi strādāja ar zemes iedzīvotājiem, un pēc laba laika visi sāka runāt valodā, kuru nosauca „latu valoda”, jo cilvēki tā sāka saukt savu zemi – Lata.

No tā laikā ļaudis turpināja runāt latu valodā. Tā attīstījās un vijās, un skanēja cauri gadsimtiem, tāpēc tagad teritoriju sauc Latvija, bet valodu, kurā mēs runājam, – latviešu valoda.

Lika Vdovenko,
Ventspils 2. vidusskolas 7.a klase

Latviešu valodā mēs runājam jau daudzus gadsimtus līdz pat [..] šodienai. Latvijā latviski runā

S M A e d z c b a B D G

Valoda dzīvo,
ja tu tajā runā

K B

F
c dž

O G

I b

P m

L

c A

1

a b

c h

a p

P h

Jebkuras valsts valoda dzīvos tik ilgi, cik vien ilgi paši to uzturēsim.

Mana dzimtā valoda ir, un vienmēr būs Latviešu valoda. Patiešām vecākiem, es runāju, lasu, rakstu, dziedu savā dzimtajā valodā. Tā dzīvo mani un mana ģimenē. Arī manas mītnes valsts valoda (angļu) dzīvo mani.

Nekadoties uz to, es noteikti turpināšu uzturēt latviešu valodu sevī, lai tā nebrīdā dzīvot – apmeklējot latviešu nometnes, došanās pasākumus te Īrijā un arī Latvijā, spēlējot latviešu spēles, svinot latviešu svētkus, gatavojot latviešu tradicionālos ēdienus, tā ir tikai daļa, kā mēs varam laist valodai dzīvot. Noteikti ka tā arī notiek citās valstīs visā pasaulē, kur latvieši svin savu tautu un kultūru.

Tā mēs pārņemam latvijai un latviešu valodu dzīvot.

-Elizabete F.K.

Z S

t I

i

n T

p

a g

H t

S

1 m

i

F f

D

k o

P h e c t f u 1 n
a m n

apmēram 90 % iedzīvotāju. Valoda attīstās, veidojas, bet nedrīkst aizmirst arī vecvārdus. Ja Latvijā skolēniem un studentiem nemācītu latviešu valodu, tā pamazām izmirtu un, visticamāk, pazustu tuvāko gadsimtu laikā.

Mūsdienu internetpasaules iespaidā jaunieši izmanto anglicismus, bet viņi nesaprot, ka šie vārdi palēnām izskauž jēdzienus latviešu valodā. Savā runā izmantot angļu, krievu, itāļu un vēl nenosakāmu valstu leksiku jauniešu kompānijās ir stilīgi. Daudzi no mums lieto arī ļoti necenzētus vārdus, vieniem tas liekas ļoti neglīti, bet citi ar to palielīsies. Tas ir tāds pārprasts modernisms un stilīgums. Mūsdienās cilvēki bieži vien neapzinās, cik svarīgi ir runāt pareizi.

Savu dzīvi nespējam iedomāties bez sociālajiem tīkliem. [..] Jaunieši ļoti ilgi dienā, un pat naktī, sēž sociālajos tīklos un mācās no tiem. Tas iespaido mūs, jo reti kurš cilvēks Latvijā māc tieši pārtulkot teikumu, kas ir no kāda sociālā tīkla, un māc latviski to pastāstīt citiem. Mūsdienās vajag uzlabot valodu tieši šajā sfērā, lai tā būtu pieejama katram cilvēkam latviski.

Valodas ir dažādas, katram cilvēkam mīļa savējā. Mums vajag novērtēt, mīlēt un attīstīt savu dzimto valodu un nodot to tālākajām paaudzēm. Kas cits, ja ne mēs?

Elvita Elizabete Kurilika,

Palsmanes pamatskolas 9. klase

Latvija ir mana dzimtene, tāpēc man vajag zināt un prast mūsu [..] valodu. Latviešu valoda ir skaista un bagāta. Es mācos latviešu valodu no 1. klases skolā, lasu pasakas, teikas un dzejoļus. Sākumā bija grūti, bet es cenšos katru dienu iemācīties jaunus vārdus un frāzes. Es ļoti gribu iemācīties brīvi runāt. Kamēr es runāju latviešu valodā, es esmu latviete un lepojos, ka dzīvoju mūsu valstī.

Ar valodas palīdzību cilvēki var sarunāties savā starpā. Dzīvojot Latvijā, mums visiem ir nepieciešamas ļoti labas latviešu valodas zināšanas. Visskaistāk vārdi skan latviski, kā putnu dziesmas.

Veronika Filijova,

Laucesas pamatskolas 5. klase

Mūsdienās daudzi Latvijā dzīvojošie aizbrauc uz citām [..] valstīm un runā mazāk latviešu valodā. Vai pat pilnīgi to aizmirst. Mēs arvien mazāk izmantojam latviešu literāro valodu. Mūsdienu jaunieši bieži neizrunā pareizi vārdus un pat zina vairāk vārdu svešvalodā nekā latviski. [..]

Es nesaku, ka mums nevajadzētu mācīties citas valodas un tajās runāt. Mums vajadzētu mācīties tik svešvalodu, cik vien varam. Bet nekad nevajag aizmirst savu dzimto valodu.

Marija Elizabete Muižniece,

Pāvilostas pamatskolas 9. klase

Sensenos laikos cilvēki esot sazinājušies ar žestiem un [..] mīmiku, varbūt arī ar dažām skaņām. Tikai vēlāk attīstījās tāda valoda, kādu dzirdam mūsdienās. Līdz ar valodu izveidojās rakstīšana, lasīšana, mūzika.

Ja kaut reizi gribi sadzirdēt, kā sazinās putni, dzīvnieki vai kukaiņi, tad tev jābūt ļoti klusam, lai to saklausītu un citas dzīvās radībiņas nenobiedētu. Tad tu varēsi sadzirdēt, kā bites dūc, sienāži sisina, kā putniņi dzied un čivina, kā zeme, koki un puķes runā. Arī palūkojoties debesīs, var iztēloties, kā sazinās mākoņi, kā lietus čabina savā valodīņā, bet pērkons mūs ik pa brīdim sabar. [..]

Valodai ir liels spēks. Skaisti vārdi var izkausēt jebkura cilvēka sirdi. Ja kādam pasaki ko sāpīgu, tad vārdus nesavāksi atpakaļ. Viss ir atkarīgs nevis no tā, ko saka, bet gan – kā saka. Vienmēr domāsim, ko un kā runājam. Mums ir jāsauglabā sava valoda.

Ramona Priede,
Taurupes pamatskolas 7. klase

Mana valoda ir latviešu valoda. Tā man ir dzimtā, manas [..] valsts valoda. Latviešu valoda ir man viss, par ko es pastāvu. Tā ir mana balss. Apmēram viens miljons astoņi simti tūkstoši Latvijas iedzīvotāju to runā gan Latvijā, gan pasaulē. Tas ir samērā daudz tik mazai valstij, un par to es esmu

pārsteigts. Un, ja mēs mācīsim jaunajām paaudzēm latviešu valodu, tā neizmirs un vēl ilgi būs pasaulē.

Latviešu valoda ir skaista, jo tā ļoti atšķiras no citām, un, to runājot, tā skan labi un ritmiski. Vislabāk to var izjust, lasot skanīgās latviešu tautasdziesmas. [..] Es mācos latviešu valodu jau ilgu laiku un joprojām turpinu mācīties to.

Latviešu valodai ir sena vēsture, un to pirmo reizi tekstā iespieda pirms pieciem simtiem gadu. Latvieši ir izveidojuši labas filmas, kā, piemēram, „Dvēseļu putenis”, „Limuzīns Jāņu nakts krāsā”, kuras skatās ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē.

Daudzas valodas pasaulē izmirst, un, lai latviešu valoda neizmirtu, tā mums ir jāsaudzē. Es to saudzēju runājot, mācoties, lasot un rakstot.

Tomass Gustavs Celenbergs,
Dāvja Ozoliņa Apes pamatskolas 6. klase

Valoda Tev un pasaulei

Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā, Runājot latviski, tu tajā dzīvo, – Valoda dzīvo tevī kā tavs latviskais prāts. Tā arī dzīvo tava tauta šajā pasaulē plašajā.

Pēteris Burčards,
Bostonas Latviešu skola, 13 gadi

Latviešu valoda skan kā dziesma, ja to pareizi kopj un lieto, tā ir kā [..] mazs bērns plašajā pasaulē, kura jāsargā, jā rūpējas un jāauklē, lai augtu liela.

Ja mēs nelolosim valsts valodu, nerunāsim un nelietosim to savā ikdienā, valsts nosaukums un kultūra zaudēs savu nozīmi. Lielākā daļa valstu atšķiras ar to, ka katrai ir sava valoda. Latvija nav izņēmums, tāpēc katrā bērnudārzā, skolā un visur vajadzētu runāt, dziedāt, spēlēties un pat domāt latviešu valodā. Tai ir vērtība, ja mēs to cienām, lietojam un neaizmirstam, un nododam no paaudzes paaudzē, tas ir mūsu mantojums, ko esam saņēmuši no mūsu senčiem, tā ir mūsu brīvība un izvēle, tā ir mūsu lepnums un svētība. Es ļoti ceru, ka nav neviena cilvēka, kurš būtu nožēlojis latviešu valodas apguvi. Latviešu valoda ir ļoti skaista un interesanta, skanīga kā čalojošs strauts, dzidra kā rīta rasa Līgo svētkos, burvīga kā saullēkts mūsu Jūrmalā, tīra kā pirmais sniegs adventē, kad mēs to lietojam un kopjam savā ikdienā un sirsniņā.

Cienīsim savu valodu, valsti, kultūru, tradīcijas. Kopsim savu skaisto valodu, turēsim to godā!

Alisa Rešetņikova,
Rīgas 72. vidusskolas 6.a klase

Mana dzimtā valoda ir latviešu valoda. Es piedzimu Anglijā, tāpēc tā man ir labāk zināma. Tomēr dzimtā valoda ir latviešu valoda, jo mani vecāki piedzima Latvijā. Vecāki ļoti bieži runā krievu valodā, tāpēc es diezgan labi saprotu krieviski. Tagad es dzīvoju Latvijā, tāpēc man ir jāuzlabo manas latviešu valodas zināšanas un runāšana. Lai man tas izdotos, man ir jālasa daudz grāmatu latviešu valodā.

Latvijā latviešu valodā runā dažādi, piemēram, Latgales iedzīvotāji runā mazliet citādāk. Daži no viņiem uzskata, ka tā ir atsevišķa valoda – latgaliešu, tomēr tas ir latviešu valodas dialekts.

Žargoni un barbarismi bojā literāro latviešu valodu, jo jaunieši daudz runā angļiski un latvisko angļu vārdus, tāpat notiek arī ar rusicismiem, piemēram, „pufaika” ir svešvārds no krievu valodas (latviski nozīmē „vējjaka”). Tāpēc es aicinu latviešus runāt tīrā latviešu valodā.

Sava valoda visiem ir jāsaņem. Ja mēs nerunāsim tīri, tad tautai var pazust īstā valoda. Es ļoti ceru, ka latviešu valoda nezudīs, un valoda dzīvos, ja mēs tajā runāsim!

Angelika Jefimova,
Pāvilostas pamatskolas 6. klase

Māmiņa - tā ir māmiņa

Laiņiņas valodā,
tētis - tāt ir tētis
Laiņiņas valodā,

vecmāmiņa - tā ir vecmāmiņai
vecētētis - tāt ir vecētētis
Laiņiņas valodā,
lelle -

Laiņiņas
vainadaiņi
Laiņiņas
Uma -
Mēistru -
Daugava
Rīga -

Latvija - tā

Laiņiņas

un, ja tā

un

Piņņa, Lāņņ

Laiņiņas

mīnu

latvian

tā ir lelle

valodā,

tāt ir vainadaiņi

valodā,

tā ir Uma,

tāt ir Mēistru

tāt ir Daugava,

tāt ir Rīga

ir Latvija

valodā,

lubi ielauņā

ja tā lubi padomā,

Māņte, Krīzjāņi, Annas rāņā

valodā,

valodā

valodā

LAIŅIŅAS
VALODA

Kas jādara, lai valoda dzīvotu? Bez šaubām, mēs visi varam [..] atbildēt, ka valoda dzīvos, ja cilvēki runās savā dzimtajā valodā. Tā ir kā skaista puķe, kuru mums no sirds gribētos saglabāt pēc iespējas ilgāk, lai tā nenovīst, nenokalst. Lai augs pēc iespējas ilgāk saglabātu savu skaistumu, par to ir jā rūpējas. Kurš rūpējas par mūsu skaisto puķi – valodu? Protams, mēs paši, neviens cits kā vien mēs, kas runājam dzimtajā valodā, varam par to parūpēties runājot, dziedot, raudot, smeļoties.

Tomēr katrs cilvēks runā citādi, kāds par valodu rūpējas, runājot pareizi, skaisti. Tādos cilvēkos ir ļoti patīkami klausīties, viņi prot izteikt savas domas, jūtas tā, ka sirds deg aiz leņuma un prieka par savu sakāmo. Viņi nelieto svešvārdus, bet gan izsaka savas jūtas dzimtajā valodā. [..]

Cilvēkiem ir jā rūpējas par savu dzimto valodu, jārunā tajā, bet tā ir arī jāattīsta, lai tā nenokalst, kad parādās daudz jaunu iespēju un tehnoloģiju. Nedrīkst aizmirst arī mūsu valodas pamatus, tie padara mūsu valodu pievilcīgāku. Atcerēsimies – mūsdienu paaudze ir tā, kas būs atbildīga par mūsu nākotnes valodu, par to, vai valodas puķe novītīs vai gluži otrādi – spēs pielāgoties dažādiem apstākļiem un ziedēs vēl ilgi. Mūsu valoda ir tik skaista, tā nedrīkst nomirt...

Alina Šebardina,
J. Čakstes Liepājas pilsētas
10. vidusskolas 9.a klase

Dzīvot Latvijā nozīmē runāt latviski. Es valodu izmantoju [..] visur: saziņā ar draugiem un ģimeni, veikalos, teātros, vilcienā, arī internetā. Latviski runāt ir gods.

Mana radniece ir dzimusi Latvijā, bet uz laiku ir devusies dzīvot un strādāt uz Norvēģiju. Divreiz vai trīsreiz gadā viņa atbrauc uz Latviju ciemoties pie mums un saviem radiem, kas dzīvo Latvijā. Norvēģijā viņa runā angļu un norvēģu valodā. Radniece latviešu valodu neaizmirst un, sazinoties ar mani un manu ģimeni, runā latviešu valodā. Vai man vajadzētu sazināties ar radnieci angļiski vai norvēģiski? Es domāju, ka nē, jo man ir jāpalīdz viņai neaizmirst latviešu valodu. Norvēģijā nav cilvēku, kas ar viņu sarunātos latviski. Katra valoda ir cilvēka bagātība. Tā ir kā dārgums, kas jāsaudzē un jāspodrina. Ieliekot to lādē, mirdzums zūd, pārklājas ar putekļiem.

Latviešu valoda ir dzīva, jo mēs tajā runājam. Katrs no mums var palīdzēt, to lietojot un kopjot. Es ceru, ka mūsu valoda vēl ilgi skanēs citu valodu saimē. Tā tas būs, ja būs runātāji, kas šo valodu lieto. Lai vēl ilgus gadsimtus skanētu latviešu valoda!

Justīne Dumpe,
Valmieras Pārgaujas sākumskolas
6.b klase

Anastasija Grahojska, Zilupes Mūzikas un mākslas skolas 7. klase

Nereti 21. gadsimtā var sastapt cilvēkus ar nelatviskiem vārdiem, [..] piemēram, Odrija, Mia, Dominiks, Leo un daudzi citi. Vecāki arvien biežāk izvēlas angļu vārdus savām atvasēm, iespējams, tie liekas īpaši, eksotiskāki, retāki vai vienkārši jaunāki un stilīgāki. Es nedomāju, ka tas ir slikti, jo daudzi no tiem ir skaisti un pat unikāli, taču tajā pašā laikā man šķiet, tas savā ziņā atņem šo personu tautisko identitāti, tas ir, tik bieži netiek izvēlēti latviski vārdi, piemēram, Miķelis vai Līga, vai Jānis, kuru vārdadienas sakrīt ar mūsu svētkiem un tradīcijām.

Latvijā dibināti uzņēmumi arvien biežāk izvēlas angļiskus nosaukumus,

piemēram, nagu un roku kopšanas līdzekļu uzņēmums „Kinetics”, kas, lai gan ir latviešu uzņēmums, tā nosaukuma dēļ man līdz pat šai vasarai šķita ārzemju. Latviskākus nosaukumus pārsvarā izvēlas mājražotāji, kas ražo produktus vietējam patēriņam, – daudzus no tiem ir iespējams sastapt, piemēram, Kalnciema tirdziņā un citos gadatirgos. Arī vairumam lielo Latvijas ražotāju nosaukumi ir latviski, piemēram, putnu gaļas ražotājs „Putnu fabrika Ķekava”. Tomēr jāatzīst, ka šo uzņēmumu eksporta vajadzībām tie rada savas produkcijas zīmolus ar nelatviskiem nosaukumiem – vai nu starptautiski saprotamus, vai arī piemērotus konkrētās

valsts pieprasījumam. Angliski nosaukumi šķiet globalizēti, starptautiski, prestiži vai arī tāpēc, ka ārzemnieki nemāk izrunāt latviskās garumzīmes. Vajadzētu veidot vairāk uzņēmumu ar latviskiem nosaukumiem, jo ar labu produktu var iekļūt arī starptautiskajā tirgū, kā to ir paveicis skaistumkopšanas produktu uzņēmums „Madara”. To vajadzētu īstenot arī citiem. [..]

Marta Heidemane,
Iecavas vidusskolas 9. klase

[..] **M**ūsdienās daudzi runā, jaucot valodas kopā, arī es tā daru. Runājot mēdzu iejaukt kādu vārdu angļiski, ja latviešu valodā kādu vārdu aizmirstu. Ejot pa ielu, es dzirdu, kā citi jaunieši savā starpā runā tikai angļiski. Arī vecāki cilvēki nav īpaši labāki, ir tādi, kas Latvijā dzīvojuši daudzus gadus, bet joprojām runā tikai krieviski. Redzēju, kā veca tantīte dusmojas uz jaunu pārdevēju, jo viņa neprot runāt krieviski.

Nav arī tā, ka viss ir slikti. Latviešu valodā tiek publicētas grāmatas, dzejoļi un to krājumi. Mums ir jāatbalsta šie latviešu prozas autori un dzejnieki, lai turpinātos jaunas latviešu literatūras izdošana. Lasot grāmatas, mēs paplašinām savu vārdu krājumu, bagātinām savu valodu.

Skolā mums valodas prasmes māca ne tikai latviešu valodas stundās un literatūrā, bet arī citos priekšmetos. Uzmaniību

pievērš tam, vai mēs, rakstot atbildes uz jautājumiem, izmantojam pilnus teikumus ar paskaidrojumiem. [..]

Pati par sevi valoda nevar dzīvot. Ja tajā neviens nerunā un to nepieraksta, tā mirst. Es ceru, ka mēs turpināsim darīt visu, lai savu valodu paturētu dzīvu.

Noela Jaremina,
Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas 9.b klase

[..] **M**an šķiet, ka valoda ir valsts būtība. Ja nebūtu valodas, nebūtu vienotas valsts. Bez savas valodas mēs noteikti būtu vēl aizvien zem sveša karoga, jo valoda ir degsme būt brīviem. Kad radās mūsu valsts, kādā noteiktā apgabalā runāja latviski. Vēlme atšķirties, būt brīviem, runāt savā valodā, dziedāt savas tautas dziesmas, godināt sentēvu tradīcijas lika radīt Latviju. Ir valstis, kurām nav savas vienas valodas. Vai arī otrādi – ir valodas, kurām nav savas valsts, vai vēl traģiskāk – ir valodas, kā, piemēram, latīņu, kurai nav runātāju. Mēs varam būt lepni – latviešiem ir sava valoda, un to kā valsts valodu sargā likums. [..]

Mūsu valoda pastāvēs tik ilgi, cik mūsu tauta. Lai kur mēs būtu, saglabāsim savas tradīcijas un runāsim vienā, savējā – latviešu valodā!

Artūrs Šubrovskis,
Taurupes pamatskolas 7. klase

Samanta Straupa, Cieceres pamatskolas 8. klase

Bērne ātri iemācās runāt tādā stilā kā vecāki vai vecvecāki. [..] Liela nozīme ir pareizai valodas lietošanai maza bērna klātbūtnē, jo tas, ko viņam iedos, var palikt uz mūžu. [..]

Kultūra arī dod lielu ietekmi valodas dažādībā un izpratnē. Ļoti izplatīts ietekmes līdzeklis ir kino. Tas apbur cilvēkus un attēlo neskaitāmus sižetus, kas rada neslēptu interesi. Kino spēj ietekmēt cilvēku prātus un bieži vien arī valodas lietojumu. Neskaitāmas reizes ir dzirdētas populāras kino frāzes, kas tiek izmantotas ikdienas sarunās. Manā ģimenē dažreiz lieto frāzi „Tu saki?“, kas man mūžīgi atgādinās īsfilmu „Tās dullās Paulīnes dēļ“. No man iemīļotām latviešu filmām atmiņā palikuši citāti: „Es jau teku, es jau teku!“ („Vella kalpi“), „Man kā vēsturniecei...“ („Limuzīns Jāņu nakts krāsā“) un „Runčuk, nemūžam!“ („Dāvana vientuļai sievietei“). Filmās un seriālos tiek izmantoti dažādi valodas veidi, kas nokļūst līdz mūsu ausīm un pārveidojas jaunā stilā. Piemēram, filmā „Cilvēka bērns“ ir dažādas dialekta īpatnības un papildinājumi. Arī stils ir savā veidā vienkāršs un reālistiski attēlo bērna jūtas: „Svētais Juri, nu palīdzi man savaldīt šitās kazas!“. Dažādie kino žanri veido jaunas pieredzes un izteiksmes līdzekļus valodas lietojumā.

Arī teātris kultivē cilvēku izpratni par runu un valodu, kā arī mūzika, kas, iegūstot popularitāti, veido simboliskus

tekstus tautai. Mūzika vienmēr ir turēta lielā cieņā, un tās teksti, kas bieži vien ir aizņemti no dzejas, pārtop valodas spējās. Iespējams, kāds, izdzirdot rindas „mazā bilžu rāmītī man ir bilde tava. Citas bildes pasaulē man tik skaistas nava“, padomā par to, kā veidojas ne tikai dziesma, bet arī dzejolis un cik svarīgi ir domu izteikt emocionāli saistoši. Katra kultūras nozare ir svarīga valodas bagātināšanai. Tā ir būtiska sastāvdaļa dzīves gaitā, tāpēc arī valoda no tās aizgūst prasmes, daiļumu un neierobežotas iespējas. Augot mēs ikviens sastopamies ar valodnieciskiem pārbaudījumiem un izaicinājumiem – valoda dzīvo līdz ar mums.

Elza Draudziņa,
Iecavas vidusskolas 9. klase

Valoda ir cilvēka identitāte un arī valsts vizītkarte. Ar valodu cilvēks iepazīst pasauli, pauž savu interesi, izbrīnu un iepazīst sevi. Latvija ir bagāta, jo cilvēki sarunājas literārajā valodā, bet līdztekus skan novadu izlokšnes, dialekti. Esmu uzaudzis Zemgales plašajos līdzenumos, un mans valodas skanējums ir tikpat plašs un līdzens kā Zemgales rudzu lauks. Savukārt mana ome nāk no Kurzemes puses, kur tā pati latviešu valoda skan nedaudz citādi – mazliet svešāk, skopāk, isāk.

[..] Latviešu valoda ir bezgala skaista valoda ar bagātīgu vārdu krājumu un patīkamu, ritmisku plūdumu. Valoda ir

Amāra Undīne Anabalona-Birnbauma, Āgenskalna sākumskolas 3. klase

bagātība, kas raksturo mani kā latvieti un ar kuru es varu paust savas domas vārdos, sapņus ietērpt skaņu realitātē. Valoda neļauj aizmirst saknes.

Es lepojos, ka tieši latviešu valoda ar savu seno izcelsmi ir mana dzimtā valoda, kura runā ar mani un par pagātņi. Jācer, ka tā runās arī nākotnē, manu bērnu un viņu bērnu dzidrajā balsī. Man valoda nozīmē arī pašvērtību, tā man uzticēta glabāšanā un kopšanā, jo latviešu pasaulē kļūst arvien mazāk un mazāk, tas liek atbildīgi veidot latviešu valodas nākotni, to lietojot skaidri un ar patiesu lepnumu, jo neviens cits jau to nedarīs. Savulaik

J. Alunāns rakstīja: „Cik stipra būs mūsu valoda, tik stipri būsīm mēs paši.”

Ēriks Nāckalns,

*Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
9. komercīklase*

[..] **M**ana dzimtā valoda ir latviešu, bet ļoti tuva manai sirdij ir grieķu valoda. Tā ir mana tēva valoda. Es ļoti lepojos, ka zinu viņa dzimto valodu. Zinot to, jūtos piederīga Grieķijai. Katru reizi, aizceļojot uz tēva dzimteni, apzinos, ka mani tur saprot un es tur iederos.

Grieķija ir viesmīlīga zeme. Tur dzīvo arī citu tautu cilvēki, kuri respektē un grib iemācīties grieķu valodu. Kāpēc viņi to dara? Tādā veidā viņi pierāda, ka ciena šo valsti. Grieķu valoda ir ne tikai skaista, tai ir arī tūkstošiem gadu sena vēsture un liela ietekme uz daudzu pasaules valodu attīstību un vārdu krājumu. To uzskata par senāko Eiropas civilizācijas valodu.

Man vienmēr ir patīcis klausīties grieķu dziesmas, jo tās ir ļoti skaņas. Dziesmās valoda ir tik krāšņa un brīnišķīga!

Tāpat kā grieķu, arī latviešu valoda ir skaņa un skaista. Es lepojos ar to, jo dzīvoju un augu Latvijā, kur valodu ne tikai runājam, bet arī izdziedam. Mums ir Dziesmu svētki. Ik pa pieciem gadiem šajos svētkos mūsu valoda caur dziesmas brīnišķīgo skanējumu ceļas debesīs, piepildot mūsu sirdis ar mīlestību un lepnumu par savu tautu un tās valodu. Mūsu valoda dzīvo. Tā skan, burbuļo kā strautiņš meža ielokā, plūst kā upe caur pilsētām un lauku viensētām. Tā ir plaša, skaņa un dzīva kā Baltijas jūra, kuras ūdeņi apskalo mūsu zemi.

Cik gan valodu nav pasaulē! Katram sava valoda ir īpaša, un man tādas ir divas. Tas ir tas, kas man pieder, tas, ko man neviens nevar atņemt. Latviešu valoda tāpat kā grieķu valoda ir mana bagātība. Es runāju šajās valodās un lepojos ar to. Es runāju, augu, dzīvoju.

Luīze Hasani,
Valmieras Pārgaujas sākumskolas 6.a klase

Latvijas iedzīvotāju skaits pamazām sarūk, un līdz ar to samazinās arī [..] latviešu valodā runājošo skaits. Liela daļa ģimeņu, kas aizbrauc dzīvot ārzemēs, pilnīgi pārņem savas jaunās dzīvesvietas tradīcijas un normas, ieskaitot valodu. Vecāki ar saviem bērniem sāk runāt šajā valodā, un, vairs nedzirdot dzimto valodu savā apkārtnē, viņi to aizmirst. Viņiem tā vairs nav nepieciešama.

Tāda pamazām veidojas šī ārzemēs dzīvojošo latviešu bērnu paaudze. It kā dzimuši un varbūt kādu laiku padzīvojuši Latvijā, bet dzimtajā valodā zina tikai pāris vārdu – labākajā gadījumā.

Tomēr ne jau visi aizbraukušie izvēlas dzīvi turpināt šādi. Lielākā daļa novērtē valodu un tradīcijas, neatmet tās kā kaut ko nevienam nevajadzīgu. Spilgts piemērs ir mana dzīves pieredze. Kopā ar māti un mazo brāli es biju spiesta uzsākt dzīvi citā valstī, būdama tikai sešus gadus veca. Taču mūsu ģimenes vērtības šis notikums neiespaidoja – mēs turpinājām runāt, lasīt, rakstīt un dziedāt latviski. Atgriežoties Latvijā, es nesaskāros ar grūtībām ne skolā, ne ikdienā, jo dzimtā valoda mūsu ģimenē dzīvoja.

Valoda ir tā, kas vieno tautu. Tā vieno mūs kā latviešus, un bez mums tā nedzīvos.

Alija Želnina,
Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas 9.b klase

Elizabete Stepīte, pamatskolas Rīdzē 5.b klase

Jo vairāk valodu tu zini, jo gudrāks esi. Es ļoti cenšos iemācīties [..] runāt latviski skaisti un bez kļūdām. Manā ģimenē visi zina latviešu valodu, bet mana māsiņa, kura dzīvoja Latvijā un pēc tam aizbrauca uz Ameriku, tagad divas reizes nedēļā runā latviski, lai to neaizmirstu, un māca latviešu valodu saviem draugiem Amerikā. Tāpēc es ar pārliecību varu ieteikt visiem mācīties jaunas valodas un neaizmirst to, kura ir svarīgākā! Valoda var apvienot visu valsti un palīdzēt atrast jaunus draugus, draudzenes un paziņas. Latvija ir maza, bet tās valoda ir liela! Visiem, kuri Latvijā

ir dzimuši un dzīvo, ir jāmācās latviešu valoda! Lai valoda dzīvotu, būtu skaista, tīra un skaista.

Maksims Grečuhins,
Rīgas 95. vidusskolas 5.c klase

Torīt man apritēja divi gadi, šajā dienā es pirmo reizi pateicu [..] savu pirmo vārdu – tētis. Mamma bija neizpratnē, kāpēc tētis, nevis mamma? Savā starpā viņi sprieda. Bet man tā gribējās! Šī diena ģimenē visiem palika atmiņā. Diena, ar kuru sākās mana lielā runāšana. Jautāsi, kādā valodā?

Latviešu valodā – jā, tā ir mana dzimtā valoda. Valoda, kurā es uzrunāju pasauli.

Teikšu tā, sākumā man nemaz tik viegli neveicās. Reizēm daudzus vārdus bija tik ļoti grūti izrunāt! Piemēram, „dzelzceļš” es izrunāju kā „celceļš”, „prieks” – „pieks”, „piens” – „pēns”, „ronis” – „lonis”. Manus mīļos rādījumus tas viss ļoti uzjautrināja.

Augot lielākai, vārdu izrunāšana grūtības vairs nesagādāja. Ļoti mīlēju lasīt pasakas, dzejoļus. Man šķiet, latviešu valoda ir tik skaista, bagāta un tēlaina! Tikai savā dzimtajā valodā vispilnīgāk es varu izteikt domas, uzskatus, lēmumus, prieku un emocijas. Mana valoda ir vērtība. Vērtība, kura ir lolota manā ģimenē.

Esmu pārliecināta, lai kur es dzīvotu, kad izaugšu liela, latviešu valoda vienmēr būs ar mani. Tajā runā mani vecvecāki, vecāki, mana māsiņa. Mēs esam lepni, ka dzīvojam Latvijā, lepni, ka esam latvji, lepni, ka runājam latviešu valodā. Kamēr mēs dzīvosim, tikmēr nesīsīm savu valsts valodu. Bezgalīgu mūžu latviešu valodai!

Megija Vācere,

Rudzātu vidusskolas 7. klase

Mans pirmais kliedziens, ienākot šai pasaulē, – mana valoda. Un pretī skan mātes valoda – dzimtā valoda. Vārdi, ko runā māte, šūpojot ratiņus, dziesmiņas pie bērna gultiņas vakarā „Aijā, žūžū, mans bērniņ!”; tēva un vectēva sirsnība vārdos – zelts, kas nerūs

un nepel. Tā ir mana latviešu valoda, kurā vārdi var būt tik spēcīgi, ka sakur ugunsgrūdu, kas aizdedzina lielus darbus, domas, idejas.

Tikai latviešu valodā es varu pateikt, cik mana Dzimtene ir skaista. Latviešu valodā ir daudz neparastu vārdu par Tēvzemi. Vārdos jāieklausās ļoti vērtīgi, lai izjustu Latviju ar sirdi. Tikai Latvijā jūlijs dzer liepziedu dziru, tikai šeit dadžlapas ausī var čukstēt: „Cik mana dzimtene skaista!” Tas visu liek skatīt ar īpašām acīm un saprast, ka pārbaudes stundās Dzimtene dos stūrakmens spēku.

Tikai latviešu valodā es varu izdziedāt mīļumu, kuru sajūtu tautasdziesmās. Dainu vārdus bērns dzird jau šūpulī. Mums, latviešiem, tautasdziesmu vārdi ir kā garīgs balsts, kā svēts morāles kodekss. Tā ir vērtība, ko negrauz kodes, kas neļauj zobeniem sarūsēt glēvi. Tautasdziesmās mūsu zeme tiek saukta par Dievzemīti – Māras zemi. Vārdi šo ziņu man ir vēstījuši jau no mazotnes, tāpēc es esmu tik patriotisks latvietis.

Tikai latviešu valodā pie manis atnāk tautas vēsture. Senie dižgari, lūkojoties caur gadu simtiem, stāsta pagātnes stāstus, lai tie skanētu manā dvēselē. Senču gari, nogrimušās pilis – tas ir pamats un saknes, sen aizmirstais sākums. Es saprotu, ka Dzimtā zeme ir vieta arī manam darbam un mūžam.

Es pats sevi varu iedomāties tikai kopā ar savu dzimto valodu. Tajā es spēju

Paula Saknīte, Rīgas 49. vidusskolas 11.d klase

runāt savā balsī. [...] Es varu ar draugiem dalīt skanīgo smieklu sudrabu un pat sūro asaru sāli.

Šodienas pasaulē brīžiem šķiet, ka vārdos daudz tukšuma svelpoņas, liekulības sīrupa, pat neķītrības. „Vārdi dažiem izšķoba muti, citiem izveido to kā retu ziedu kausu.” (E. Ādamsons) Valoda ir kā pilsēta, kuru ķieģeli pa ķieģelim būvē cilvēks. Tas ir kā akmeņu krāvums Likteņdārzā. Vai krāvums būs stiprs, izturīgs, pietiekami augsts? Vai radīs vārdus un teikumus, kuros staros tautas sirdsprāta spožums?

Dzīvā valoda – tā ir mūsu šodienas paaudžu atbildība. Jākopj un jāsargā! Es ticu, ka labais, skaistais un gudrais ir mūžīgs kā pati zeme.

Kristians Brenčs,

*Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
9. komercklase*

Jau no agras bērnības vecāki mums māca pateikt vienkāršus [...] vārdus, stāsta mums pasakas un stāstus no savas dzīves, tādējādi veidojot un bagātinot mūsu ikdienas valodu.

Valoda ir ļoti interesanta, aizraujoša, ar to var spēlēties. Piemēram, kad es un mana lielā māsa bijām mazākas, mēs izveidojām savu alfabētu, arī īpašu valodu, kā mēs runājām. Tas bija ļoti interesanti. Tagad mēs arī mazajai māsiņai esam iemācījušas spēlēties ar valodu. Pat dažreiz nesaprotu, ko viņa man grib pateikt, bet izrādās, viņa vārdu vienkārši pasaka no otras puses. Mēs arī savā spēļu valodā saceram dzejoļus un pasakas.

Vēl es gribētu sev superspēju – saprast visas valodas: putnu, suņu, kaķu, vistu, vēl daudz, daudz valodu un, protams, arī svešvalodas, kurās runā cilvēki. Es tikai zinu to, ka mana pamatvaloda pilnīgi noteikti būtu latviešu valoda. [..]

Estere Keita Licīte,
Taurupes pamatskolas 7. klase

Valodu ieliek jau šūpulī. Klūgu šūpulī es guļu, virs manis zvaigznes mirgo, un pāri man mātes valoda gūzmām nāk.

Ko šodien dzirdu, to tveru, jo, iespējams, rīt tas būs jau zudis. Nāks sveši ļaudis, ar savu valodu, tie savos šūpuļos kratīti un savu māti dzirdējuši.

Kad es aizeju mājās, mani tur gaida māmuļa, mīļa kā saulīte. [..]

Adrians Dzenis,
Rīgas Imantas vidusskolas 8.c klase

Latviešu valodu ir ļoti svarīgi saglabāt, jo kurš gan gribētu [..] dzīvot savā valstī, bet nedzirdēt apkārt savu valsts valodu? Šī problēma ir sastopama tikai jauniešu vidū. Ja tas turpināsies un nekas netiks mainīts, tad mani nomāc bažas, ka mūsu valoda pamazām izmirs.

Es domāju, ka skolām ir jārunā vairāk par valsts valodas svarīgumu. Un jāstāsta par sekām, kas var notikt.

Dažreiz ir tā, ka es veikalā dzirdu gan krievu, gan angļu valodā runājam, un, kad dzirdu kādu cilvēku latviski runājam, man uzreiz paliek silti ap sirdi. Un tad rodas tāds jautājums. Vai tas ir normāli? Vai agrāk šādi arī bija? Kas bija tas lūzuma punkts, kad šis sākās?

Kad es biju maziņa, es šādu problēmu nesaskatīju. Jā, varbūt atsevišķās vietās dzirdēju rusicismus un anglicismus, bet ne jau šādā apmērā, kā tas ir šobrīd. Es personīgi nevēlos dzīvot valstī, kur nedzirdu katru dienu savu valsts valodu, un šis arī ir ļoti nekaunīgi pret mūsu senčiem.

Ir ļoti, ļoti svarīgi saglabāt latviešu valodu. Ja šādi turpināsies, tad man ir bail, kas notiks pēc desmit gadiem. Gribētu tomēr, ka mani bērni zina tīru latviešu valodu. Un ļoti ceru, ka drīz no latviešu valodas pazudīs slengi, rusicismi, anglicismi un nākotnē būs tīra valoda. [..]

Patricija Ašaka,
Jaunmārupes pamatskolas 9.d klase

Latvija ģimene
pasaulē miers
Mājas
salds

Sintija Mancurova, Gaismas pamatskolas 6. klase

Latviešu valoda ir manas tēvzemes valoda. Latviešu valoda ir manas mātes valoda. Man ir gods runāt, dzejot un dziedāt manā valodā – latviešu valodā.

Mana valoda ir pasakaini skaista. Tā plūst kā Latvijas likteņupe, vienmēr mainīga, uz vietas nestāvoša. Tā zeltaini vizuļo uz ikkatras papīra lapas, avīžu rakstā, katrā grāmatā un dziesmā, kurā latvietis savu spēku pauž. Katru rītu, dienu un vakaru kāds nostājas kameras, klases vai citas auditorijas priekšā un jaunu celmu lauž. Dzīvojot laužto priežu mežā, kādam celmlauzītim ir jānāk un jābrīvo vieta jaunaudzei. [..]

Dzimtā valoda dod Lāčplēša izturību un dzelžainu varu pār likteni, pār tautas nākotni. Tā ir kā spēka zīme, kaujas sauciens nemitīgajā cīņā par izdzīvošanu. Valodas ir bijušas un izbijušas kā zvaigznes nebeidzamajā debesjumā, tomēr latviešu valodā runā un raksta. Valoda dzīvo. [..]

Ernests Burmistris,

*Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
9. komercklase*

Valoda ir dzīva, ja to lieto. Tā skan visā pasaulē, katrā valstī un pilsētā. Vienādi un atšķirīgi, līdzīgi un saskaņoti, bet neatkārtoti.

[..] Manā radu lokā valodas saglabāšanas nozīme tiek ļoti augstu vērtēta. Mums ir brīnišķīga tradīcija, kad

vienu reizi gadā organizējam radu saietus, satiekamies lielā, kuplā pulkā. Saietos tiek daudz stāstīts par mana vectēva dzīvi, par viņa jokiem, muļķībām un varonību, par dzimtas koku, par ikdienu, tas ir, par mūsu dzīvi. Šajās tikšanās reizēs tiek dziedāts un pat dejots. Kā rituāls izstaigātas, izdejas senlatviešu dejas un rotaļas. Man šie pasākumi patīk visvairāk no visiem, kaut arī notiek reizi gadā, un apkārt skan tikai dzimtā valoda – mana valoda.

Es esmu ļoti lepns, ka manā ģimenē prot stāstīt nostāstus, tiek mīlētas un cieņā turētas pasakas, dziedātas tautasdziesmas, pat izdejoti senlatviešu deju soļi. Varu droši teikt, ka mana dzimta valodu runā, izdzīvo, izdzied, tāpēc tā ir dzīva un skanīga. Man apkārt valoda vienkārši dzīvo, elpo, plūst. Vienkārši ir un būs.

Artis Borovskis,

Preiļu 1. pamatskolas 6.b klase

Atzīstos, ka pati arī lietoju žargonus un anglicismus. Katru [..] dienu sabiedrībā dzirdu, ka runā aplami. Lieto barbarismus, nevajadzīgus svešvārdus. Tā nevajadzētu būt. Mums ir mūsu latviešu valoda, un mums tā ir jāciens. Tā ir jākopj un jāsaudzē. Internets, protams, ietekmējis daudzus no mums, un tāpēc lietojam daudzus svešvārdus. Mums vajag sākt uztvert

Agrita Ābeltiņa, Gulbenes novada vidusskolas 3. klase

savu dzimto valodu nopietnāk. Mācīties lietot pareizi. Lasīt latviešu literāros darbus. Latvijā galvenā ir latviešu valoda. Protams, mācīties svešvalodas arī ir svarīgi, bet, runājot latviski, arī lietosim tikai to. Mums ir jāmaina sava attieksme pret mūsu valodu, kamēr vēl nav par vēlu. Ja mēs paši nekopsim savu valodu – kurš tad to darīs?

Jūlija Šeiko,
Pāvilostas pamatskolas 8. klase

Latviešu valoda, kas veidojusies no šeit mītošo, brīvību alkstošo [..] un visādā ziņā miermīlīgo censoņu runas, jau kopš seniem laikiem ir piedzīvojusi gana daudz vētru. Ir bijuši tumši laiki un uzplaukuma brīži. Vairums citu tautu ir kvēli vēlējušās šo mūsu nacionālās identitātes dārgakmeni sadragāt, kas tik ļoti ir vienojis latviešus gadu simtiem un tūkstošiem. Diemžēl bieži vien ir bijusi novērojama arī pašu valodas

nesēju nevēlēšanās to saglabāt. Tomēr nevienu mirkli visas runas pastāvēšanas gaitā nekad nav bijusi tāda vienaldzība pret savu likteņkopības galveno dārgumu un tā nekad nav bijusi tik nonivelēta kā tagad globālisma laikmeta ietekmē. Veco latvju pēctečiem mūsdienās labpatīkas uzvesties kā īsteniem kārklu vāciešiem, savā sakāmajā stādot gluži kā burkānus vagā dažādus citvalodu piemaisījumus, sakot, ka tie ir labskanīgāki to sirdij un prātam, bet paliek vien dziļdomīgs jautājums – kas šajā valodā runās, ja ne mēs paši? Tā nekad nav bijusi līdzvērtīga kādai citai koloniālo lielvalstu valodu izplatībai. Tā jau izsenis ir pastāvējusi kā mazas, bet dižas un savulaik tik kareivīgas nācijas savstarpējās saprašanās un kultūras Dieva dota dāvana. [..]

Eduards Naglis,

Rīgas Kultūru vidusskolas 8.b klase

Latvija ir viena no pasaules valstīm, kurām ir atbildība sargāt [..] savu valodu. Tieši latvju tauta ir tā, kura nodrošina valodas mūžu un atpazīstamību plašajā pasaulē starp citām valodām. Mums ir jāprieccājas par to, ka pašiem ir sava valoda, kurā varam runāt un paust savas jūtas. Mēs varam vienā mēlē saliedēties dziedot, rakstot, domājot un runājot.

Valodas māte ar cilvēkiem ir no paša pirmsākuma. Ar tās palīdzību sarunājas

māmiņas ar saviem bērniņiem, vēl punci esot. Bet, kad bērns ir piedzimis, tad tam lasa pasakas vai dzied šūpuļdziesmas. Ar viņu tiek iemācītas tradīcijas – pasakas, nostāsti, dzejoļi, šūpuļdziesmas, kuras tiek nodotas nākamajai paaudzei.

Mūsu dzimtās valodas palīdzošā roka ir jūtama arī lielu izvēļu mirklī. Tā palīdz sastādīt vārdus teikumā, lai spētu nolemt turpmāko likteni. Tā ir ar mums, lai atrastu vārdus kāda mierināšanai, lai kādam dotu padomu un spētu no sirds atvainoties par iepriekš neapdomātu vārdu un emociju birumu. Tā ir klāt jebkuram, kurš cenšas atzīties mīlestībā, lai varētu apsveikt savus tuvākos svētku reizēs. Tā ir klāt, lai kādam izteiktu komplimentu un lai spētu pateikt paldies.

Dārgā māte, latviešu valoda, paldies, ka mums esi! Paliec ar mums kopā, līdz apstāsies laiks, mēs tevi celsim godā līdz pēdējam saullēktam, līdz – saulrietam. Tu esi vērtīgāka par zeltu, dimantiem vai citiem pasaules labumiem. Lai dzīvo latviešu valoda!

Andra Elēna Kravčēnoka,

Talsu Valsts ģimnāzijas 9.a klase

Latviešu valoda ir neatņemama Latvijas valsts identitātes [..] sastāvdaļa. Lai varētu aktīvi piedalīties sabiedriskajā dzīvē un veiksmīgi integrēties sabiedrībā un līdzdarboties kultūras, sociālajā un ekonomiskajā dzīvē,

Sanija Vandele, *Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolas 3. klase*

ir svarīgi apgūt valsts valodu. Latviešu valoda ir svarīga, tā saista mūs, latviešus. Tā mūs tuvina un vieno. Valoda ir mūsu identitāte. Tādēļ cienīsim to un sargāsim!

Ik dienu es un citi Latvijas iedzīvotāji izsakām domas, idejas, rakstām dzeju, stāstus, dziedam dziesmas un sarunājamies latviešu valodā. Mūs saista un vieno svētki un tradīcijas. Viens no lielākiem latviešu tautas vienotības kultūras notikumiem ir Vispārējie latviešu Dziesmu un Deju svētki, kas laika gaitā ieguvuši arī nacionālās identitātes simbola nozīmi. Šajos svētkos tūkstošiem latviešu no visiem Latvijas novadiem vienojas

kopīgā dziesmā un dejā. Šos svētkus iemīlējuši arī ārzemju viesi, un ar katru gadu šādu dalībnieku skaits ir lielāks. Gruzija, Šveice, Itālija, Japāna – tās ir tikai dažas valstis no vairuma, kuru kolektīvi piedalās latviešu Dziesmu un Deju svētkos. Ja mūsu "Pūt, vējiņi!" izskan svešā, man nepazīstamā valodā, pat nemanu, ka acīs iezadziens mitrums. [..]

Lielākā mūsdienu problēma ir mūsu lingvistiskā attieksme pret valsts un dzimto valodu. Mūsu attieksme samazina un sašaurina valsts valodas lietojumu un tuvina to retāk, mazāk lietotajām, izzūdošajām valodām. Mēs pētījām

valodu koku un sapratām, ka nevēlamies, lai arī mūsu dzimtā valoda kļūtu par nedzīvu, dzeltenu lapiņu (tā noticis ar prūšu valodu). Mums ir jārunā latviski un jāpalīdz mazākumtautības iedzīvotājiem runāt latviski un iejusties mūsu sabiedrībā, pieņemot arī mūsu valodu, tradīcijas, mūsu tautas spēku. Ir svarīgi, ka arī latvieši, kuri dzīvo ārzemēs, turpina lietot latviešu valodu, ciena to un turpina mācīt arī saviem bērniem, motivējot viņus un veidojot pozitīvo attieksmi. Latviešu valodu ārpus Latvijas šobrīd var apgūt 25 valstīs aptuveni 103 neformālās izglītības iestādēs, tā dēvētajās nedēļas nogales skolās. Tikai visi kopā – gan Latvijā, gan ārpus tās – mēs varam saglabāt mūsu valodu.

Latviešu tauta caur gadu desmitiem latviešu valodu ir stiprinājusi, un mūsu uzdevums to novērtēt, saglabāt un nosargāt šo vērtību nākamajām paaudzēm. Sargāt valodu ir mans, ikviena no mums pienākums un atbildība pret Latviju – mūsu mīļajām un vienīgajām mājām. [..]

Estere Kapacina,
Salaspils 1. vidusskolas 8. klase

Kā valodu entuziaste piekritu Inas Druvietes sacītajam, ka „valoda nav arī tikai ikdienā izmantojams darbarīks, kas praktiskas nepieciešamības labad dažkārt asināms vai nomaināms pret ērtāku un izdevīgāku”. Valoda ir kā

tradīcijas. Tā vieno un ar laiku attīstās. Valoda ir valstiskuma simbols, par kuru senlatvieši neatlaidīgi cīnījās un cieta. Bez valodas mūsu nebūtu, tādēļ mūsu valoda ir jāciena, jāmīl un jākopj, jo valoda dzīvos, ja mēs tajā runāsim.

Valoda vieno tautu un pielāgojas laikam. To var pielīdzināt tradīcijām, kuras daudzu gadu garumā tiek nodotas no paaudzes paaudzē. Taču ko gan mēs varēsim nodot nākamajām paaudzēm, ja mūsu sarunās ik dienu iekļūst anglicismi un barbarismi? Protams, no šiem nevēlamajiem aizguvumiem nebūs viegli atturēties, taču katram no mums vajadzētu izvirzīt mērķi – izspraukties no anglicismu cieši vītājām rokām, kas mūs tur gūstā un kas vīteņo ap mums. Jo tīrāku valodu mēs nodosim nākamajai paaudzei, jo ilgāk tā pastāvēs.

Jautājums par latviešu valodas nepieciešamību tika aktualizēts 19. gadsimta vidū, kad jaunlatvieši cīnījās par latviešu izglītošanu un kad tika prioritizēta nacionālās apziņas celšana. Latvieši bija iesprostoti starp pārvācošanos un rusifikāciju. Pēc 1905. gada revolūcijas latvieši beidzot varēja iegūt izglītību latviešu valodā, un tas sekmēja vēlmi izveidot Latvijas valsti. Kad pēc Pirmā pasaules kara tika novājināta Krievija un Vācija, latvieši izmantoja iespēju nodibināt Latviju. Šobrīd latviešu valodas esamība ir kā apliecinājums tam, ka Latvija bija, ir un būs.

Bez valodas un bez vārdiem nebūtu „mēs”, nebūtu siltuma. Nebūtu kāda silta „es tevi mīlu”, uz kura atbalstīt galvu autobusā, braucot mājās no skolas. Nebūtu uzmundrinoša „malacis” pēc kādas smagas dienas, kurš tevi motivētu tiekties pēc sapņiem. Nebūtu kādas skaistas grāmatas, kuru palasīt, kad lietus pīles skaļi sistos pret logu un blakus stāvētu karsta zaļās tējas krūze, kuras aromāts izplešas pa visu istabu. Pat dejojāja izdejoto stāstu katrs interpretētu citādāk, un mīļākās dziesmas melodiju mēs varētu tikai dungot. Ar valodas palīdzību mēs spējam savas sajūtas ielikt vārdos, dalīties ar savām emocijām, romantizēt savu dzīvi un izbaudīt to.

Valoda ir saziņas līdzeklis, ar kura palīdzību mēs spējam komunicēt un izteikt savas domas. Ar latviešu valodu mums ir jālepojas, jo tā patiešām ir ļoti skaista, ar dziļu, smagu vēsturi, un mums tā ir jānotur „tīra” pēc iespējas ilgāk, lai nākotnē ar to spētu lepoties arī mūsu pēcnācēji. Lai arī cik tā būtu sarežģīta un reizēm skarba, valoda vienmēr būs mums līdzās, vai tas būs caur grāmatu, mīļāko dziesmu vai deju.

Lote Emīlija Vimba,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Katsr jau no mazotnes mācās runāt. Es atceros, ka vakaros [..] man ome lasīja pasakas un dziedāja dziesmiņas, piemēram, „Aijā,

žūžū, lāča bērni!” vai „Velc, pelīte, saldu miegu!”. Atceros, ka dabūju savas pirmās zilbju grāmatiņas, no kurām mācījās lasīt. Tās visas ir vērtīgas atmiņas par manu valodu. Jau no mazām dienām es sāku darboties folkloras kopā „Tarkšķi”. Uz „Tarkšķiem” iet mazi bērni, kas pat nemāk vēl lasīt, bet cenšas darboties līdzī. No folkloras var ļoti labi bagātināt savu vārdu krājumu ar dažādiem senvārdiem, latviešu valodas teicieniem no dažādiem novadiem un pat ar latgaliešu dialektu. Arī grāmatās var atrast dažādus latviešu valodas vārdus un teicienus. Senās latviešu filmās var pamanīt vārdus, kas ir aizmirsti vai pat nav zināmi. Dažādos TV raidījumos vai šovos arī ir vārdi, kas ienāk mūsu vārdu krājumā.

Neviena valoda nepastāvētu, ja tajā nerunātu. Daudzas jau ir izmirušas, jo tās vairs nelieto. Latvijā liels risks izzust ir bijis lībiešu valodai, tomēr tai ir izdevies bagātināt latviešu valodu, piemēram, ar vārdiem – liedags, puika, vai, vajag, launags, puķe u. c. Biedrība „Lībiešu krasts” izdod grāmatas, rīko pasākumus un turpina runāt lībiski ikdienā. Valoda rodas un attīstās, ja tajā runā. Valodnieks Atis Kronvalds ir papildinājis latviešu valodu un to bagātinājis ar daudziem vārdiem, ko mēs tagad lietojam ikdienā, piemēram, burtnīca, cēlonis, raksturs, vēsture, vēstule u. c. Latvijā joprojām cilvēki iet uz teātriem, uz kino, lasa grāmatas, klausās koncertus un arī tur

lieto valodu, mūsu valodu. Pēc manām domām, ir svarīgi turpināt latviešu tradīcijas. Vasarā Jāņos līgo un iet rotaļās, Ziemassvētkos skaita pantīņus, min mīklas, Lieldienās un Mārtiņos dzied un iet rotaļās. Latvijā ir slavēta tradīcija – Dziesmu un deju svētki, šiem svētkiem gatavojas gandrīz katrs latvietis. Šo svētku noslēguma koncertā visi kori dzied un pārējie dzied tiem līdzī zināmās latviešu dziesmas. Valoda dzīvos, ja mēs tajā runāsim!

Dārta Elizabete Beitīņa,
Iecavas vidusskolas 9. klase

Valoda nevar pastāvēt bez tautas. Ir tik interesanti ceļot [..] un ieklausīties dažādu valodu vārdos. Citi skan kā mūzika, citus, mēģinot izrunāt, liekas, ka var izmežģīt mēli, bet vēl citi ir līdzīgi latviešu valodai.

Šovasar dažas dienas ciemojos Vācijā. Es nevarēju samierināties ar to, ka nesaprotu, ko runā cilvēki, starp kuriem es atrodos. Nācās lūgt palīgā mammu un tēti, jo viņi prot vācu valodu. Bet ne jau vienmēr mamma vai tētis būs blakus un varēs palīdzēt, tāpēc es esmu sākusī mācīties vācu valodu. Skolā apgūstu arī angļu un krievu valodu.

Šobrīd sarunvalodā starp latviešu valodas vārdiem bieži tiek iestarpināti anglicismi. Droši vien šie cilvēki grib izlikties ļoti gudri, bet lielākā daļa no

tiem ir iemācījušies tikai dažus vārdus un svešvalodā sarunāties nemāk. Daži saka, ka latviski ir par maz vārdu, lai izteiktos. Es tam nepiekrītu – latviešu valoda ir bagāta. Varbūt mēs nezinām pietiekami daudz vārdu. Lai gan Mīlenbaha-Endzelīna vārdnīcai, kurā ir apkopoti visi uz to brīdi zināmie vārdi latviešu valodā, ir seši ļoti bieži sējumi. To var labot, meklējot vārdnīcās vajadzīgos vārdus un cenšoties šos vārdus iedzīvināt savā ikdienas runā.

Taču ir ļoti žēl, ka dažas valodas ir apdraudētas vai arī pavisam izzudušas. Iemesli tam var būt visdažādākie, bet domāju, ka galvenais ir tas, ka šajās valodās runāja neliels skaits cilvēku un tās netika aizsargātas ar likumu.

Latvijā gandrīz izzudusi ir lībiešu valoda. Skanējuma ziņā tā man mazliet atgādina latviešu valodu, bet vairāk gan igauņu un somu valodu. Tajā ir kaut kas tik pazīstams un mazliet smeldzīgs. Smeldzīgs tāpēc, ka izzūd. Tā ir vienīgā valoda līdzās latviešu valodai, kas Latvijas teritorijā netiek uzskatīta par svešvalodu. Kopš 2009. gada lībiešu valoda iekļauta Latvijas kultūras kanonā. Mūsdienās labi sazināties spēj ap 30 cilvēkiem visā pasaulē, 19. gadsimtā to bija 3000, bet 20. gadsimtā – 1500 valodas pratēju. Es ļoti ceru, ka ar latviešu valodu nekas tāds nenotiks un tajā mēs runāsim, kamēr vien pastāvēs pasaule.

Ieva Jansone,
*Taurupes pamatskolas Mazozolu filiāles
6. klase*

VALODA dzīvo, JA TĀĒĀ RUNĀ.

Vai zinājat, ka latviešu valoda, tāpat kā lietuviešu valoda, ir viena no senākajām valodām pasaulē?! Un to, ka mūsu valoda varētu būt līdzīga tām, kurās runāja akmens laikmetā?!

Ja tā patiesi ir, tad sanāk, ka apmēram 12'000 gadu mūsu valoda ir pulēta kā olis jūrā. Varat iedomāties sarunu ar kādu savu priekšteci, piemēram, no kuršu vikingu zelta laikiem ap 1000. gadu?

Bet, atceroties karus un tos laikus, kad latvieši bija viegli svešiem kungiem, ir bēnums – mums tomēr ir sava valoda.

Liela loma ir tam, ka vācu muižnieki izteikti norobežojās no latviešu zemniekiem, un tai pat laikā piesaistīja tos vienai zemei, neļaujot latviešiem aizklist prom, piemēram, uz Krieviju.

Vēl latviešu valodai labs laiks bija 17. gs. Daudzu progresīvu mācītāju un vāciešu sapni iestenojās, kad Zviedrijas karalis Kārlis XI dibināja pirmās lielās skolas vienkāršajiem lauku-proti, latviešu zemniekiem.

Un, protams, nedrīkstam aizmirst jaunlatviešus – Krievjāni Baronu, Kronvaldu Ahi, Krievjāni Valdemāru u.c., kuri pa īstam apzinājās mūsu valodas vērtību, kaut gan pašiem sava valsts bija neņ tāls sapnis.

Ikdienā mēs lietojam dažādus aizgūtus citas valodas vārdus, [...] frāzes, teicienus. Negribot piesārņojam ar žargoniem un svešvārdiem, jaunvārdiem, kas liek domāt, ka esam moderni. Tomēr nepārdomātie vārdi un frāzes apzog mūsu valodu. Labi, ka skolā latviešu valodas un literatūras stundās ir jālasa grāmatas, kas ļauj mums pētīt un iepazīt latviešu vecvārdus, apvidvārdus, kas mūsu ikdienas valodu bagātina un izdaiļo. [...]

Valodas kultūra ir jāsaudzē kā spožākais zelts, ko var nodot no paaudzes paaudzē. Valoda ir viena no valsts simboliem, kas ir jāgodā kā karogs un himna. Katrai valstij ir savas vērtības un tikumi, mūsu tautasdziesmas atklāj darba tikumu. Katra latvieša sirdī noteikti ir kāda tuva tautasdziesma vai teiciens, ko ievij savā ikdienas runā.

Lai mūžam mūsu valoda ir dzīva!

Karļina Mauriņa,
*Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas
8.a klase*

Sniegs sāk lēnām kust,
Plaukst valodas kā tulpes,
Beidzot aust saule.

Mācies valodas,
Baudi kā saldējumu.
Zied margrietiņas.

Novembra vakars.
Valodas krīt kā lapas.
Nāve un rudens.

Neviens nerunā,
Valodu aizpūš projām.
Ārā klusi snieg.

Mūžīgā uguns –
Augšām ceļas Gaismas pils –
Zaļo eglīte.

Rasa Martinova,
Rīgas Juglas vidusskolas 9.b klase

Esmu lepna par savu dzimto valodu, jo tā ir ļoti bagāta. [...] Latvijā tai ir daudz dialektu. Sev apkārt dzirdu tīru latviešu valodu, savukārt vietās, piemēram, kā Latgalē, tā skan atšķirīgi. Latgaļu dialekts mani ieinteresē visvairāk, jo tajā lielākoties visi vārdi atšķiras no tīrās valodas. To ietekmē kaimiņu tautas. Liepājnieku leksikā var atrast arī lietuviešu vārdus: „dui” (divi), „zuv” (zivs, lietuviski – žuvis). Dažkārt dialektus ir grūti saprast, tāpēc vēlētos tos pārzināt. Mans viedoklis ir tāds – dažādas izloksnes visvieglāk var iemācīties, ja ģimenes lokā tās ir atšķirīgas.

Skaistu valodu veido arī literatūra. Valoda attīstās, kad tiek lasītas grāmatas un bagātinās vārdu krājums. Literatūrai ir svarīga loma cilvēces attīstībā. Rakstnieku devumu iepazīstot, katrs ieinteresēts lasītājs izprot aizvien labāk teksta būtību.

Marta Gustava, Penkules pamatskolas 5. klase

Šobrīd ļoti daudz lasu ārzemju autoru darbus. Šaubos, ka mani varētu ieinteresēt dzejoļu lasīšana, taču neatteiktos tos nolasīt jaunāko priekšā. Bērnām piedzimstot, tas valodu iepazīst caur dziesmām un pasakām. Jau kopš bērnības man vistuvākā pasaka ir „Rausis”, jo to man vienmēr patika klausīties pirms miega. [..]

Stipra valoda ir nozīmīga, bet jaunieši mēdz to arī vājināt. Mūsdienās ļoti izplatīta ir liekvārdība. Valodā visbiežāk ienāk sarunvalodas elementi, jo tos lieto lielākā daļa iedzīvotāju. Agrāk bija liela krievu valodas ietekme. Tagad, kad tā mazinās, to aizstāj angļu valoda. Tā ir mūsu pašu vaina, jo jaunieši izmanto anglicismus.

Angliski lielākoties viņi runā savā starpā. Nevar un nedrīkst vainot tikai jauniešus, jo arī pieaugušie atļaujas runāt krieviski savā starpā, ja to vidū ir kāds cittautietis.

Latviešu valoda man ir vistuvākā un vismīļākā. Lai gan ģimenē ir arī citu tautu pārstāvji, sarunājos latviski. Svarīgi ir arī pārzināt valodas, jo tās dod priekšrocību, esot ārpus Latvijas, kā arī iespēju iegūt citas tautības draugus. Esmu sapratusi, ka valodai ir liela nozīme mūsu dzīvē, tā mūs bagātina un palīdz paust savas domas. Katras tautas lielākais dārgums ir tās valoda.

Patricija Lecīte,
Cēsu Valsts ģimnāzijas 8. klase

Jau no mazotnes mēs neapzināti sākam apgūt mūsu dzimto [..] valodu – mamma, tētis vai vecvecāki, runājot ar mums, sāk iemācīt skaņas, zilbes, vārdus un teikumus. Mēs augam, un mūsu valoda paliek daiļāka un bagātāka – sāk attīstīties kopā ar mums. Valoda ir svarīgs saziņas līdzeklis, kas pauž mūsu domas, idejas un kas atdarina emocijas saprotamā un loģiskā veidā citiem.

Zinot latviešu valodu, mēs dodam tai dzīvību, savukārt valoda dod dzīvību mums. Cilvēki ir pieraduši ikdienā izmantot savu valodu un bieži noniecina tās būtību. Bet tas, ko mūsu senči ir darījuši, lai mēs spētu brīvi runāt latviski un lai dzīvotu saticīgā valstī, ir prasījis daudz upuru. Pateicoties mums, mūsu vecvecākiem un iepriekšējām paaudzēm, mūsu nelielās valsts valoda joprojām tiek lietota. Kā rakstījis Alberts Bels: „Pagaidām mazās tautas un valodas velk kopējo cilvēces auri, nevajag pirms laika nomest no klāja vēl dzīvu airētāju!”

Vai valoda varētu drīzumā izzust? Ar laiku, attīstoties tehnoloģijām, sāka attīstīties interneta saziņas veidi, tāpēc mums parādījās iespēja pārņemt anglicismus, žargonus un barbarismus, un tāpēc mūsu valoda sāka „piesārņoties”. Un ko tad es varu darīt, lai valoda dzīvotu un paliek skaista? Man jārunā dzimtajā valodā, jālasa talantīgo latviešu rakstnieku daiļdarbi, folklorā, jāattīsta vārdu

krājums, kā arī nedrīkst pieļaut valodas „piesārņošanu”.

Valoda kļuva par mūsu ikdienas pamatu, to mēs mantojām no saviem senčiem, un tā tika nodota no paaudzes paaudzē, tāpēc tā ir jākopj un ar to ir jālepojas. Valoda dod mūsu domām spēku, bet, ja mēs to vienkārši neizmantosim, tai nebūs, no kā pārtikt.

Alisa Rudoviča,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Man liekas, ka te, Latvijā, ir ļoti svarīgi lietot latviešu valodu – [..] runāt, lasīt, sazināties ar citiem cilvēkiem. Valoda taču ar laiku var izzust, ja tajā neviens nerunā! Tie latvieši, kas aizbrauc uz ārzemēm, mazāk to lieto. Baidos, ka ar laiku viņi to var aizmirst.

Tāpēc te, Latvijā, mums jābūt īpaši vērīgiem, gādīgiem un saudzīgiem pret savu valodu. Vēl jo vairāk tāpēc, ka mūsējā nav tik ļoti plaši izplatīta kā lielās valodas: angļu, spāņu un citas.

Valoda ir kā dzīva būtne. Tai vajadzīga mūsu mīlestība un lepnums par tās vienreizīgumu. Tai ir vajadzīga mūsu rīcība – tā ir jākopj, tā ir daudzveidīgi jālieto, to nedrīkst nonicināt un piesārņot. Tikai tad latviešu valoda varēs pastāvēt ilgstoši.

Anitra Pastare,

Riebiņu vidusskolas 6. klase

„Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā!”

Es teicenu „Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā”
sagriežu tā, un, ja tu runāsi man valodā, tā runād
nerunādīs.

Katram cilvēkam ir jāsapņo savā valodā!
Sava valodu var aizmirst, nerunāgot tajā, iz-
marņojot citu valodu par savu galveno vai
pārvaldoties uz citu valsti un nerunāgot savā
dzimtajā valodā. Daudzi bērni un pusau-
diņi vēlas runāt angļiski vai jebkādā citā valo-
dā, tikai ne latviski, jo tā viņiem liekas stīlīgā.
Protams, ir labi zināt dažādas valodas, bet vien-
mēr jāatceras par vietu, kurā tu dzīvo un par
savu dzimtu, no kuras tu nāc.

Manuprāt, mūsu pašreizējās pusaudzības ir jāsa-
prot, kad runāt savā dzimtajā valodā ir daudz sti-
līgāks runāt vesnu tautu valodās. Ja mēs mīlēsim
savu valodu, tad arī citu tautību jaunieši certi-
nīs to iemācīties!

Valodas izdzīvošana

Valoda, krāšņa un mutuļojoša, ir dzīvelīgāka nekā es pati.

Tā pārvietojas no ikdienas kaktiem līdz svētku zāles skatuvei, pavadot cilvēku čalām un vēlmei dzīvot un svinēt dzīvi. Kā pieneņu pūka tā ceļo pa pasauli arvien tālāk un tālāk. Tā turpinās ziedēt un būt pamanāma, ja būsīm vērīgi un gribēsīm ieraudzīt, pamanīt, izpētīt ne tikai to, kas ir viņpus robežām un žogiem, bet tepat līdzās – pie mūsmājas sētas, uz taciņas, lielceļu krustcelēs.

Kā saules gaisma miglainā vakarā tā lēnām izdzīsis, ja aizmirsīsīm mūsu valodu kopt, tajā runāt un brīnīties par tās vieglumu kā pieneņpūkai un spēju izdzīvot, izcīnot cīņu ar asfaltu, traucoties tam cauri pretim dzīvei. Dziedāsim saules dainas un veltīsim dzimtai valodai – mātes valodai – saules mūžu.

Ance Vanaga,

Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas

8.b klase

Kādā saulainā un brīnumskaistā rudens dienā, kad lapas krāsojās košos rudens toņos, piedzima maza, skaista un mīļa meitenīte, kurai visa pasaule šķita sveša un biedējoša. Tikai mamma tuvums, siltums un mīļums bija tik patīkams, ka nomierināja un sasildīja kā saules pieskāriens.

Mazajai Laumiņai ļoti patika, ka mamma un lielā māsa ar viņu sarunājas.

Varēja tērzēt par jebko, galvenais ar smaidu uz lūpām. Viņa smaidīja, jo jutās milēta un aprūpēta. Laumiņa gribētu, lai mamma visu laiku ir viņas tuvumā kā sargeņģelis, kas pasargā no apkārtējās pasaules, kurā viņa vēl nejūtas droši.

Dienām, nedēļām un mēnešiem ejot, mazā Laumiņa auga un klausījās, kā viņas tuvie cilvēki sarunājas savā starpā un arī ar viņu. Kādā aukstā ziemas rītā, kad aiz leduspuķu rakstiem spīdēja spoža saule un visa pasaule bija balta un gaiša, māmiņa pienāca pie gultiņas sasveicināties ar mazo Laumiņu, un viņai par pārsteigumu Laumiņa izrunāja savu pirmo vārdiņu – mamma. Tas bija tik skaisti un savilņojoši!

Mamma bieži sarunājās ar Laumiņu, stāstīja dažādus jautrus stāstiņus, lasīja bērnu grāmatīņas, arī dzejoļus, jo tikai tā mazais cilvēciņš var iemācīties un attīstīt savu valodu, jo valoda dzīvo, ja mēs tajā runājam. Un vajag runāt daudz, stāstīt par savām izjūtām, dalīties ar prieku un reizēm arī ar bēdām.

Meitenīte auga, un viņas vārdu krājums kļuva arvien bagātāks. Mājās vairs nevajadzēja ne radio, ne televizoru, jo viņa varēja čalot un dudināt augu dienu. Tā mūsu mīlā latviešu valoda tiek nodota no paaudzes paaudzē, kas ir tik ļoti svarīgi, lai tā varētu dzīvot mūžīgi.

Samanta Šteina,

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas

7. soc. klase

Valoda dzīvo, ja tu tajā runā.

Es mīlu savu valsti Latviju, latviešu tautu un valodu, jo šeit esmu dzimis. Šeit es dzīvoju, es uzņemu. Šeit ir mana ģimene, draugi, skolotāji. Rīgā ir dzimuši manī vecāki, onkuli. Es jūtos droši un brīvi savā valstī. Šeit man ir viss ir pazīdams un ļoti mīls.

Latvija ir maza un ļoti skaista zeme. Mans piemācums rūpēties par savu dzimteni. Viens no galvenajiem valsts un sabiedrības uzdevumiem tagad ir latviešu valodas saglabāšana un stiprināšana. Latviešu valodu ietekmēja vācu, krievu un zviedru valodas. Padomju Savienībā latviešu valoda bija izspiesta un nebija plaši lietota. Par īstu bīstamību var uzskatīt kā latviešiem izdevas saglabāt ne tikai valodu, bet arī kultūru.

Latviešu valoda ir skaista, bagāta un melodiska. Valodā atspoguļojas tautas vēsture, tradīcijas un kultūra.

Interese par latviešu valodu mani tika ieaudzināta jau no agras bērnības. Man ļoti patīk latviešu valodas apguve. Mans mērķis brīvi runāt latviešu valodā. Saja jautājumā man ļoti palīdz mana latviešu valodas skolotāja. Īespējams, tāpēc šis ir mans mīļākais priekšmets skolā.

Es novēlu visiem Latvijas iedzīvotājiem zināt un iemācīties latviešu valodu. Tā ir daļa no mums.

Valoda dzīvo, ja tu tajā runā!

Mazā sēkliņa

Sākumā maza sēkliņa –
tā mana valodiņa.
Pirmā skaņa, pirmā zilbīte,
pirmais vārdiņš,
Tad teikums pie teikuma.
Es kopju, auklēju, loloju, daudzinu,
Un tā katru brītiņu.
Un mana valoda plaukst un
izaug kā visskaistākais zieds.
Lai drūmajās dienās, kad
nav nekas, ir valoda.
Tajā var izkratīt sirdi,
Ielikt visdrūmākās, spožākās domas.
Tajā var dziedāt, gaviļēt,
dainot un vīterot.
Un, kad visi melnbalti sēri
Un krāsainie prieki ir vienā
lielā, lielā arodā,
Tad rodas grāmata – mana valoda.
Mana valoda pārtop par ābeli,
No tās krīt vārdi kā āboli,
Kā stāsti un pasakas,
veselas nodaļas,
Tās nāk no valodas, manas valodiņas.
No tās pašas sēkliņas, kas
sākumā bija nekas.
Tā valoda dzīvo kā
brīnišķīgs ābeļu zieds,
Jo es tajā dzīvoju, mīlu,
raudu un priecājos.

Antra Lūse,

*J. Endzelīna Kauguru pamatskolas
8. klase*

Savās domās meklēju stāstu par valodu.
Mana valoda sākās ar vārdiem „tētis”
un „mamma”, ar viņu šūpuļdziesmām
par lāča bērniem vai pelīti ar saldo miegu.

Valoda veidojas no vārdiem, vārdi –
no burtiem. Pirmais burtiņš, ko satieku,
ir B bērnodārzā. Un burtiņš vaicā: „Vai tu
ko meklē?” „Jā,” es atbildu. Un tad prātā
iešaujas pārgalvīga doma: „Vai tu vari man
palīdzēt atrast valodu?”

Un burtiņš aicina: „Sāksim mācīties
alfabētu! Burtiņš A kā Alunāna muzejs,
burtiņš Ā – ābols, kas sārtojas ābeļdārzā.”
„Paldies par palīdzību!” pasakos laipnajam
burtiņam.

Brīdi apdomājies, saprotu – ar diviem
vārdiem vien nepietiek. Dodos ceļā pa
Jelgavas ielām. Ilgi nav jāgaida, līdz
iepažistu burtiņu C, kas pastaigājas pa
Cukura ielu, kur agrāk atradās Cukurfabrika.
Sveicinos ar burtiņu, jautādams: „Vai vari
man palīdzēt atrast un saprast valodu?”
„Ar lielāko prieku,” burtiņš C atbildēja un
palīdzēja pierakstīt dažus vārdus: „cukurs”,
„cukurfabrika”, „cukurbietes”, „cukurgailītis”.

Signe Galviņa, Penkules pamatskolas 2. klase

Keita Parole, *Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolas 3. klase*

Bet pilsētas centrā mani godbijīgi un stalti sveicināja burtiņš Č no pieminekļa Jānim Čakstem – pirmajam Valsts prezidentam.

Tā nu dienas aizritēja vārdu meklējumos. Burtiņš D peldas Driksā, burtiņš P bija paēdis Picu darbnīcā, burtiņš V skrējās ar Lielās ielas stipro vēju, burtiņu Z sastapu pļavā, pastaigājoties ar savvaļas zirgiem. Bet zinātkāro burtiņu S sastapu Spīdolas bibliotēkā.

Iepazītie burtiņi, sadevušies roku rokā, ieveda mani pārsteidzošajā vārdu un teikumu pasaulē, kas ļauj sazināties ar draugiem, vecākiem un skolotājiem.

Šeit, manā pilsētā, skolā, ģimenē, sākas un dzīvo mana dzimtā valoda.

Kristaps Vilcāns,
Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
7. soc. klase

Kā valoda ar vārdiem sastrīdējās

Kādā pasaku valstībā, nogurusi no runāšanas, Valoda sastrīdējās ar Vārdiem.

„Vārdi, jūs neesat man vajadzīgi!” sacīja viņa. „Es gribu no jums atpūsties.”

„Bet kā tad bez mums dzīvos cilvēki?” nobijās Vārdi.

„Es vienojos ar cilvēku smadzenēm, lai saziņa notiktu žestu valodā,” mierīgi un nosvērti atbildēja Valoda.

Vārdi, juzdamies ļoti aizvainoti, aizgāja no Valodas.

Dzīve krasī pārmainījās. Mamma nedziedāja saviem mazuļiem skaistās šūpuļdziesmas, nestāstīja pasakas. Vecāki nevarēja izskaidrot saviem bērniem, kas ir labais un ļaunais. Jaunieši neatzinās mīlestībā savām mīļotajām meitenēm. Uz šo valsti nebrauca vēstnieki un ciemiņi no citām zemēm. Tika slēgti bērnudārzi un skolas. Baznīcas, bibliotēkas, muzeji, teātri, veikali un pasts – tie arī aizvēra ciet savas durvis.

Bēdīgie iedzīvotāji nespēja sasveicināties, pateikties, palūgt palīdzību, uzdot jautājumus „kur?”, „kad?”, „kā?”. Parādīt ar žestiem to visu bija ļoti grūti.

Skolotāji nevarēja dot bērniem zināšanas, stāstīt par žēlsirdību un taisnīgumu, un arī par citām svarīgām lietām. Ārsti nesaprata savus pacientus.

Zinātniekiem nebija nekādu jaunu atklājumu. Cilvēki pat neceļoja, jo Vārdu viņiem nebija.

Pēc kāda laika cilvēki aizmirsā dzimto kultūru un vēsturi, savu vectēvu valodu un kļuva vāji, slimi un kurli.

Dievs apžēlojās par cilvēkiem un nosūtīja palīgā Eņģeli. Eņģelis sūtīja pie Valodas Gudrus vārdus. Tie varēja glābt cilvēkus.

Gudrie Vārdi ieradās pie Valodas un teica: „Valstības iedzīvotāji aizmirsā tevi, un ļoti drīz tu nevienam nebūsi vajadzīga!”

Valoda aizdomājās. Viņai arī pašai apnika atpūsties un nebūt vajadzīgai. Rūgtums, nožēla piepildīja viņas sirdi. Un tad Valoda vēja spārniem devās uz pili, kur viņu jau sen gaidīja Karalis un Karaliene.

„Lūdzu, piedodiet man! Es ļoti gribu kalpot cilvēkiem!” steidzīgi teica Valoda. Karalis ar Karalieni nebija ļaunprātīgi – viņi piedeva Valodai.

Valoda salīga mieru ar Vārdiem, un cilvēku valoda ieskanējās vēl krāšņāk, melodiskāk. Valstība atgriezās pie savas ierastās dzīves, kuras vislielākais dārgums bija dzimtā valoda.

Miroslavs Baženovs,

*Krāslavas Varavīksnes vidusskolas
5. klase*

ĀBECE

V N O D A D Z I V O Ē J A T U T Ā J Ā R Ū N Ā

S T R I E C E D C B A Z A

B A Ē H G T

Z D Z V O M I T S R Ē H

VĒSTULE OMĪTEI Sveika, omīt!

Saņēmu un izlasīju Tavu nesen rakstīto vēstuli. Paldies, ka pastāstīji par savām jaunajām zināšanām un piedzīvojumiem, apceļojot Gruziju. [...] Man radās jautājumi par frāzēm un vārdiem, kurus Tu izmantoji, aprakstot savu piedzīvojumu. Kas ir „ķēķis” un „dūcis” vai „līzica” un „špilakums”? Patiesībā jūtos slikti, ka šo vārdu nozīmi es uzzināju tikai ar interneta palīdzību. Šķiet, savādi tas, kā šiem vārdiem pazudis lietojums gadu gaitā. Aprunājos ar mammu, un viņa man izstāstīja, ka bērnībā, lai pierastu pie taviem interesantajiem un nedzirdētajiem vārdiem, pagāja labs laiks un, tikai vairākkārt dzirdot šos vārdus, pārējie saprata to izmantojumu. Atceros arī, kā latviešu valodas stundā skolotāja stāstīja par dažādiem vārdiem, runājot ventiski, un izaicināja mūs lietot šādus nedzirdētus vārdus ikdienā. Protams, sākumā mums vajadzēja uzzināt, ko tie nozīmē.

Omīt, ko Tu domā par to valodu, kādā tagad runājam mēs, jaunieši? Varbūt Tu jūties tāpat kā es, jo mūsu savstarpējās sarunas ir pilnas ar angļiskiem, arī krieviskiem vārdiem, frāzēm, teikumiem?

Jauniešu vidū arvien vairāk un spēcīgāk plosās šis angļiskošanās cunami, pat pašiem reizēm nākas pārvaicāt, par ko vispār tiek runāts. Lai Tu nojaustu,

cik traka ir šī situācija, lūk, daži piemēri no mūsu ikdienišķās sarunvalodas: „Yoo Loret what’s good? Did you saw kā Kusas team for real nuttoja Barkavas team uz filda?” Vai arī: “OMG, koroče, kontriķī Jānis tā kopī peistoja manu darbu, I was so mad.” Un tā tālāk. Jā, es pateicu visu vārds vārdā, kā mēs mēdzam runāt un sarakstīties. Es neesmu redzējusi kādu jaunieti, kurš būtu kaut kā protestējis, dzirdot un izmantojot šos anglicismus un citus nelatviskos vārdus. Jauniešu vidū tā ir saprotama valoda. Vai tādai valodai būtu jāklūst pašsaprotamai? Tomēr es neteiktu, ka anglicismu izmantošana ir populāra tikai jauniešu vidū. Daudzus no šiem vārdiem lieto arī, piemēram, mana mamma. Kādā dienā veicu eksperimentu – runāju ar viņu tikai latviskiem vārdiem. Mamma bija izbrīnīta, viņa jau bija pieradusi pie mūsu angļiskotās valodas. Traki, vai ne? Esmu pamanījusi, ka šie anglicismi nemanāmi tiek „ieslidināti” dažādās reklāmās. Kāpēc? Lai pievērstu uzmanību? Lai labāk it kā saprastos ar mums? Vai tiešām tikai daži no mums spēj izteikt domas un apspriesties tīrā latviešu valodā?

Lai gan pati esmu tā, kura izmanto anglicismus ikdienā, dažreiz esmu noskumusi par to, ka arvien mazāk tiek lietoti mūsu pašu latviešu vārdi. Lielākoties mūs iespaido internets un influenceri, kuri popularizē šos anglicismus. Reiz skatījos raidījumu, kur tiek intervēti skolēni no

dažādām skolām tieši par šo tēmu – „Anglicismu izmantošana ikdienā”. Viens no jautājumiem bija: „Kāpēc, sarunājoties ar jauniešiem, tu izmanto anglicismus?” Atbilde bija pavisam vienkārša, visi paskaidroja, ka, viņuprāt, ar anglicismu palīdzību viņi spēj skaidrāk un kodolīgāk izteikties. Jā, mums tā it kā šķiet. Tomēr es uzskatu, ka ir nepareizi jaut savām domām dzīvot diezgan vienkāršotā angļu valodā. Dzimtā latviešu valoda manām domām var dot plašāku un dziļāku telpu, kā debesis virs mums.

Esmu pamanījusi arī to, kā aizvien vairāk dokumentu, telefona aplikāciju, datorprogrammu, instrukciju ir angļu valodā, kas nozīmē, ka angļu valoda ir un būs viena no pamatvalodām pasaulē. Ir jauki zināt valodas un spēt tajās komunicēt! Dodoties ceļojumos, tas lielākoties ir atvieglojums – spēt sarunāties ar vietējiem cilvēkiem. Omīt, kā Tu domā, vai Tavi ceļojumi un arī ikdienas saziņa ar datoru, kas Tev tā patīk, varētu kļūt vēl bagātāki, ja Tu prastu arī angļu valodu?

Nākamreiz, dodoties ciemos pie Tevis, omīt, noteikti vēlos apskatīt vecvectēva rakstīto dienasgrāmatu no viņa skolas laikiem, kuru vienreiz vectēvs pieminēja. Vēlos to visu izlasīt un atrast pēc iespējas vairāk vārdu, kurus neesmu dzirdējusi, un tad uzzināt to lietojumu un nozīmi. Pie reizes varētu Tev sniegt nelielu ieskatu angļu valodā un pamācīt dažus vārdus, kuri tiek izmantoti visbiežāk ikdienā.

Esmu pārliecināta, ka dažus Tu jau zini, piemēram, „okay”, „no”, „yes”.

Tagad esmu izaicinājusi sevi pēc iespējas mazāk izmantot anglicismus un ievazātos rusicismus, kuri traucē man runāt tīrā latviešu valodā. Ļoti nevēlos, lai mūsu pašu latviešu vārdi zaudē lietojumu un to vietā iestātos tik savāda anglicismu migla, kas izraisa nesaprašanos ne vien starp paaudzēm, bet arī mūsu pašu, jauniešu, vidū. Es joprojām vēlos runāt un saprast dzejoļus un tautasdziesmas tīrā un daiļā latviešu valodā. Joprojām vēlos dzirdēt Tavu un māmiņas pasaku latviešu valodā pie savas gultiņas un vēlāk stāstīt pasaku latviešu valodā savai meitiņai. Es joprojām vēlos sajust to sirdi sildošo siltumu, ko dod tikai mana dzimtā latviešu valoda.

Ar siltiem apskāvieniem sveicinu Tevi un Opi!

Tava Loreta

Kusā 2022. gada novembrī

Loreta Lazdiņa,
Kusas pamatskolas 8. klase

Valoda – tā dzīvo manī

Ar savu dzimto valodu es izsaku savas domas, emocijas, jūtas, [...] jo paši skaistākie vārdi skan latviski ikvienā Latvijas ģimenē. Laimīga un draudzīga ģimene – tā ir mūsu tautas nākotne, arī mana. Esmu laimīgs cilvēks, kurš dzīvo tieši šajā laikā, jo mēs visi ģimenē kopā esam kā viens vesels un mēs visi

varam sarunāties savā dzimtajā – latviešu – valodā. Mīlestībai pret savu ģimeni, tāpat kā pret savu dzimto valodu, ir jābūt katra cilvēka sirdī. Mēs visi kopā ģimenē daudz sapņojam, un mūsu sapņi piepildās. Mēs sapņojam par mierīgu un drošu valsti, kas mūs sargā un dod mums spēku pārvarēt visus dzīves šķēršļus. Spēks, enerģija, drošība, iedvesma, mīlestība un cerība – to sniedz man mana ģimene un valsts, kur es dzīvoju, – Latvija, un mana valoda – latviešu valoda. Es ikdienā runāju arī latgaliski. Es lepojos ar savu latgaliskumu, ar savām mājām, savu ģimeni un vislielāko paldies gribu pateikt savai mammai, kura man jau no mazām dienām māca mīlēt savu zemi, savu novadu, valsti un cienīt valodu, kurā runāju. Mana mamma man saka: „Valoda dzīvos tik ilgi, cik ilgi būs cilvēki, kas šajā valodā runās!” [..] Mans sapnis ir izmācīties un dzīvot šeit, Latvijā, jo esmu daļa no savas dzimtenes, sava novada. Un tas, ko es redzu visapkārt, – tīrumi, meži, pļavas un saule debesīs – tas pieder man un manai dzimtenei. Es daudz domāju arī par savas sirds valodu. Sirds valoda – tā ir valoda, kas ir manā sirdī, un tās ir manas emocijas, jūtas. Šī valoda ir tā valoda, kas gan priecīgos, gan skumjās brīžos uzrunā mani, manu sirdsapziņu un kura noteiktos brīžos dod man padomus, kas palīdz pieņemt lēmumus, mierina, uzmundrina un dāvā cerību.

Katru brīdi vecāki man arī atgādina, cik svarīgi ir runāt pareizā latviešu valodā, jo

„valoda dzīvos”, ja tu tajā runāsi pareizi, savā runā nelietosi no citām tautām pārņemtus neliterārus vārdus. Es ieklausos savos vecākos un arī vecvecākos un cenšos būt par piemēru citiem maniem vienaudžiem. Es arī Joti vēlētos, lai cilvēki, kuri atstāj savu dzimteni Latviju, lai dzīvotu un strādātu citās valstīs, neaizmirstu savu dzimto valodu, lai, atbraucot pēc tam apciemot savu dzimto zemi, atskārstu, cik tomēr skaista un skanīga ir latviešu valoda. Mīlēsim un cienīsim savu valodu – latviešu valodu, jo tikai tad gan mums, latviešiem, gan arī pašai valodai būs nākotne!

Anastasija Karpisonova,
Kārsavas vidusskolas 8. klase

Terēze Blauva,
Gulbiša pamatskolas 2. klase

Katrīna Muīžniece, Šķibes pamatskolas 1. klase

Latviešu valoda ir dzimtā valoda man, kā arī manai [..] ģimenei. Runājam, smejamies, pārdzīvojam latviski. Mūsu sirdīs skaistā latviešu valoda ir kā mazs ozola stādiņš, kas izaudzis par staltu dižozolu. Tā ir mūsu valsts valoda! To cienām, mīlam un saudzējam no ļauniem naidniekiem. Latviešu valoda ir tā, par ko esam cīnījušies. Tagad tā ir jāaizsargā!

Mūsu tautas valoda ir īpaša ar tiem zvēriņiem, kas skrien pa baltajām lapām, tāpēc tā ir jākopj ar pilnu atdevi! Katru dienu dzimst jauni valodas kopēji un Latvijas patrioti, kuriem ir jāmāca par mūsu tautu, tās vērtībām. Mūsu valoda ir pielīdzināma puķu dārzam. Lai puķu dārzs izaugtu, ir vajadzīgas darbīgas rokas, kas to kopj no nezālēm, kas ir barbarismi. Ja mēs savu puķu dārzu nekopsim, tas izzudīs ar visām saknēm. Runāsim, domāsim un rakstīsim latviski! [..]

Roberts Vērnies,
Pāvilostas pamatskolas 7. klase

Mani apbēdina tas, ka latviešu skaits samazinās. Ģimenēs [..] dzimst arvien mazāk bērnu. Daudzi par savu dzīvesvietu izvēlas svešas zemes.

Visliktāk ir tad, ja jaunieši ārzemēs apprecas ar citas tautības cilvēkiem un viņiem piedzimst bērni, kuri negrib runāt latviski. Man pazīstamā ģimenē latviete

Anglijā apprecējās ar lietuvieti. Pasaulē nāca divi dēli. Mamma ar viņiem runāja latviski, tēvs – lietuviski, bet viņi paši angļu valodā. Kad abi puikas atbrauca ciemos, sarunāties latviski ar savu omi viņi nevarēja. Ko ome jautāja, saprata, bet atbildēt nemācēja. Un tā droši vien ir daudzās ārzemju latviešu ģimenēs. Valoda izzudīs, ja tajā nerunās.

Bet priecē tas, ka, dzīvojot tālu no savas dzimtenes, daudzi latvieši saglabā savu piederību Latvijai, izkopj latviskās tradīcijas, svin svētkus, cep pīrāgus un piparkūkas, dzied dziesmas un izdejo dejā latvju rakstus. Šajās ģimenēs skan latviešu valoda un Latvijas dzimšanas dienā tiek klāti balti galdauti. [..]

Mums visiem kopā ir jācenšas saglabāt savu valodu, jārunā pareizi, bez svešvārdiem un nevajadzīgiem aizguvumiem. Arī es bieži runāju nepareizi, man pietrūkst vārdu, lai izteiktu savas domas. Apzinos, ka valoda jābagātina. Savu mērķi sasniegt man palīdz grāmatu lasīšana. Arī mana latviešu valodas un literatūras skolotāja liek mums lasīt grāmatas.

Daudziem cilvēkiem, tāpat kā man, labāk patīk pavadīt laiku viedierīcēs nekā lasīt grāmatas, bet ir sevi jāpiespiež. Ja ir interesanta grāmata, es varu lasīt visu nakti. Grāmatu lasīšana bagātina valodu.

Mums katram par savu valodu ir jā rūpējas, jāizravē tā no nezālēm, lai valoda viņņojas kā ražens labības lauks,

tīrs no usnēm un gārsām. Lai, stāvot pie šī labības lauka, mēs ar lepni paceltu galvu varam skandēt savu himnu, lai tā aizskan pāri mežiem un laukiem, pāri jūrām un okeāniem un lai mūs sadzird visā pasaulē.

Elza Pfeifere,

*Taurupes pamatskolas Mazozolu filiāles
6. klase*

Mūsdienās mēs zinām, ka ir daudz un dažādu valodu. Viena [..] no tām ir žestu valoda, jo ir ne tikai vārdi, bet arī žesti. Parasti visās valodās tā ir līdzīga. Žestu valodā nerunā, to rāda ar rokām. To neizmanto tikai cilvēki ar hroniskām slimībām, to izmanto arī cilvēki, kuri ir pieraduši runājot rādīt žestus.

Pusaudzū ietekme uz valodu ir lielāka, nekā mēs domājam. Līdz šodienai sarunvaloda ir mainījusies. Mēs arvien vairāk un vairāk savā ikdienā izmantojam svešvārdus, anglicismus un žargonvārdus. Vairāk tas ir izplatījies pusaudzū vidū, jo ir pieejami dažādi sociālie mediji, kā arī tagad ir vieglāk veidot dialogu ar cilvēkiem, kuriem ir dažādi runas ieradumi, tāpēc ir svarīgi arī apzināties – jo mēs mazāk runāsim latviski ikdienā, savstarpēji sazinoties, jo būs lielāka iespēja tam, ka mūsu dzimtajā valoda izmirs.

Tas, no kurienes cilvēks nāk, vai apkārtējo pirmais iespaids par to ir ne tikai atkarīgs no uzvedības vai nosauktās valsts

piederības. Ar dzimteni mūs cieši saista arī tas, kādā valodā mēs runājam. Ārvalstīs mēdz būt dažādi: mēs varam runāt kādā svešvalodā un neizrādīt to, no kurienes esam. Bet varam runāt arī mūsu valodā, iespējams, tādā veidā to izplatot. Savā veidā ar valodu mēs parādām, no kurienes esam. No tā, kā runāsim ārvalstīs, ir atkarīgs ārzemnieku pirmais iespaids par mūsu valsti, valodu un cilvēku manierēm.

Valoda ir tas, kas mūs saista ar apkārtējiem cilvēkiem. Valoda ir mūsu ciešākā saikne ar dzimteni un tās kultūru. Mēs un mūsu paaudze esam tie, kas var uzlabot un izplatīt tālāk savu valodu, lai ir iespējams to nodot no paaudzes paaudzē.

Elīna Kitija Krievāne,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Mēs latviski runājam visu laiku, kā arī rakstām un dzirdam, [..] bet vai tā ir tīra? Tā ir pilna ar barbarismiem un citām valodām, un pat necenzētiem vārdiem. Katram cilvēkam tā ir atšķirīga un nozīmē kaut ko citu. Tīru valodu ir ļoti grūti uzturēt, un es kā jauniešs izmantoju ļoti daudz barbarismu un zinu, ka tas nav labi, bet es tik un tā mūsu valodu mīlu. Tā nav tīra, un es šaubos, ka būs, bet galvenais, ka runājam tajā. Latviski runā ne tikai latvieši, tajā cenšas runāt citu tautu pārstāvji – ārzemnieki. Taču savējie sāk aizmirst savu valodu un kultūru jaunāko tehnoloģiju

un anglicismu dēļ. Es esmu priecīga, ka pasaule un tehnoloģijas attīstās, bet bēdīgi, ka aizmirst tradicionālās kultūras un valodu, un es šaubos, ka šo problēmu varēs atrisināt, bet galvenais, ka valodā runā un tā dzīvo tālāk.

Man patīk latviešu tradīcijas un kultūra. Klausoties dziesmu „Saule, Pērkons, Daugava”, es jūtu lielu patriotismu savā sirdī. Patriotisms ir savas dzimtenes, valsts mīlestība, kā arī darbošanās tās labā, aizstāvot to kā darbos, tā arī attieksmē.

Par mūsu zemi karā gāja. Karavīri bija gatavi upurēt sevi mūsu Tēvzemes labā. Bija ļoti grūti Latvijai iegūt brīvību, bet latvieši to ar asarām un asinīm izdarīja. Es pateicos mūsu senčiem par šo varoņdarbu, ka tagad es dzīvoju brīvā zemē. Es nevaru iedomāties citu tēvzemi kā Latviju. Es vienmēr līdz mūža beigām pateikšos saviem senčiem un lepošos, un aizstāvēšu Latviju. Saprotu, ka nevajag savu valodu nekādā veidā noniecināt. Vajag lepoties un pateikties, mīlēt to, kas tev ir dots.

Lauma Svilpe,

Pāvilostas pamatskolas 7. klase

Reiz asaris pazaudēja savu ezeru. Asaris skumīgs gulēja tādā vietā, kas līdzinājās vairs tikai sīkai peļķei. Viņu tur bija atstājusi vētra, kas pagājušajā naktī plosījās. Peļķe žuva. Asarim iestājās arvien lielāka bezcerība, un viņš domāja, kas var būt vēl jaunāk. [...] Asaris sāka

raudāt, un viņa asaras sāka veidot ezeru. Asaris nemaz nezināja, ka viņam ir tik daudz asaru, jo viņš bija paradis visu paturēt sevī. Ezers kļuva lielāks, dziļāks un dzidrāks. Asaris sakustināja asti un aizpeldēja.

Asaras izglāba asari! Viens vārds, otrs vārds – un glābiņš klāt. Mana valoda – latviešu valoda – ir tik skanīga, skaista un bagāta! Galotnes lokās kā smalkākie bērza zariņi, zilbes sastājas rindās kā rasas pērlītes novembra pelēkumā. Es nevaru pat iedomāties, kā būtu, ja mana dzimtā valoda būtu kāda cita. Dažreiz telefonā ieeju kādā aplikācijā, kuru lieto arī citi jaunieši visā pasaulē. Kāds pavaicā, no kurienes esmu. Atbildu, ka no Latvijas. Un daudzi brīnās – kur tāda? Mana Latvija daudziem ir nezināma, bet mīļās Latvijas valodā vārdi rada un glābj. Mana brīnišķīgā latviešu valoda ir dārgums.

Laimrota Grunte,

Kusas pamatskolas 7. klase

Ikdienā anglicismus visbiežāk izmanto jaunieši un bērni. Nereti, ja [...] pajautāsi jauniešiem paskaidrot viņu izvēlētos vārdus, viņi nespēs to izdarīt. Pēc pieredzes varu secināt, ka daudzi nevar izskaidrot vārdus „episki” vai „influenceris”, bet ikdienā tos lieto. Paši lietotāji pat neapzinās, ka šos vārdus var pateikt tīrā latviešu valodā, piemēram, „vareni” un „sociālo tīklu personība”.

Gabriela Ozerinska, Taurupes pamatskolas 1. klase

Latviešu valodas vārdi tiek aizstāti ar anglicismiem pārāk bieži. Arī rusicismi tiek izmantoti, tomēr to nav tik daudz kā angļu valodas vārdu. Pieaugušo cilvēku vidū izplatītāki ir rusicismi un ģermānismi, bet jauniešu vidū – anglicismi, tas skaidrojams ar vidi un laiku, kurā cilvēks audzis.

Ikdienā cilvēki izmanto interneta resursus un daudz dažādu aplikāciju, piemēram, „YouTube”, „Instagram”, „Facebook” un citas. No šīm aplikācijām cilvēki, īpaši bērni, pārņem ļoti daudzus vārdus no citām valodām, kurus sāk lietot arī savā sarunvalodā. Šī iemesla dēļ es

uzskatu, ka maziem bērniem nevajadzētu atļaut lietot mobilās ierīces bez vecāku stingras uzraudzības.

Lai saglabātu savu valodu, cilvēkiem jācenšas pēc iespējas mazāk izmantot „aizņemtos” vārdus. Ir daudzi cilvēki, kuri cenšas to tīrīt, bet ne visiem tas sanāk. Skolās skolotāji aicina skolēnus runāt tīrā latviešu valodā, nelietot žargonu un barbarismus, taču daudzi neņem to vērā. Lai latviešu valoda neizzustu, runāsim latviski!

Estere Teicāne,
Jaunmārupes pamatskolas 9.c klase

Tautas dvēsele izpaužas tās valodā. Valoda ļauj cilvēkiem sazināties citam ar citu. Cilvēki var runāt, domāt, mācīties, lasīt, izteikt savas emocijas. Valoda ir tautas vēsture, un tauta ir valodas vēsture un nākotne.

Tautas gudrība mīt tās sakāmvārdos un teicienos. Šodien problēma ir tā, ka mazākās valstīs dažkārt tiek aizmirsta valoda un attiecīgi arī kultūra, ka tā ir nenovērtējams dārgums – vissvarīgākā dzīves hronika.

Pēc tā, kā cilvēks runā un raksta, varam noprast viņa izglītības līmeni un vērtības, jo valoda ir arī gara būtnes mājvieta, domāšanas instruments.

Kā vēstī ukraiņu sakāmvārds, „vārdu un valodu – lolot un sargāt tos”, tāpēc ir jānovērtē savas valsts valoda.

Irina (Iryna) Glazova,

O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu pamatskolas 9.a klase (Ukrainas civiliedzīvotāja)

Valoda vienlaikus ir gan liela, gan maza, tā var būt arī bīstama, jo [..] runājot varam pateikt gan labu, gan sliktu. Ar vārdiem varam gan celt, gan gremdēt.

Latviešu valodā nemitīgi „iebrūk” citas valodas vārdi. Tas ir jau gadu gadiem. Jaunu un svešu vārdu ienākšana pārbauda, cik izturīga ir valoda, tas valodu tikai stiprina.

Esmu gan novērojusi, ka diezgan daudz koncentrējamies uz citiem, nevis sevi. Pārmetam citiem, ka nerunā latviešu valodā, bet... Vai es runāju pietiekami skaidri, tīri, bagāti? Vai mana valoda nav duļķaina? Nekas nesākas ar citiem, bet gan ar sevi. Tu vari un es varu daudz ko izmainīt. Viss sākas ar mums pašiem. Ir jāsāk ar sevi! Tagad! Izmēz sārnus no savas valodas! Nenoliedz sevi, savus vecākus, vecvecākus, noliedzot savu valodu... Ceru, ka nākotnē joprojām pasaulē būs dažādas valodas, jo tas mūs padara īpašus un atšķirīgus. Un tajā pašā laikā valoda ir arī tā, kas saved cilvēkus kopā.

Luīze Patrīcija Kalace,

Zūru pamatskolas 9. klase

Mana dzimtā ir latviešu valoda, nav viegli to iemācīties un [..] pareizi runāt, bet es kā latvietis uzskatu, ka tas ir mans pienākums iemācīties tīru un skaidru latviešu valodu. Valodas vērtību mēs radām paši, un, ja mēs to godājam un attīstām, tad tai būs vērtība. Ar dzimtās valodas nosargāšanu varam sākt, nelietojot dažādus populārus svešvārdus, kas būtībā nepasaka neko. Labs piemērs ir, kad uz mūsu skolu atbrauca mana vecuma zēns, kurš dzīvoja Londonā. Pirmo reizi satiekoties, viņa latviešu valoda piekliboja daudzus teikumus un bija sajaukta kopā ar angļu

valodu, bet to, ka viņš centās runāt pareizi, es neapšaubu. Tomēr, iepazīstot viņu tuvāk, viņš runāja vairāk angļu valodā, tas, ka viņš sākumā runāja latviski, bija tikai pieklājības pēc. Ir pagājuši divi gadi, un līdz šai pašai dienai mēs ar kopējiem spēkiem viņam esam iemācījuši daudzus latviešu vārdus un labu pareizrakstību.

Mans piemērs par citas valsts skolēnu varētu iedvesmot citus palīdzēt emigrējušajiem skolēniem, ja vēlamies latviešu valodu uzturēt un labot. Katrs domā citādāk, un katram ir savs uzskats par šo, bet tik tiešām – mūsu īpašā un skaistā valoda ir jāsargā un jākopj, jo vēl vienas šādas valodas vairs nebūs.

Kristaps Kristofers Vējkājs,
Pāvilostas pamatskolas 8. klase

Ceļojums uz Skotiju

2022. gada 2. jūnijs. Pirms vasaras brīvlaika nolēmām apciemot māsiņas Skotijā. Neesmu viņas redzējusi jau piecus gadus. Pirms ceļojuma kārtojām somas un domājām, ko darīsim tās dažas dienas, kad būsīm tur. Es biju priecīga no domas vien, ka man būs iespēja runāt angļiski un vairāk nostiprināt savas runas prasmes šajā valodā. [..]

Skotijā ielidojām pēc pusnakts. Lai gan it kā ceļš nebija garš un lidojums bija salīdzinoši īss, mēs visi jutāmies noguruši un tajā brīdī spējām domāt tik par gulēšanu. Šķiet, emocijas, lidojums

un gaidāmās tikšanās uztraukums bija atņēmis visus spēkus. Vēl stunda, un bijām galapunktā.

Rīts. Atkalredzēšanās prieks. Un... nācās runāt angļiski, jo, izrādās, māsiņas joprojām slikti saprot latviešu valodu. Biju pārsteigta, jo abi vecāki viņām ir latvieši. Beidzot varēju izpausties angļu valodā! Sajūsma gan nedaudz noplaka, sadzirdot īpatnējo skotu akcentu un dialektu. Tas kļuva man par jaunu izaicinājumu.

Kopumā tas bija ļoti labi pavadīts laiks ar ģimeni un jauka atpūta pēc skolas. Apskatījām skaistos, lielos parkus. Iepazinām skotu sirsniņu, draudzību. Ceļojums izdevās lielisks un atmiņu pilns.

Tikai pēdējā dienā sāku aizdomāties par latviešu valodu. Man ir trīs māsiņas, no kurām divas dzīvo Skotijā, bet viena – Anglijā. Viņas visas ir latvietes, bet angļiski runā daudz labāk nekā latviski. Kā tas nākas?! Un, jo vecākas viņas kļūst, jo latviešu valoda tiek lietota aizvien mazāk, lai gan ģimenē abi vecāki sarunājas latviski. Tikai tagad apzinos, cik lielu ietekmi mana vecuma bērniem rada skola un draugi. Ģimene paliek kaut kur otrajā plānā. Tieši tāpēc manas māsiņas vairs īsti nespēj komunicēt latviski. Jo skola, kur visas mācības notiek angļu valodā, un draugi, kuri runā tikai angļiski, aizņem lielāko dzīves daļu.

Diemžēl skumjas pārdomas radās arī par mūsu mīļo latviešu valodu, kura izgaist, ja to nelieto. Tāpēc ir svarīgi

rakstīt dzeju, stāstus, lasīt pasakas un... runāt – runāt par visu, kas uz sirds, arī par valodu.

Rēzija Volberga,

*Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
7. soc. klase*

Saknes ir valodas pagātne, tās dzīve. Vārdi ir valodas drūmā vai [..] gaišā pagātne un nākotne, kas vēl nav uzrakstīta vai pasacīta – tā veidojas no mūsu runas un izteiksmes kvalitātes. Tās dzīves cikls turpinās, iet uz priekšu. Tā ir mūsu visu un mūsu katra izvēle, kā to veidot un kā kopt. Tā ir jākopj, jo, ja to nedara, tā noput. Tā noput ar nevižības putekļiem un paliek uz plaukta pagātnē. Tie, kas bēdīgi, jāiepriečina, jāsatiek un jāaprunājas, jāapvaicājas, jānoslauka putekļi. Valoda saknēs, dzīvē, pagātnē un nākotnē. Mēs katrs pats varam noslaucīt savus nevižības putekļus. Vienīgi mēs, jo tā ir mūsu valoda. Vienīgi es pats, jo tā ir mana valoda.

Frederiks Djačenko,

*O. Kalpaka Rīgas Tautas daiļamatu
pamatskolas 6.a klase*

Valoda ir cilvēka košākā rota. Mani senči runāja latviešu valodā. Arī es šodien runāju un domāju latviešu valodā. Mana valoda laika gaitā ir piedzīvojusi daudz pārmaiņu. Var teikt,

ka valoda ir dzīva. Tomēr mani novērojumi liecina, ka mūsdienīgā interneta valoda ir ļoti nabadzīga. Lai izteiktu jūtas un attieksmi, izmantojam smaidīgus. Simboli aizstāj vārdus. Tā nav laba tendence. Tieši tāpēc savā darbā es ielūkošos latviešu rakstnieces Aspazijas dzejā, lai akcentētu latviešu valodas bagātību, tēlainību un būtību.

„Mazā, sirmā kumeliņā
Jāj pa ceļu pasaciņa.
Ātri, ātri steidzas viņa,
Rokā zelta pātzaciņa.”

Tās ir manas bērniības atmiņas. Latviešu rakstnieces Aspazijas dzejoli ir izteikti tēlaini un silda ikviena sirdi. Bērniībā es aizrautīgi lasīju šīs rindiņas un mana iztēle bija bezgalīga. Bija neizpratne par to, ka Pasaciņai nav māju, gribēju paaicināt viņu ciemos. Pasaciņa naktī nesa burvīgus, skaistus un krāsainus sapņus.

Rindiņas par Circenīti bija tik aizkustinošas, ka man gribējās raudāt. Man bija žēl tā puisīša, kuram nebija maizītes. Iztēlojos, ka runci jūdz ratos un brauc uz mēnestiņu. Tās ir tik siltas un skaistas atmiņas, kuras silda sirdi vēl šodien.

Bez tēlainiem izteiksmes līdzekļiem valoda kļūst nabadzīga un garlaicīga. Tēlainība valodai piešķir spilgtumu, padara emocionālu un liek dzīvot cauri paudzēm.

Kristiāna Tarasova,

Daugavpils Valsts ģimnāzijas 9.a klase

Annika Kuplēna, pamatskolas „Rīdze” 7.a klase

Vecmāmiņa bija liela grāmatu lasītāja, pa naktīm pat zem segas tās lasījusi. Tas attīstīja viņas domāšanu un dzīves izvēli. Kļūstot par latviešu valodas skolotāju, viņa vēlējās ar savu darbu, zināšanām palīdzēt cilvēkiem un kaut nedaudz spēt aizsargāt latviešu valodu. Mana vecmāmiņa nekad nav aizbildinājusies ar savu vecumu, viņa uzskata: „Kamēr varu, tikmēr daru!” 2020. gadā 89 gadu vecumā viņa piedalījās pasaules diktāta rakstīšanā un guva atzinību.

Kad runāju ar Ingrīdu, viņa bieži vien min tādus vārdus kā „vāgūzis”, „ķinnis”, „čukurs”, „skudze”... Bet es – „influenceris”, „podkāsts”, „mediji”... Bieži vien mums abām vajag skaidrojumu. Valoda mainās ik dienu, daži vārdi noveco, citi nāk vietā.

1990. gads. Manas mamma Ingas pusaudžu gadi. Latviešu valodā viņa nejūtas stipra, kaut arī mamma, mana vecmāmiņa, ir skolotāja. Pa TV pārsvarā tika raidīts krieviski, kā arī draugi bija krievvalodīgie.

Jaunībā viņa nebija runātīga un komunikabla. 2011. gadā viņa iestājās teātrī „Vāruve” un iepazīna sevi, atklāja jaunas iemaņas, spēju iejusties dažādās lomās. Piedzīvot, runāt, dzirdēt, gūt emocijas – tas viņai palīdzēja veidot sevi. Mamma bieži vien runā poētiski, izmanto frazeoloģismus, tas manu dzīvi reizēm apgrūtina un liek palauzīt galvu. Viņa

vēlas apgūt zīmju valodu, lai kaut nedaudz spētu saprast nedzirdīgos cilvēkus.

2019. gads. Manai mātai Dārtai 14 gadi. Viņa ar draugiem sazinās sociālajos tīklos, jo ir pandēmijas laiks un nevar satikties. Internetā izplatīta anonīma rakstīšana, slikti komentāri, valodas piemēsošana... Pēc 9. klases Dārta iestājās LVT, tas viņai atvēra acis uz plašākām dzīves iespējām. Mana māsa ir no ventiņiem, un mēs runājam lībiskajā dialektā. [...] Ar laiku viņas draugi arī iemācījās šos vārdus. Protams, Dārtai vairs nav tik izteikt' ventiņ' valod', jo vide un apkārtējie cilvēki to ietekmē.

2022. gads. Es esmu mūsdienu bērns, un bez interneta dzīves – nekā. Valodā nāk klāt ļoti daudz anglicismu un rusicismu, kas ir pieņemami. Ja saprot, kādās situācijās tos izmantot un cik lielā apmērā.

Es vienmēr esmu izsacījusi savas domas un viedokli, reizēm tas ir palīdzējis, bet, izsakot pārāk daudz un tieši, ir nācies arī ciest. Taču tā man ir dzīves mācība: reizēm labāk paklusēt nekā pateikt visu, kas uz mēles gala. Es reizēm uzdodu sev jautājumu: „Kas es būtu bez valodas?”

Mēs esam tie, kas var un varēs nosargāt mūsu valodu. Valoda maina mūs pašus, bet mēs veidojam savas tautas valodu. Mana vecmāmiņa Ingrīda saka: „Latviešu valoda ir nosargāta, jo mēs, latvieši, esam stipri un apņēmīgi!”

Dita Siliņa,
Zūru pamatskolas 9. klase

Mamma man pastāstīja interesantu stāstu. Viņa strādā tūrisma jomā. Kādu dienu pie viņas pienāca divas kundzes vecumā ap 50–60 gadiem. Kundzes bija atceļojušas no Brazīlijas uz Dziesmu un Deju svētkiem. Viena kundze Latvijā bijusi vairākkārt, otra – pirmo reizi.

Abas ir Brazīlijā dzimušas. Viņu mammas Otrā pasaules kara laikā emigrēja no Latvijas caur Vāciju uz Brazīliju. Tur iebraukušie latvieši izveidoja savu ciematīgu Vārpas. Viņi izcirta krūmājus, kokus, lai atbrīvotu zemi dārzeņu, augļu un graudaugu audzēšanai. Bērni mācījās vietējās brazīļu skolās, bet pēc stundām satikās un joprojām satiekas pie latviešu valodas skolotājas mājās, lai apgūtu latviešu valodu. To māca bērniem, mazbērniem. Tur, Brazīlijā, latviešu valoda joprojām ir dzīva un bagāta, jo arī senie vārdi nav aizmirsti. Salds miegs slēpjas zem ķiseņa, bet grāpī gardi smaržo un burbuļo zemeņu zapte. Viņas bija atbraukušas arī pēc Latvijas garšas – čemodānā līdzī bija cukurniedru cukurs no Brazīlijas. Šeit savārīja melleņu, meža aveņu ievārījumu un veda atpakaļ uz Brazīliju.

Saruna bija emocionāla. Abas kundzes vairākas reizes nobirdināja pa asarai, jo Latvija ir viņu un pārējo Brazīlijas latviešu dzimtene. Te ir viņu saknes. Pret Latviju visi attiecas ar mīlestību, cieņu un ilgām. Tieši ar tādām pašām emocijām dalījās jaunieši no ASV, Kanādas un Austrālijas, kuri piedalās projektā „Sveika, Latvija!”.

Viņi apmeklē svētdienas skolu un tur mācās latviešu valodu un kultūru.

Šis stāsts rosināja aizdomāties, ka, iespējams, mēs nenovērtējam iespēju dzīvot savā zemē. Sapņodami par siltajām un laimīgajām zemēm, nepamanām, ka jau dzīvojam Laimīgajā zemē – Latvijā.

Greisa Izabella Laizāne,

*Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
7. soc. klase*

Varam būt lepni, ka mūsdienās latviešu valoda ir mūsu vienīgā [..] oficiālā valsts valoda un arī viena no oficiālajām Eiropas Savienības valodām. Taču – vai tā vienmēr ir bijusi tāda, kādu pazīstam un lietojam to mūsdienās? [..]

Izmantojot valodu, cilvēki saglabā savas kopienas vēsturi, paražas un tradīcijas, kā arī atmiņas un savu unikālo domāšanas veidu. Latviešu valoda pieder indoeiropiešu valodu saimei, baltu valodu grupai. [..] Tikai 19. gadsimta vidū latviešiem radās doma par nacionālo atbrīvošanos, par savas tautas un valodas tiesībām. 20. gadsimta 20.–40. gadi bija Latvijas valsts un latviešu valodas spēka gadi. Latviešu valoda tika izmantota visās sadzīves un sabiedriskajās jomās, to pētīja un kopa, darbojās spēcīgi valodnieki. Latviešu valodā varēja iegūt visu līmeņu izglītību. Mūsu valoda tiek noteikta par valsts valodu pēc neatkarības atjaunošanas.

Valodas vēsture – tā ir arī tautas vēsture. Mūsu tauta ir iznesusi latviešu valodu cauri gadsimtiem. Tauta ir to stiprinājusi, un mūsu uzdevums ir to saglabāt nākamajām paaudzēm. Sargāt un neaizmirst latviešu valodu ir mūsu pienākums pret Latviju pat tad, kad neesam Latvijā. [..]

Latviešu valoda ir ievērojami mainījusies, īpaši strauji tas ir noticis pēdējos gados. Mūsu sarunvalodā un arī rakstos arvien biežāk parādās vārdi un jēdzieni, kuru nozīmi vecāka gadagājuma cilvēki pat vairs nesaprot. Tas tāpēc, ka mūsu ikdienu un sadzīvi ir strauji mainījusies un attīstījusies, tajā ienākuši dažādi priekšmeti, procesi un parādības, ko agrāk pat nepazinām un neizmantojām. Ir labi, ja izdodas tiem radīt jaunu vārdu un tie iesakņojas mūsu valodā, taču bieži vien jauninājumi ienāk tik strauji, ka turpinām kaut ko saukt kādā svešvārdā, no citas valodas aizgūtā. Ja mūsu valodas pastāvēšanas pirmsākumos to centāmies attīrīt no vāciskiem piesārņojumiem, pēc tam un bieži vien pat joprojām cīnāmies ar krievu valodas ietekmi, kas piesārņoja mūsu valodu visus ilgos padomju okupācijas gadus, tad mūsdienās vārdus parasti aizgūstam un piesavināmies no angļu valodas. Protams, agrākā latviešu valoda bija citādāka – tajā bija citi vārdi un izteicieni, atšķīrās vārdu rakstība, teikumu gramatiskās formas, arī vārdu krājums cilvēkiem noteikti bija mazāks.

Taču valoda ir kā dzīvs organisms, tā mainās, attīstās un progresē līdz ar cilvēkiem, kuri tajā runā. Daudz plašāks ir kļuvis mūsu pasaules skatījums, iespējas un zināšanas par dažādām parādībām un procesiem. Līdz ar to ir tikai likumsakarīgi, ka ir jāpilnveidojas un jāpaplašinās arī mūsu valodas vārdu krājumam. [..]

Linda Mamaja,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Vai valoda var nomirt tāpat kā cilvēks? Var, tikai cilvēka mūžs mērāms gadu desmitos, bet valodas – simtos. 20. gadsimta sākumā gandrīz bez pēdām izzudusi kuršu valoda, 18. gadsimta beigās nebūtībā aizgājusi baltiem tuvā prūšu valoda. Vai tiešām arī manas skanīgās, senās latviešu valodas pastāvēšana ir apdraudēta?

Domāju, ka jā. Valoda lēnām izzūd, jo samazinās tajā runājošo skaits. Latviešu valodā ienāk daudz svešvārdu, tā kļuvusi angļiskāka. Esmu no Latgales, bet, ejot pa Rīgu, dzirdu latviešu jauniešus savā starpā sarunājamies angļiski. Šeit, Latgalē, vairāk skan krievu valoda. Taču esmu pārliecināta, ka latviešu valoda izdzīvos, ja mēs tajā runāsim. Un ne tikai latvietis ar latvieti, bet arī ar cittautiešiem. Lai gan latviešu valoda ir aizsargāta ar likumu kā valsts valoda, tās dzīvotspēja ir atkarīga no mums pašiem. Es ticu latviešu tautas vēlmei un spējai saglabāt savu īpašo identitātes mērauklu –

valodu. Turklāt ne vien saglabāt, bet arī attīstīt, jo valoda ir dzīvs organisms, kas nepārtraukti mainās, tajā ienāk daudz jaunu vārdu ar daiļliteratūras un dažādu oficiālo un lietišķo tekstu tulkojumu starpniecību.

Jo labāk pārzinu savu dzimto valodu un vairāk tajā runāju, jo tiešāk, plašāk un precīzāk spēju izteikt savas domas un viedokli. Ar panākumiem jau vairākkārt esmu piedalījies novada latviešu valodas olimpiādēs, pagājušajā mācību gadā guvu atzinību arī valstī. Lai gan labi pārvaldu krievu valodu, ar klasesbiedriem un sporta komandas biedriem, starp kuriem daudziem dzimtā valoda ir krievu, sarunājos tikai latviski. Arī ar savu labāko draudzeni, kuras ģimenē sarunvaloda ir krievu, jau kopš bērnudārza komunicējam latviešu valodā. Valoda dzīvos, ja mēs tajā runāsim.

Esmu pateicīga saviem vecākiem, ka jau no bērnības viņi spēja mani ieaudzināt patriotismu, izpratni par tautas tradīcijām un lepnumu par savu valsti un valodu. Man ļoti tuvas latviešu tautasdziesmas, jo tajās iekļauta gan dzīves gudrība, gan valodas bagātība, ko cenšos apgūt un izkopt. Tautasdziesmās valoda ir sīva, barga, taisna, dzedra, Dieva dota, izveicīga, vēlīga... Un to loka, raisa, šķīl, darina, tecina, skalda. Ar valodu gan nicina, gan pieglaužas... Te atklājas, cik tēlaina un spilgta bijusi mūsu senču domāšana un valoda. Šī bagātība jāsaudzē un jāizkopj, jo mūsdienās valoda kļuvusi pārāk vienkārša.

Ļoti nevēlos, lai pēc daudziem gadu desmitiem vai simtiem maniem pēctečiem kāds iebrāucējs jautātu: „Vai te vēl kāds runā latviski?” Tāpēc neļausim izzust savai valodai! Ja mēs nerunāsim valstīs, vai būs jēga pastāvēt arī pašai valstij? Latvijas pastāvēšana ir atkarīga no mums, tās iedzīvotājiem.

Marta Batņa,

Ludzas pilsētas vidusskolas 9. klase

Mūsu valoda ir brīnišķīga. Mūsu senči no bērnības mums mācīja šo brīnišķīgo valodu. Es esmu priecīgs, ka esmu latvietis, ka mana dzimtā valoda ir latviešu valoda. Mūsu valodā ir gan skaisti dzejoļi, gan tautasdziesmas un bagātīgi vārdi. Mūsu valodā ir viena no skaistākajām himnām. Latviešu valoda ir pazīstama daudzās valstīs, jo mūsu sportisti, dziedātāji, aktieri nes tālāk valodu pasaulē. Mēs attīstāmies, un valoda nāk līdz ar mums. Valoda, Dzimtā tu esi man, Un iemūžināta paliksi manā sirdī.

Nikita Karziņins,

*Rīgas Valda Avotiņa pamatskolas
8.a klase*

Piedzimu ģimenē, kas visu laiku bija kustībā, ceļojām no valsts uz valsti, no vienas kultūras uz citu. Ar katru jaunu valsti nāca klāt jauna valoda. Ja vēlējos saprasties un sazināties ar vietējiem, man nācās izprast viņu valodu. Kā bērnam, kurš informāciju uztver viegli un ātri, tas nebija liels izaicinājums. Es socializējos, draudzējos un biju priecīga iegūt jaunu informāciju. [..]

Laiks sākt jaunu nodaļu savā dzīvē Latvijā. Pirmais zvans jau noskanējis, esmu ļoti pārliecināta par sevi. Es taču esmu visgudrākā šajā klasē! Kurš vēl zina tik daudz valodu, cik es? Mana pašapziņa lēnām sāk noplakt, jo saprotu, ka esmu zaudējusi savas latviešu valodas prasmes. Tās nebija zudušas pavisam, bet šajā mirklī sapratu, cik daudz tomēr biju ziedojuši jaunajai informācijai. Varēju nodziedāt dziesmas spāniski vai pateikt frāzi „es tevi mīlu” franciski, bet vārdam „burkāns” reizēm aizmirsu latvisko nosaukumu.

Latviešu valoda ir mana dzimtā valoda, un prasmes tajā ir jāattīsta. [..] Savu laiku vēlējos pavadīt lietderīgi, varbūt iemācoties japāņu valodu vai atšifrējot ēģiptiešu hieroglifus. Nenovērtējot, cik pagodinoši ir runāt valodā, kas pieder tikai un vienīgi manai dzimtajai zemei. Vai es tiešām gribēju pilnībā aizmirst latviešu valodu? Es vairs nesaprastu savas vecmāmiņas stāstus un mātes dziesmas.

Manās domās tā būtu tikpat zudusi kā gotu vai sēļu valoda. Protams, ka to nevēlos, gribu dzirdēt, saprast un uzklaustīt latviski. Latviešu valodai nav jābūt manam vājumam, tā var būt kaut kas, ar ko varu lepoties. Tā, lai varu aizraut citu tautu pārstāvjus ar mūsu neparastajām vārdu izloksnēm un garumzīmēm. [..]

Valodas ir ļoti dažādas, un tas, kā mēs tās lietojam, ir atkarīgs no mums pašiem. Es tomēr izvēlējos attīstīt savas latviešu valodas zināšanas un godināt savu valodu.

Emma Luize Ceske,

Mārupes pamatskolas 8.b klase

Latviešu valodu es esmu dzirdējusi jau kopš bērnības. Mana māmiņa runā ar mani latviski jau kopš manas dzimšanas. Bet manas māsas runā ar mani angļiski, tāpēc mana latviešu valoda nav tik spēcīga. Pārsvārā latviski es runāju tikai latviešu skolā vai vasaras nometnē. Galvenokārt tas notiek, kad skolotāja vai audzinātāja liek man runāt latviski. Es ļoti gribētu, ka mana latviešu valoda būtu labāka, ka es varētu brīvāk izteikties latviski. Man patīk, ka latviešu valodā var visus vārdus pateikt mīļā formā. Un vēl es domāju, ka latviešu valoda ir skanīgāka nekā angļu valoda.

Ja man būtu jārunā tikai latviešu valodā, es diez vai varētu mācīties amerikāņu skolā. Ja man dažādu priekšmetu skolotājiem būtu jāatbild

Elizabete Spilberga, Ogresgala pamatskolas 9. klase

tikai latviski, tad viņi mani nesaprastu un nevarētu ielikt nekādu atzīmi. Man skolā arī nebūtu neviena drauga, jo viņi mani vienkārši nesaprastu. Tādā gadījumā man būtu jāmācās mājās. Es justos ļoti vientuļi un bēdīgi. Taču, runājot tikai latviešu valodā, tā man būtu ļoti laba. Tad es varētu brīvi runāties ar latviešiem.

Ja kādu dienu mana mamma teiktu, ka man vairs nav jābrauc uz latviešu skolu

un mēs vairs nerunāsim mājās latviski, es justos jocīgi. Man būtu vairāk brīva laika, nebūtu jādara latviešu skolas mājas darbs un būtu brīva nedēļas nogale. Taču tad man nebūtu latviešu vasaras nometnes un būtu tikai viena valoda. Es būtu ļoti līdzīga jebkuram amerikāņu bērnam, bet man patīk, ka esmu atšķirīga no viņiem.

Ja man būtu jāiedomājas, ar ko man saistās latviešu valoda, tad tā būtu upe.

Katrai upei ir gan mazas, gan lielas ietekas un iztekas. Katrai valodai ir burti, vārdi un teikumi. Tāpat kā upe nevar pastāvēt bez ietekām un iztekām, tā valoda nevar pastāvēt bez burtiem un vārdiem. Jo vairāk ieteku ir upei, jo tā ir lielāka un plašāka. Jo vairāk vārdu, jo valoda ir skanīgāka un izteiksmīgāka.

Ella Gulbe,

Ņujorkas ev. lut. draudzes Ņūdžersijas latviešu pamatskolas 8. klase (13 gadi)

Valoda ir cilvēku sazināšanās līdzeklis, kas ikdienā palīdz uztvert informāciju, domāt, runāt, kā arī žestikulēt. Valoda ir kultūras izpratne. Ar vārdiem mēs spējam uztvert un izprast vēsturi un kultūru. Valoda ir katras valsts un tās iedzīvotāju lepnums, tāpat kā latviešu valoda ir mūsu valsts – Latvijas – lepnums.

Katram vārdam ir sava nozīme, katrai zilbei ir sava nozīme, arī teikumiem ir savas nozīmes. Valodas izziņāšana palīdz to izprast. Ne vienmēr tiek izteikta vārda tiešā nozīme, to mēdz pārnest, izmantojot dažādus izteicienus, frazeoloģismus, salīdzinājumus, metaforas.

Pats jēdziens „valoda” ir sarežģīts. Šī vārda definīciju mēs izprotam kā tautas identitāti. Katrai valodai ir sava vēsture. Dažas valodas mistiski radušās, tikpat

mistiski arī pazudušas, jo netika attīstītas vai arī attīstītas kā pamats citām valodām.

Latviešu valoda ir viena no valodām, kas attīstījās no indoeiropiešu valodu saimes un kas kopā ar lietuviešu valodu veido baltu valodu grupu. Latviešu valoda ir unikāls kultūras mantojums, lai to nosargātu, tā ir jākopj, jāattīsta un jālieto. Latviešu valodas pirmsākumi meklējami jau 10.–12. gadsimtā. 16. gadsimtā tika izdotas pirmās grāmatas latviešu valodā, taču tajās izmantotie vārdi un pati valoda ir daudz citādāka, nekā mēs esam pieraduši to lietot mūsdienās. Gadu gaitā latviešu valoda attīstījās, tika veidoti jauni vārdi, izteicieni. Daži vārdi to nelietošanas dēļ pazuda. Rakstība arī attīstījās. Joprojām var sameklēt 20. gadsimta dokumentus, kuros rakstība ir citādāka un kuros pati valoda atšķiras no mūsdienām.

Valoda ir interesanta lieta, lielākoties katrai valstij ir sava valoda, ar dažādiem dialektiem, tieši tā ir arī Latvijā. Dažos Latvijas novados sastopami dažādi interesanti novērojumi cilvēku runā, kā vēsturiski dialekti, dažādi vārdu uzsvāri un atšķirīgs vārdu lietojums. Latviešu valoda ir skaitliski mazas tautas valoda, bet mēs to mērķtiecīgi attīstām vēl mūsdienās un lietojam ikdienā.

Monta Mālskalne,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Amanda Štāla-Aploka, Vecumnieku vidusskolas 9.b klase

Valodas glābējs

Es biju saldi sapņojis, kamēr pēkšņi sapratu, ka esmu aizgulējies. Ātri [...] izlecot no gultas, es ieskatījos kalendārā. Tā bija pirmdiena. Es paskatījos pa logu, lai zinātu, ko vilkšu mugurā. Ilgu laiku skatoties logā, es jutos izmisis. Tādi laikapstākļi nav nekad redzēti, pūta auksts un bargs vējš, no tumšiem kā nakts mākoņiem lija briesmīgs lietus, un zibens dusmīgi spēra. Locījās koku stumbri, un visi atkritumi bija pa gaisu. Tādu vētru es gan nebiju piedzīvojis.

Ātri skrienot uz skolu, lai noslēptos no tik šausmīgās vētras, es ieraudzīju vairākus uz vietas stāvošus cilvēkus. Tie pilnīgi nekustējās, turpinot spaidīt savu telefonu. Viņi izskatījās tā, ka viņiem ir vienalga. Ieejot skolā, mani gaidīja tas pats, visi skatījās uz saviem telefoniem. Kas parastā, mierīgā naktī varēja notikt? Ilgi nedomājot, es aizgāju uz stundu. Visu dienu es biju dzirdējis tikai angļu valodu un žargonu. Es biju tik apmulsis, pat skolotājas bija pārsteigtas.

Kur pazuda mūsu mīļā latviešu valoda? Vai tas ir sapnis, vai tomēr esmu ellē? Negribēju ticēt tam, kas noticis ar latviešu tautu.

Noskumis devos mājās. Ejot garām neparastai mājai, es aizdomājos. Vai tad biju redzējis tik bēdīgu, tumši melnu māju? Aizdomājoties es izlēmu, ka pieklauvēšu un beidzot atradīšu tik ilgi meklēto vainīgo.

Uztraucies es kautrīgi pieklauvēju pie milzīgajām durvīm. Durvis man laipni atvēra pati angļu valoda, tieši tikpat laipni tā mani ielūdza iekšā. Tā bija milzīga, tāpēc sapratu, ka dusmīga runāšana nelīdzēs. Man ļoti gribējās tai uzbrukt, bet tam nebija jēgas. Es piedāvāju mierīgi izrunāt. „Kādēļ zagi mūsu tautu, kādēļ zagi mūsu valodu?” jautāju es. Ilgi strīdoties, tā man teica: „Es jums tautu un valodu došu atpakaļ, bet, ja nejausi tiem runāt angļiski, es ņemšu to atpakaļ.” Beidzot atkal viss bija labi.

Atvadījos, izejot ārā, atkal dzirdēju jautrās tautasdziesmas un spēlējošo bērnu sajūsmu. Arī angļu valodu es dzirdēju. Bet sapratu, ka tas nebija sapnis un Latvijā atkal ir prieks un miers.

Krista Kudure,

Mārupes pamatskolas 7. klase

Dažas valodas tiek lietotas jau kopš ļoti seniem laikiem un turpina [...] izplatīties, ir arī tādas valodas, kuras ir aizmirstas, netiek izmantotas jeb ir izzudušas. Zināms piemērs ir prūšu valoda, kas „gāja bojā” ap 18. gadsimtu, jo liela daļa Prūsijas iedzīvotāju izmira mēra dēļ. Pie mirušām pieskaita arī latīņu, kuršu, akadiešu, gotu, šumeru valodu un daudzas citas. Visbiežāk sastopamie iemesli valodu izzušanai iepriekš bija kari, genocīdi, slimības, kuru dēļ gāja bojā kādas konkrētas tautas. Arī mūsdienās

valodas apdraudējumu veicina paši cilvēki, valodā arvien biežāk ienāk svešvārdi un žargona vārdi, cilvēki pārvācas uz ārvalstīm, tur veido arī ģimeni un savu dzimto valodu vairs nelieto, kā arī nemāca saviem bērniem.

Pārskatot dažādas ziņas, citu cilvēku publikācijas internetā, bieži var sastapties ar cilvēkiem, kas izplata, padara zināmākas plaši neizmantotās, aizmirstās valodas, piemēram, latīņu, dažādas Dienvidāzijas valodas u. c. Un cilvēki lepojas ar savu kultūru, dalās ar to un nodod zināšanas tālāk nākamajām paaudzēm. Nesen gadījās redzēt arī fragmentu no latviešu raidījuma „Īstās latvju saimnieces”, kurā piedalās sievietes no dažādiem Latvijas novadiem, un man prātā palika Kurzemes saimnieces vārdi: „Jā, es tā runā, jo es i ventiš. Ja es tā nerunātu, tad arī mani bērni tā nerunātu, un mūsu valodiš nomirtu tāpat kā visi vecie.”

Man tas liekas ļoti skaisti – tas, ka cilvēki mīl savu dzimto valodu un liksmo, runājot un padarot to plašāk pazīstamāku visā pasaulē. Es pati esmu latviete, dzīvoju Latvijā, runāju, rakstu, sazinos latviešu valodā. Man nepatīk, ka tā tiek piesārņota ar žargonismiem, pēc manām domām, slikti skanošiem svešvārdiem. Protams, ne visi no tiem ir slikti, un dažkārt es pati tos lietoju, tomēr visvairāk manā dzimtajā valodā man patīk tās autentiskums jeb īstenība.

Domāju, ka mums būtu vairāk tas jāparāda citām kultūrām, iedvesmojoties no iepriekš minētajiem cilvēkiem, kas to jau dara. Mūsu valoda ir skaista, atšķirīga, īpaša. [..]

Sofija Rubīna,

Ventspils 1. pamatskolas 9. klase

No zīdaiņa vecuma bērni atdarina un apgūst mātes vai tēva valodu, [..] skolotāju valodu, iegaumē arī mācību grāmatu valodu. Tas ir avots uz mūžu. To papildina tas, ko dzird uz ielas, ko dzird pagalmā un ko dzird no klasesbiedriem, televīzijas, teātra un pulciņu biedriem. Valodas atdarināšana ir neapzināta norise, kas veidojas pēc principa – jo vairāk viens un tas pats vārds atkārtojas, jo labāk tas paliek atmiņā. Pat pieaudzis cilvēks neapzināti atkārto dažādas frāzes un vārdus, kas vairākkārt dzirdēti apkārtējā vidē. Valoda attīstās jau no pavisam agrā vecuma, ko ir ļoti sarežģīti mainīt. Pieaugot arvien vairāk samazinās spēja apgūt svešvalodas, tāpēc, jo agrāk to cenšas apgūt, jo veiksmīgāk tas izdosies, tomēr valoda, ar ko kopā esi uzaudzis, paliks tev vienmēr un būs blakus visur. Nobriestot valoda aug un pilnveidojas, paplašinās vārdu krājums, ko potenciāli var attīstīt daiļdarbi, grāmatas, tajā skaitā dzejoļi un vide, kurā uzturies.

Latviešu valoda ir veidojusies pirms neskaitāmi daudziem gadsimtiem no baltu

ciltīm: kuršiem, zemgaļiem, latgaļiem un sēļiem. Tā kopta un saudzēta līdz pat šai dienai. Valoda ir saikne, kas mūs vieno ar senčiem. Par brīvību lietas daudzu asinis, cilvēki upurējās un cīnījās. Ar šo gadiem veidoto valodu mēs sevi pasniedzam kā patstāvīgu, varenu un nacionālu valsti. Lai gan tai ir smaga pagātne, tā nekad nav beigusi pastāvēt un vienmēr būs līdzās katram. Latviešu valoda ir jāsargā, un to nedrīkst piesārņot, konkrētāk, aizstāt ar kādu svešvalodu, žargoniem un jebkāda veida pazemošanu. Valodu tēlainu darina dzejnieki un grāmatu, dziesmu autori. Dažbrīd šķiet, ka viņiem valoda un domas plūst kā straume Gaujā.

Katram valoda ir kā nebeidzams sapratnes ceļš, ko mums nes no paaudzes paaudzē. To ar katru dienu, mēnesi un gadu mēs papildinām. Valoda liecina par tautas un brīvības pastāvēšanu, kas katram ir jācieņa un jānovērtē.

Rūta Ruzaiķe,

Rīgas Kultūru vidusskolas 9.a klase

Es redzu valodu kā mazu bērnu, kuram patīk dziedāt un runāt. Viņa ir kā tulks starp cilvēkiem, nodod ziņas, sveicienus, atvadas. Viņa ir klāt, kad to sauc, un vienmēr būs tev līdzās.

Valoda pārtiek no vārdiem un burtiem un pavada savas dienas, staigājot pa pasauli. Brīvajā laikā viņa staigā pa grāmatām un burtnīcām, paver katru

lapaspusi, lai redzētu, vai attēlota pareizi. Dziesmas valodai patīk vislabāk, tajās var sevi dzirdēt tik skaisti. Katram cilvēkam viņa izskatās citādāk, dažu acīs viņa ģērbusies tautas tērpā ar lieliem svārkciem un divām garām bizēm, citiem viņa ir ar bieziem, brūniem matiem un gaišu lina kleitiņu. Daži cilvēki valodu vairs neredz.

Viņa dzīvo pieticīgi, salīdzinot ar viņas lielajām māsām un brāļiem, kurus ļoti daudzi redz. Nekas nav labāks, kā redzēt mazus bērnus ieraugām valodu pirmo reizi. Un nekas nesāp vairāk, kā saprast, ka esi kļuvusi neredzama kādam. Kas notiks, kad valodu vairs neviens neredzēs?

Patricija Kaljāne,

Rīgas 45. vidusskolas 7.a klase

Labrīt vai tomēr čau? Labi vai okei? Kurš kuru? Kurš uzvarēs?

Kāpēc tik kategoriski? No rīta ģimenē vienmēr teikšu seno un mīļo uzmundrinājumu visai dienai – labrīt, labrītiņ, labu rītu! Skolā kādam uzsaukšu steidzīgo un ātri pasakāmo „čau”. Nenodaru pāri savai valodai, drīzāk sevi uzlielu, jo zinu, kurā mirklī kurš vārds ir iederīgāks. Atā, arlabunakti, visu jauku, uz redzēšanos – reizēm arī šos vārdus aizstāju ar ietilpīgo „čau”. Laiks steidzina. Interneta vidē daudz iznāk sazināties angļu valodā, tāpēc arī anglicismi ienāk manā leksikā. „Nav labi lietot tik daudz svešvārdu, tie izkropļo latviešu valodu,”

bieži dzirdama pamācība. Es jūtos apjukusi. Nezinu, kurā pusē nostāties.

Esmu pusaudze. Man apkārt plosās informācijas viesuļvētras. Kādreiz tās ātri norimst, bet citreiz atstāj paliekošas sekas. Tikai šīs viesuļvētras šķiet pavisam normālas, pievilcīgas un pat vajadzīgas. Kāpēc? Manas domas, darbības un galu galā arī mana valoda tiek ietekmēta. Es tieku hipnotizēta.

Hipnotizācija notiek pavisam vienkārši – es redzu un dzirdu, es atkārtoju, es vienkāršoju, es pierodu, es atbalstu. Tieši pēc šāda principa ir vadījusies mana un noteikti arī tava valoda. Davai, forši, tas ir tik kruta – mazizglītotu puišu leksika? Skolas starpbrīžu valoda? Bet varbūt tomēr tā ir vienkārši mūsu sarunvaloda.

Labi, neizmantošu tādus vārdus! Nē, nē un vēlreiz nē! Bet neiestāšos arī par to, ka sarunvalodas vārdus būtu vajadzīgs izslēgt no sabiedrības. Es kā izglītota un inteliģenta skolniece saprotu, ka mana dzimtā – latviešu – valoda ir sargājama. Tai ir jādzīvo, ja valodnieki izvirzītu konkrētus mērķus un nebūtu gatavi tos pielāgot laika ritmam un jauno tehnoloģiju attīstībai, mēs kā zirgi ar klapēm uz acīm redzētu tikai to un neko citu. [..]

Sinonīmi. Vārdi ar līdzīgu nozīmi. Kā vienu no piemēriem varu minēt vārdu „influenceris”, kura tiešais tulkojums no angļu valodas būtu „ietekmētājs”. Šis vārds ikdienā slēpjas arī aiz „satura veidotājs”.

Nezinu, kā tev, bet man šķiet, ka šāda vārdu izvēles dažādība rotā manu valodu un izcili pilda arī saziņas līdzekļa funkciju.

Es gribu runāt tieši tā, un tas nav nosodāmi – runāt brīvi, plaši un nepiespiesti. Varbūt neierobežosim sevi? Tādā veidā mums ir iespēja vismaz kaut kādā mērā saglabāt latviešu valodu dzīvu, nevis nomērdēt to pavisam. Padarām to par interesantu un pielāgojamu, jo šī brīža jaunākajām paaudzēm ir spēks noteikt to, kāda būs jebkuras valodas nākotne. Ja viņi izvēlēšies tajā nerunāt, to neapgūt nemaz, tad tā ilgi nedzīvos. Nākamās paaudzes var nepiedzīvot latviešu valodu!

Varbūt sarunvaloda nav nemaz tik liels šķērslis gaišai nākotnei, ja spēsīm to pareizi lietot. Tad kas beigu beigās uzvarēs? Uzmanību... Gatavību... Starts! Lai uzvar draudzība!

Karina Kondore,

Bauskas Valsts ģimnāzijas 8.b klase

[..] **M**an kā savas dzimtenes patriotei ir būtiski, lai mūsu skaistā, ausij tik tīkamā valoda neizzustu.

Jūs taču negribat, lai valoda kļūst tiktāl izkropļota, ka ir praktiski nelietojama. Vai vēl jaunāk – lai tā izzūd pavisam, lai mums ir kā austriešiem un šveiciešiem, kuriem savas valodas nav. Mūsdienās šāda valodas kropļošana kļūst arvien izplatītāka – īpaši pusaudžu vidū. Pati ar

to saskaros ikdienā – savā mācību iestādē. Klasesbiedri gan runājot lieto barbarismus, gan, klasei sazinoties telefoniski, regulāri pieļauj pareizrakstības kļūdas. Piemēram, teikumu beigās nav pieturzīmju, teikumi netiek iesākti ar lielo burtu. Tomēr mani visvairāk kaitina kāda kļūda, kuras dēļ vajadzētu izdot likumu, ka „viņš, viņa un tas, tā” ir viens un tas pats!

Pēc visa manis apgalvotā jūs varētu padomāt, kas gan viņai lēcies? Valoda taču neizmirs tikai tāpēc, ka pāris skolēnu lieto žargonvārdus. Galu galā tos lieto arī pieaugušie! Jā, diemžēl arī pieaugušie piesārņo valodu, un tas ir vēl briesmīgāk, jo viņi ir vairāk izglītoti un zinošāki par mums – pusaudžiem. Tomēr ar visu savu izglītību, zināšanām un pieredzi viņi arī piesārņo valodu, kaut gan pieaugušajiem vajadzētu zināt, ka ne pie kā laba tas nenovedīs. Viņiem vajadzētu būt bērniem par paraugu, bet mūsdienās tāds ir tikai retais.

[..] Dzejniekam Jurim Alunānam ir kāda brīnišķīga atziņa, kurai es pilnībā piekrītu: „Turiet jūs, latvieši, savu valodu godā, un jums labi klāsies virs zemes. Jo, kas sevi pašu negodā, to arī citi negodā.” Pēc manām domām, mūsu valoda – tie esam mēs paši un, kā mēs izturamies pret savu valodu, tā citi izturas pret mums.

Jura Alunāna atziņu lieliski papildina rakstnieka Voltēra teiktais: „Kam nav ko

teikt, vienmēr izskatās slikti.” Tas tikai pierāda, cik nozīmīgi ir prast izteikties gramatiski pareizi. Valodas bagātināšanai no pieredzes varu ieteikt grāmatu lasīšanu. Lasīšanas ietekmē palielinās vārdu krājums un ir iespējams interesantāk izteikties.

Iespējams, tagad, apjautuši problēmas nozīmīgumu, jūs jautāsiet: „Kā to vērst par labu? Kā glābt valodu?” Ir pāris veidu, kā to izdarīt. Es, piemēram, kad runājot nejauši izsprūk kāds žargonvārds, tūlīt to

izlaboju. Ja ir grūti atbrīvoties no šā ieraduma, var iekārtot krājkasīti un katru reizi, kad tiek pateikts žargonvārds vai lamuvārds, iemest tajā noteiktu naudas summu. Tā vai citādi šis netikums būtu jāizskauž, jo ar savu valodu ir jālepojas, to nedrīkst pamest

novārtā. Tas ir tāpat, kā pamest novārtā cilvēku, kādu atstumjot, jūs būtībā parādāt, ka šis kāds jums nav vajadzīgs.

Kā redzat, šī problēma ir ļoti nopietna, bet, ja mēs visi strādāsim kopā, varbūt kādudien mums izdosies to izskaust. Es jūs lūdzu – runāsim latviski! Nevis vienkārši latviski, bet gan pareizi latviski. Mums ir ļoti skaista valoda, tāpēc godāsim to! Runāsim tā, lai Latvija var izcelties un stāvēt lepni paceltu galvu līdzās citām tautām!

Elīza Kurcalte,
Pļaviņu vidusskolas 7.b klase

Viktorija Ivuļonoka, Zilupes Mūzikas un mākslas skolas 6. klase

Uz pasaules pastāv tūkstošiem dažādu valodu. Mūsdienās lēnām [..] sāk izzust valodu daudzveidība, jo cilvēki arvien biežāk sāk lietot savā valodā svešvārdus, tādā veidā to kropļojot. Literārā valoda atšķiras no cilvēku ikdienā lietotās, bet sabiedrība pie tās jau ir ļoti pieradusi, viņiem to ir ērtāk lietot. Latviešu ievērojamais rakstnieks Rainis apzinājās, cik svarīgi ir tulkot pēc iespējas vairāk literāro darbu, zinātnisko tekstu, lai saglabātos pasaules valodu dažādība (bagātība), arī pati latviešu valoda.

Katrai tautai ir sava valoda, un katras tautas uzdevums ir to izkopt, lai valoda būtu skaidra, tīra un precīza. [..]

Jebkurai tautai ir pienākums uzturēt savu valodu dzīvu. Viena no zināmākajām mirušajām valodām ir latīņu valoda. Reiz bijušais Igaunijas prezidents Lennarts Meri ir teicis, ka „katra mirusī valoda ir noziegums pret cilvēci”. Neraugoties uz to, ka latīņu valodas pārzinātājus un runātājus vairs nevaram sastapt, to vēl plaši izmanto zinātnē un medicīnā. Valoda dzīvo tik ilgi, cik tās lietotājs. Ne vienmēr mirusi valoda paliek mirusi, jo tā spēj arī atdzimt, kā piemērs tam ir arī senebreju valoda.

Rūpēsimies un mīlēsim savu valodu!

Roberts Pulmanis,
*Ventspils 1. pamatskolas
9. klase*

Ļoti daudzi latviski runājoši cilvēki latviešu valodu uzskata par [..], pašsaprotamu un ikdienā, to lietojot, pat neapzinās, ka tā ir ļoti vērtīga.

Valoda, tā ir vērtība. Ar to var paust savas jūtas un viedokli. Taču kā būtu, ja mūsu valoda nepastāvētu? Varbūt tad mēs runātu igauņu vai lietuviešu valodā. Tāpēc valoda ir lepnums, tā ir jāapbrīno un jālutina. Dažiem cilvēkiem ir vienalga, kādā valodā viņi runā, galvenais, lai var komunicēt. Citus cilvēkus interesē valodas vēsture, literatūra un gramatika.

VĒL mani dažreiz mulsina cilvēki, kas dzīvo Latvijā, taču atsakās lietot valsts valodu. Salīdzinoši liela daļa Latvijas iedzīvotāju ir no ārzemēm, to dzimtā valoda mums ir sveša. Viņi atbrauc šeit, te dzīvo, bet tajā pašā laikā neciena mūsu valodu. Viņi uzskata, ka latviešiem ar viņiem jāsaazinās krieviski. Es uzskatu, ir nepieklājīgi Latvijā uzturēties ilgstoši un neprast pat sasveicināties.

Vārdiem ir spēks. Pat ja tie ir tikai burti, sastādīti rindiņā, cilvēki ir tie, kas vārdiem dod nozīmi. Kamēr mēs runāsim latviski, valoda pastāvēs.

Rūta Lāse,
Rīgas 45. vidusskolas 7.b klase

Es jau pamatskolēns. Man tas patīk, jo skolā ir interesanti. Uzzinu visādas lietas. Arī piedzīvojumi ir visdažādākie. Man ir jautri un gudri

Patricija Trušinska, Umurgas pamatskolas 9. klase

klasesbiedri. Ik dienu kopā mācāties, veicam uzdevumus, pusdienojam un spēlējamies. Mēs sarunājamies latviešu valodā, jo tā ir mūsu dzimtā valoda. Daniels ar ģimeni divus gadus dzīvoja Vācijā, bet mums prieks, ka atgriezies viņš nav aizmirsis runāt latviski.

Man ir pārdomas un uztraukums. Kādu dienu sapratu, ka klasesbiedri gandrīz vairs nemāk izteikties un sarunāties latviski. Skolā vēl mācāties angļu, vācu un krievu valodu. Zēni ar to aizrāvās un gribēja izrādīties ar valodām. [..]

Jā, kad tu aizraujies ar citu valodu, piemēram, sāc mācīties spāņu vai japāņu valodu, gandrīz visu laiku runā šajā valodā, bet savu dzimto valodu aizmirsti. Briesmīgi! Man jau šķita, ka tas ir noticis ar mani draugiem. Vai es vairs nekad neatgūšu draugus? Vai tā notiks uz visiem laikiem? Kā gan es ar viņiem sazinātos? Es māku angļu valodu, bet ne tik labi, lai par visu izrunātos. Negribu arī, jo runājot mēs saglabāsim savu valodu, kas ir skanīga un vajadzīga mūsu tautai. Centīšos būt uzstājīgs, lai

saviem draugiem atgādinātu par mūsu jaukajiem brīžiem ar latviešu valodu. Par to, ka mēs iepriecināsim savus vecākus, vecmāmiņas, vectētiņus un skolotājas, neaizmirstot mūsu dārgumu.

Vai nu izmainīt neko nevar, vai tomēr var? Šogad mums ir jauna latviešu valodas un literatūras skolotāja, kura arī mūs uzrunāja par savas valodas nozīmīgumu. Cik bagāta ir mūsu valoda un vērtība? Mēs ieklausījāmies un par to domājām visi kopā.

Ticiet vai nē, bet mēs joprojām visvairāk sarunājamies latviešu valodā. Zēniem patīk daži angļu vārdi, bet tas jau normāli. Galvenais uzdevums mums visiem – turēt savu valodu cieši jo cieši un neaizmirst nekad, nekad!

Reinis Grāvelis,

Viesītes vidusskolas 5. klase

Zlata Dolgova,

Alekseja Grāviša Liepnas pamatskolas 1. klase

Aizmirstie vārdi

Skaņa, vārds, saruna.
Valoda.
Sarunvaloda.

Vēja aizsmakusi balss
Vārdu galotnes nost lauž.
Klusums.

Vārds nepateikts.

Migla ievij sarunas,
Kas tā jau reti dzirdamas.

Ieklausos, kā cilvēki
Visapkārt sarunājas.
Nedzirdu es valodu,
Ko mācīja man mājās.

Pieliecos un čukstu es
Vārdus noslāpētus.
Aizmirsu, kā izrunāt
Vārdus, vējā dzēstos.

Grāmatas jau šobrīd lasa
Katrs, kurš ir retais,
Bet pat retais vārdu skartais
Neredz vārdā nozīmi.

Viss ir labi, skaisti,
Līdz pazūd nozīme
Lasītajā, rakstītajā,
Vārdā pateiktajā.

Pārtrūkst teikums,
Pārtrūkst vārds,
Jo pēkšņi aizmirsās.

Pietrūkst vēlie vakari,
Jo pārtrūka mums sakari

Renāte Kempele,

Druvas vidusskolas 8. klase

Lauma Lungeviča, Vecumnieku vidusskolas 7. klase

Reiz, sen senos laikos, dzīvoja valodiņa, kas bija maza, vārga un bēdīga. Valodiņa bija noskumusi, jo neviens tajā nerunāja. Cittautieši, kas iekaroja Latvijas teritoriju, ienāda latviešus.

Kādu dienu latviešu valoda gāja pa ceļu, novājināta un bēdīga, un satika sirmu vecīti, kas dziedāja latviski. Valodiņa večukam teica: „Lūdzu, padziedi man latviešu valodā klusām austiņā.” Večukiņš nodziedāja, un valodiņa kļuva dzīvīgāka un lielāka, bet tikai nedaudz. Viņa pateicās un tecēja tālāk. Valodiņa gāja un domāja, kā var sevi palielināt, un izdomāja. Tā aizgāja uz latviešu skolu un iegāja mūzikas klasē. Valodiņa redzēja, ka visi bērni bēdīgi dzied svešvalodā, un tāpēc sacīja: „Nebēdājieties, nodziediet tautas dziesmu latviešu valodā un bēdas nolieciet zem akmens!” Bērni, nodziedādami dziesmu, palika priecīgāki, un valoda kļuva lielāka.

Kad valoda kļuva pietiekami liela un dzīva, tā sapulcēja daudz latviešu, un viņi izveidoja savu kultūru un tautu.

Tā kļuva par mūsu, Latvijas, valodu. Skanīgāko, mīļāko, bagātāko – manas Tēvzemes valodu.

Markuss Juris Kirilovs,
Jaunsilavas skolas 6. klase

Latviešu valodā runājošo cilvēku ir daudz reižu mazāk nekā, [...] piemēram, angļiski runājošo, un tas mums nav tikai saziņas veids – tā ir mūsu kā latviešu identitāte. Angļiem nav

jāuztraucas, ka angļu valoda varētu izmirt, bet mums būtu jāapzinās, cik situācija ir nopietna.

Mūsdienās mani vienaudži ļoti bieži savstarpēji sazinās angļu valodā, izmanto dažādus saīsinājumus. Tāpat esmu pamanījusi, ka jaunieši mēdz aizmirst, kā pateikt vārdu dzimtajā valodā, taču diezgan ātri spēj to aizstāt ar kādu anglicismu. Tas jau rada lielu problēmu. To noteikti veicina mūsdienu tehnoloģijas, kas ļauj pieslēgties visai pasaulei. Interneta vidē pārsvarā viss saturs ir angļu valodā, līdz ar to jaunieši, pavadot lielu daļu sava laika šajā angliskajā vidē, vairāk attīsta saziņas prasmes angļu valodā.

Tas tomēr ir diezgan dīvaini, jo mūsu valodā ir daudz labskanīgu un skaistu vārdu, ar kuriem skaidri var izteikt domu, jo vārdu krājums ir ļoti bagātīgs. Latviešu valoda tik tiešām ir ļoti skaista. Uzskatu, ka vecākajai paaudzei pietiekami skaidri jāparāda un jāvērs jauniešu uzmanība uz valodas saglabāšanas nozīmību, jo tā ļoti cieši savijas ar mūsu valsts vēsturi un tās pastāvēšanu. Turpināt saglabāt latviešu valodu kā prioritāti skolās, valsts un privātajās iestādēs, visā sabiedrībā.

Vairākas reizes tika pieminēti jaunieši. Tieši mēs esam atslēga uz nākotni mūsu valodai. Mēs būsim atbildīgi par tās saglabāšanu, par mantojuma nodošanu nākamajām paaudzēm.

Rebeka Ramona Pojaka-Pojakova,
Ventspils 1. pamatskolas 9. klase

Manai valodai ir zemeņu lūpas un vizbulišu acis.

Agros rītos tai vēl nāk miegs, bet vēlāk tā jau našķējas ar avenēm un kazas pienu.

Tā greznojas baltā linu kleitiņā, vieglās postalās un skraida maziem soliņiem pa pļavu.

Valodiņa vēlas būt gudra.

Tā apmeklē valodu skolu, ceļas divas stundas agrāk, lai nenokavētu pirmo stundu un pirmā nokļūtu skolā.

Pavasārī, kad ducina pērkons, mana valoda slēpjas zem galda un bailīgi gaida, kad tas beigsies.

Kad rāda kara filmas, valodiņa ieraujas sevī, ielien stūrītī un gaida. Klusē. Tā nevēlas piedzīvot vardarbību, šausmas un nāvi.

Kad iestājas klusums, valodiņa izlien no pagaldes un sāk rotaļāties ar mīkstajiem lācīšiem, lellēm un koka mašīnītēm.

Tā aprunājas ar visiem, klusi dungo, loka papīra kuģiņus un laiž tos upē.

Uz katra kuģīša ir vārdi: „Mīli, sargā un cieni mani, un es dzīvošu mūžīgi!”

Sigita Broka,

Gulbiša pamatskolas 7. klase

Blaku pa Riekstu meža mazo taciņu čāpoja divi jauki Latvijas [..] riekstu rūķēni. Viņi apzinīgi devās mājās no svētdienas skolas. Tur

viņi bija mācījušies par to, cik nozīmīga ir valoda. Taču viņiem īsti nebija skaidrs šis nozīmīgums.

Rūķis Albertiņš teica rūķim Irmim: „Klau! Iesim mājās un pajautāsim māmiņai, kāpēc mūsu valoda ir bagātība un svarīgi, lai tā dzīvo.” Irmis piekrita: „Laba doma! Turklāt māmiņa vienmēr zina atbildes uz mūsu jautājumiem.” Atnākuši mājās, rūķēni nevarēja nomierināties un tūlīt devās pie māmiņas uz virtuvi. Irmis jautāja: „Saki, lūdzu, kāpēc mūsu valodai jādzīvo? Vai viņa arī jābaro un jāapgērbj?” Māmiņa pasmaidīja un teica: „Nomazgājiet rokas. Paēdīsim pusdienas. Izmācīsieties mājas darbus, tad arī pastāstīšu.”

Rūķēni visu centās darīt aši. Tomēr mācījās līdz pašam vakaram. Albertiņš un Irmis jau mācoties saprata, ka bez latviešu valodas nebūtu spējuši tik daudz izlasīt un uzrakstīt, lai arī kā censtos. Vakarā pirms gulētiešanas atnāca māmiņa, lai aprunātos ar saviem rūķēniem un novēlētu labu nakti! Māmiņa atkal pasmaidīja un teica: „Nu tad klausieties! Veriet ciet actiņas un iedomājieties. Es runātu svešā valodā, kuru nezināt, kā gan jūs saprastu mani? Kā klausītos vakara pasakas? Mēs varam dziedāt, spēlēties, rotaļāties, kopā strādāt darbiņus, stāstīt notikumus, lasīt grāmatas un dzejoļus, klausīties un sadzirdēt labus vārdus. Daudz citu lietu paveikt, jo mūs saprot arī mūsu tauta. Arī svešas valodas ir lietderīgi zināt, bet ir prieks, ja kāds ārzemnieks saka, ka mums skaista valoda.

Saprotiet, mums tā ir dzīva, jo mēs tajā runājam.” Rūķēni aizmīga un sapņos daudz runāja latviešu valodā ar draugiem, māmiņu un citiem.

Padomā tik! Pat mazie Riekstu meža rūķēni saprot, ka mūsu valoda ir bagātība. Dzīvosim, runāsim, stāstīsim, plānosim un klausīsimies savā dzimtajā valodā. [..]

Katrine Kitmanova,
Viesītes vidusskolas 5. klase

[..] **M**ūsdienās ik uz soļa sastopamies ar modernizāciju, kas skar arī mūsdienu jaunatni. Arī bērnu audzināšanas jomā ir notikušas izmaiņas – agrāk ir bijušas rotaļas vai grāmatu lasīšana, tagad tā izpaužas ar laika pavadīšanu mobilajās ierīcēs, ko es varētu raksturot kā bērnu zombēšanu. Protams, bez viedierīcēm mūsdienās nevar iztikt, tās var izmantot arī lietderīgi, paplašinot savu redzesloku, bet no pieredzes zinu, ka ne vienmēr telefons tiek lietots kā saziņas vai informācijas gūšanas platforma. Bērni nespēj iepazīt latviešu valodas krāšņumu, tādējādi viņiem nav labs iespaids par to; jaunieši pierod pie svešvalodu izmantošanas un cenšas aizstāt latviešu literāros vārdus ar svešvārdiem.

Daudzi jaunieši ikdienā lieto anglicismus, jo nespēj izteikt specifiskas lietas latviešu valodā, un te arī atspoguļojas fakts par vārdu krājuma trūkumu. Lai gan šī ir globāla problēma,

visticamāk, tā ir daudzās valodās, Latvijā tā ir padziļināta, jo vēsturiski latviešu valoda tika apspiesta no iekarotāju puses gadsimtu garumā, tā cenšoties samazināt latviešu valodas lietojumu ikdienā. Šīs sekas ir jūtamas līdz pat mūsdienām, jo ir atstāta negatīva ietekme uz latviešu valodu un daudziem tās lietotājiem, devalvējot latviešu valodas vērtību tās runātāju vidū.

Arī interneta resursu izmantošana iespaido valodas lietotājus, jo internetā latviešu valodā nav pieejams gana kvalitatīvs saturs, līdz ar to cilvēkam jāizvēlas izmantot svešvalodas, jo tajās iegūstams daudz plašāks un pat apjomīgāks saturs. Lai gan zināt jaunu svešvalodu nav slikti, taču sākam to pārlietu daudz izmantot ikdienā, kā tas ir dzirdams starpbrīžos plašajos skolas gaitējos. Tas var kaitēt latviešu valodas prasmēm, tāpēc ir ļoti ieteicams ikdienā lasīt literāros darbus latviešu valodā, kā arī savā aktīvajā valodas krājumā neiekļaut slengu, žargonvārdus, barbarismus.

Lai arī zināms, ka latviešu valoda tiek aizsargāta ar likumu, es domāju, ka tā šajā mirklī ir visai apdraudēta, bet, protams, tā nepazudīs pēc 10–20 gadiem, jo valodas lietošana tik strauji neizzudīs. Jau šobrīd vairums jauniešu savā ikdienas saziņā izmanto svešvārdus, slengu un žargonvārdus, tad ko šie jaunieši mācīs saviem bērniem nākamajās paaudzēs – latviešu vai angļu valodu? Ir jāmaina

Lība Brūvere, Rudzātu vidusskolas 3. klase

attieksme ne tikai pret latviešu valodu, bet arī pret kultūrmantojumu, jauniešiem būtu jāapzinās šis unikālās gara mantas, kas pieder tik mazai tautai kā mēs. Šīs vērtības ir tās, kas liks runāt latviešu valodā, tāpēc latviešu valoda varētu dzīvot vēl ilgi.

Edvarts Igaunis,
Vecumnieku vidusskolas 8.a klase

Valodu izmiršanas iemesli var būt vairāki: valsts okupācija [..] un varas pārņemšana, kā arī valodas asimilācijas process. Var būt arī

tā, ka valodu cilvēks vairs neizmanto ikdienas dzīvē.

Kāpēc tas tā notiek? Cilvēki, pārceļoties uz citu valsti, iespējams, pārstāj runāt savā dzimtajā valodā, nenodod valodas mantojumu nākamajai paaudzei. Apcievojot savu vecāku dzimteni, savus radniekus, jaunajai paaudzei var būt grūtības komunicēt vecāku dzimtajā valodā, jo to nav apguvuši ne ģimenē, ne skolā.

Mana patēva draugi ir pārcēlušies dzīvot uz citu valsti, bet turpina runāt latviešu valodā, kā arī māca to saviem bērniem. Vai pārceļoties es darītu tāpat?

Vai es turpinātu latviski runāt un mācītu to saviem bērniem? Es nezinu. Šobrīd vēlētos izjust vairāk patriotisma, vairāk justies piederīga savai dzimtenei, jo Latvijā ir tik krāšņa daba, bagāta un interesanta kultūra. Uzskatu, ka manu patriotismu varētu veicināt dažādas aktivitātes skolā un ārpus tās, piemēram, lāpu gājieni, Latvijas atceres dienu svinēšana un citi pasākumi.

Ja valodā nerunās, nenodos to no paaudzes paaudzē, tā izmirs. Tāpēc ir jāturpina valodā runāt, rakstīt, nodot to tālāk kā mantojumu, lai tā turpinātu spīdēt kā gaismas stars tumsā, lai tā turpinātu stāstīt par savu tautu un tās krāšņo kultūru.

Everita Reinfelde,

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas 9.a klase

Reiz kādā Burvju salā dzīvoja dažādas valodas. To bija tik daudz, ka nebija iespējams saskaitīt. [..]

Gadījās arī tā, ka kāda valoda pazuda, jo cilvēki vairs nerunāja tajā un aizmirsā to.

Kādā dienā visas valodas kaut kur steidzās. Burvju salā bija troksnis, tās sarunājās cita ar citu, vecās valodas strīdējās savā starpā. Nesen atnākušās nevarēja saprast, kas notiek. Viena no jaunatnākušajām jautāja vecajai Latīņu valodai:

- Vai vēl viena jauna valoda ir klāt?
- Jā.

- Bet kur tad mēs visas tagad dosimies?

- Iesim uz Centrālo laukumu, satiksīm viņu.

- Skaidrs. Bet kas tā tāda ir – šī jaunā valoda?

- Nezinu. Redzēsim!

Visas valodas atnāca uz Centrālo laukumu. Viņas gaidīja kādu laiku, jau gribēja iet mājās, bet tad parādījās šī jaunā valoda un teica:

- Labdien visiem! Es esmu Latviešu valoda, un man ir prieks, ka dzīvošu kopā ar jums šeit – Burvju salā.

Latviešu valoda bija pavisam jauna, interesanta un īpaša. Bet kaut kas tajā mazliet bija līdzīgs Latīņu valodai. Piemēram, alfabēts.

Cilvēki runāja tajā. Citas valodas bija priecīgas par jaunu valodu. Tikai Latīņu valoda sēdēja malā un bija pavisam bēdīga. Tad Latviešu valoda pienāca un jautāja:

- Kas noticis? Kāpēc esi tik skumja?

- Cilvēki aizmirsā mani. Drīz es kļūšu vājāka un varbūt pavisam pazudīšu.

- Man ir žēl. Bet tu taču biji lieliska valoda!

- Paldies tev par jaukiem vārdiem! Dzīvo un priecājies, kamēr cilvēki tevi atceras. [..]

Aleksandra Aizpuriete,

*Rīgas Ķengaraga vidusskolas
8. klase*

Elina Miščenko, Kārsavas vidusskolas 8. klase

Latvju valoda – tā ir viena no skaistākajām un bagātākajām valodām, ko esmu dzirdējis. Tā dzīvos ar mums tik ilgi, kamēr mēs būsim latvieši un spēsim sevi aizstāvēt un būt neatkarīgi. Patīkami dzirdēt latviešu ārzemniekus, kas daudzus gadus bijuši prom, bet atgriežoties runā latviski.

Mums jāciena sava tēvu valoda un jālepojas ar to! Kad izaugšu liels, man būs ģimene – latviska ģimene. Mani bērni un mazbērni mīlēs, godās un runās mūsu valodā. Es apsolu, ka cīnīšos par latvisku vidi!

Cienīsim mūsu senču ieguldīto un turpināsim viņu iesākto. Runāsim mūsu skaistajā un skanīgajā latviešu valodā. Ļausim tai būt dzīvai un dzīvot ar mums.

Es gribētu uzkāpt augstā, augstā kalnā, no kura redzētu visus, kas šeit dzīvo. Es skaļi un skanīgi sāktu dziedāt latviešu tautasdziesmas. Es dziedātu tā, lai visa zeme un meži skan, lai mani sadzirdētu. Un tad man visi pievienotos arvien skaļāk un skaļāk! Būtu piedziedāts vismazākais zemes stūrītis. Mēs dziedātu tik ilgi, kamēr saprastu mūsu valodas spēka burvību.

Es lepojos, ka esmu latvietis. [..]

Rīcs Stradiņš,
Taurupes pamatskolas Meņģeles filiāles
5. klase

Gribētu, lai Latvijā cilvēki, kuri redz dažādas nebūšanas, nekautrētos citus uzrunāt. Man patiktu, ja ar mani runātu atklāti, tuvi, iecietīgi un, bez šaubām, saprotami gan mums visiem, gan pašiem. [..]

Latvijā nav kalnu grēdu vai grūti pārvaramu ūdeņu, tomēr bieži vien pat netālu esošās vietās vēl saglabājušās atšķirības arī valodā. Ventspilī runā ar „apcirstām” vārdu galotnēm, citur – latgaļu dialektā.

Esmu gan dzirdējis arī par laiku, kad Latvijas teritorijā ielu nosaukumu plāksnītes bija divās valodās, bet latviešu nebija šo divu skaitā.

Latvijā no seniem laikiem skanējušas daudzas valodas, tai cauri gājuši daudzi tirdzniecības ceļi, tomēr no baltu valodu kādreiz kuplā zara palikušas tikai divas: latviešu un lietuviešu. [..]

Dzirdu dzeju. Pricājjos, ka arī tā var sarunāties. Es brīnos, kā dzejnieki prot tik skaisti izteikties un sajūsmināties par mākoni, kas spoguļojas peļķē, vai nejauši atrastu kameņu ligzdu. Man vēl daudz, daudz jānācās. [..]

Gustavs Korulis,
Gulbīša pamatskolas
6. klase

Šobrīd Latvijas valsts valoda nav apdraudēta, jo to aizsargā likumi. [...] Kamēr likumi sargā valodu, var mazāk uztraukties par tās zudību, bet, vai valodas lietotāji to sargā, tas ir cits jautājums.

Pēdējo reizi, kad valoda tika nopietni apdraudēta, bija padomju laikā, kad cilvēki visur ikdienā izmantoja krievu valodu, jo tā bija oficiālā valsts valoda, taču latviešu vidū bija lieli valodas patrioti, valodas sargi, kas spēja to saglabāt un atstāt mantojumā.

Arī lielais emigrācijas vilnis, ko Latvija ir piedzīvojusi pēdējos 20 gados, atstāj negatīvas sekas – latviešu valodas lietotāju skaits samazinās, jo aizbraucēju saziņā latviešu valoda nebūs noteicošā.

Valoda laika gaitā attīstās. Cilvēki to pilnveido un modernizē, lai valodas attīstība varētu virzīties uz priekšu. Valoda spēs ilgāk dzīvot, ja tā tiks pilnveidota. Vecvārdi, kuri vairs nav aktuāli mūsdienās, noder valodas krājuma bagātināšanai un kultūras mantojuma apzināšanai. Globālā pasaule un tehnoloģijas pieprasa ieviest jaunus vārdus ikdienas saziņai, lai netiktu izmantoti aizguvumi. Jaunvārdus rada zinātnieki vai pat paši valodas lietotāji. Izdomājot jaunvārdu, valoda tiek atsvaidzināta, modernizēta, un tā jaunvārda izdomātājs var ierakstīt savu vārdu latviešu valodas vēsturē, kā, piemēram, Atis Kronvalds, ja, protams, tas tiek atzīts par labu esam.

Latviešu valodā tiek izmantoti ļoti daudz svešvārdu un anglicismu, kas valodu piesārņo, un tā vairs nav tīri latviska. Iespēja šo mainīt ir katra cilvēka rokās, jo tieši pats cilvēks valodā runā un pats ietekmē, kā runā. Ja vēlas risināt valodas piesārņojuma problēmu, tad, piemēram, dažādu anglicisma vārdu vietā izmantojami latviešu literārās valodas vārdi. Ir ļoti labi, ka cilvēks māc runāt citās valodās, bet, ja runā, tad vajag to darīt tikai tās valodas ietvaros, nevis miksēt vienu vai otru valodu, padarot abas valodas nepievilcīgas, piesārņotas.

Valoda ir ļoti liela vērtība katrā tās lietotāja dzīvē, tāpēc valoda katram ir jāaizsargā un jānovērtē, jāapzinās tās vērtība, mums, latviešiem, jo īpaši, jo esam neliela tauta ar savu unikālo valodu, kas padara mūs atšķirīgus uz globālās pasaules fona. Ne katrai valstij ir šāda vērtība – valoda. Par valodu ir jācīnās, kā to darījuši cilvēki paaudžu paaudzēs, to sargājot un kopjot. Ir svarīgi atcerēties, ka bez valodas nepastāv valsts, bez valsts nepastāv tauta.

Elizabete Megi,

Vecumnieku vidusskolas 9.b klase

Māna ir latviešu valoda. Tā sākusies ar pirmo šūpuļdziesmu, [...] Mamma man dziedāja, pirmajiem vārdiem, ko viņa teica. Viss manas valodas pirmsākums ir meklējams ģimenē.

Lai arī zinātnieki valodu definē kā „artikulētu zīmju kopumu vai cilvēku sazināšanās līdzekli”, man valoda ir kaut kas vairāk. Caur valodu var sajukt mīlestību, prieku, rūpes, labestību. Es varu izpaust savu mīlestību, emocijas, pārdzīvojumus un rūpes. Ja nepieciešams, arī paust dusmas.

Valodas nozīme manā dzīvē ir plašāka, nekā pirmajā brīdī šķiet. To var salīdzināt ar māju, kas būvēta no akmeņiem. Arī manī tā ir iebūvēta no pirmā „akmens grauda” – no pirmajiem vecāku vārdiem, pieskārieniem, sajūtām. Tā mudina augt un pilnveidoties, dara mani spēcīgu.

Latviešu valoda ir bagāta – ar izloksnēm un dialektiem, kas to padara skaistu, interesantu un savdabīgu. Pamatī tika likti senā vēsturē – 10. gadsimtā, taču tā dzīvo vēl šodien un dzīvos vēl ilgi, jo tajā runāja mani senči, runāju es un runās mani bērni un mazbērni.

Savu latviešu valodu turpināšu būvēt visu savu turpmāko dzīvi, kamēr vien spēšu runāt. Māciņu saviem bērniem dzimto valodu mīlēt un dzīvu turēt.

Evija Reinholde,

Jaunsilavas skolas 6. klase

Valoda ir sazināšanās veids, arī vienotība, jo tas ir kaut kas [..] īpašs, kas cilvēkus vieno. Ļaudis, izskatoties diezgan līdzīgi, patiesībā ir ļoti dažādi. Pateicoties kopīgai valodai, viņi saprot cits citu, dalās ar savām domām,

idejām un jūtām, kā arī saņem pretī atbalstu, mīlestību, prieku, jo tieši valoda ir tas kopīgais, kas savieno cilvēkus vienā kopienā.

Lai augš vai zieds augtu, ir vajadzīgs siltums, mīlestība un rūpes. Izrādās, lai valoda dzīvotu un izplatītos, nepieciešams, lai cilvēki rūpētos, mīlētu un ik dienu lietotu savu dzimto valodu. Tā, līdzīgi sēklai, ir ienākusi manā dzīvē kopā ar mammas balsi. Kamēr augu, auga arī mana valoda. Es sevī uzkrāju vārdus, mācījos tos izrunāt, rakstīt, lasīt. Esmu aktīvs šajā dzīvē un tikpat aktīvi lietoju savu valodu. Tā ir kopā ar mani nepārtraukti. Ar laiku visas savas iegūtās zināšanas ar mīlestību nodošu saviem bērniem. Tas norisināsies ilgstoši, un tā valoda turpinās vienot cilvēkus vienā tautā.

Saprotu, ka latviešu valoda ir mana bagātība un vērtība, kuru esmu saņēmis no vecākiem. Tāpēc mans pienākums, lietojot to, dalīties ar citiem, saglabāt, lai vēlāk nodotu saviem bērniem.

Cilvēks ir galvenais, ar kura palīdzību valoda dzīvo. Valoda man atgādina saknes. Redzu, ka latviešu valoda dzīvo, izplatās un pieaug, līdzīgi kā aug saknes, veidojot stipru sakņu sistēmu.

Ar stiprām saknēm koks izaug liels un cieši turas zemē. Tā latviešu valoda ir balsts arī man.

Daniils Vakuļičs,

Rīgas 95. vidusskolas 8.b klase

Latviešu valoda ir tik dzidra un skaidra kā avota ūdens. Kāpēc [..] mūsu košā valoda jāpiegružo ar svešvārdiem? Nē, mums tas nav jādara. Mūsu valoda ir ļoti bagāta ar skanīgiem vārdiem. Tā ir kā burbuļojošs, čalojošs strauts. Mums ir tēlaini dzejoļi, interesantas grāmatas un pats galvenais – šajā valodā ir daudz senu vārdu, kas ir tautas vēstures liecinieki.

Varam būt lepni, jo katrā kultūrvēsturiskā novadā ir sava izloksne, kas latviešu kultūras pūralādi padara krāsaināku, savdabīgāku, jo katra novada leksika piešķir šim apvidum individualitāti. Valoda gluži tāpat kā rakstainie cimdi, brunči, villaines katrā novadā atšķiras. Kad šī vārdu varavīksne sabalsojas tautas folklorā, savu senču valodu redzam kā košu ziedu pļavu Jāņu vakarā.

Latviešu valodā arvien biežāk ieskanas svešu valodu stīgas. Tās reizēm nevajadzīgi nomāc tās pērles. Ir jālepojas ar savu valsti un valodu. Mēs esam skaista valsts, tāpat arī valoda. Ja mēs paši sevi cienīsim, mūs cienīs arī citi.

Monta Vasara-Beķere,
Ozolnieku vidusskolas 7.a klase

Cilvēka runa var radīt brīnumus. Ar izteikto, sacīto vārdu cilvēks var zaudēt uzticību vai iegūt cieņu, satikt mīlestību vai zaudēt to, izjust dažādas emocijas – sajūsmu, prieku, laimi, kā arī

vilšanos, naidu, bailes, neziņu... Pat viens pateikts vārds var mainīt mūsu likteni. Vārdam ir spēks, mūsu valodai ir spēks.

Esmu lepna par to, ka dzīvoju Latvijā. Runāju, dziedu, sapņoju latviešu valodā. Es pilnveidoju savu valodu ik dienu – lasot, klausoties, rakstot, sacerot, dzīvojot. Lai dzīvo mūsu valsts, lai dzīvo mūsu valoda!

Milāna Milaševiča,
*Krāslavas Varavīksnes vidusskolas
7.b klase*

Dziesmu un Deju svētki notiek reizi piecos gados, piedalās [..] daudz cilvēku – gan skatītāju rindās, gan uzstājoties – dejojot vai dziedot. Dziesmu un Deju svētkos katru reizi atskan daudz latviešu dziesmu. Tās cildina mūsu tautu un tās valodu, saved kopā cilvēkus un atgādina tiem par mūsu senču tradīcijām.

Latvijā ir pieņemts likums, ka mūsu vienīgā valsts valoda ir latviešu valoda. Skolotājām tā ir jāzina. Jau no pirmsskolas vecuma bērniem māca latviešu valodu. Bieži vien bērniem viena no pirmajām grāmatām ir „Ābece”. Lai bagātinātu sarunvalodu, ir jālasa grāmatas. To var darīt ikviens. Ir daudz latviešu autoru – gan vecāki, gan jaunāki –, un, lasot to darbus, var papildināt vārdu krājumus.

Vai latviešu valoda zūd? Ja tā, tad kāpēc? Kādreiz Latvijas teritorijā sakarā ar okupāciju iepludināja daudz Krievijas

iedzīvotāju. Līdz ar to mums draudēja pārkrievošana. Mūsdienās krievu izteicieni ir saglabājušies un diemžēl nereti tiek izmantoti. Sakarā ar to, ka bieži tiek lietoti sociālie tīkli, spēlītes angļiski, latviešu valodā ieplūst arī angļu svešvārdi.

Es domāju, ka latviešu valoda nekad neizzudīs. [..]

Gustavs Mitrevics,
Siguldas pilsētas vidusskolas 5.s klase

Lielākā daļa mūsu vectētiņu un vecmāmiņu cauri gadu simtiem [..] saglabājuši dzimto valodu un nodevuši to saviem bērniem.

Nesen biju kādā Latvijas pilsētiņā. Dzirdēju tik daudz svešas valodas un tik maz latviešu valodas, ka nu jau man sāk šķīst, ka mūsu valoda ir kā avots, kā neatklāts akmens, kas ieaudzis nezālēs. Mani pārņem sajūta, ka pienācis laiks, kad latviešu valodai ir jāizcīna un jāaizstāv sava vieta zem saules. [..]

No pieaugušo sarunām tuvējā veikalā saklausu, ka pie tā, ka Latvijā un Rīgā ir tik daudz krievu valodas, vainīgi ir paši latvieši. Kompānijā, kur četri latvieši un viens krievs, visi runājot krieviski.

Es nesaprotu, kāpēc mums savā zemē jārunā svešā valodā?

Runāt savā zemē savā valodā man šķiet pilnīgi dabiski – gluži kā elpot.

Man pat šķiet, ka MĒS Ukrainu varētu atbalstīt, parādot savu stingro

attieksmi un mācot valsts valodu gan tikko iepazītajiem ukraiņu cilvēkiem, gan Latvijas iedzīvotājiem, kuri to nav paspējuši daudzu desmitu gadu laikā apgūt.

Dažkārt cilvēks tik ļoti baidās no visa. Nevarētu taču būt, ka kādam ir bail runāt latviešu valodā.

Negatīvu ziņu lasīšana, drūmu filmu skatīšanās, vispār negatīvas domas padara ikdienu pelēkāku. Varbūt nevajag tik daudz sēdēt pie televizora, bet pamācīties jaunus vārdiņus. [..]

Man šķiet, ka manā valodā sarunājas pat koki Latvijā. Tie stāsta cits citam par debesīs dejojošajiem putniem un rīta rasu uz spēcīgajām saknēm. Es ieklausos šajās skaņās, balsīs. Pašam šķiet, ka kļūstu paklausīgāks, iejūtīgāks, drošāks. [..]

Vārdi, kurus es dzirdu no apkārtējiem, ir gan laipni, gan jokaini, tie var būt arī asi kā adatas, stipri kā ozoli, citi nežēlīgi, iznīcinoši.

Latviešu valodā skaistākie vārdi ir: mamma, saule, kad kāds tev pasaka paldies par palīdzību, kad uzslavē skolā skolotāja, kad saņemamu labu vērtējumu.

Neliestim viens otram labos vārdus! Ļausim savai valodai uzplaukt kā ābelei pavasarī!

Runāsim latviski, un mēs būsim devuši iespēju mūsu valodai dzīvot!

Arvis Ormanis,
Gulbīša pamatskolas 6. klase

Sofija Macuka, Laucesas pamatskolas 6. klase

Mamma un tētis man iemācīja runāt. Daudzi vārdi bija grūti, [..] bet es iemācījos. Mamma teica, ka tas būšot dzīvei. Tagad zinu, ka ir spēka un drosmes vārdi, mīlestības vārdi un gudrības vārdi. Kad es tos izrunāju, sajūtu Latviju. Visi vārdi ir īpaši, tāpat kā cilvēki, kuri ir vajadzīgi Latvijai.

Piemēram, vārds „maize”. Jūtat tās smaržu un garšu, kad to sakāt? Tā ir valodas bagātība. Tā ir mūsu tautas valoda. Tik spēcīga kā Lāčplēsis. Cik labi, ka es runāju. Es, Tu, mēs visi esam draugi tāpēc, ka valoda mūs vieno. Mēs esam latvieši.

Es dzīvoju, runāju, lasu, rakstu, zīmēju, dziedu, lai valodai ir Saules mūžs. Dievs, sargā mani, lai es nekad neesmu viens, lai ar mani vienmēr ir mūsu zemes valoda!

Emīls Gibeiko,

*Taurupes pamatskolas Meņģeles filiāles
5. klase*

Lai gan man ir tikai 13 gadu, savā dzīvē esmu saskārusies ar daudzām dažādām valstīm un valodām. Tāpēc man vienmēr bijis grūti pateikt, no kurienes esmu nākusi. Lai gan esmu dzimusi Latvijā, esmu dzīvojusi Ungārijā, Bulgārijā, Arābu Emirātos, Vjetnamā un tagad arī ASV.

Mana mamma uzauga Latvijā, bet tētis – Amerikā. Līdz divu gadu vecumam es runāju gandrīz pilnībā latviski, jo bieži cimojāmies pie omes un opja Latvijā un pat gāju tur bērnudārzā. Vēlāk mācījos

starptautiskās skolās, sākot ar Arābu Emirātiem. Tur arābu valoda bija obligāti jā mācās skolā katru dienu. Mēs bijām Arābu Emirātos četrus gadus, bet tagad es atceros tikai dažus vārdus arābiski.

Pēc tam nāca Vjetnama. Tur bija jāizvēlas, kuru valodu mācīšos skolā – spāņu, franču vai vjetnamiešu valodu. Izvēlējos vjetnamiešu valodu, domājot, ka tas būs viegli, jo to dzirdēšu sev apkārt katru dienu. Taču es nemēģināju runāt vjetnamiski, jo tas izrādījās ļoti grūti, gandrīz vai neiespējami. Tagad varu pateikt tikai dažas frāzes vjetnamiski.

Lai gan visas šīs valodas, ko esmu mācījusies, man ir pagājušas garām, latviešu valoda ir vienīgā, kurā tomēr varu sarunāties, lai arī nedzīvoju Latvijā. Tas ir tāpēc, ka vienmēr ir bijusi iespēja regulāri sazināties ar omi un opi Latvijā, un arī tāpēc, ka tagad katru svētdienu eju uz latviešu skolu Vašingtonā. Šeit es esmu pateicīga par iespēju un motivāciju censties runāt latviski, pat tad, kad izteikties angļiski būtu nesalīdzināmi vieglāk.

Kad kāds man jautā: „No kurienes tu esi?”, man patīk atbildēt: „No Latvijas”, jo tas ir kaut kas īpašs. Zinu, jo labāk runāšu latviski, jo patiesāka būs mana atbilde, pat tad, ja Latvijā nedzīvoju. Jo labāk runāšu latviski, jo lielāka iespēja, ka varbūt tur kādreiz arī dzīvošu.

Emīlija Lūisa,

Vašingtonas Latviešu skola, 13 gadi

Ja nepastāvētu latviešu valoda, nepastāvētu arī Latvijas valsts, jo [..] tā ir latviešu identitāte, galvenais saziņas veids. Kā liecina vēsture, par latviešu valodu ir cīnījušās vairākas paaudzes. Mūsu uzdevums ir to noturēt un uzturēt, lai tā turpinātu pastāvēt arī turpmāk. Mēs varam ne tikai paši sargāt savu valodu, bet arī stāstīt to apkārtējiem, lai būtu vairāk valodas sargu.

Svarīgi ir veidot dažādus jaunvārdus, lai atbilstoši mūsdienām tiktu aizstāti

vecvārdi, taču nevajag aizmirst vecvārdus, jo tie ir mūsu valodas vēsture. Valoda ir jāattīsta, lai tā „neierūsētu”, arī valodai tomēr ir jādzīvo līdzī laimētam. Jo vairāk mēs izmantosim dažādus jaunvārdus, jo vairāk mēs to pilnveidosim mūdienu vajadzībām. Saziņā svarīgi ir lietot skaidru, pieklājīgu runu ar attieksmi, lai tā saglabātos tāda, kādu mums to mantojumā atstāja senči.

Daļai jauniešu valoda ir mainījusies uz sliktu pusi, jo tiek izmantoti slenga vārdi, svešvārdi, nereti ir dzirdams, ka jaunieši ikdienas saziņā pilnībā lieto svešvalodu. Šādā veidā mūsu patiesi skaistā un unikālā valoda tiek piesārņota. Lai varētu precīzi izteikties, mums jāpārzina sava valoda, tās patiesā būtība, jo bez skaidra, bagātīga vārdu krājuma nekas nevar sanākt.

Latvijas Valsts prezidents Egils Levits ir sacījis: „Valoda dzīvo, ja tu tajā runā”, tāpēc – jo vairāk mēs kā saziņas līdzekli izmantosim tieši latviešu valodu, jo tā ilgāk pastāvēs. Lai tā pastāvētu, galvenais, lai tā tiktu lietota bieži un pareizi, jo saglabāt savu valsts vērtību, savu identitāti ir patiesi svarīgi. Galvenais ir valodu atjaunot, izmantot, lai tā turpinātu dzīvot, lai mēs paši to varētu nodot nākamajām paaudzēm, ar kuru palīdzību latviešu valoda varētu dzīvot ilgi jo ilgi.

Rasa Rušmane,

Vecumnieku vidusskolas 9.b klase

Dāvis Švinders, Gulbiša pamatskolas 7. klase

Es piedzimu Spānijā un runāju spāniski, bet tur man nedzīvo [..] ģimene. Mana mamma ir no Latvijas, un es runāju latviski, Latvijā dzīvo mana omamma un daudz radnieku. Latviešu valodā runā mana mamma, mana omamma un runāja abas manas vecvecmammās, kuras es vēl iespēju satikt, kad biju maziņš un braucu ciemos uz Latviju vasarās. Pagājušajā vasarā, kad biju Latvijā, daudzi bērni gribēja ar mani runāt angļu valodā, kad uzzināja, ka es dzīvoju Amerikā. Kad viņi izdzird manu vārdu, domā, ka es nerunāju latviešu valodā, bet ir ļoti pārsteigti, kad sāku runāt latviski. Man reizēm būtu vieglāk sarunāties angļu valodā ar maniem latviešu draugiem, bet es runāju latviski, jo es to māku.

Es domāju, ka ir ļoti labi, ka bērni mācās daudzas valodas, bet viņi var lepoties ar to, ka runā latviešu valodā, kurā runā tik maz cilvēku pasaulē.

Ignasio Anhels-Pabērzs,
Vašingtonas Latviešu skolas
8. klase

Jauniešu vidū nereti dzirdami svešvārdi, īpaši anglicismi vai rusicismi. Šis savāda runas veids, ko biežāk lieto tieši 21. gadsimta jaunieši, ienācis reizē ar sociālajiem tīkliem un

pasaulē valdošo globalizāciju. Pati esmu sevi pieķērusi, veidojot teikumus angļiski un pēc tam tos pārtulkojot latviski. Tieši tuvo draugu un radu vidū esmu apspriedusi visdažādākās tēmas, to skaitā arī runāšanas stilu, kādā mūsdienų jaunatne, mani vienaudži bieži runā. Esmu dzirdējusi, ka vecāki nesaprot, ko runā jaunieši, arī skolotāja ir jautājusi atsevišķu vārdu nozīmi, jo nevar uztvert kontekstu. Tas par mums, jaunajiem valodas lietotājiem, neko labu neliecina.

Protams, ka daudzi no mums kādreiz ir runājuši vairākās valodās vienlaikus, taču no tā vajadzētu izvairīties.

Mēs, latviešu valodā runājošie, esam maza daļiņa no visiem pasaules iedzīvotājiem, tāpēc mums vajadzētu sākt mūsu valodu godāt un tajā runāt pareizi, lai saglabātu savu unikalitāti ne tikai šodienas jauniešiem, bet arī mūsu pēctečiem. Ir jāiemācās saprast, kādēļ ir jāmaina mūsu uzskati, kāpēc mums ir jāapzinās latviešu valodas vērtība.

Latviešu tradīcijas, dainas, mīklas, ticējumi, sakāmvārdi un parunas ir mūsu vērtības, kas ar valodu tiek nodotas no paaudzes paaudzē, jo tās sākotnēji mutiski, vēlāk rakstiski ar tādu dižgaru palīdzību kā Krišjānis Barons, Ansis Lerhis-Puškaitis, Pēteris Šmits nodotas turpmākajām paaudzēm, lai tās turpinātu dzīvot kā daļa no mums.

Mana valoda ir latviešu valoda. Bez savas valodas es neatšķirtos un mēs itin visi būtu vienādi. Tā ir daļiņa no manis, un es to varu saukt par savējo, un mēs visi kopā to varam uzturēt dzīvu, lai tā saglabātos arī nākamajām paaudzēm. Latviešu valoda turpinās pastāvēt, ja tā tiks kopta, lolota un nodota turpmākajām paaudzēm, jo valoda izmirst tikai tad, ja nav neviena, kas tajā runā. Mums visiem tā ir jālieto, lai tā saglabātu savu vērtību, domu un nozīmīgumu.

Marta Roga,

Vecumnieku vidusskolas 8.a klase

Es esmu lepna, ka savā zemē varu runāt savā – latviešu – valodā, [..] skandēt tautasdziesmas, lasīt grāmatas, dziedāt dziesmas, runāt dzeju latviešu valodā. Diemžēl pasaulē aizvien ir zemes, kur to nevar darīt brīvi. [..]

Mūsdienās, it īpaši starp saviem vienaudžiem, jauniešiem, es dzirdu vārdus, kas ir aizgūti no citām valodām. Bieži tie nav tikai atsevišķi vārdi. Mani vienaudži, kuri ir latvieši un dzīvo Latvijā, labprātāk savā starpā sarunājas, piemēram, angļiski. It kā nav slikti, ka proti arī citas valodas. Sarunājoties tu vingrinies, nostiprini savas zināšanas. Tas savukārt palīdz saprast filmas, dziesmas, kurās lieto angļu valodu, vieglāk sazināties, ja ceļo ārpus Latvijas. Taču tu pat nejutī, kā šie svešvārdi iedzīvojas tavā vārdu krājumā un tiek lietoti neapzināti

ikdienā – arī sarunājoties ar vecākiem, skolotājiem, draugiem. It kā nemanot svešās valodas vārdi aizstāj dzimtās valodas vārdus. Piemēram, vārda „labi” vietā bieži sakām „OK”. No citām valodām esam pārņēmuši „dava!”, „karoče”, „ķipa”.

Man reizēm mamma saka: „Tagad to pašu pasaki latviski!” Tad gan man ir jāiespringst, jāpadomā, un tikai tad saprotu, ka tas nemaz nav tik vienkārši, ka mēs, jaunieši, esam zaudējuši daļu no savas latviskās identitātes.

Jā, valoda dzīvos, ja es, tu, mēs tajā runāsim ik dienas, ja piedomāsim pie savas valodas, pie vārdiem, kurus sakām viens otram. Ja godāsim savas latviešu tradīcijas, svinēsim savus svētkus. Glabāsim latviešu valodu kā vērtību, ko nodot nākamajām paaudzēm.

Maija Laursons,

*Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskolas
6.b klase*

Es latviski runāju visu savu dzīvi un arī mācos to sešus gadus. Mācos [..] skolā latviešu tautasdziesmas, pasakas, teikas un visu ko citu. Latviešu valodā māku skaidri runāt un rakstīt. Vajag lepoties ar to, pat ja neesi latvietis un esi iebraucējs, vēl vairāk – ja esi daļa no latviešu tautas. Latvijā ir dzimuši daudzi rakstnieki, kas ir darinājuši mūsu valodu bagātāku un skaistāku. Cik daudz no tā visa mēs paņemam sev?

Liels prieks man ir par visām skaistām tautasdziesmām, kas ir pierakstītas. Es gribu lepoties ar to un tāpat kā kādreiz lepmi teikt:

„Jo tie ļaudis daudz runāja,
Jo es nieka nebēdāju:
Es pa ļaužu valodām
Kā pa ledu lidinos.”

Katrai valodai ir nozīme, un latviešu valoda ir tikpat nozīmīga kā citas, jo tā ir manējā, tāvējā... mūsu.

Betija Miščenko,

Ventspils 6. vidusskolas 6.c klase

[..] **K** atru pavasari un vasaru bieži vien mēdzu apgulties kalnā un klausīties putnu vīterošanu, kas mijas ar pļavas ziedu klusajiem čukstiem: „Paskaties, cik mēs esam skaistas! Vai jūti burvīgo aromātu? Tā ir mūsu prieka dziesma dzīvei un dzīvībai!” Ievelku dziļi krūtīs apkārt plūstošās smaržas un jūtos tik laimīga un apgarota. Saudzīgi kā pateicībā noglaužu vārās puķu ziedlapiņas. „Nebaidieties!” saku. „Es nekad jūs neplūkšu tāpat vien. Lai jūsu skaistuma pietiek visiem!”

Rudenī uzvelku gumijas zābakus kājās, pār galvu pārvelku kapuci un drošībai paņemu līdzī arī lietussargu. Kalns mani sagaida ar apkārtējo koku spilgto krāšņumu un lietaino dienu dzestrumu. Debesīs redzami dzērviņu kāši, kas žēlabaini novelk savu atvadu dziesmu.

Tik tikko spīdēja saule, bet nu jau pa lietussargu pakšļ ūdens lāses, atgādinot, kāds dabas un dzīves posms ir beidzies un tūlīt sāksies nākamais.

Nezin kāpēc šis gadalaiks aizved mani uz pilsētas centru, kur parkos uz zemes vēl vesels lērums koka lapu, ko sētnieki nav paspējuši novākt. Īsta bauda vilkt kājas pa sausajām, čaukstošajām lapām un domāt par to, kas esi, kas biji, kas būsi. [..]

Ar valodu es varu pateikt lielu paldies saviem vecākiem un tuviniekiem par audzināšanu un atbalstu, par neizsakāmi lielo mīlestību bez nosacījumiem. Cieņas pilni vārdi izskan arī manai dzimtenei Latvijai, tās dabai un cilvēkiem, kas izcīnījuši šīs zemes brīvību un neatkarību. Paldies radošām un talantīgām personībām, kas ar kultūru, sportu un citiem nozīmīgiem darbiem un sasniegumiem ir nesuši Latvijas vārdu pasaulē. Mēs esam tik stipri, cik liels ir mūsu gara spēks, ko īpaši spēcīgu dara tautas spilgtākā identitātes zīme – valoda.

Izabella Lieguma,

*Daugavpils Tehnoloģiju vidusskolas liceja
8. klase*

[..] **V** aloda rada krāsu tam zemes placītim, kurā es šobrīd dzīvoju. Manā gadījumā tā ir Latvija, mana dzimtā zeme. Valoda ir līdzeklis, ko izmantoju sarunājoties, domājot,

Edvards Kundrats, Āgenskalna sākumskolas 2. klase

meklējot informāciju, rakstot. Ne katrai valodai ir sava vieta, sava valsts. Valodā tu sarunājies vieglāk nekā zīmju valodā, tāpēc cilvēks pirms vairākiem tūkstošiem gadu izdomāja, ka mums ir jārunā, jākomunicē citam ar citu.

Valoda ir jā saglabā, lai cilvēki, kuri mūsu zemē ir apmetušies, arī to iemācītos, lai tie neienes savu valodu, savas tradīcijas un nepārņem ar tām mūsu unikālo valodu un gadsimtiem krātās tradīcijas. Tas jau ir daļēji noticis, jo mūsdienu jaunieši

arvien biežāk izvēlas sazināties angļiski. Es atzīstu, ka arī man pašai sarunvalodā iesprūk kāds angļu vai krievu vārds. Protams, tas ļoti sāpina mani pašu, jo man patīk sava valoda.

Valoda ir jāglabā, jā sargā, lai mums būtu kaut kas citādāks, lai būtu kaut kas atšķirīgs. Valoda un zināšanas par to ir jānodod no paaudzes paaudzē, jo tad, kad mūsu vairs nebūs, tieši nākamās paaudzes būs tās, kuras lietos latviešu valodu, nodrošinot tās nemirstību. Valoda šobrīd

ir dzīva, jo to mums nodeva glabāšanā un lietošanā iepriekšējās paaudzes, manā gadījumā mani vecāki un skolotāji. Latviešu valoda dzīvo arī dziesmās, folklorā, bagātajās tradīcijās, plašajā daiļliteratūras klāstā. [..]

Kate Otomere,

Vecumnieku vidusskolas 8.a klase

Es esmu augusi vidē, kur apkārt skan dažādas valodas. Dārziņā [..] bija dzirdama gan latviešu, gan krievu valoda. Mājās blakus šīm valodām vecāki runāja arī poliski, tāpēc šobrīd varu saprasties trīs valodās. Skolā apgūstu arī angļu valodu, kas man vēl pagaidām rada grūtības, lai brīvi un nepiespiesti izteiktu savas domas, bet es cenšos. Mājās skatos filmas angļiski, mēģinu lasīt arī dažādus tekstus, tāpēc domāju, ka 9. klasē šī valoda man atvērsies. Pakāpeniskā gaita pretī jaunas valodas apguvei ir kā zināma veida ceļojums jaunā un neiepazītā pasaulē līdzīgi kā Alisei Brīnumzemē. Atceros, ka mana vecvecmāmiņa Janīna, kurai atrados blakus katru dienu līdz pieciem gadiem, stāstīja, ka valodu zināšana daudzkārt palīdzēja izdzīvot vīstragiskākajos apstākļos. Viņai Otrā pasaules kara sākumā bija 22 gadi, vecvecmāmiņa spēja sarunāties latviski, krieviski un vāciski, kas palīdzēja ģimenei izdzīvot gan vācu, gan krievu okupācijas laikā.

Mūsdienās, kad esam kopā ar Eiropas tautām, mani uztrauc dažu jauniešu paviršā attieksme pret latviešu valodu. Uzskatu, ja tu dzīvo Latvijā, tev pret latviešu valodu jāizturas īpaši saudzīgi, apzinoties, ka Latvija ir vienīgā vieta, kur šai valodai jāskan visprecīzāk, kur tai jāierāda goda vieta. Lielākoties tā arī notiek, jo šeit dzīvojošie cilvēki ir izpratuši latviešu valodas nozīmi ikdienā un svētku reizēs. Gandarījumu sagādā ukraiņu attieksme, kuri dažu mēnešu laikā ir iemācījušies lietot mūsu valodas minimumu, labprāt nekautrējoties lieto pieklājības frāzes un īsus teikumus, apliecinādami pieklājību un pateicību. Neizpratni izraisa valodas piesārņošana ar vārdiem, kam krieviski ir negatīva nozīme. Liekas, ka vienai daļai tā ir norma runāt sagrozīti un nepareizi. Tas izraisa smieklus un piesaista uzmanību. Man liekas, ka tā ir necieņa pret sevi un apkārtējiem. Protams, cieš valoda, jo tā ir sava veida dzīvs organisms.

Man latviešu valoda ir kaut kas īpašs. Tā dziedoši burbuļo kā strautiņš, skan kā lakstīgalas dziesma ievu krūmā pavasarī un ieskanas kā vēju dziesma. Tā ir unikāla kaut vai garumzīmju dēļ. Valodnieki apgalvo, ka latviešu valoda ir viena no senākajām baltu valodām. Ne tāpat vien ik pēc četriem gadiem pulcējas tūkstošiem dziedātāju pat no daudzām pasaules valstīm Mežaparka Lielajā estrādē, lai Visumam raidītu paziņojumu, ka mūsu

valoda ir kaut kas neatkārtojams, ka tā rada īpašas vibrācijas. Lai sniegtu savu devumu, ar lielu atbildības sajūtu šogad gatavojos novada latviešu valodas un literatūras olimpiādei, bet diemžēl saslimu un nepiedalījos. Neraugoties uz neveiksmi, es vienalga esmu ieguvēja, jo iemācījos bagātīgāk lietot latviešu valodu un labāk rakstīt domrakstus.

Julija Barišņikova,

Ilūkstes Raiņa vidusskolas 7.c klase

Par nožēlu ne visas valodas spēj izdzīvot mūsu strauji mainīgajā, [..] dinamiskajā pasaulē. Mūsu dzīvēs iebražas lielo nāciju valodas. Pieaugot mēs aizmirstam tautas pasakas, kuras mums bērniībā stāstīja vecmāmiņa, aizmirstam, kā viņa nosauca dažas lietas, kas atrodas ap mums, kā nosauca kokus un ziedus. Liekas, ka viņa dzīvoja pavisam citā pasaulē.

Manu senču valoda ir baltkrievu. Šī valoda ietilpst valodu grupā, kurām draud izzušana. Paradoksāli, baltkrievu valoda gandrīz nemaz netiek lietota valstī, kura ir vienīgā vieta pasaulē, kurā tai būtu jādzīvo un jāattīstās!

Tīrā, dažādu dialektu pilnā valodā runā cilvēki, kas vecāki par 80 gadiem, vai tie, kas dzīvo no pilsētām attālās vietās. Šī valoda jau sen tiek izmantota tikai reprezentatīvām funkcijām: mēs ar interesi skatāmies un klausāmies folkloras

grupu priekšnesumus, priecājamies par košajiem tautas tērpiem. Visu to mēs pieņemam kā kaut ko eksotisku, tālu no ikdienas un tomēr tuvu, radniecīgu.

Apbrīnojami, kā sasaucas mūsu konkursa tēma ar baltkrievu tautas dzejnieka Rigora Borodulina teikto. Viņš teica: „Nav valodas – nav dzimtenes.” Par nožēlu šodien dzirdēt baltkrievu valodu praktiski nav iespējams, pat atrodoties Baltkrievijā.

Mums ir paveicies dzīvot valstī, kur par valodas saglabāšanu ne tikai runā, bet par to arī rūpējas. Par laimi, latviešu valoda dzīvo un attīstās. Tā ir nelielas tautas valoda, bet kopīgiem spēkiem šī valoda nenomirs. Un galvenais – mācoties un runājot latviešu valodā, mums ir iespēja atbalstīt un neļaut izzust mūsu senču valodai – baltkrievu valodai. Mēs mācāmies slavējam baltkrievu rakstnieka Jankas Kupalas vārdā nosauktā skolā. Mēs varam mācīties šo skaisto valodu, lai arī dzīvojam citā valstī. Un ir patīkami apzināties, ka, pateicoties mums, šī valoda tomēr neizzudīs un to zinās arī mūsu bērni.

Tāpat kā cilvēki, valoda dzimst, dzīvo un attīstās. Tāpat kā cilvēki, valoda mirst. Bet valoda dzīvo, kamēr tajā runā, kamēr to atceras.

Alisa Apjonkina, Vasiļjeva Angelina,

Jankas Kupalas Rīgas Baltkrievu pamatskolas 8. klase

Dzīva valoda ir kā vējš. Valoda ir strauja, reizēm brāžas kā viesulis, bet brīžiem kļūst lēna kā maiga vēsma vasaras vakarā. Un tad iestājas bezvējš... Pasaule kļūst nekustīga un nedzīva, un karstumā augi nokalst.

Tāpat notiek ar valodām. Tās gan dzīvo, gan mirst. Nedzīva valoda ir kā nedzīvi ziedi, jo, ja neviens nerūpēsies, lai uzturētu šo valodu, tā novītīs un nokaltīs! Mana dzimtā – latviešu – valoda ir dzīva, bet es nezinu, cik ilgi tā būs.

Arvien vairāk latviešu sāk runāt citās valodās un izmanto svešvārdus. Tāpēc mūsu valoda lēnām sāk vīst. Es šaubos, vai mēs varam apturēt šo procesu, tomēr zinu, ka pati runāju un runāšu savā dzimtajā valodā arī tad, ja dzīvošu citā valstī. Mana valoda ir kā saknes, kuras saista gan ar ģimeni, gan manu pilsētu un valsti, un draugiem.

Ja mēs pret valodu izturētos kā pret ziediem, kurus ar mīlestību kopjam, tad visa pasaule būtu krāsaina pļava. Latviešu valoda ir skaists, krāsains zieds, un par to ir jārūpējas, lai tikpat krāšņi kā tagad tā turpinātu ziedēt vēl ilgi, ilgi...

Elizabete Anna Grīvalde,
Ventspils 6. vidusskolas 6.b klase

Vēl pirms Latvijas valsts dibināšanas latviešu valoda ir [..] bijusi dzīva, jo tā tika lietota. 19. gadsimta otrajā pusē jaunlatviešu

kustības dalībnieki, kā Atis Kronvalds, Juris Alunāns, Krišjānis Valdemārs, Auseklis u. c., mudināja runāt latviešu valodā. Šajā laikā tapa arī daudz jaunu vārdu, piemēram, dzeja. Šajā periodā latvieši sāka sevi identificēt kā latviešus, kad Krišjānis Valdemārs pie savas istabiņas durvīm pielika uzrakstu „Latvis”. Pēc Latvijas okupācijas (1944) latviešu valodu centās apspiest un iznīdēt, tomēr tas neizdevās, lai arī nopietnas sekas uz valodu tas, protams, atstāja.

Kāpēc latviešu valoda ir turpinājusi dzīvot un plaukt? Mūsu valodu ir saglabājuši mūsu pašu cilvēki, jo, ja valodā runā, tai ir lemts dzīvot. Pat Padomju Savienības sastāvā, kad latviešu valoda tika nīcināta, neviens nesteidzās nelietot mūsējo, tieši otrādi – cilvēki saprata, ka ir laiks cīnīties un pretoties, cilvēki, šķiet, bija lielāki valodas un Latvijas patrioti, kā tas vērojams šodien. Tie bija pavisam parasti cilvēki, kuriem mums jābūt mūžam pateicīgiem par viņu uzdrīkstēšanos, drosmi.

Lai gan latviešu valoda izdzīvoja drosmīgo un patriotisko cilvēku dēļ, vēsturē ir zināmi arī piemēri par valodām, kuras diemžēl iznīka. Piemēram, prūšu valoda, kura nepastāv jau kopš 19. gadsimta, to vienkārši aizmirsa, cilvēki pārstāja tajā runāt, un tā iznīka, tāpēc jo īpaši nedrīkstam zaudēt mūsu valodu.

1991. gadā, kad Latvija atguva savu neatkarību, pametot Padomju Savienību,

Latvijai pavērās vārti uz jaunām iespējām, kā arī citām valodām. Valstij strauji attīstoties, sāka plaši izmantot angļu valodu, kas iniciēja angļiskā slenga veidošanos. Slengs, kā arī citas nelatviskas iemaņas plaši izmanto jaunieši savā ikdienas valodā. To ir ļoti viegli salīdzināt, piemēram, skatoties filmas un lasot vecākus literāros darbus, vārdu izvēle ir pavisam citādāka.

Ir svarīgi attīstīt un saglabāt tieši tīru latviešu valodu, apzināties mūsu mazās tautas varenību un valodas vērtību kā unikālu. Būtu svarīgi, ka arī ieobraucēji apgūst latviešu valodu, tā paplašinot valodas lietotāju skaitu. Jauniešiem īpaši būtu jāapzinās mūsu bagātības – latviešu valodas – vērtība, jo tieši viņi nodos zināšanas jaunajām paaudzēm, tie būs valodas lietotāji nākotnē, līdz ar kuriem dzīvos mūsu valoda.

Georgs Belojevs,

Vecumnieku vidusskolas 8.a klase

Mana dzimtā ir latviešu valoda, un es priecājos, ka runāju tieši [..] šajā valodā. Tā ir skanīga, reizēm plūst rāma kā upe, reizēm tā klusi burbuļo kā pavasara strautiņš, bet tā mēdz arī gāzties kā nevaldāms ūdenskritums. Mana tautas valoda ir bagāta ar senvārdiem, kuri sastopami tautasdziesmās un pasakās. Tos var atrast arī grāmatās, kuras stāsta par seniem

laikiem. Laika gaitā tā arī ir pilnveidojusies ar daudziem jaunvārdiem. Es priecājos, ka latviešu valoda ir dzīva, jo tā mainās un tajā runā aptuveni divi miljoni iedzīvotāju, kuri dzīvo Latvijā. Patīkami ir arī tas, ka daudz ārzemnieku, atbraucot dzīvot uz Latviju, iemācās un runā latviski, kas palielina latviešu valodā runājošo skaitu, lai mūsējā turpinātu dzīvot. Tāpat esmu lepna, ka daudzi latvieši, kas pārcēlušies uz dzīvi ārzemēs, turpina ģimenē runāt latviski un arī saviem bērniem māca latviešu valodu.

Taču mūsu vidū dzīvo arī Vārdgrauzis, kurš nodara lielu kaitējumu latviešu valodai. Daudzi jaunieši ikdienā savā starpā arvien vairāk sāk runāt angļiski, tā aizmirstot par savu dzimto valodu. Slikti ir tas, ka, runājot latviski, tiek iejaukti vārdi no citām valodām, lietoti vārdu saīsinājumi, kas kropļo mūsu valodu.

Mums jābūt lepnēm par savu valodu. Varbūt tā arī ir, bet latviešu valoda ir bagāta un skaista valoda, tāpēc, mīļie draugi, runāsim latviski un mācīsim arī nākamajām paaudzēm mūsu valodu, lai tā turpinātu dzīvot mūžīgi!

Nellijs Siksnis,

Priekules vidusskolas 5. klase

Vārdi manā mutē skan tikai divās vārdšķirās – baltos melos un [..] tiešā mīlestībā. Šos neskaitāmos burtu salikumus var izlocīt paša labā, jo reizēm nav vērts izpaust patiesību, ja to

var padarīt par raibu mīklu. Mūsdienu tauta taču asprātīga, patīk tai minēt mīklas. Acis gan nekad nemelo – pat ne aktieru vai politiķu acis. Tikai uzkāpjot uz Temīdas svariem, katrs saņems pēc nopelniem. [..]

Senču balsis man ausīs kliez, lai piedalos vēlēšanās un veidoju Latvijas bērnu nākotni kā skulptūru; lai situ augstās preču cenas kā cirkus lauvas un cīnos pret līdzcilvēku neiecietību. Man ir klusa balss, bet tā ir jāizmanto, jo ir viena iespēja – viena patiesa dzīve ar mērķi mainīt pasaules kārtību kā šaha figūras uz tā laukuma. Taču tas nav atkarīgs no viena maza bandinieka, tāpēc man nākamajām paaudzēm ir viens vienīgs jautājums – mēs esam vienoti daudzveidībā vai sadalīti vienādībā?

Vēlos skaļāku balsi, vēl vienu dzīvi un patiesas acis, lai dzīvotu no jauna, lai nebūtu akla, mēma vai kurla...

Valoda mūs pārstāv jebkurā situācijā. Tās rokās ir dzīvesziņa, kultūra, tiesības un cilvēces attīstība. Tu dzīvo, ja tici dzimtajā valodas un tautas nākotnei.

Terēze Trenko,

Briseles II Eiropas skola, 15 gadi

Dzīvojot Latvijā, es bieži sastopos ar interesantu problēmu pusaudžu vidū – viņiem ir nevēlēšanās runāt latviešu valodā.

Man šķiet, ka cilvēkiem vajadzētu mēģināt apgūt valodu, kuras valstī viņi

dzīvo, jo tas arī nodrošina valodai dzīvi. Daudziem mūsdienu cilvēkiem, īpaši pusaudžiem, viņuprāt, ir lietderīgāk mācīties angļu vai vācu valodu. Viņi uzskata, ka šīs valodas viņiem vairāk un biežāk noderēs nekā latviešu valoda. Es domāju, ka tas nav gluži pareizi, jo visas valodas ir noderīgas un ar lielākām zināšanām cilvēks var sasniegt labākus rezultātus. Neraugoties uz to, ka man mazliet grūti rakstīt un runāt latviešu valodā, man tā patīk. Es saprotu, ka tikai caur grūtībām var sasniegt rezultātu. Valoda dzīvos, ja cilvēki tajā runās! Nevar citādi pagarināt valodas mūžu. Diemžēl pārējie mūsdienu pusaudži to nesaprot, jo viņiem negribas pārpūlēties un mācīties jaunu valodu.

Iespējams, ka viņiem tāda attieksme pret latviešu valodu nāk no viņu vecākiem, draugiem vai skolotājiem. Daudziem cilvēkiem nav sava viedokļa, tāpēc viņi skatās uz citiem un grib būt līdzīgi tiem cilvēkiem. Bieži ir ģimenes, kas ir kategoriski pret to, ka viņu bērns vai bērni mācīsies latviešu valodā. Tomēr bez valsts valodas būs grūti turpināt mācības gan skolā, gan universitātē un meklēt darbu. Iespējams, vecākus arī var saprast, ka viņu bērniem jāmacās citā, svešā valodā, nevis tajā, kurā viņi runā mājās ar saviem vecākiem – dzimtajā valodā.

Cilvēkiem var būt dažādas grūtības vai dažādi iemesli, kāpēc viņi nevar un negrib iemācīties valodu, bet es uzskatu,

ka bieži vien iemesli rodas cilvēku galvās un balstās uz kādiem stereotipiem. Ja viņiem izdosies mainīt savas domas, cilvēkiem būs vieglāk dzīvot un viņi varēs pārvarēt sevi un iemācīties valodu, kas dzīvē noteikti noderēs. Visas valodas ir vajadzīgas, un valodu var saglabāt tikai, ja tajā runā. Ja aizvien mazāk cilvēku zinās un runās kādā valodā, tad tā, iespējams, var arī tikt aizmirsta.

Arīna Rodionova,

*Daugavpils Tehnoloģiju vidusskolas liceja
8. klase*

Lai arī kur es dotos, dzimto latviešu valodu sapratīs tikai manas [..] dzimtenes šūpulī – Latvijā. Es ļoti lepojos ar savu valodu, lai gan jāatzīst, ka dažkārt mācoties aizkaitināta domāju, kāpēc tai ir jābūt tik sarežģītai! Kāpēc mums vajag visus likumus par teikumiem un to uzbūvi, palīgvārdiem, vārdu izteiksmēm un formām, teikuma locekļiem un galotnēm? Bet tieši tas padara mūsu valodu tik īpašu. Zināt un saprast latviešu valodu ir gods.

Diemžēl jāsaka, ne visiem ar gramatiku iet viegli. Itin bieži sarunvalodā dzirdami vārdi, kas lietoti nepareizā formā, piemēram, „sunis” vai „tūkstots”. Tie nav vienīgie vārdi, kas bieži tiek izmantoti nepareizi. Protams, mēs visi esam tikai cilvēki, kas mācās. Neviens nav perfekts un nevar zināt visu! Arī es nezinu

visu, bet mācos no pieļautajām kļūdām. Vārdu nepareiza lietošana ikdienā var kļūt par sliktu ieradumu un pāriet arī nākamo paaudžu sarunvalodā. Vārdu formu nepareiza lietošana nav lielākais valodas piesārņojums, bet vārdu aizgūšana un aizstāšana ar citu valodu vārdiem gan. Arī es pati ļoti daudz mani interesējošu saturu klausos un skatos angļu valodā, tāpēc dažreiz pat neatceros, kā konkrētais vārds ir latviski, bet es cenšos šo sliktu ieradumu – vārdu „pagrābšanu” no citām valodām – mazināt.

Mani ļoti priecē stāsti par Latvijas iedzīvotājiem, kas nedzīvo savā valstī, bet savu latvisko garu, valodu un tradīcijas ņem līdzi sev pasaulē, jo daudzi cilvēki dodas prom no Latvijas, lai meklētu labāk atalgotu darbu. Neļaujot savai valsts valodai tikt aizmirstai, godājot to un savu dzimteni, arī būdami prom, šie cilvēki pasaulei parāda, cik īpaša un nozīmīga viņiem ir mūsu valoda. Bērni, kas uzaug ar vecākiem, kuri katrs ir citas tautības, iegūst divu valodu un kultūras zināšanas. Mācīt savām atvasēm savas valsts valodu un iepazīstināt ar tās kultūru ir katra īstena patriota pienākums! Vairāku valodu zināšana ir neizmērojama bagātība. Vecāki mani ir mācījuši jau no pašas bērnības cienīt savu valsti, tās kultūru un valodu. Būsim saliedēti un ļausim latviešu valodai mūs vienot kā nesaraujamai ķēdei. [..]

Leila Dominika Upmale,
Limbažu vidusskolas 8. klase

Dažreiz gan aizdomājos, kāpēc tieši latviešu valoda ir mana? [..] Viss jau sākas ģimenē. Te es iemācījos izrunāt pirmos vārdiņus, izlasīt pirmās zilbes un vēlāk jau arī teikumus. Vēl man ļoti patika klausīties, kā māmiņa lasa pasakas. Vārdi plūda rāmi un mierīgi, virknējās cits aiz cita, uzburot manā iztēlē visdažādākās ainas par princesēm un prinčiem, Laimes māti, milžiem un pūķiem.

Tagad visinteresantākās sarunas ir ar omīti. Viņas dzimtā puse ir Talsu apkaime. Interesanti klausīties, kā viņa stāsta par seniem notikumiem un laikiem. Īpašo noskaņu rada viņas dzirkstošā un skanīgā valoda, kad stāstījumā ieplūst Talsu izloksne, omīte gan saka – „izluoksens“: „Šodien nevens vairs nebrīnes, ka vise Latvijē katre pagaste i sōv smuk tōts tērp gan sievišķem, gan vīrem.” Tā taču ir vesela valodas bagātība, ar kuru lepojos un kura man būs jāsauglabā, lai nodotu nākamajām paaudzēm! Ne tikai tautas tērpi ir latviešu tautas apliecinājums, bet arī valoda.

Mana omīte ir arī liela tautasdziesmu zinātāja. Arī man tās patīk lasīt. Tajās ir ne tikai pateikta kāda dzīves gudrība, bet tās parāda latviešu valodas skaistumu un bagātību, melodiskumu. Bagātāka kļūst arī mana valoda. Es esmu lepna, jo man pieder paaudžu paaudzēs mantotā latviešu valoda, kura kā krāsaina varavīksne liecas pāri visai Latvijai. Mans

uzdevums to iekrāsot vēl spilgtākās krāsās sargājot, kopjot un bagātinot, lai tā nekad nepazustu!

Elīna Pole,
Priekules vidusskolas 5. klase

Valoda ir kā dzīvs organisms, kas grib dzīvot. Pastaigājoties [..] var dzirdēt valodiņu katrā stūrī. Viņa priecīgi lido un skan. Viņa ir priecīga, kad cilvēks to pareizi runā un ievēro viņas likumus. Tā negrib zust kā citas valodas. Valoda dažreiz skumst, jo pazūd viņas draugi jeb citas valodas. Tās pazūd tāpēc, ka par tām aizmirst vai sāk pārāk daudz piesārņot. Kad tēvu valodu kāds piesārņo, valoda sāk skumt un zust kā sniegs vasarā. Valodu lieto visi, bet tīru un skaistu valodiņu lieto tikai daži no mums. Latviešu valoda ir ļoti krāšņa. Tai pieder daudz labu īpašību. Tā dzīvo savu dzīvi, zinot, ka var pazust tik ātri kā lapas no kokiem rudenī. Kāpēc? Tāpēc, ka daudzi aizbrauc dzīvot citās valstīs; tāpēc, ka bērni un pieaugušie savā starpā izvēlas sazināties svešvalodās. Taču nedrīkst aizmirst mūsu valodu, jo tāda ir tikai viena šajā pasaulē. Tieši valoda atšķir mūs, latviešus, no citām tautām. Ja vēlies nezaudēt savu valodu, tad runā, nepiesārņojot to! Nav valodas, nav tautas, nav arī valsts.

Ļika Čuvizova,
Ventspils 6. vidusskolas 6.b klase

Sārti pinkstīni, Sūdriba hadzīni,
Pūķi visi galīni, Baltiem ziediem.

Agnija Stavro, Vecumnieku vidusskolas 7. klase

Latviešu valoda ir ļoti sena. No 12. līdz 19. gadsimtam tā [..] pastāvēja tikai kā zemnieku valoda, jo visās valsts iestādēs – rātē, tiesās u. c. – lietoja iekarotāju valodu. Tomēr bija arī cittautieši, galvenokārt vācu mācītāji, kuri palīdzēja latviešu valodai izdzīvot. 16. gadsimtā tie izveidoja latviešu valodas rakstniecību. Tas liecināja, ka valoda neizzudīs. 17. gadsimtā vācu mācītājs Ernsts Gliks izdeva pirmo Bībeli latviešu valodā. Tagad latviešiem bija iespēja lasīt Bībeli un no baznīcas dziesmu grāmatām dziedāt dziesmas latviešu valodā. Georgs Mancelis izveidoja latviešu-vācu vārdnīcu. 17. gadsimtā, zviedru valdīšanas laikā, izveidoja mācību iestādes latviešu valodā. 19. gadsimtā par latviešu valodas attīstību, tās lietošanu skolās, sadzīvē iestājās jaunlatvieši, modinot un mudinot latviešus nekautrēties mācīties un mācīt bērniem savu senču valodu. Runāt tajā, spēlēt ludziņas, dziedāt dziesmas, rakstīt. Tomēr 19. gadsimta beigās latviešu valodai draudēja jaunas briesmas – pārkrievošana. Pēc Otrā pasaules kara, kad Latviju iekļāva Padomju Savienības sastāvā, pakāpeniski tika veikti pasākumi, lai latviešu valoda izzustu.

Nav jau tā, ka pie valodas izzušanas vainojami tikai cittautieši. Lielu ļaunumu nodarām mēs paši. Tiklīdz kāds Latvijā dzīvojošais krievvalodīgais mums kaut ko jautā, mēs iztapīgi atbildam krieviski. Un nemaz nepiedomājam, ka šis cilvēks

dzīvo mūsu tēvzemē, kurā valsts valoda ir latviešu. Tāpat mēs visu šo laiku piesārņojām savējo ar krievu valodas vārdiem. Tagad papildinām ar angļu. Padomju laikā cilvēki, kuri pārvietojās ārpus Latgales, kautrēdamies no latgaļu dialekta, runāja krieviski. Šo valodu viņi mācīja arī saviem bērniem. Otrā pasaules kara laikā, baidīdamies no represijām, daudzi latvieši devās bēgļu gaitās uz ārzemēm. Ja viņi paši un viņu bērni vēl prata latviešu valodu, tad mazbērniem lielākoties šī valoda ir kā liels brīnums. Arī pēc Atmodas daudzi ir devušies peļņā uz Angliju, Īriju, Skotiju u. c. valstīm. Apprecoties ar cittautiešiem, parasti ģimenē runā tās valsts valodā, kurā dzīvo. Atbraucot ciemos uz Latviju, dažu ģimeņu mazbērni nesaprot, kāpēc vecvecāki viņus, savus mazbērnus, nesaprot, dīvaini runā un nekā nereaģē uz viņu teikto.

Mēs esam stipra tauta. Mūsu spēks ir valodā, dziesmās. Vien apmēram 1,7 miljoniem cilvēku latviešu valoda ir dzimtā. Tāpēc tā ir īpaši saudzējama. Cauri gadsimtiem latvieši savu valodu sargāja un loloja. Tajā viņi stāstīja par savu likteni, paražām, dabu un daudz ko citu tautas dziesmās. Vectētiņš stāstīja, ka padomju varas gados daudzus norādījumus no ministrijām sūtīja krievu valodā. Protestējot pret to, mežrūpniecības darbinieki tos lika vienā mapītē, virsū uzrakstot „Krievu lieta”. Viņi tos nelasīja. 1985. gadā, protestējot pret valodas

iznīcināšanu, grupa „Līvi” uzrakstīja mūziku dziesmai „Dzimtā valoda”, ar kuru nākamajā gadā uzstājās „Mikrofona” aptaujā. Amerikā, Austrālijā, tagad arī citās valstīs tie latvieši ir izveidojuši saviem bērniem, mazbērniem svētdienas skolas. Tajās viņi runā, domā, dzied latviešu valodā. Dejo latviešu tautas dejas, iet rotaļās. Pirms pandēmijas latviešu izcelsmes bērni no Francijas, Spānijas un daudzām citām valstīm piedalījās mūsu folkloras nometnē Lādezerā. Viņi jutās laimīgi, ka var uzturēties Latvijā, runāt latviešu valodā. Tagad latviešu valoda ir apstiprināta Eiropas Savienībā kā viena no 23 oficiālajām valodām. Tā ir Latvijas sabiedrības kopīgā valoda, kurā jārunā arī cittautiešiem, kuri šeit dzīvo, un kurā jāmacās arī viņu bērniem.

Mana valoda ir mana bagātība. Tā ielikta šūpulī, kad mana māmiņa un vecmāmiņa dziedāja dziesmas, mani auklējot. Ar pasakām un stāstiem latviešu valodā viņas midzināja mani vakaros, ar tautasdziesmām lika saprast, ka mana valoda ir tikpat skaista kā Latvijas daba un tik stipra kā latviešu tauta. Lai stiprinātu savas tautas valodu un parādītu tās jaukumu, es jau deviņo gadu darbojos skolas folkloras kopā „Kamolītis” un uz dažādiem mūzikas instrumentiem spēlēju latviešu tautas dziesmas. Dejojot latviešu tautiskās dejas deju kolektīvā „Jampadracis”, es savu valodu parādu kustībās. Es mīlu un cienu savu valodu

un vienmēr iestāšos par to, lai tā nekad neizzustu. Lai tā vienmēr šalkotu mūsu baltajos bērzos, skanētu Līgo dziesmās un skanētu tautas dvēselē. Es esmu **latviete**, un mana valoda ir **latviešu**.

Ella Linde,
Limbažu vidusskolas 9.c klase

Savējie

Ikdienā pārsvarā dzirdu apkārt savu dzimto latviešu valodu. Tajā es [..] domāju, sapņoju, to es vislabāk pazīstu, spēju saprast vārdu kalambūrus – mana valoda ir mīļa. Tā ir tik pierasta un skan kā bišu sanoņa mierīgā stropā.

Viss mainās, kad sanāk aizceļot uz citu valsti. Pūļa dūkoņā auss atšķir atsevišķus vārdus angļu vai krievu valodā. Ja pēkšņi gadās dzirdēt sarunu latviski, ausis saspicējas un galva sāk grozīties, meklējot SAVĒJOS. Tas nekas, ka tie ir sveši cilvēki, bet tie taču ir mūsējie – latvieši. Romā, siltā vakarā, tumsā, baudot skatu no Spāņu kāpnēm, negaidot kļuva dzirdamas latviešu bērnu čalas. Mēs nekavējoties sekojām viņu pulciņam, lai pārliecinātos, ka mūsējie, lai pateiktu: „Labvakar Romā!” Tas šķita tik svarīgi un nebūt ne uzmācīgi, un viņi līksmi atbildēja ar to pašu.

Līdzīgi gadījās arī Varoņu laukumā Budapeštā. Stiprajā vējā līdz manām ausīm atlidoja daži vārdi latviski. Vairs es nedzirdēju gida stāstījumu, bet ar acīm raibajā tūristu masā centos sameklēt

latviešus. Pēc šādām nejaušām tikšanās reizēm ārzemēs jutos, kā sastapusi tuvus cilvēkus. Šo neparasto sajūtu radīja vien daži savā mēlē dzirdēti vārdi. [..]

Ikdienā valodu lietojam gandrīz neapzināti, diemžēl arī diezgan plakani un skopi. Runājam īsos teikumos, standartfrāzēs, bieži arī nepareizi, ar svešvārdiem, tā ir viegli un pierasti.

Valoda un arī mēs visi esam pelnījuši paplašināt savu vārdu krājumu. Caur ekrāniem diez vai to var veiksmīgi izdarīt. Es novēlu sev un citiem lasīt grāmatas un pamazām veidot savu valodu bagātīgu un kuplu!

Karīna Vingre,

Varakļānu vidusskolas 8. klase

Kā radās valoda? Par to man māca skolotāja latviešu valodas [..] stundās. Es domāju, ka valoda radās tāpat kā rodas kalni, upes vai vējš. Es iedomājos, kas notiktu, ja mūsu valoda izzustu. Mums nāktos sazināties citā valodā! Tāpēc, ja negribam pazaudēt savu valodu, mums tajā jārunā! Esmu lasījis, ka valoda var izzust, ja valsts tiek pakļauta. Es lūdzu Dievu, lai viņš sargā manu zemi un valsti, lai nosargā manu dzimto valodu!

Cik tā ir dažāda un bagāta! No viena vārda mēs varam izveidot pagātņi, tagadni, nākotni. Pieliekot vārdam piedēkli vai piedēkli, varam radīt jaunu vārdu, vārdu pamazināt, izteikt mīļumu,

varam veidot vārdu saimes – radniekus. Vārdi draudzējas viens ar otru, ar trešo, ar ceturto, un veidojas teikumi. Tos var ielikt pasakās, dzejoļos, stāstos.

Ir mazliet skumji, ka cilvēki bieži izturas nevērīgi pret latviešu valodu. Tajā sāk ieviesties sveši vārdi no krievu, angļu valodas. Arī es kādreiz pasaku kādu svešvārdu starp latviešu vārdiem. Runājot starp vārdiem iesprūk arī jauni, rupji, nepieklājīgi vārdi. Tie ir kā netīrumi, kā traipi uz balta galdauta. Tāpēc mums, latviešiem, ir jācenšas runāt pareizā latviešu valodā.

Latvija ir mana Dzimtene, mana Tēvzeme. Te, Latvijā, dzīvo mana ģimene, mans tētis un mamma, mani vectētiņi un vecmāmiņas, un, ja viņi runā latviešu valodā, tad arī es runāšu!

Ernests Āboltiņš,

Līvānu 1. vidusskolas 6.b klase

Mūsu valoda iedvesmo. Tā ir spīdīgāka par sauli un tikpat silta sirdij kā maizes klaips. Mūsu folkloras mantojums ir tik bagāts! Tautasdziesmas, teikas, sakāmvārdi, mīklas.

Bet mūsu valoda zūd. Izplūst kā smiltis plaukstā.

Neļausim tai izzust un būsime mēs paši mūsu valodā!

Uzvilksim latvisku mēteli, izdziedāsim latvju dziesmas! Runāsim latviešu valodā,

dosim atbildes tajā! Sašūsim brūces un būsīm spēcīgāki nekā jebkad! Tā ir mūsu valoda, godāsim un izkopsim to!

Celsim latviešu valodu ar krāšņiem epitētiem, metaforām, salīdzinājumiem, jo tādi ir tikai latviešu valodā!

Amanda Iskanderova,

*Oskara Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas
8.a klase*

Es varu runāt angļiski, krieviski un mācos latviešu un norvēģu valodu. Visas valodas ir ļoti atšķirīgas. Man visvieglāk ir runāt angļiski, jo es dzīvoju Anglijā septiņus gadus. Es zinu arī sarunvalodu, un daudzi no maniem draugiem dzīvo Anglijā. Krievu valodu es zinu, jo mana mamma ir krieviete un viņa gribēja, lai mēs sarunātos krieviski. Mans tētis ir norvēģis, un tāpēc es mācos norvēģu valodu. Un latviešu valodu es arī mācos, jo es dzīvoju Latvijā. Latviešu valoda ir visgrūtākā, jo ļoti daudz likumu. Bet man patīk, ka ir grūti. Daudzi zina tikai vienu valodu, es esmu laimīgs, ka zinu četras. Katra no šīm valodām padara mani bagātāku, piepilda ikdienu. Es runājot, rakstot, lasot vai sazinoties popularizēju valodu.

Ir svarīgi saprast, ka valodai jābūt izmantojamai ikdienā. Tas palīdz neaizmirst valodu. Iesaku veltīt valodu nodarbībām daļu no sava laika regulāri, piemēram, var lasīt grāmatas, skatīties

filmas, klausīties mūziku vai vienkārši sarunāties ar cilvēkiem. Man tas palīdz un patīk. Tādā veidā attīstu savas valodas prasmes. Tās dzīvo manī, un es palīdzu dzīvot tām. Valoda ir dzīve. Viss, ko cilvēki dara, ir saistīts ar valodu.

Aleksanders Skjeltens,

Rīgas 34. vidusskolas 8.a klase

Valoda ir tautas, valsts neatkarības simbols. Tāpēc kādas valsts okupācijas laikā cenšas iznīcināt [..] un uzspiest savu, okupantu, valsts valodu. Valoda ir valsts identitāte, ja to iznīcina, tad zūd valsts. Ja mazāk cilvēku runā noteiktā valodā, tad tā ar laiku izzudīs. Piemēram, šobrīd apdraudēta ir senā līvu jeb lībiešu valoda, kurā mūsdienās runā tikai daži cilvēki. Līvu valodu gan neviens necenšas iznīcināt, tā vienkārši lēnām tiek aizmirsta, jo no jaunās paaudzes tajā vairs nerunā daudz cilvēku.

Valoda arī attīstās, mainās ar laiku. Mūsu ikdienā ienāk arvien jaunas lietas, piemēram, modernās tehnoloģijas. Tam visam jāatrod apzīmējumi. Daudz vārdu noveco, un tos aizvieto jauni vārdi, piemēram, latviešu valodā ienāca vārds „kēkss”, bet nu to aizstāj vārds „mafins”. Kādreiz bija vārds „boris”, tagad ir „urbis”. Kādreiz lietoja vārdu „mesli”, bet tagad tos sauc par „nodokļiem” vai „nodevām”. Tagad ir ienākuši jauni vārdi, kā „dators”, „internets”, „mākslīgais intelekts”,

„procesors”, „rentgens” un daudzi citi. Latvieši, cik zinu, bija un ir aktīvi jaunu vārdu veidotāji. Piemēram, rakstnieks Zigmunds Skujiņš radīja jaunvārdu „mākslastrīce”, dzejnieks Imants Ziedonis – vārdu „kontaktstundas”, kas tiek izmantots joprojām, runājot par izglītību.

Tikai tā valodā var ienākt jauni vārdi, apzīmējumi, termini. Tomēr ir būtiski ievērot gramatikas likumus, kas regulē pareizu valodas lietošanu. Es esmu ievērojis, ka mūsdienās jauniešiem vairāk patīk jaukt un aizvietot mūsu valodas vārdus ar svešiem vārdiem. Ļoti daudz vārdu ienāk no angļu, krievu un citām valodām, piemēram, „ķīpa”, „točna”, „davai”, „okej”, „šaize”, kā arī dažādi rupji vārdi.

Ir svarīgi runāt savā latviešu valodā. Jo tikai no mums ir atkarīgs, vai valoda izdzīvos vai mirs. Un es vēlos, ka latviešu valoda turpina dzīvot.

Dāvis Lukss,

Limbažu vidusskolas 9.c klase

Kā es lietoju valodu? Es cenšos lietot pareizu valodu, bez kļūdām, bez slenga un žargona vārdiem. Kad es sarunājos ar draugiem, klasesbiedriem, tuviem cilvēkiem, es atļaujos nedaudz tos izmantot, bet ar svešiem cilvēkiem un ar

tiem, kas lieto valodu augstākajā līmenī, es cenšos runāt pareizi, valodā izmantoju skaistus, gudrus vārdus.

Vai apgūt valodas ir tik viegli? Esmu tāds cilvēks, kuram valodas labi padodas. Esmu apguvusi trīs valodas, nākotnē plānoju apgūt vēl trīs. Valodas apgūšana sagādā man prieku, bet, lai runātu pareizi un bez kļūdām, tas prasa daudz pūļu. To

apliecina tas, kā es mācījos latviešu valodu. Sākumā man negāja tik viegli. Es daudz mācījos, bet maz sarunājos. Kad sākās skola, es vairāk runāju ar vienaudžiem un mācījos valodu tālāk. Tagad brīvi sarunājos, lasu un rakstu latviski, bet zinu, ka vajag

padziļināt un pilnveidot savas latviešu valodas zināšanas. Nekad nedrīkst aizmirst arī savu dzimto valodu. Lai arī kurā valstī cilvēks dzīvotu, viņam ir jāmācās tās valsts valoda, neaizmirstot savu dzimto valodu.

Varu teikt, ja cilvēks grib apgūt kādu valodu, tam tā ir jāmīl. Jo vairāk valodu cilvēks pārvaldīs, jo bagātāka kļūs arī viņa ikdiena. Katram no mums ir jācenšas ne tikai iemācīties vairākas valodas, bet arī bagātināt savu valodas krājumu.

Evelīna Lapiņa,

*Ventspils 6. vidusskolas
8.a klase*

Una Ungure, Daugavpils 11. pamatskolas 5. klase

Dzīvojot Latvijā, ir iespējams saklausīt dažādas valodas. Protams, galvenā ir mūsu zemes dzimtā jeb latviešu valoda. Tajā ir trīs dialekti – vidus, lībiskais, augšzemnieku – un daudz izlokšņu.

Dundagā, manās mājās, runā lībiskajā dialektā, precīzāk, tāmnieku izlokšnē. Jāsaka – maniem vienaudžiem tā kļūst aizvien svešāka, bet izlokšne ir bagātība, ko nepieciešams saglabāt. Lai iemācītos ko jaunu un goda vietā liktu mūsu valodas īpatnības, skolā man uzdeva izveidot tekstu un to pastāstīt, kā tautā saka, dundziņu valodā. Mācību stundā lasījām tekstus un skatījāmies raidījumu „Dzirdi balsis ar Kārli Kazāku”. Ļoti daudz informācijas ieguvu, ar interesi lasot Viļņa Mitlera (1930–2012) grāmatu „Dundznik valad”. Tajā autors apkopojis vārdus, izteicienus un atmiņu stāstus tāmnieku izlokšnē. Dažādus tekstus par Kubalu skolu un sadzīvi varēju izlasīt arī Sofijas Dravnieces grāmatā „Dundagas izlokšnes teksti”.

Man reiz bi vien kaimiņpuik, a kur kuope beņdārze i pulk bleiņs darījs. Mēs bi maktig lab draug. Pēteris bi no Vidzem, tapeic mūs dundznik valad viņam likes intresant. Vien dien viš seid uz beņķ un klouses, kuo kaimiņsievš rune: „Citdien liets mākiņ velkes pa zem, otre diene pasrādes soul. Rō, soulspuķs a griež gal saule pakļe!” – „Soul ju i ļot lab raž laike. Vienpouker bi tik biez migal, ka pats sev neredz.” Vien siev paskates uz jaune puik un sak: „Pēter, seid rām, kuo tu trines? Kuo midžan a acem?” Uotr siev a uzreiz

souc: „Puik, tu i tāds zibiņzells, tev gan i duk iekše! Tik tā valad tād savād. Paprove tu a runt tai mūs mēle!” Noklouses sievš sarun, Pēteris apjēmes emāctes to dundznik valad. Man i diže priek pa Pēter.

Kaimiņos dzīvoja zēns, ar kuru bērnudārzā daudz nedarbu dariju. Mēs bijām labi draugi. Pēteris bija no Vidzemes, tāpēc mūsu dundadznieku valoda viņam likās interesanta. Kādu dienu viņš sēdēja uz sola un klausījās, ko kaimiņienes runāja: „Aizvakar zemi sedza lietūs mākoņi, bet nākamajā dienā parādījās saule. Re, saulespuķes arī griež galvu uz tās pusi!” – „Jā, ražas laikā saule ir ļoti vajadzīga. Nesen, kādā novakarē, bija tik bieža migla, ka pati sevi nevarēju saskatīt.” Viena no sievām palūkojās uz zēnu un teica: „Pēteri, sēdi mierīgs, ko tu trinies uz tā sola? Ko mirkšķini?” Te otra sieva piebilda: „Puisēn, tu gan esi veikls, tevī tāds spēks! Tik tā valoda citāda. Pamēģini arī tu runāt mūsu valodā!” Noklausījies sievu sarunu, Pēteris apņēmās iemācīties dundadznieku valodā runāt. Man liels prieks par Pēteri.

Es lepojos, ka dzīvoju Dundagā un ka mums ir šī īpašā izlokšne, kas vēl ir dzīva. To var saklausīt ģimenēs, uz ielas, veikalā, dažādos ciemata pasākumos. Tā, tik atšķirīga un unikāla, ir saņemta no vecvecākiem, un manu vienaudžu uzdevums šo vērtību cienīt un lietot, un kā mantojumu nodot nākamajām paaudzēm.

Ingars Blumbergs,
Dundagas vidusskolas 9. klase

[..] **P**azīstama aina pazibēja manā prātā, un kā neskaidru bildi es savā priekšā ieraudzīju meiteni sēžam tajā pašā vietā. Tā biju es pirms daudziem gadiem.

„Vai mūsu valoda dzīvos mūžīgi?” manas lielās acis iezibējās. „Un kas notiks, ja cilvēki tajā beigs runāt?” Es neaptvēru, ka vecmāmiņai esmu uzdevusi sarežģītu jautājumu. Viņa ilgi klusēja un domāja. Šķita, ka atbildi nesaņēmu. „Tas jau atkarīgs no mums pašiem. Cik gudri mēs lietosim savu valodu, cik daudz tajā runāsim, tik ilgs būs tās mūžs. Ja valodu atstāsim novārtā, tā kļūs arvien trulāka un bezspēcīgāka...”

Neiespējama likās valodas izzušana, jo kā tā var ņemt un vienā brīdī vienkārši pazust? Vai cilvēki tiešām varētu pārstāt runāt savā valodā?

Vecmāmiņa piecēlās un no manām rokām izņēma grāmatu par seniem nostāstiem un pasakām.

„Klau, es tev izlasīšu kādu stāstu, un varbūt tas tevī radīs skaidrību.” Viņa uzlika brilles un pieklusinātā balsī turpināja: „Reiz dziļi, dziļi tumšajos mežos audzis liels un kupls spēka ozols. Tas kalpoja kā enerģijas centrs. Nereti, pieskaroties šim ozolam, varēja sajūst siltuma strāvu un no jauna smelt sevī zaļo, dziedinošo gaismu.

Visa meža dzīve ritēja ierastā ritmā, līdz meža gariņi un rūķīši pamanīja, ka

ozols kļūst arvien vārgāks un lapas arī vairs nav tik spēcīgas... Ar katru nākamo laika sprīdi pamazām pelēka kļuva ozola zajā gaisma.

Visi meža rūķi un gariņi izprašņāti, bet tuvāk iespējamai palīdzībai viņus veda tikai kāda noskrandusi, brūna un paštaisīta grāmatiņa. Rūķīši to atrada dziļā alā, tajā vietā, kur ozolam saknes no zemes vaļā atnākušas.

Nezināmi ķeburi, dīvaini zīmējumi. Visa grāmatiņa bija pierakstīta pilna ar vēl neizpētītu un nevienam nesaprotamu informāciju.

Ozols. Liels un varens. Pašā grāmatas viducī uzskicēts. Nu nevarēja gariņi un rūķīši likties mierā – viņiem būs noskaidrot, kas ir šī dārguma autors un ko tas vēsta!

Visi sasparojās, sabāza galvas kopā un meklēja risinājumus. Sadzirdējusi lielo kņadu, arī vakara Krēsla piebiedrojās, un izrādās, ka tieši viņa zināja atbildi.

Krēsla apskatīja grāmatiņu un pavēstīja visiem, ka to sarakstījusi meža meita, kas savu uzdevumu mežā jau paveikusi un tagad dzīvo pie deviņiem vējiem. Krēsla zināja, ka vēji sarunājas ar meža meitu viņas valodā. Rūķīši pateicās un vērsās pie vējiem ar lūgumu tiem to iemācīt.

Vēji katru reizi, lidojot caur mežu, rūķīšiem čukstēja sen aizmirsto valodu. Vārds pa vārdam. Teikums pa teikumam. [..]

Šajā grāmatiņā bija ietverts viss, kas bija nepieciešams, lai palīdzētu spēcīgajam ozolam atlabt.

Gaismas spīdēja tumšajā mežā, un dīvainas melodijas atbalsojās visā apkārtnē – meža iemītnieki bija vienojušies enerģijā un kopīgi sarunājās ar seno ozolu. Ak, cik viss tomēr bija vienkārši! Vienīgā problēma, kas ozolu padarīja vārgu, bija blakus kokos mītošā vāveru ģimene, kas katru gadu sev salasīja visas ozola zīles ziemai un neko neatstāja jaunas audzes attīstīšanai. Ozols juta, ka vajadzīgi jauni dzinumi, lai vēlāk tie varētu pārņemt viņa darbu, bet vāveres nejāva tam notikt.

Meža gariņi steidzās palīgā, aprunājās ar vāverēm, un jau nākamajā gadā ozols kļuva arvien kuplāks un spēcīgāks visā tā plaukumā, tagad jaunās atvases varēja uzdiģt.

No tā brīža senā valoda tika lietota teju katru dienu, tā tika atdzīvināta no jauna.

Meža meita, kas ik rītu ar pirmo gaismas lakatu pie debesīm ceļas un ar pēdējo Ziemeļu zvaigzni dodas gulēt, ik pa laikam no augšas uzliūko mežu ar pateicības pilnām acīm. Ne tikai viņas valoda tika atdzīvināta, bet arī svēts meža dārgums, kas kalpos kā palīgs un dzīvības iemiesojums vēl ilgu, ilgu laiku...”

Es nolieku grāmatu plauktā, jo atbilde caur atmiņām pati atnāca pie manis. [..]

Valodas galvenā būtība ir plūst no viena pie otra, satikties, sasveicināties

un augt. Ja nav šīs plūsmas, nav valodas, kas dzīvo. Un katram galu galā ir jāsāk ar sevi pašu...

Paula Bička,

Rīgas Doma kora skolas 9. klase

Bez valodas dzīve būtu sūra, ar pārpratumiem, mūsu sazināšanās [..] tikpat kā nebūtu iespējama. Valoda kā sazināšanās līdzeklis mūs padara īpašus, atšķirīgus no citām dzīvām būtnēm un savā ziņā pat skaistus. Tā ir mūsu dzīves sastāvdaļa. [..]

Valoda attīstās, cilvēkiem tajā runājot un aktīvi to izmantojot. Valoda dzīvo ļoti raženu dzīvi, tā tiek lietota dažādi. Padzīvo šī valodiņa katrā mājā un ne tikai vienā valstī, bet daudzās. Dažreiz tāda sajūta, ka mēs tai nepateicamies par paveikto darbu. Valoda mainās, tā attīstās vai arī tieši pretēji. Tās dzīve ir līdzīga cilvēku liktenim – tā, tāpat kā cilvēki, mainās, attīstās, jo evolūcija ir dzīvības pazīme. Tās daļa nomirst, tāpat kā cilvēki, jo neviens nav mūžīgs, un, lai arī cik skumji tas būtu, tā notika, notiek un notiks.

Valoda pati par sevi ir ļoti izteiksmīga, skanīga un grezna. Tai piemīt sava kultūra, kas sevī ietver daudz – pareizu izrunu, ļoti skaistu rokrakstu, protams, intonāciju, kā arī pareizrakstību. Valoda ir zināma un izmantota visā pasaulē. [..] Vai tuvojās „otrais Gūtenberga efekts”, kad ne visas tautas varēs izveidot savu datorfondu un

Kristīne Lapacka, Laucesas pamatskolas 7. klase

cietis šo tautu valoda? Dažas no mirušajām valodām ir latīņu, prūšu, gotu, korniešu, osku, irākiešu un luviešu. Pasaulē valodas ir apkopotas valodu saimēs, bet ideja taču aizņemta no cilvēku mazākā sociālā veidojuma – saimes jeb ģimenes! Tas kārtējo reizi parāda valodas līdzību ar cilvēkiem. Ļoti skumji ir apzināties brīdi, kad pēdējais cilvēks, kas runāja un zināja kādu izzūdošo valodu, dodas aizsaulē. Alberta Bela 1987. gadā publicētajā romānā „Cilvēki laivās” attēlotā kursenieku nonākšana Prūsijas pakļautībā veicināja

kuršu asimilāciju vāciskajā kultūrvīdē. Taču arī prūšu valoda jau ir nebūtībā! Tātad vēstures grieži spēj nežēlīgi izrikties ar mazo tautu valodām.

Pēdējā laikā jaunieši savā starpā cenšas runāt citā valodā vairāk nekā dzimtajā. Angļu valoda kļuvusi ļoti populāra jauniešu un pat pieaugušo vidū. Daudzi cilvēki dodas uz ārzemēm, lai tur strādātu un dzīvotu, kas nozīmē, ka ar laiku viņi sāk aizmirst savu dzimto valodu. Daudzi anglicismi tiek pievienoti dzimtajai valodai. Jaunieši lielākoties izvēlas skatīties filmas, lasīt

grāmatas citā valodā. Tas nozīmē, ka viņi attīsta citu valodu savā valodu krājumā, taču dzimto sāk pamazām aizmirst.

Vai pēc visām šīm pārdomām par izmiršanu man radās vēlme padomāt par savas valodas glābšanu? [...] Ja mēs to darītu kopā, tas noteikti būtu veiksmīgāk. Viens no veidiem ir lasīt grāmatas savā dzimtajā valodā. Otrs veids, kas ir vissvarīgākais, ir runāt. Jā, liekas diezgan viegli, jo mēs jau runājam katru dienu. Tomēr tas nav tik vienkārši. Bieži vien runā tiek iekļauti barbarismi, žargoni, vienkāršrunas vārdi. Neraugoties uz to, tikai literārās valodas aktīva un regulāra izmantošana spēs to glābt un attīstīt.

Valoda ir labais un daļais mūsu dzīvē. Es vēlos, lai pēc daudziem, daudziem gadiem bērni runātu un turpinātu attīstīt savu mātes valodu, jo tā ir tautas kultūra, daile, mīla un viss labais, kas pastāv! [...]

„Kad tu nespēsi ne dziedāt, ne raudāt,
Kad tu nespēsi vairs it nekā,
Ar debesīm, zemi tu klusēsi,
Tas būs tavā dzimtajā valodā.”

(G. Vieru, atdzejojis I. Ziedonis)

Šarlote Jurjāne,

Siguldas 1. pamatskolas 9. klase

Ja savu latviešu valodu es salīdzinātu ar mežu, tas būtu [...] avotu, alu, pakalnu un mūžīgas dzīvības pilns, mežs, kurā staigāt un dzīvot var mūžību. Citās valodās tik bagātīgu

mežu nepazīstu, jo šūpuļdziesmas man mamma dziedāja tikai latviski. Brīžiem es piemirstu novērtēt to, ka tieši latviešu valoda ir mana dzimtā valoda. Mamma dziesma un runa ir maiga un plūstoša, ka pat vislielākās dusmas latviski izklausās pēc melodijas. Mums dzimtajās valodas skaistums liekas tik pierasts, ka brīžiem izvēlamies savu valodu aizstāt ar kādu citu tikai tādēļ, lai atšķirtos. No kā? To gan es nezinu. Sargāsim to, jo latviski plašajā pasaulē runā tikai saujiņa cilvēku, bet citās valodās – bezgala daudzi!

Latviešu valodai nav klājies viegli. Rusifikācija, vācu valodas kundzības gadi – tas viss ir ietekmējis mūsu valodas dzīvi. Pagājušajā gadsimtā latviešu valodu mācēja ap 60 procentiem valsts iedzīvotāju. Man, 21. gadsimta latvietei, to iedomāties ir praktiski neiespējami. Mums šķiet, ka latviešu valodas esamība ir garantēta, taču tā nav. Mūsu pašu zemē pret aiziešanu nebūtībā cīnās lībiešu valoda, un izskatās, ka šī cīņa ir ļoti grūta. Žēl. Tāpēc jāsaprot, ka tikai mēs savu valodu varam uzturēt dzīvu, skanīgu un tīru, neviens cits to mūsu vietā nedarīs.

Cilvēki nav iedomājami bez valodas. Ar valodu mēs mīlam, izzinām un apbrīnojam pasauli, ar valodu domājam un sapņojam. Mēs runājam, lai dzīvotu, bet valoda dzīvos, ja tajā runās.

Kristiāna Lāce,

Ventspils 4. vidusskolas 9.a klase

Ja es nezinātu valodu, tad nevarētu ne ar vienu sarunāties, [..] sazināties un saprasties. Man nebūtu draugu, es nevarētu nevienam izstāstīt savus priekus un bēdas, pateikt ko labu, iepriecināt vai uzmundrināt.

Valodām ir liela nozīme. Ir jāzina ne tikai sava dzimtā valoda, bet jāmācās citas valodas. Jo vairāk mēs zināsim, jo vairāk iespēju būs dzīvē. [..]

Cilvēku raksturo viņa valoda. Man prieks, ka esmu dzimis Latvijā! Es lepojos, ka man ir tik skaista valoda! Man liekas, ka katram cilvēkam ir jāmīl un jānovērtē sava dzimtā valoda. Tieši valoda atgādina, no kurienes esam cēlušies.

Kopsim, cienīsim un novērtēsim mūsu dzimto valodu!

Gabriels Šķirts,
Riebiņu vidusskolas 5. klase

Valoda ikkatra cilvēka dzīvē te rodas, pasakot pirmos vārdus, te mainās, lasot grāmatas un sarunājoties ar ģimenes locekļiem un draugiem, te pilnveidojas, apzinoties to kā vērtību. [..] Gadus vēlāk sāku lasīt pirmās grāmatas. Notikums aiz notikuma, piedzīvojums aiz piedzīvojuma. Tas bija kaut kas tik jauns un interesants. Atceros, mana mīļākā pasaka bija „Kas teica ņau?”. Arī Vladimira Sutejeva pasaka „Eža brīnumnūjiņa” bija man īpaša, maza domāju, ka lasīju par ezi, kas ar nūjas palīdzību izglāba zaķi, bet vecāki

teica, ka šī grāmata ir par cerību, laimi un gudrību. Mājās pārrunājot izlasīto, guvu vērtīgas atziņas. Kopš tā laika sapratu, ka mūsu valoda ir tik bagāta, krāsaina, tā spīd kā dārgakmens spoži jo spoži.

Pienāk pusaudžu laiks, kad krāšņo valodas dimantu pametam novārtā un ļaujam tam apaugt ar lieko, valodai slikto. Tā valoda, ko bērnbībā esam darinājuši, tiek aizmirsta. Tā tiek pārpludināta svešiem vārdiem, kas ne vienmēr dara godu runātājam. Mēs, pusaudži, bieži nesaprotam, cik valodai liela nozīme, tā

Eduards Ābrams,
Cesvaines vidusskolas 7. klase

kļūst pārāk vienkārša. Svešie vārdi, ar ko iekrāsojam valodu, padara to drūmu, aizēno visu skaisto, ko iepriekš veidojām. Bet mūsu uzdevums ir to saglabāt, nevis iznīcināt, kopt, nevis atstāt novārtā, mīlēt, lai tai iespēja plaukt plašajā valodu pļavā.

Zinu – mums katram pienāks laiks, kad novērtēsim valodas spēku, kad to cienīsim un saudzēsim. Vecāki māca bērniem pirmos soļus valodā, skolotāji aicina būt radošiem, pieaugušie rūpējas, lai tai būtu nākotne, cerot, ka šī brīža bērni, pusaudži būs tie, kas valodu spodrinās. Jo – tauta dzīvo, kamēr valoda ir dzīva. Daudz baltu dienīgu tev, mana valoda!

Emilija Antmane,

Dundagas vidusskolas 9. klase

Mēs dzīvojam atvērtā pasaulē, un iespēju iepazīt jaunus cilvēkus, [..] citu tautu kultūru, mācīties, ceļot ir milzum daudz. Jo vairāk valodu cilvēks zina, jo vieglāk ir būt svešumā. [..]

Citas valodas ienākšana un pieņemšana ģimenē sākas ar vecāku attieksmi un ieaudzināšanu savos bērnos. Man ir paveicies, jo vecāki, man mazai esot, vienmēr ir centušies parādīt, ka blakus dzīvo skaista valoda, tā ir manas valsts valoda – latviešu. Pieņemt savas valsts valodu – tas nozīmē pieņemt ne tikai to, ka tā eksistē kaut kur paralēli – uz ielas, citās skolās, īpaši skaisti skanot valsts svētkos vai izdziedāta Dziesmu svētkos.

Starp maniem vienaudžiem esmu dzirdējusi viedokli, ka tajā nav iespējams tik trāpīgi izteikt savu domu, ka tā nav tik bagāta kā citas lielās valodas. Nekad tam nepiekritīšu, jo vainīga nav valoda, bet gan pats cilvēks. Nav lielu vai mazu valodu, ir tikai līmenis, kādā mēs protam un lietojam konkrēto valodu. Mācoties latviešu valodu skolā, nākas cīnīties arī ar savu ego, jo pieņēmumu, ka zinu to labi, katru dienu atspēko mana latviešu valodas skolotāja, parādot, cik valoda ir sena, daudzšķautņaina un arī mūsdienīga. Virzoties pa valodas labirintiem kā pa neatrisināmu rēbusu, saprotu, cik daudz vēl jāapgūst.

Vai latviešu valoda pastāvēs un izdzīvos?

Jau sākumā rakstīju par to, ka man un daudziem citiem iedzīvotājiem ir iespēja dzīvot atvērtā pasaulē. Mēs varam izvēlēties pamest savu valsti uz īsāku vai garāku laiku, ir ģimenes, kuras labākas dzīves meklējumos ir pametušas šo valsti pavisam. Fiziski var atrasties jebkur, bet svarīgi ir tas, kādas vērtības cilvēks grib saglabāt visu savu atlikušo dzīvi, ko viņš grib ieaudzināt un nodot tālāk saviem bērniem, mazbērniem. Valoda ir viena no tām. Ir daudz iespēju to saglabāt. Vajag tikai gribēt! Un, kamēr pasaulē būs kaut viens latviešu valodas nesējs, tā pastāvēs un dzīvos!

Nikoja Tkačuka,

Rīgas 34. vidusskolas 8.d klase

Amina Adelina Mežecka, Zilupes Mūzikas un mākslas skolas 4. klase

Deviņpadsmitā gadsimta vidū jaunlatvieši Juris Alunāns [..] un Atis Kronvalds mūsu valodu bagātināja ar latviešu valodas jaunvārdiem, kad tā „turējās” pie tādiem vāciskiem kā „zafte”, „deķis”. Šie divi jaunlatvieši radīja tādus vārdus kā „burtnīca”, „raksturs” un „satversme”, kā joprojām šodien dēvē valsts konstitūciju. Ne velti J. Alunāns 1856. gadā izdotās grāmatas „Dziesmiņas, latviešu valodai pārtulkotas” ievadā teicis: „Šīs dziesmiņas pārtulkojot, man bija šādas domas: es gribēju rādīt, cik latviešu valoda spēcīga un jauka, un tad es arī dzinos latviešu valodu, cik paspēdams, no svešiem grabažiem iztīrīt.” Paši atdzejojumi radīja latviešu literārās valodas pamatlicēju galvenos uzdevumus. Tie bija – valodas normēšana, vārdu krājuma tīrīšana un bagātināšana un ortogrāfijas reformēšana.

Nedomāju, ka mūsu valoda tiks stiprināta, ja mēs šodien turpināsim lietot barbarismus, žargonismus. Žargonismi ir sagrozīta vārda forma. Vai mums tiešām vajag apzināti valodu turēt netīru, pat apdraudēt tās dzīvotspēju situācijā, kad mums ir jau saprotami šo vārdu literārie sinonīmi? Pati ar žargonismiem esmu visvairāk sastapusies skolas vidē. [..]

Angļu valoda – vai tai brīžiem netiek piedēvēts tāds kā svētās govs statuss? No angļu valodas barbarismi iezagušies interneta plašās izplatības un piekļuves rezultātā. Visapkārt dzird „dīleris”, nevis

„izplatītājs”, „imidžs”, nevis „tēls”. Kā vērtēt profesionālismus, kurus kādas profesijas cilvēki lieto savā runā, aizstājot jau esošus terminus latviešu valodā? Automobiļa vadītāji, piemēram, „stāvbremzi” ir aizstājuši ar „rocene”, zvejnieki zvejniecības terminus „laiva” un „laivas augšmala” aizstājuši, sakot „kārbā, pilna līdz lūpai”. Galvenais ir nelietot neliterāro leksiku savā sarunvalodā, un profesionālisti ir tomēr pozitīvi, jo liek mums domāt par vārdu atvasinātajām un pārnestajām nozīmēm.

Kāda sena teika vēsta: „Rīga nekad nedrīkst būt pilnīgi gatava, tad viņa noslīktu Daugavā. Par katriem simtiem gadu reizi no Daugavas izlien kāds gars un jautā pirmajam cilvēkam, ko satiek, vai Rīga gatava. Ja nu jautātais atbildētu, ka Rīga gatava, tad viņam pašam otru nakti jāmirst, bet Rīga trešā nakti nogrims ūdenī. Bet, tā kā visi Rīgā dzīvojošie zina šo teiku, tad tie vienmēr garam atbild, ka Rīga nav gatava, un Rīga pastāv vēl šodien.” Rīga pilnveidojas – tiek godāta vecā arhitektūra; vai vienmēr tādā mērā, kā tā būtu pelnījusi? Šķiet – nē. Vai vienmēr viss ir vienotā stilā un attīstības virzienā? Droši vien nē. Vai tāpat nav ar mūsu latviešu valodu? Vai nav jūtama jaunās paaudzes it kā likumsakarīga attālināšanās no pasaku, teiku un tautas dziesmu valodas, jo nav skaidri daudzi vārdi un termini.

Lai latviešu valoda dzīvotu, garīgi turpinot tuvoties savam pilnbriedam,

mums to jāturpina lietot. Izklausās pārāk vienkārši? Taču es runāju par literāro valodu, gan vispārlietojamo leksiku, gan stilistiski un emocionāli ekspresīvo leksiku. Lai žargonismi, vulgārismi un barbarismi dzīvo savu iederīgu dzīvi literārajos darbos, atsedzot varoņu raksturu! Vai mēs tiešām vēlamies nemanāmi, bet zaudēt mūsu valodu pēc visiem šiem gadiem, kad gan Valsts valodas likums, gan daudzi no mums esam centušies to aizsargāt un stiprināt? Esi droša, mana dzimtā latviešu valoda, es Tevi nepievilšu!

Krista Teivāne,

Siguldas 1. pamatskolas 9. klase

Dzīvā valoda

Valoda ir skaista roze, tā katram aug atšķirīgi. Vārdi ir kā tās lapas. Manas rozes ziedlapiņas ir sarkanbaltsarkanas, un tomēr katra mazlietiņ atšķirīga. Lai cik roze skaista, kad to turi rokā, tās ērkšķi parasti tevi sadzeļ, bet, ja esi uzmanīgs, netiksi sadzelts ne tu, ne citi, kad dāvini tiem rozi. Tāpēc pašām skaistākajām rozēm ērkšķus nolauž.

Aukstais ziemeļvējš man iekniebj vaigā un atmodina mani no domām. Dzīvē viss ir kā valoda, tikai jāatrod īstie vārdi, kas parasti ir pārāk sarežģīti, tāpēc cilvēki mēdz klusēt vai pasaka tā, ka cits saprot citādi. Tā ir dāvana, kuru tu vari dāvēt vai

paturēt sev. Bet galvenais ir to uzturēt tīru un skaistu, lai tā nenovīst un nezaudē savu krāšņumu.

Luīze Ulla Zelča,

Madonas Valsts ģimnāzijas 7.c klase

Katrs saka savu pirmo vārdu mazajam un gaida no viņa to [..] **K**pašu. Mēs runājam, lūdzamies, pateicamies un sakām paldies tajā valodā, kuru mums mācīja mūsu vecāki, bet viņus – viņu vecāki. [..]

Latviešu valoda ir katra latvieša spogulis, savas tautas dzīves gājums, tāpēc katram sevi cenošam latvietim ir pienākums to saglabāt. Latviešu sarunvalodai arī ir liela nozīme, tās dziļums un neizsmejamība pārsteidz ne tikai ārzemniekus, bet arī pašu latviešu iztēli. Vienmēr ir patīkami klausīties skanīgas un bagātas runas.

„Katra tautas lielākais dārgums ir tās valoda,” saka Jānis Endzelīns. Latviešu valoda mani atšķir no daudziem cilvēkiem, kuri zina citas valodas, citas kultūras. Latviešu valoda ir latvieša kultūras atslēga. Tā paver jaunu domu, ideju, jūtu un pieredzes pasauli. Tā ir iespēja sazināties, priecāties un skumt ar latviešu cilvēkiem visā plašajā pasaulē. Ar tiem, kuru šobrīd nav Latvijā. Latviešu literatūra ir pilna ar visspilgtākajiem, elpu aizraujošākajiem stāstiem un domām. Latviešu dzeja ir pati valdzinošākā. „Visu, ko saka prāts,

var pārtulkot visās valodās; visu, ko saka jūtas, – nevienā,” saka Rainis.

[..] Klusējot mēs domājam, un es domāju latviešu valodā. Pirmajā klasē es iemācījos lasīt, pēc tam apguvu daudzas citas lietas, kas bagātināja mani, un tas lika saprast, ka pastāvīgi ir jāpilnveido savas zināšanas, ar katru dienu kļūstot par labāku latviešu valodas pratēju.

Ar katru jaunu dienu valoda attīstās, un tas ir brīnišķīgi. Ir jaunas lietas, kas jānosauc, un bieži vien vārdi tiek aizgūti no citām valodām. Izmantosim šos vārdus, bet neļausim tiem pārņemt mūsu valodu! Runāsim latviski! Citādi var iet bojā mūsu mazā, bet stiprā valoda, un tajā pašā laikā iet bojā arī pati latviešu tauta. Un mums nekad nevajadzētu ļaut tam notikt! Runājiet un rakstiet skaisti, mācieties, mīliet un cieniet savu valodu! Tā ir līdzeklis, kā nostiprināt savu eksistenci, nododot pieredzi. Valodas izzušana ir visu tās runātāju dzīvās atmiņas nāve un līdz ar to arī traģēdija.

Mūsu valoda nav mazāka dāvana kā mūsu dzīve. Ja vēlamies, lai mūsu valoda dzīvotu, attīstītos, ir svarīgi, lai cilvēku, kuriem šī valoda ir dzimtā, nepaliktu mazāk, lai šeit, Latvijā, dzīvojošie cittautieši to iemīlētu tāpat kā mēs. Mūsu valoda esam mēs paši, un tās stāvoklis ir iekšējās pasaules, sabiedrības un valsts stāvoklis.

Marta Bruzgule,
Vijāņu vidusskolas 8. klase

Latviešu valoda ir pastāvējusi simtiem gadu. Tā, gadu gadiem [..] ejot, ir pilnveidojusies, nedaudz mainījusies un pat zaudējusi kādus no guvumiem. Aizvien vairāk latviešu valodā sāk parādīties anglicismi, svešvārdi, slenga un dažādu citu valodu iezīmes. Jaunieši un bērni sāk runāt aizvien vairāk „netīrā” latviešu valodā. Šķiet, tas ir tāpat kā bradāt dubļainām kājām pa skaisti uzpostu māju.

Jauniešiem vajadzētu dot iespēju izpētīt latviešu valodu visos tās slāņos un šķautnēs. Mācīties par tās vērtību un nozīmi mūsu dzīvē. Ar skolotāju, interneta palīdzību, savstarpēju sarunāšanos un iesaistot šo tēmu vairākos veidos, tas radītu zinātkāri un vairāk sapratnes par valodu. Valoda ir nodota paaudžu paaudzēs, un, gadsimtiem ritot, ir svarīgi to saglabāt, kopt un turpināt lietot, lai tā nekad neizmirtu. Tāpēc arī tagad ir svarīgi iemācīt manai paaudzei to novērtēt un nākotnē to arī izmantot. Ikkatrs no mums, kurš runā šajā valodā, ir nozīmīgs, un mums visi ir dota iespēja kaut ko mainīt. Ja mēs visi kopā kopsim valodu, turpināsim tajā runāt, tā dzīvos vēl ilgi.

Tas ir katra paša ziņā; mēs varētu nenākt tīrā mājā dubļainām kājām, lai latviešu valoda spētu dzīvot. Es novērtēju, ka man ir iespēja runāt savā dzimtajā – latviešu – valodā. Es turpināšu kopt un runāt savā mātes valodā, jo arī es varu kaut ko mainīt. [..]

Estere Busule,
Talsu pamatskolas 9. klase

Skani valoda

Es piedzimu Latvijā un zinu, ka nekur citur nedzīvošu. Latviešu valodu es zinu vislabāk. Latviešu valoda ir mana dzimtā valoda. Mani draugi un draudzenes ir latvieši.

Arī mana ģimene un radi ir latvieši. Es esmu nolēmis dzīvot Latvijā visu mūžu. Savu ģimeni dibināšu un veidošu vienīgi Latvijā. Es, mana mamma un tētis ir vienīgie cilvēki Latvijā, kurus es mīlu ļoti, ļoti. Es viņus nekad nepametīšu nelaimē un draudos, es savu mammu un tēti aizstāvēšu vairāk nekā sevi.

Es mācos latviešu valodu, lasu grāmatas latviski. Man tajā neiet viegli, bet es mācos un mācīšos, jo zinu, ka tā ir mana dzimtā valoda. Tā ir stipra un spēcīga, un skaista valoda, skanīga kā lakstīgalas dziesma!

Dairis Jaroslavskis,
Blomes pamatskolas 6. klase

Valoda ir tā, kas liecina, kāds cilvēks tu esi. Cik bagāta būs mūsu valoda, tik varēs spriest par mūsu kultūru, mūsu valsti. Dzimtajā valodā ne tikai jārunā, bet tā ir jāciena, jākopj un jāpalīdz tai saglabāties. To var izdarīt tikai tad, ja paši runāsim dzimtajā valodā, ja mācīsim jauniešiem, tādiem kā man, runāt literāri pareizi. Latviešu valoda ir skaista, tik jāspēj tā saglabāt. Tā ir kā upe, kas plūst, met līkumus, bet vietām tai pievienojas

mazi avotiņi – kā jaunvārdi valodā. Daudzi ārzemnieki uzskata, ka latviešu valoda ir grūta, bet skaista. [...] Es piekritu Bruno Saulīša vārdiem: „Kas ciena valodu, tas ciena sevi. Bet, kam mātes valoda par grūtu, nav visā mūžā cienījis neviena.”

Latviešu valoda mūsdienās ir apdraudēta valoda, jo tajā ienāk daudzi anglicismi. To varu droši apgalvot, jo jaunieši, arī mani klasesbiedri skolā, savā starpā sarunājas angļiski. Dažreiz pat ir tā, ka gribas skolotājam atbildēt uz jautājumu, bet aizmirstas, kā tas vārds ir latviski. Es domāju, ka tieši jaunieši ir tie, kuru dēļ varam pazaudēt kādu skanīgu latviešu valodas vārdu. Jaunā paaudze ar laiku būs tie cilvēki, pēc kuriem spriedīs par mūsu dārgo dzimteni – Latviju.

Ar laiku latviešu valodā ienāk jauni svešvārdi, žargoni no citām valodām, piemēram, no angļu, krievu un vācu valodas. Latviešu valodai pievienojot svešvārdus, tā vairs nav tā latviešu valoda, kādā runāja mūsu vecmāmiņas vai vectētiņi. Tagad valoda kļūst par vairāku valodu „maisījumu”. Mums, jauniešiem, pašiem sarunvalodā vai rakstot tekstus, ir gadījies izmantot dažus svešvārdus, mēs to pat nepamanām, jo tie ir kļuvuši par ikdienas sastāvdaļu. Piemēram, „vot”, „senči”, „brendi”, „davai”, „koroče” un citi. Labi, ka skolā latviešu valodas stundās skolotāja labo mūsu valodas pārles un izskaidro domrakstos pieļautās stila vai valodas kļūdas.

Vainīgi nav tikai jaunieši. Es domāju, ka daļa vainas valodas kropļošanā jāuzņemas TV raidījumiem, kur bieži dzirdēts vārds „forši”, taču mēs to varam aizstāt ar „labi”, „jauki” vai „brīnišķīgi”, un tā būs tā pati nozīme, tikai ar citu vārdu izteikta. TV skatās daudzi cilvēki (vairāk gan vecāka gadagājuma), un, dzirdot „forši”, viņi paši to sāk izmantot savā ikdienā, lai gan esmu dzirdējusi, ka šie vecie cilvēki ātri pamana valodas negludumus. TV gatavošanas raidījumos ir dzirdams vārds „muss”, tas pieder pie sarunvalodas grupas, tātad literārajā valodā nebūtu vēlams. Latviešu literārajā valodā šo ēdienu sauc par „uzpūteni” vai „debesmannu”. Tāda pati situācija ir ar mūsdienu dziesmām, dažreiz pēc noklausītas dziesmas rodas jautājums „Kas tas bija?”. Dzirdot jaunās dziesmas, tiek minēti ļoti dīvaini vārdu salikumi, piemēram, „Pacel trubku!”, domāts „Atbildi uz zvanu!”. Cilvēki aizstāj parastos latviešu vārdus ar citiem, „labi” vietā ir „ok” vai „okey”.

Runājot par mūsdienām, es pamanīju, ka daudzi runā par „produktiem”, „kreatīvismu”, „projektiem”. Ne viss, ko mēs zinām, ir produkts. Vairs neizmantojam literāros latviešu vārdus, vēlamies visu sarežģīt, lai izklausītos un izliktos citu acīs erudītāki, inteligentāki, kaut gan īsto nozīmi līdz galam pat neizprotam, bet tajā pašā laikā vēlamies „paspīdēt”. Vārdnīcās dažreiz nav pieejami jaunvārdi, kas patiesībā ir tulkojums no citas valodas. Tas, ka vārdi

neatrodas vārdnīcā, pierāda iespēju, ka tie nav īsti latviešu vārdi, bet gan tulkojumi. Skolā bieži iznāk lietot vietni „Letonika.lv” vai „Tezaurs”, kad jāmeklē, kā tad pareizi vārds skan latviešu valodā, dažreiz arī – kā to pareizi raksta. Latviešiem vārdu krājumā ir tik daudz vārdu, bet tāpat cilvēki izdomā aizstājējus. Ejot pa ielu vai atrodoties jauniešu kompānijā, var dzirdēt vārdus, kas nav latviski. Rodas jautājums – vai mūsdienās jaunieši vispār lasa grāmatas vai izmanto tikai telefonus? Pat grūti iedomāties, kas notiks ar mūsu valodu kaut vai pēc desmit gadiem!

Ir lieliski, ja ģimenē visi runā labā latviešu valodā. Uzskatu, ka latviešu valodu mēs varam lietot bez „ok”, „jes”, „čau”, „kruta”, ir tikai vairāk jālasa grāmatas. Latviešu sarunvaloda vairs nav tīra sarunvaloda, ja tajā tiek izmantoti vārdi, kas nav raksturīgi latviešu valodai. Labāk ir lietot latviešu vārdus nekā svešvārdus, kuriem tu nezini nozīmi. Izmantojot kādu nezināmu svešvārdu, netīšām vari pateikt kaut ko sliktu, lai arī domāji pretējo. Nav tik grūti sarunāties latviešu valodā, lai neteiktu nepareizos vārdus. Esmu dzirdējusi, ka ikdienas vārds „vienkārši” tiek aizstāts ar „triviāli”; ja kādam jautātu, vai viņš zina, kas ir „triviāli”, cilvēks apmulstu, jo tādu vārdu viņš nezina, bet zina, ka to lieto citi, tātad viņam arī tā jārunā, jo tas ir „stilīgi”.

Esmu pamanījusi arī tādas stila kļūdas kā vārds „ietvari”. Šo vārdu es dzirdēju TV un radio. Vēl daži piemēri, kā „daždzīvokļu

Jēkabs Ābeltiņš, Zaļenieku Komerčiālās un amatniecības vidusskolas 5. klase

mājas”, kas neizklausās dabiski. Ir divi varianti – „māja” vai „daudzdzīvokļu māja”. „Dižpārdoklis” nozīmē `prece no kāda veikala, kura tiek pārdota visvairāk un visātrāk, kā arī `prece, kas tiek izpirkta’. To visbiežāk dzirdu reklāmās, kad ir kādu preču cenu atlaides veikalos. Sarunvalodā to var izmantot kā: „Šis roku krēms tiek izpirkts ļoti ātri!” Lūk, parasts teikums bez svešvārda. Skolotāja reiz stāstīja, ka viņa nevarot klausīties sporta ziņas, jo tur kādu sportistu spēlē, piemēram, „izliekot ar 4. kārtas numuru”.

Lai saglabātu mūsu skaisto valodu, uzskatu, ka vajag lasīt grāmatas, kas attīsta un bagātina valodu, jo tur ir dažāda veida vārdi – gan svešvārdi, gan vecvārdi, gan interesanti apvidvārdi un jaunvārdi. Lai uzzinātu latviešu senos vārdus, iesaku lasīt teikas vai tautas pasakas, kā arī dzejoļus. Man personiski patīk lasīt I. Ziedoņa, J. Baltvilka, O. Vācieša, Aspazijas dzejoļus. Viņiem ir skaisti darbi, kuros valoda padarīta bagātāka ar epitētiem, salīdzinājumiem vai metaforām. Kaut gan jāsaka, lasot

jaunāko dzejnieku dzeju, mazliet kaitina, ka netiek lietotas pieturzīmes un lielle sākumburti, kā to māca skolā. Tā tomēr arī ir valodas kultūra – tas, kā mēs rakstām. Es personiski cenšos ievērot gan pareizrakstības normas, gan savā runā un rakstos nelietot svešvārdus, ja tas nav nepieciešams.

Es ceru, ka nākotnē latviešu valoda tomēr nepazudīs svešvārdu dēļ, kurus dzirdam un izmantojam ikdienā. Latviešu valoda tomēr ir īpaša un svarīga mums visiem, jo mēs esam latvieši, kuri izcīnīja savu neatkarību, un mums ir jānosargā viss, par ko cīnījūšies mūsu senči! Valoda dzīvos, ja to sargāsim un lietosim pareizi!

„Ai, valoda, valodiņa,
Kā tu mani audzināji:
Mūžu mūžos jaukām dziesmām
Pati sevi daudzināji.”
(Jānis Jaunsudrabiņš)

Agnese Priede,

Ķekavas vidusskolas 8.b klase

Valoda literatūrā ir citādāka, nekā mēs runājam ikdienā. Grāmatās [..] viss ir aprakstīts skaistāk. Grāmatās izvēlas tādus vārdus, lai būtu interesantāk lasīt.

Mana dzimtā valoda ir latviešu valoda. Es lasu, rakstu un domāju latviski. Ar draugiem es sarunājos latviešu valodā. Ar draugiem no ārzemēm es nevaru sarunāties latviski. Tad man jārunā

angliski. Man ļoti patīk sava valoda. Un tā ir arī mana dzimtā valoda. Daudzi cilvēki no Latvijas ir aizbraukuši uz ārzemēm dzīvot. Tur viņi runā tās valsts valodā, kurā nu ir apmetušies. Kad viņi satiekas, tad viņi savā starpā sarunājas latviešu valodā.

[..] Lai latviešu valoda saglabātos, tajā vajag runāt. Es negribu, ka tā pazūd. Tāpēc es cenšos rakstīt, lasīt un runāt latviski. Kad es izaugšu liels un dzīvošu ārzemēs, es gribu būt lepns par savu dzimto valodu. Latviešu valoda ir manas valsts valoda. Runāsim un rakstīsim latviešu valodā, vienalga, kur mēs esam un ko mēs darām.

Rafaels Lāts,

Friča Brīvzemnieka pamatskolas 7.a klase

Laudis kādreiz dziedāja par pļavām un laukiem, par meitām un [..] dēliem, par skaistajām jūrām un upēm? Kur tas viss zudis? Kāpēc dziesmu vārdi sarūga kā vecs piens? Kur palika tie saldie vārdi, kas zemenēm lika ziedēt un augt? Cilvēki met ar lielākajiem un cietākajiem akmeņiem pa valodas logiem, tos izsit un lien iekšā, piedāvā jaunus vārdus. Bet to ir tik daudz, valoda nespēj pretoties. Tā mainās un mainās. Rodas jauni vārdi un locījumi. Jo vairāk vārdu, jo plašāk mēs varam izteikt savas domas un sajūtas. Valoda netiek lauzta, tā tiek apdāvināta un paliek aizvien bagātāka.

Nav svarīgi, vai kādu vārdu saku kļūdaini, galvenais, ka valodā runāju, priecājos, gavilēju, arī bēdājos un skumstu.

Alise Plāte,

Madonas Valsts ģimnāzijas 7.c klase

Es runāju latviski, mana draudzene – itāliski, mans brālēns – angļiski. Vai mēs atšķiramies? Vai tāpēc esam raksturā atšķirīgi? Vai raksturu nosaka valoda?

Latviešu valoda ir kā rāma upe – klusa, lēni plūstoša. Tā ir labskanīga, dzidra un mierīga.

Ir tik patīkami to izdzirdēt svešā vietā – to dzirdot, pārņem tāds kā patīkams vilnis, silts un mājīgs. Tas pievelk klāt, un pārņem vajadzība redzēt cilvēkus, kas tajā runā. Tie ir nepazīstami, bet tajā pašā laikā tik tuvi. Mūs vieno valoda – dzimtā valoda ir īpaša. Tā, šķiet, ir vissiltākā no visām.

Var iemācīties vairākas valodas – angļu, itāļu, vācu vai spāņu –, tās konkrētā vietā tiks lietotas. Pat tuvākā – lietuviešu –, vairāk arhetipiska, nav saprotama, nezinot fonētiskās pārmaiņas.

Valodas var iemācīties, saprast, var tajās runāt, taču tās nebūs tik tuvas kā dzimtā. Valodu katrs var ietekmēt – gan pozitīvā, gan negatīvā veidā. To var samēslot un izkropļot, bet patiesi tautas pilsoņi to kops un attīstīs, bez liekas domāšanas, ar mīlestību un patriotismu.

Katrs jauns latviskots svešvārds mums jānēsā ar drosmi, citādi dzimtā valoda būs ļoti netīra. Tautas latviskotie svešvārdi ir smieklīgi, par tiem pasmejamies. „Hamburgers” – „lopgaļmaize”, „hotdogs” – „suņdesmaize”, „dators” – „dzelžgudris”, „krēsls” – „padibene”, „politiķis” – „tautmelis”, „reklāma” – „preču plašsauce”, un tie ir tikai daži ļoti interesantie, bet tautā „neiegājušies”.

Kurš būs pirmais – vai varu lietot savus latviskotos vārdus? Tas liekas interesanti un reizē sarežģīti. Tik ļoti vēlos lietot tos pati, dzirdēt un pasmaidīt.

Helēna Garkāja,

Rīgas Angļu ģimnāzijas 10.b klase

Kamēr notiek valodas attīstība, tā ir dzīva, taču tai ir sava [..] identitāte, kuru nevajadzētu aizmirst. Māra Zālīte kādā intervijā „Latvijas Avīzē” teica: „Jāsargā pasaule no kultūras vienveidības. Jāsargā valoda. Tā ir valsts integrējošs instruments. Valsts sargā valodu un valoda – valsti.” Citāts precīzi atspoguļo mūsdienas, jo, pasaulei modernizējoties, arvien straujāk sabiedrība savā ikdienā iesaista medijus. Jauniegūtā informācija palīdz paplašināt interešu horizontus un komunicēt ar cilvēkiem visā pasaulē.

No vienas puses, katru dienu tiek virzīta darbība uz jaunvārdu izveidi. Lai gan ātri tiek atklātas jaunas parādības un izgudrotas

iekārtas, valodnieki nepadodas un darina jaunus vārdus. Valsts ir arī ieviesusi likumu krievu valodas mazināšanai darba vidē, kas palīdz novērst tās pārākumu.

No otras puses, neviens neaicina sabiedrību būt vērīgākiem valodas lietojumā ikdienā. Protams, cilvēks drīkst izteikties, kā vēlas, tā ir valsts aizsargāta brīvība, tomēr pastāv atbildība par to, ko saka. Visspilgtāk tas atspoguļojas jauniešu vidē. Sarunās ar draugiem var pasprukt vārdi, kas rupji tulkoti no kādas svešvalodas, dažkārt arī veseli teikuma fragmenti. Nepalīdz tas, ka dažādi informācijas un izklaides mediji, piemēram, televīzijas realitātes raidījumi, palīdz veidot ar svešvārdiem piesātinātu vidi.

Mūsdienu latviešu valodu nevar salīdzināt ar to senatnē. Tā bija nepilnīga, neorganizēta, un to nevarēja lietot, tomēr laika gaitā tas mainījās. Jaunlatvieši – Juris Alunāns un Atis Kronvalds – pūlējās bagātināt latviešu valodu ar jauniem vārdiem un apzīmējumiem. Viņu darbība radīja lepnumu latviešu identitātē. Jaunās strāvas dalībnieki – Rainis un Aspazija – ar savu darbību iedvesmoja latviešu balsīs spēku. Bija nepieciešams cīnīties, lai varētu lietot savas nācijas valodu, bet tagad, kad šī privilēģija nostiprināta, sabiedrība diemžēl neredz iemeslu valodu aizsargāt.

Šo problēmu cēlonis ir slinkums – latvieši vairs nesaskata iemeslu cīnīties; kā arī degsme, kas bija virzītājspēks nacionālajai kustībai, ir izsīkususi. Taču

valoda nav vienreiz aizsargājama lieta. Zenta Mauriņa, runājot par Jāni Endzelīnu, ir teikusi: „Katras tautas lielākais dārgums ir tās valoda, bez kuras nacionālās kultūras izveidošana nav iedomājama.” Jebkuram latvietim vajadzētu to ievērot. Valoda ir mūsu kultūra, bet, ja vairākums vārdu tiks aizvietoti ar svešiem, vai tā vairs būs latviešu valoda?

Anna Stašāne,

Ilūkstes Raiņa vidusskolas 11. klase

Mēs, latvieši, varam lepoties ar valsts dārgumiem – Latvijas [..] valsts himnu, karogu un ģerboni. Bet vislielākais dārgums ir mūsu latviešu valoda, kurā mēs varam brīvi runāt. Tā ir spēcīga un bagāta ar dialektiem un izloksnēm. Latviešu valoda dzīvo, jo tajā runā aptuveni 1,5 miljoni cilvēku. Gadiem ejot, šis skaitlis mainās, jo latvieši, kuri emigrē uz citām valstīm, apgūst un runā vairākuma valodā, lēnām aizmirstot savu dzimto valodu. Valodas kopšana ir atkarīga tikai no mums pašiem – tas, cik pareizu un bagātīgu mēs to nodosim nākamajām paaudzēm. Latviešu valoda ir skaista un skanīga, mums ir jā rūpējas par tās nākotni, jo neviens cits to nespēs darīt mūsu vietā. Mūsu unikālā valoda ir jā saudzē pēc iespējas vairāk.

Vēsturisko notikumu rezultātā Latvijā plaši tiek izmantota krievu valoda, kas ne tikai ietekmē latviešu kultūru, bet

apdraud arī latviskumu. Mūsdienās Latvijā ir radusies problēma arī ar saīsinājumiem un anglicismiem, kas daļēji apdraud mūsu valodas dzīvi. Par anglicismiem cilvēkiem ir dažādi viedokļi, gan pozitīvi, gan negatīvi. Daļai Latvijas iedzīvotāju nav pretenziju pret anglicismu izmantošanu runā, savukārt daļa latviešu uzskata, ka, mainoties laikiem, mainās valodas stils. Ikdienā es neapzinoties izmantoju daudz anglicismu un saīsinājumu, jo reizēm tā domu izteikt ir ātrāk un vieglāk. Dažkārt es domāju, kāpēc man ir vieglāk un ātrāk domāt un runāt angļu valodā nekā savā dzimtajā latviešu valodā... Kāpēc domāšana svešvalodā padara lēmumus ātrākus un racionālākus?

Valoda ir kas vairāk par saziņas līdzekli. Valoda tiek lietota nepārtraukti visā pasaulē. Valoda savu nozīmi iegūst no kultūras, katra kultūra ir iemiesota valodā, kurā tā runā. Valoda ir kā dzīva būtne: tā aug, mainās un attīstās līdz ar to cilvēku dzīvi, kuri to izmanto. Ar valodas palīdzību mēs varam veikt visas nepieciešamās darbības, lai varētu dzīvot un attīstīties – mācīties, klausīties, ieklausīties, uztvert un saprast, izziņāt, domāt un apzināties. Valoda veido arī Latvijas kultūru un tās vērtību izpausmes. Bez valodas nav tautas, un bez tautas nav valodas. Latvieši lepiņi dēvē sevi par „dziedātāju tautu”, pateicoties stingrai kormūzikas un tautas deju tradīcijai, kas aizsākās jau 19. gadsimta vidū. Gadiem ejot, tas ir pārtapis par kaut ko vairāk nekā

tikai „muzikālu darbību” – tā ir patriotisma izpausme un palīdzība tautas saliedēšanā. Viena no latviešu vienojošākajām un patriotiskajām dziesmām ir grupas „Līvi” „Dzimtā valoda”. Latvieši godam, cienīgi un lepiņi dzied šo dziesmu vienmēr, kad izdzird G. Vieru rindas:

„Vienā valodā raud visi ļaudis,
Vienā valodā, valodā tie smeļ,
Tikai dzimtā valodā dzēš sāpes,
Prieku, dziesmas dod, atdod pasaulei.”

Eva Evelīna Kļaviņa,

Ogres 1. vidusskolas 11.c klase

I r svarīgi jau no dzimšanas iesakņot tīru un bagātīgu valodu. Dzimto [..] valodu reti kurš aizmirst. Ja cilvēks ar to uzaug, tad tā, visticamāk, viņu pavadīs visu dzīvi, neatkarīgi no dzīvesvietas. Svarīgi apzināties savu piederību tautai, pat ja dzīvo ārzemēs. Valoda mājō cilvēkos, ne vietās.

Enija Āboltiņa, *Elejas vidusskolas 3.a klase*

Nozīmīgi ir kopt un pilnveidot valodu, lasot literatūru, jo tajā ir sastopama tik krāšņa valoda, kas ikdienā bieži nav dzirdama. Grāmatas, protams, zināmā mērā ir paliekošas, taču – vai to elpa ir jūtama, ja nav cilvēku, kas šos vārdus atdzīvina. Lasot grāmatas savā dzimtajā valodā, mēs ne tikai papildinām savu vārdu krājumu, bet arī vairāk saprotam savu tautu. Mēs dzīvojam caur savu valodu. Zenta Mauriņa to paskaidro tā: „Cilvēki dzimst un mirst, bet grāmatas var dzīvot daudzus mūžus un atsevišķu cilvēku un pat tautu likteni ievest jaunās sliedēs.”

Protams, nevar iztikt ar vienu valodu. Lai paplašinātu savu redzesloku, ir jāmācās un jārunā svešvalodās. Taču jāmāk tās nošķirt. Būtiski ir nebojāt savu valodu ar anglicismiem, rusicismiem, žargonu. Arī, izceļojot no valsts, ir svarīgi neaizmirst savu kopieni, turpināt domāt, sazināties savā dzimtajā valodā.

Valoda dzīvo dzejā, grāmatās, cilvēkos, taču tās elpa ir jūtama tās skanējumā. Tā ir kā mūzika. Ir skaisti, ka dažādās valstīs šī mūzika skan citādi. Nepietiek ar dzimtās valodas apguvi. Tā ir jābagātina, tajā ir jāiedziļinās, jāraksta, jādzied, jāmeklē pazīstamais, kopīgais. Valoda vieno cilvēkus, tā dzīvo ārpus priekšmetiem, ja tajā runā. [..]

Elīna Krujele,
Jelgavas Mūzikas vidusskolas 2. kurss

Jau no pirmajām dzīves dienām cilvēks sāk mācīties savu dzimto valodu. Tas notiek nemanāmi. [..] Mātes balss, tēva čuksti virs šūpuļa, vecmāmiņas dziesmas un vectēva stāsti pamazām iepazīstina bērnu ar dzimto valodu, kurā viņš runās visu mūžu. Viņam apkārt būs cilvēki, kas runā vienā valodā. Tā ir valoda, kurā viņš dalīsies ar noslēpumiem, apliecinās savu mīlestību, kad izaugs, un to viņš mācīs saviem bērniem.

Ja cilvēkam tiek atņemta iespēja runāt dzimtajā valodā, daļa viņa dvēseles tiek zaudēta uz visiem laikiem. Tauta, kas zaudē savu valodu, pamazām izmirst. Tā sastāv no melodiskiem vārdiem. Mīlestības, draudzības, dusmām, bēdām. No zinātnes un kultūras vārdiem. No gudriem sakāmvārdiem un aforismiem, asprātīgiem sakāmvārdiem, atjautīgiem jokiem un humoristiskām anekdotēm. Valoda ir dzejoļi, dziesmas un grāmatas, kas ieaugas līdz sirds dziļumiem.

Neviena cita valoda, izņemot savu dzimto, nespēj izteikt to domu un jūtu daudzveidību, kas piepilda cilvēku visas dzīves laikā. Un tauta, kamēr vien būs dzīva tās valoda, dzīvos!

Justīne Trušele,
Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas
1. kurss

Evelīna Irbīte, Ogres Valsts ģimnāzijas 10.e klase

Balss

Valodas dzīvība,
Valodas gals.
Runāsi daudz vai runāsi maz?
Būs tai liktenis tāds
Kā ābelei Novembrī,
Kā ledum Janvārī,
Pēdējais neprāts,
Valoda tā nosals un aizsals,
Aizsnigs uz mūžību tumšāko,
Neredzēšanos ilgāko,
Mudini sevi un saki:
„Sniedzies tālu, mana balss.”
Tā kā varens lielgabals
Valodai dzīvot liks.

Valoda,
Tā kā medus plūdīs,
Kā vētra grūdīs,
Grūdīs kā vienīgi Liepājā,
Tā būs mēles galā,
Kādā tumšā alā
Vai uzmanības centrā,
Balsī skaļā,
Valoda nerimsies un dzīvos,
Kā karogs tā vējā plīvos,
Gala tai nebūs mūsos,
Gala tai nebūs jūsos,
Dziesmās, dzejoļos, ielās,
Parkos, sapulcēs lielās,
Tādēļ runā, runā šīs zilbes,
Veido mutiskas bildes,
Nebaidies, neslēpies,
Krāšņā ozollapa,
Starp lappusēm slēpta,

Mūsu valodas rēta,
Rēta, kas dara stiprāku,
Runā, runā šos vārdus,
Mūsu laiks ir tagad.

Nils Kolbergs,
Ādažu vidusskolas 10.a klase

Valoda ir kā dzīvs cilvēks, tikai
ne sataustāma. Tā runā, staigā,
[..] raud vai smejas. Mēs esam paši
savas valodas īpašnieki, mēs to varam
cildināt, bet varam arī noniecināt. Katrā
valstī ir cita kultūra, sasveicināšanās
paradumi, kas parāda pirmo iespaidu
katram no mums par to, kāda ir šī valsts,
šis cilvēks vai vide, kurā viņš dzīvo.
Mums ir jārunā latviešu valodā, jo tad
mēs palīdzēsim valodai palikt dzīvai, tikt
izdzirdētai un pamanītai. Pēc manām
domām, mūsu dzimtā valoda katru gadu
mirst par procentu. Izbraukušie, ienācēji,
iedzīvotāji paši ir tam iemesls. Tā ir
beztatbildības sajūta, jo ikdienā par to mēs
neaizdomājamies, cik patiesībā valoda ir
svarīga un cik daudz tā spēj bez vārdiem
par mums katru pastāstīt. Valoda nav
viegla, nekad nav bijusi un arī nebūs.

Lūkojoties uz citām valodām, to
pratējiem un izrunu, šķiet, tas ir prātam
neaptverams, ka šeit pat, blakus valstīs,
pavisam netālu aiz robežas, valodas
izrūna vai rakstība atšķiras no latviešu
valodas. Mūsdienās cilvēki, šķiet, tik
daudz par valodu neaizdomājas, jo

kādreiz tika radītas mākslīgās valodas un tas bija pieņemami, bet, ja kas tāds notiktu tagad, cilvēki būtu nesaprašanā, būtu pilni ziņu portāli, diskusijas un piketi. Šī ir atšķirība arī starp mūsdienām un senākiem laikiem – cilvēki neapzinās vērtību, to, kādas valodas mirst vai ar ko mēs sastopamies ikdienā. Cilvēkiem ir jāmācās valodas, jārunā un ir jābūt lepniem par savu dzimto valodu. Mēs esam tie, kas valodu vienmēr spēs uzturēt dzīvu un ļaus valodai elpot. Katram ir jāspēj valodu cienīt, to nepiemēslojot ar žargona lietošanu vai likumu neievērošanu.

Mēs katrs esam savas valodas nesējs, īpašnieks, prezentētājs un radītājs. Valodas mirst, atdzimst, ceļas un krīt. Mūsdienas un senāki laiki ir divas dažādas pasaules, kurās mūsdienu cilvēki cenšas izdzīvot. Valoda elpo, runā, raud, smejas un kliez. Tikai to mēs diemžēl dzirdam, kad jau brīžiem ir par vēlu. Mums ir jācenšas valodu nepiemēslojot un nenoniecīnāt, un neaizmirst, jo tikai tā valoda paliks dzīva.

Evelīna Vaišnaraite,
Zemgales vidusskolas 11.a klase

Latvijas pamatvērtība ir valoda, valstiskuma kodols, kas veido [..] mūsu identitāti. Pateicoties tai, gan pilsoņi, gan citi iedzīvotāji īsteno savas tiesības un pilda pienākumus. Neskaitāmus gadus mūsu mīļā valoda

tika aizliegta, slēpta, nosodīta un nopelta, atrodoties PSRS gūstā. Tai netika dota vaļa augt un zaļot, kā arī uzziedēt. Protams, neraugoties uz visām grūtībām un šķēršļiem, latviešu valoda uzplauka. Tā ir bagāta ar dialektiem, izloksnēm, dziesmām, grāmatām un vēl daudz ko citu. Latviešiem ir visskanīgākie dzejoļi, kuri iekļauj sevī ļoti apbrīnojamus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus. Tās morfoloģiju varētu raksturot kā pirmatnēju, tāpēc katrs vārds paver sev dažnedažādas izteiksmes iespējas un stilistisku izmantojamību. Viennozīmīgi gadsimtu gaitā latviešu valoda kļuvusi par bagātu, koptu valodu, kas spēj atspoguļot visdažādākās sabiedrības dzīves jomas.

Tā funkcionē spraigas valodu konkurences situācijā. Mēs paši esam atbildīgi par savu pamatvērtību, proti, tās attīstīšanu un noturēšanu. Latviešu valodas nākotne ir atkarīga no iedzīvotāju spējas aizsargāt valodas daudzveidību un aktīvas iesaistes nozīmīgajā procesā. Es uzskatu, ka viens no visefektīvākajiem valodas uzturēšanas veidiem ir ikdienišķas sarunas ar dažāda vecuma cilvēkiem, jo katram no tiem ir atšķirīgs vārdu krājums un tā lietojums. Grāmatu lasīšana dzimtajā valodā ne tikai lieliski bagātina zināšanas, bet arī attīsta domāšanu, analizēšanas prasmi, spriestspēju, kā arī ļauj uztvert pasauli no dažādiem skatupunktiem. Ikdienā runājot, klausoties un rakstot, būtu nepieciešams izmantot tīru latviešu

valodu bez svešvārdiem, barbarismiem un anglicismiem. Vide, kādā atrodamies, spēj spēcīgi ietekmēt cilvēku, tāpēc ir svarīgi, ka tā iekļauj sevī pareizu un nepiegružotu latviešu valodu.

Runātāju skaits sasniedz aptuveni 1,5 miljonus. Tikai gandrīz 200 valodu, ieskaitot latviešu valodu, runātāju skaits ir nedaudz vairāk par miljonu. Šī iemesla dēļ mūsu valoda ir viena no izredzētajām, kuras nākotne ir atkarīga tikai no pašu pūlēm un darbībām. Latvijā ir vieni no izcilākajiem autoriem, kas dienu no dienas attīstījuši un izveidojuši latviešu valodu tieši tik brīnišķīgu, daudzveidīgu un unikālu, cik tā ir.

Mums ir jānovērtē un jāsargā savi daiļdarbi. Tās ir mūsu vērtības un dārgums, kas palīdz valodai būt un augt plašumā. Kurš gan cits, ja ne mēs, latvieši, cīnīsimies par savu zeltu un celsim to augšup? Tikai kopīgiem spēkiem varam nosargāt savu bagātību, kas gadsimtiem lolota un mīlēta. Dzīvot savai valodai, lai viņa dzīvotu mūžīgi!

Megija Grundmane,

Murjāņu sporta ģimnāzijas 12.a klase

Valoda ir cilvēku dzīves neatņemama sastāvdaļa, tā mūs papildina un veido kā viens veselums, bez tās nevar pastāvēt tauta un tās kultūra. Bez valodas nebūtu mūsu, un valoda nebūtu, ja neviens tajā nerunātu. [..]

Valodu mēs varam izteikt visdažādākajos veidos: ar žestiem, runājot, dziedot u. tml. Tā ir daļa no cilvēka būtības – spēt izteikties.

Būdama latviete, ļoti lepojos par savu valodu un to, ka man ir iespēja tajā runāt ik dienu. Latviešu valodai ir dziļas un senas saknes, un tā glabā daudzas senajai indoeiropiešu pirmvalodai raksturīgas iezīmes.

Mēs varam lepoties par tik skaistām tautasdziesmām, jo nekur tās nav tik brīnišķīgas un bagātīgas kā Latvijā. Ir svarīgi mīlēt savu valodu, kā arī to cienīt, lai tā varētu ilgāk pastāvēt un mums būtu iespēja to nodot tālāk citām paaudzēm. Latvija ir vienīgā valsts, kur runā šajā valodā, tāpēc saudzēsim un lolosim to, kamēr mums tā vēl ir!

Madara Bitāne,

Rīgas Katoļu ģimnāzijas 10. klase

Kamēr skan tautas valoda, tauta dzīvo, nevis eksistē. [..] **K**Valoda mainās līdz ar jaunām tehnoloģijām, internetu, bet galvenais – nedrīkst aizmirst vēsturi un tradīcijas. Vārdi ir jāpievieno, nevis jāaizstāj, tad valoda tiks saglabāta pilnībā. Valodu nedrīkst uztvert tikai kā saziņas līdzekli, jo tā ir sena māksla – nododama no paaudzes paaudzē –, kas palīdz saglabāt mazu tautu vēsturi un kultūru, kuras aizsākumi ir senā folklorā, kas palīdz veidot pasaules

Evelīna Šimone, Gulbiša pamatskolas 8. klase

vēsturi. Nav iespējams aizstāt vārdus pasakās, dziesmās, dzejoļos. Dzejnieki un rakstnieki, kuri mums ir dāvājuši skaistus darbus latviešu valodā, pirms uzlikt vārdus uz papīra, visas savas domas un jūtas izdzīvoja savā sirdī.

Vienas tautas ir vairāk, citas mazāk emocionālas. Sava valoda ir jāattīsta, iznīdējot no tās nevēlamus vārdus un to papildot, proti, izmantojot kulturālus vārdus, vārdus aizgūstot no citām valodām, jo mūsu valoda ir bagāta un daudzpusīga. Saglabāsim savu tēvu,

vectēvu un vecvectēvu valodu, nesīsim savas tautas vēsturi ar lepnumu, jo tā ir unikāla un interesanta. Mūsu valodu, tāpat kā Latvijas dabu, var salīdzināt ar vilņu skaņu un piekrastes priežu šalkoņu, ar melodisko Ventas rumbu, siltu vēju, dzirnakmeņiem.

Katra cilvēka dzimtā valoda ir dvēseles un sirds valoda, tāpēc ir viegli saprast un sajūst savu tautu un Dzimteni. Valoda mūs apvieno vienā lielā veselumā, ar kuru mums jārēķinās, jo šim Veselumam ir svarīga loma Eiropas un pasaules vēsturē

un kultūrā. Valoda izdzīvo kopā ar savu tautu dažādus vēsturiskus notikumus: kad viss ir kārtībā un valsts attīstās, tā arī dzied, un, kad valstī ir grūtības, valodas skanējumā izzogas sāpe. Valoda ir piepildīta ar tautas jūtām. Tāpēc saglabāsim savu valodu, cienot viens otru un savu dzimto valodu kā dāvanu, izmantosim pēc iespējas vairāk dzejoļu, sakāmvārdu, dziesmu, kas sarakstītas mūsu dzimtajā valodā. Mums tā visa ir tik daudz, un tajā ir jādalās ar citām tautām, lai visās pasaules malās varētu dzirdēt Baltijas jūras balsi, priežu šalkoņu, liego Latvijas vēju. [..]

„Dievs, svēti Latviju: zemi, cilvēkus, valodu...”

Aleksandrs Ļašenko,

Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas 10.b klase

Vienīgi valoda ļauj mums apzināties sevi kā individu, ne [..] tikai intuitīvi uztvert, bet jau skaidri definēt visu sev apkārt esošo.

Valoda ir klātesoša un neaizstājama dzīves sastāvdaļa ikvienam, ar valodu cilvēks uzaug, iemācās saprast un aptvert piedzīvoto. Pievēršot uzmanību valodas lietojumam sabiedrībā, svarīgi būtu akcentēt vidi. Tieši vide, apstākļi ir vieni no izšķirošajiem valodas attīstības faktoriem. Izvērtējot apstākļus, kādos indivīds uzaug un laika gaitā uzturas, mēs varam spriest par viņa vērtību kopumu un jau

turpmāko personisko ieguldījumu valodā. Ieguldījumu varbūt ne tikai kā paša indivīda pienesumu valodas bagātināšanai, bet arī atbildības uzņemšanos par tās kvalitatīvu lietojumu ikdienā un iesaisti šīs valodas pilnveidošanā. [..]

Ja mēs spējam apzināties valodas patieso nozīmi un identificēt tās lomu indivīda dzīvē, tas šķiet tikai pašsaprotami – domāt un būt atbildīgiem par tās izmantojumu ikdienā. Lai gan mēs spējam saprast cits citu vienkāršā valodā un primitīvisms netraucē domu apmaiņai, tomēr mēs nedrīkstam aprobežoties ar seklu un šauru valodas lietojumu. Es uzskatu, ka valoda ir kas vairāk nekā tikai praktiski izmantojams saziņas līdzeklis saskarsmē, tā ir mūsu pasaules redzējuma formulējums vārdos, pašapziņas un savas identitātes strukturējums, un par tās lietojuma kultūru atbildīgs ir ikviens no mums.

Elizabete Dziedātāja,

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas

1. kurss

Būt latvietim ir svarīgi. Runāt un uzturēt savu dzimtenes valodu. Lai nepazaudētu latviešu valodu, tev vajag komunicēt ar citiem. Tie var būt draugi, vecāki, vecvecāki, brāļi, māsas un pat sveši cilvēki. Iekļaujot latviešu valodu savā ikdienā, var uzlabot spēju apgūt savu dzimto valodu!

Es jums izstāstīšu savu stāstu. Mani sauc Aleks. Es piedzimu Īrijā un līdz otrajai klasei Īrijā arī dzīvoju, bet tad es ar ģimeni pārvācos uz Latviju. Šis bija ļoti liels notikums manā dzīvē, jo latviešu valodu es zināju maz. Pierast Latvijā bija grūti, un es arī ļoti pārdzīvoju šo situāciju, bet neesmu cilvēks, kurš padodas grūtību priekšā. Es sāku sadraudzēties ar citiem. Mani draugi, ģimene un skolotāji Latvijā palīdzēja uzlabot latviešu valodas zināšanas un deva man spēku un motivāciju, kas palīdzēja pārdzīvot šo laiku. Piedalīšanās mūzikas skolā, folkloras pulciņā un futbola treniņos palīdzēja man apgūt valodu, jo es iesaistījos un komunicēju ar citiem cilvēkiem, kā arī dalījos ar savām emocijām un pieredzi.

Trīs gadus es nodzīvoju Latvijā, un tad mani vecāki izdomāja pārcelties atpakaļ uz Īriju. Šis atkal bija ļoti liels notikums, bet šoreiz es biju gatavs un man bija pieredze. Es zināju, ka nebūs viegli pamest cilvēkus Latvijā, bet man bija arī prieks atgriezties, jo lielākā daļa no manas ģimenes dzīvoja Īrijā. Atgriežoties man bija iespēja satikt savus ģimenes locekļus, kurus es ilgu laiku nebiju redzējis. Protams, ar laiku, dzīvojot Īrijā, manas valodas prasmes pasliktinājās, bet, lai neaizmirstu savu dzimto valodu, es turpināju piedalīties latviešu valodas nometnēs, kur arī ieguvu jaunus draugus. [..]

Alekss Jēkabs Šneiders,
*Īrijas latviešu nacionālās padomes
latviešu valodas nometne, 16 gadi*

Gluži kā visam šajā pasaulē, arī valodām ir vienāds sākums un [..] beigas, atšķirīgs ir tikai to mūžs. Kāda, kas ir pāris simtgades veca, iepazīst un bauda pasauli, bet citai pierē rievās, tūkstošgades krunkas. Viena ir turējusi savā muskuļotā rokā visu pasauli, taču kādai aiz piedurknes ir slēpjamas rētas un zilumi. Ir nemitīgi notikusi valodu savstarpējā cīņa par iespēju būt, un diemžēl tajā ir ne tikai uzvarētāji, bet arī upuri... Valodas ir mainījušās, attīstījušās, izzudušas.

Katrs no mums ir sava ugunsкура kurinātājs, valodas uzturētājs un kopējs. Katra valodas kopēja jeb savas uguns kurinātāja pienākumi jau nav nemaz tik grūti, taču ļoti svarīgi. Vienīgais un lielākais pienākums ir valodu lietot – ar pateicīgu prātu, sirdi un dvēseli runāt tajā skaistus un labus vārdus, dziedāt skanīgas un patriotiskas dziesmas, tādā veidā turot godā savas tautas vēsturi un kultūru. Nedaudz piemirst par virtuālām sarunām un spiest „Aiziet!” podziņu dzīvām sarunām, kopīgu atmiņu veidošanai un emociju pārdzīvojumiem. Rakstīt un lasīt rindas, kas ir tik pilnas ar mīlestību un pateicību, ka jau pāri malām līst, un domāt ikdienišķas, gaišas un svētas domas. Būt uzmanības centrā – kā uz krustojuma stūra stāvošais luksofors, kas tūlīt pat dos zaļās gaismas signālu automašīnu šoferiem, nevis būt aizmirstai kā ieslēgtai lampai tukšā telpā, kura pat ar LED spuldzi drīz

nodzīsis pati – lūk, kā es varētu raksturot to valodas imunitāti, kuras dēļ tā var noturēties kājās visās pasaules sagādātās viesuļvētrās, zemestrīcēs un taifūnos. Un pats galvenais, ka pilnīgi katrs no mums – tu un es, viņš un viņa, mēs un jūs – to var. Turklāt, ja kopā, tad varam vēl vairāk, pat vairāk nekā domājam!

Kurinātājs – „čirks!” – ar sērkokociņu dod pirmās elpas rāvienu mazai liesmiņai. Pieliek tai klāt bērza tāss gabaliņu, vienu mazu pagalīti, tad vēl un vēl. Ar laiku nomainās arī kurinātājs – viens aiziet, cits atnāk. Bet liesmiņa paliek tā pati, dejodama tikpat liksmi un draiskulīgi kā savā dzimšanas brīdī. Izskatās, ka liesmiņai ir lemts mūžīgai būt.

Vai latviešu valodai arī?

Lāsma Jurkāne,

Riebiņu vidusskolas 11. klase

Ar vien vairāk cilvēku pamet Latviju, lai dzīvotu un strādātu [..] ārzemēs, taču tas nav šķērslis, lai turpinātu runāt savā dzimtajā latviešu valodā. To ir pierādījis Frankfurtes latviešu sieviešu koris „Silava”, kuru 2014. gadā dibināja Frankfurtē dzīvojošais diriģents Marks Opeskins, taču kopš 2019. gada kori diriģē latviešu vijolniece un mūziķe Laura Zariņa. Koris savā repertuārā ir iekļāvis latviešu tautasdziesmas, kā arī garīgo un klasisko kormūziku. Koris popularizē latviešu valodu un tradīcijas,

gan sadarbojoties ar vācu koriem, gan izpildot repertuāru latviešu pasākumos un dievkalpojumos. Protams, šis nav vienīgais veids, kā izplatīt latvisko skanējumu. Latvieši ārzemēs var veidot dažādas latviešu biedrības un kopienas, kur apmainīties ar idejām un tās īstenot, uzturot latviešu valodu dzīvu arī ārpus Latvijas robežām. Ja cilvēkam ir cieņa un atbildības sajūta par savu dzimteni un valodu, tad atrašanās vieta nav šķērslis savas valodas popularizēšanai.

Latviešu valodai nedraud izmiršana, kamēr tā tiks izmantota ikdienā, kamēr tajā tiks izdotas grāmatas un laikraksti. Latviešu valodas lietošana ikdienā nodrošina tās esamību un papildina tās būtību jaunāku paaudžu redzējumā, grāmatu un laikrakstu izdošana nodrošina paliekošas liecības par valodas attīstību un aktualitāti. Tuvāko gadu laikā latviešu valodu neskarš tāds liktenis, kāds piemeklēja lībiešu valodu. 21. gadsimtā lībiski runājošo cilvēku skaits bija tikai 50, taču mūsdienās lībiski labi sarunāties prot vien aptuveni 30 cilvēku visā pasaulē. Lībiešu valodu pasludināja par izmirušu 2013. gada 2. jūnijā. To nevar pieļaut ar latviešu valodu. Lai mūsu dzimtā valoda saglabātu savu statusu, tā ir jākopj un jāciens. Nevar pieļaut, ka latviešu valoda tiek „piesārņota” ar anglicismiem un rusicismiem, kā arī kropļota, izmantojot žargonismus un barbarismus. Mūsu valoda ir jākopj, lai to nepiemeklētu izmiršana.

Linda Grantiņa, Vecumnieku vidusskolas 9.b klase

Lielākie latviešu valodas „piesārņotāji” ir tieši jaunieši. Jaunieši neapzinās, kā viņi ietekmē latviešu valodu, tāpēc viņus dažādos veidos vajag izglītot, procesā izskaužot anglicismus. Gunta Bojāra vadītajā raidījumā „Aizliegtais paņēmiens” – 5. septembra operācijā „Anglomānija” – tika izvērtēta šā brīža valodas lietošanas situācija jauniešu vidū. Jāatzīst, ka angļu un latviešu valodas krustošanās mūsdienās nav nekas unikāls. [..]

Mūsdienās angļu valoda ir pārņēmusi dominanci runātāko valodu topā, kas nozīmē, ka lielākā daļa izklaides satura, kuru patērē arī gados jauni cilvēki, ir tieši tas, kas spēj ietekmēt viņu informācijas uztveri un atdevi. Zināšanas angļu valodā ir svarīgas, taču cilvēkam ir jāmāk noteikt robežu starp latviešu un angļu valodu.

Nav nozīmes, kur mēs atrodamies. Ja vien cilvēkam ir cieņa un atbildība par savu dzimto valodu, viņš to kops un cienīs. Lai latviešu valoda pastāvētu arī turpmāk,

ir jāveido liecības par tās esamību, kā arī jālieto ikdienā, ievērojot visas valodas normas. Lai izskaustu anglicismus, ir jāveido jauniešiem interesējošs saturs latviešu valodā, piemēram, seriāli un grāmatas, kas liks tiem novērsties no piedāvātā satura angļiski. Lai arī latviešu valodu neizmanto daudz cilvēku, tā tomēr ir daļa no mūsu identitātes, ar kuru mums ir jālepojas.

Miks Matīss Kehers,
Rojas vidusskolas 11. klase

[..] **M**ēs, jaunieši, bieži runājam tikai sev saprotamā „valodā”, izmantojam svešvalodas un slengu, bet aizmirstam, ka mums pašiem ir skaista valoda. Bagāta, krāšņa un izteiksmīga, ar seniem, ne pārāk seniem un mūžseniem vārdiem, kas jau paaudzēm ilgi tiek izmantoti sarunvalodā un arī oficiālajos rakstos.

Jaunā paaudze nenovērtē doto, bet tikai pieņem svešu. Tā es teiktu par valodas lietojumu manu vienaudžu vidū. Mani sarūgtina fakts, ka šī paaudze ir ieaugusi tehnoloģijās, bet ne grāmatu lapaspusēs.

Ļoti vēlētos, lai saulītē tiktu izcelti vārdi, teiciens un parunas, kas lietotas pirms 80 gadiem. Dodoties pie vecmāmiņas, ikreiz uzzinu kādu jaunu vārdu no viņas „pūra lādes”, pierakstu un cenšos to izmantot savā valodā. Vēlos

nodot šīs zināšanas arī tālāk – tiem, kas vēl nezina šos vārdus. [..]

Tie sirmie vīri un sievas, kuri vēl prot seno māku runāt, izteikties izteiksmīgi un latviski labskanīgi, ir jātur cieņā. Viņi ir aizgājušo laiku vēstneši, kuri caur valodu nodod vēstījumu par senču dzīvi, lauku darbiem. Ar valodu mēs nododam to tālāk. [..]

Valoda ir kā mūsu māte, tā mūs izlolo, pavada un cer, ka bērni to neaizmirsīs. Mums kā bērniem ir jāmīl un jāparūpējas par savu valodu, jānes tā pasaulē, taču tādā veidā, lai netiktu aizmirsts par mūsu valodas un tautas saknēm.

Regīna Mūrniece,
Rīgas Katoļu ģimnāzijas 10. klase

[..] **I**r cilvēki, kas uzskata, ka latviešu valoda tuvākajā gadsimtā arī izmirs, jo to izmanto mazāk un aizstāj ar citām, piemēram, krievu vai angļu valodu. Latviešu valoda tiek piesārņota ar anglicismiem un rusicismiem sarunu valodā, to parasti dara jaunieši, to esmu novērojusi ikdienā.

Es lepmi varu galvot, ka turu to dzīvu. Pat ja tikai viens cilvēks runās kādā noteiktā valodā, tā turpinās dzīvot līdz pēdējam elpas vilcienam. Lai gan tehnoloģiju laikmetā varētu šķist, ka valodām grūtāk mirt, ka ir ieraksti, dziesmas, kuras paliek interneta vidē mūžīgi, līdz ar to tā nemirst, jo ir taču pierādījums, ka kāds runā.

Varu apsolīt, ka mana valoda vīsies caur muti un domām pat tajā gadījumā, ja vairs neatradīšos savā tēvzemē.

Mums ir dota tik skaista valoda, dzeja latviski izklausās labāk, dziesmas kļūst emocionālākas, romāni spēj pārvērsties patiesībā tikai tāpēc, ka latviešu valoda to visu spēj izgreznot un izdaiļot. Tieši šīs valodas krāšņuma un sentimenta dēļ ir vērts lietot, bagātināt un dāvināt tai pretī dzīvību.

Elizabete Vilcāne,

Jelgavas Mākslas vidusskolas 3. kurss

Valoda ir kā paaudzēm lolots augļu dārzs. Šo ābeļu kuplo zaru [...] ēnā, kur mēdza sēdēt bērni, pusdienu elpu netraucēts atvilka kāds klaidonis, cauru gadu ieradās ļaudis, kuri aprūpēja koku, bet kādā īpašā dienā varēja arī novērot liksmes un satības piepildītas dzīres par godu kopīgas dzīves uzsākšanai vai citam nozīmīgam notikumam, smilgas

Elīza Berga, *Sabiles pamatskolas 5. klase*

ar laiku palika garākas, koku starpā sāka dīgt krūmi. Ābeļdārzs tika pamests novārtā. Bet kā? Kādam taču tas bija jākopj!

Daudzi devās projām, varbūt āboli vairs nebija modē vai citviet vienkārši bija labāk, un kāpēc vispār bija nepieciešams rūpēties par dārzu citu labā, ja viņi negrasījās un nespēja atdarīt tev? Pamazām izzūdot ābeļdārzam, iznīka arī pats ciems.

Šāds liktenis var piemeklēt arī mūsu valodu. Tomēr pietiek arī ar vienu pienācīgu paraugu, lai spertu manāmu soli pareizajā virzienā. Pietiek, ja tu runāsi latviski. Veidojot priekšstatu tiem, kas klausās. Liekot saprast, ka sagaidām cieņu un atbildi mūsu valsts valodā, kā arī uzturam latviskāku gaisotni sev apkārt un tiem, kas dzird.

Komunicējot latviski, mēs neaizmirstam paši savas valodas prasmes. Turklāt, ja runājam ar saviem tuvajiem, it īpaši bērniem, mēs latviskumam dodam citu elpu. Iemācoties latviešu valodu bērniībā kā pirmo valodu, tai vienmēr piemītīs lielāka nozīme nekā pārējām, gan tāpēc, ka galvā šajā vecumā vieglāk veidojas jauni savienojumi, gan tāpēc, ka šī valoda saistīsies ar krāšņāko un bezrūpīgāko laiku savā mūžā.

Ir svarīgi aizdomāties, cik ļoti, mazliet mainot savu attieksmi, mēs varam iespaidot pasauli mums apkārt. Runājot vien, var panākt tik daudz nozīmīga, kas neļautu latviešu valodai novīst un citām to pāraugt savā dzimtajā augsnē. Tomēr

mūsu kopējā attieksme, rīcība un liktenis ir atkarīga no tevis.

Reinis Pēteris Jurāns,
Austrumlatvijas Tehnoloģiju vidusskolas
12. klase

Valoda ir jākopj un jāsargā tikpat ļoti, cik ir nepieciešams sargāt [..] pieminekļus un senās arhitektūras ēkas. Arhitektūra ir kultūras mantojums, bet valoda ir lielāka vērtība, jo bez valodas nebūtu tapusi arhitektūra. Kamēr ir valoda, ir tauta. Tautas būtību uztur valoda, tāpēc ka valoda ir pats pamats tautas esamībai un garam. Valoda gadu desmitu laikā mainās, jo mainās pati tauta. Tiek radīti jaunvārdi, bet tas nenozīmē, ka vajadzētu aizmirst vecvārdus – tie ir daļa no vēstures. Valoda ir ļoti sena un daiļa, un plaša, tāpēc valodas vēstures gaitas katrs var sākt meklēt dažādi, sākot no tautasdziesmām vai no brāļu Kaudziņu sarakstītā romāna „Mērnieku laiki”. Katram no mums ir atbildība nest mūsu valodu pasaulē, jo tā ir liela daļa no mums pašiem un pārstāv gan mūs, gan tautu, gan valsti. Jebkuram no mums ir jābūt cieņai pret valodu. Ikdienā daudzi cilvēki nerunā literārā valodā, tāpēc ka pastāv sarunvaloda, bet, cienot valodu un sevi pašu, mēs varam neaizmirst, kā pareizi runāt un saglabāt mūsu valodu.

Atrast ceļu mums pašiem un vienlaikus kultūrai var šķīst sarežģīti, bet ar savu izvēli, kā lietot valodu, to var izdarīt. Tāpat

kā miglā var iemācīties orientēties ar piedomāšanu. Mums katram ir savs dzīves ceļš, bet ir svarīgi neaizmirst par to, kā mēs varam ietekmēt un ietekmējam pasauli.

Anna Estere Rubule,
Jūrmalas Pumpuru vidusskolas 11. klase

Valoda bez runātāja ir kā tukša, auksta un nepiepildīta māja bez tās saimniekiem. Valoda, kurā runā, ir siltas un gaišas mājas, kur vienmēr gaida.

Telpa, kurā svilpo vējš, visur mētājas tukšas grāmatas, kurās vārdi ir izbalējuši, taču ir zīmes, ka tie ir bijuši. Telpa, kur nav atbalss. Kā lai atbalso vārdus, kuru nemaz nav. Telpai nav dvēseles. Tā ir aizmirsta un sasalusi laikā.

Istabā, kur kamīnā rūc liesma, ozolkoka plauktos izvietotas grāmatas gluži kā bibliotēkā un skan ļaužu čalas, kūšā dzīvība. Skrien tirpas, mēle pati raisa diskusijas, un teikumi pastaigājas. Istabai tvīkst vaigi no glaimiem un komplimentiem. Katrs vārds, kas tiek pārmiests šajā istabā, top dzīvs. Nē, tam nevajag ēst, jo dzīvē jau neko vairāk par apliecinājumu, ka esi dzīvs, nevajag.

Valoda, kurā runā, ir kā mājas, kurās vienmēr varu atgriezties un kurās gaida. Valoda, kas ir aizmirsta, pārtop par mūri, kurā vienmēr ir ziemeļvējš, kas griež griezīgus valšus.

Alita Vangale,
Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
11.v klase

Man šķiet, ka oficiāli esmu dzimusi 1525. gadā manā dzimtajā zemē Latvijā. Vēlāk par mani uzzināja caur burtiņiem, vārdiņiem un teikumiņiem no luterāņu grāmatu lappusēm. [..]

Pēc diviem gadsimtiem es kļuva pieaugusi un pelnījusi cieņu. Jūs apbrīnojāt mani. Jūs elpojāt un jutāt mani. Jūs izveidojāt pirmo latviešu inteligēnces kopienu – jaunlatviešus, kas man deva iespēju attīstīties un augt. Devāt man spēku un lepnumu dzīvot. Es satiku Juri Alunānu viņa dzejoļos, lai rakstītu skaistāko un atcerētos labāko. Manas grāmatas ievietojās latviešu bibliotēkā, kuru vēra Krišjānis Valdemārs. Es biju visur: dzejā un stāstos, novelēs un romānos, pirmajos latviešu laikrakstos „Mājas Viesis”, „Pēterburgas Avīzes” un skaistākajās dziesmās. Simtiem tūkstošu cilvēku dzied un dejo roku rokā, pieminot mani latviešu Dziesmu un Deju svētkos. Pēc pāris gadu desmitiem mani oficiāli atzina tauta, un es kļuva par mūsu dzimtenes Latvijas valsts valodu. Tad visa Eiropa mani atzina par savējo un pieņēma vienā milzīgā ģimenē, tāpat kā 24 citas Eiropas Savienības valodas.

Tagad vairāk nekā divi miljoni cilvēku runā manā valodā. Jūs dziedat dziesmas un rakstāt dzeju, jūs piedzimstat ar mani un sakāt svarīgākos vārdus „Es tevi mīlu”, jūs dejojat ielās, skanat dziesmās, skatāties filmas vakaros un lasāt avīzes,

jūs pamanāt mani uz ielām un muzejos, kafejnīcās un restorānos, veikalos un tirgos, lidostās un ostās... Es esmu visur!

Es runāju, es dzīvoju, es elpoju, es plūstu jūsu asinsritē...

Es... es esmu dzīva, un es dzīvošu tik ilgi, cik jūs runāsi, elposiet un jutīsiet!

Ar cieņu
Latviešu valoda

Valērija Orlova,
*Austrumlatvijas Tehnoloģiju vidusskolas
12. klase*

Caur valodu mēs gan esam ieraudzīti no citiem, gan paši sevi [..] tajā ieraugām.

Izejot uz ielas, var dzirdēt, kā un cik bieži jaunieši izmanto anglicismus. Nevar noliegt, ka angļu un krievu valoda mūsu valodu spēcīgi ietekmē. Mūsdienās tas saistīts galvenokārt ar interneta vidi, kur pat latviešu influenceri runā piesārņotā latviešu valodā.

Turklāt vairākās Latvijas pilsētās vēl aizvien pārsvarā runā krieviski, nevis valsts valodā. Viens no tādiem piemēriem ir Daugavpils. Valodu ir svarīgi kopt, saglabāt un mācīt bērniem, lai tajā runātu arī nākamās paaudzes, jo tā ir mūsu identitātes daļa. Tas nemaz nav tik grūti – katrs to var izdarīt. Piemēram, izglītojoties no latviešu autoru darbiem vai mācoties vēsturi.

Man šķiet, latviešu valodu ir svarīgi kopt un izcelt. Tā pārdzīvojusi daudz grūtību, lai tiktu brīvi runāta, tāpēc – lai valoda dzīvo un lai tajā runā!

Kristīne Sofija Poriņa,
Rīgas Katoļu ģimnāzijas 10. klase

Kur smelties spēku, kad tas izsīcis un trīs krāsās apraipīts?
ģenerālis atkal pacēlis roku un savu atriebīgo pirkstu iestūmis svešas zemes pašā vidū.
bet briesmām balss nepieder, balss ir viss, kas palicis, kad bail.
ar kļiedzienu jāsargā kas tāds, kas skaļāks par mums.
spēkam jābūt kviekt un kaukt katram savā valodā,
gadsimtu un astoņus gadus, un deviņus mēnešus, un vēl.
ļaut brīvajam palikt brīvam.
ļaut smieties un dzīvot, un dzert kā brālim, tā attālam kaimiņam.
izsmiet likteni un kontinentāli sasiētām rokām stāvēt tam blakus, pat ja to nedzirdi, kad tas runā pārkāk ātri un pārkāk tālu no dalītā naida.
lūgt vairs nedrīkst, un spēkam ir jābūt.
ar valodu vairs nepietiek, ar kļiedzienu ir par maz.
spēks būs pārkāpt vārdu, pārkāpt ievilkto līniju,

ap kuru mijas pārrakstīta vēsture, paaudzēm sēta un ravēta trauma, dalīts žargons un tik daudz kultūras.
atdot pēdējās dusmas un žēlas, un cerību.
atdot godu tam, kam tas gods pieder.

Estere Briede,
Rīgas Imantas vidusskolas 12.a klase

Kad biju maza, valoda šķita pašsaprotama. Tajā runāja [..] tuvinieki, bērnudārza draugi, vēlāk skolasbiedri un skolotāji. Maza būdama, es runāju tikai tad, kad vajadzēja piepildīt vēlmes. Vēlāk, divpadsmit gadu vecumā, zaudēju labu draudzeni. Kāpēc? Jo es nenovērtēju, cik svarīgas ir sarunas. Kopā būšana. Valoda māca, ka tā nav vieglprātīga, tā balsta saprašanos un nesaprašanos, strīdus un harmoniju, mīlestību un naidu. Šķietamus pretstatus, kam nav nozīmes ikdienā, taču tie veido manu likteni. Tagad es zinu savas valodas vērtību. Tajā rakstu un stāstu par pārdzīvojumiem, piedzīvojumiem un raizēm, kas mēdz gulties uz manas sirds. Spēju izteikt vārdus par mīlestību, par nākotnes sapņiem, par grūtībām, par klusuma mirkļiem, par konfliktu burzmām.
Es esmu viens veselums ar valodu. [..]

Santa Linda Kalvāne,
Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas 11. klase

Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā!

Mežs aizņem tikai niecīgu
zemeslodes daļu, taču, neskatoties uz to, tas
vēl joprojām ir dzīvs un daudzveidīgs. Katram kokam, arī
valodai ir sava stāsts. Šis stāsts vēsta par grūtībām, kādām ir nācies
stāties pretī, lai šobrīd tie abi - mežs un valoda - varētu dziedēt visā savā
krāšņumā. Mežs no tālienes līdzinās tumsam, koku ieskautam biežoknīn,
bet, ja uz to paraugās tuvāk, paveras plašs skats uz jaunu pasauli. Tādu, kur miers
plūst no koku galotnēm līdz pat dziļi paslēptām koku dzīslām. To saknes iet uz dažādām
pusēm, tās nevar salīdzināt. Arī katrai kultūrai un valodai ir sava neatkārtojama vēsture.
Valoda ir jāaktualizē un jākopj. Mežs nevar augt piesārņotā vidē, kā arī valoda nevar attīstīties, ja
to neurskata par kultūras vērtību. Kokam, lai tas dzīvotu, lai tam būtu **vala līpeņa**, ir nepieciešama
gaissma un ūdens. Lai valoda dzīvotu un paliktu mūsu sirdīs, tajā ir jārunā. Ar to ir jālepojas. Ir svarīgi
valodā arī lasīt, izprast teksta dziļāko jēgu. Kats vārds stāsta savu pasaku. Tas aizved lasītāju prom
no realitātes, ļaujot pašam veidot savu domu okeānu. Valodā rakstot, katram tiek sniegta
iespēja realizēt savas idejas un kvēlākās vēlmes. Tās uzliekot uz papīra, rodas
cerība. Cilvēki, kas raksta, var izpausties un atdzīvot savu valodu.

Valoda mūs atšķir no
pārējiem. Tā ir kā mūsu
līstīte - personības
vizītkarte - un unikāla
tautas sastāvdaļa.
Valoda ir jālieto, jo tā
ir iespēja izteikt savu
būtību un nacionālo identitāti.

Valoda ir jūciena.
Katram būtu jāzina tās **siķone**,
respektīvi, valodas vēsture un pirmsākumi. Valoda
aug visu mūsu un dzīvo mūsos, ja
vien mēs paši tai sagatavojam auglīgu
augšā kur augt un attīstīties.

Tāpat kā naidis, tā arī mīlestība ir spēka pilns vārds. Kas to [..] iemantojis, tam spēka dzira krūzē neizsīkst. Un dzīvi jūtamies tikai tad, kad mīlēti tiekam, un asins asinsvados sāk straujāk ritēt. Esot mājām valodai, tā jāžūžo kā maza meitene, augot tai pārtopot daiļākai.

Valodai nav spīta. Tai ir krāsainība, tai ir pildījums. Un, pavei, kā tā, enerģijai neizsīkstot, rotaļājas. Tā ar mani ir vienmēr, kā paciešot sāpes, tā smeļoties. Kā piedzīvojot konfliktus, tā tos risinot. Lūdzot, nožēlojot. Un es nežēloju sevi, jo valoda sevi nežēlo. Es no tās mācos spīdēt cauri viszarainākajiem kokiem. Mācos izrunāt mīlestību un čukstēt dziļus noslēpumus. Mācos iegrebt savu vārdu skolas solā un izkliegt laimi.

Valodā nerunājot, tā kā ledus gabals sasalst un laika gaitā aizpeld prāta daudzšķautņainajos aizmirstības ceļos. Tā uz visiem laikiem iespējams zaudēt lielu daļu tā, ko tik nesavtīgi esam taupījuši mantojumā visus šos gadus. Un vai pie atbildības atkal var saukt ziemeļnieciskumu un asos vējus, kuri sasaldējuši gribu un aizpūtuši vēlmi?

Koki Latvijā lokās tikai latviešu valodā, tāpat arī lietus pret logu rīb latviski. Dzeguze nokūko desmit latviskus kūkojienus, un zaķis apmet trīs latviešu cilpas. Kā visas priedes savās sveķainajās un stīgajās sirdīs ieaudzējušas latviskumu un no galvas iemācījušās žūžot latviski, tā arī mums ir

dziļš pienākums uzturēt šo valodu pie dzīvības. Un ne tādas pliekanas dzīvības vien, kur katrs elpas vilciens sēc, bet gan piesātinātas un neviltotas dzīvības.

Uzaugt Latvijā un kā runāt, tā just latviešu valodā ir mans gods. Tikai latviešu valoda mani saprot tik dziļi un patiesi, izvijoties visās manās vītajās vītnēs. Ļaujoties ceļiem, kuros valoda tevi ved, iespējams rast tās patieso spēku.

Dārta Kancēviča,

*Valmieras Dizaina un mākslas vidusskolas
Multimediju nodaļas 3. kurss*

Es esmu dzimis un uzaudzis Latvijā. Latvija ir zeme, kurai piemīt plaša, tradīcijām bagāta kultūra un skaista valoda. Es kā patriotisks latvietis lepojos ar savu valsti, tās panākumiem un skanīgo valodu, tās izaugsmi.

Latviešu valoda man ir dārga, jo tā bijusi daļa manas personības visu manu dzīvi. Tā man palīdzēja kļūt par sevi pašu, tā mani izaudzināja un tajā pašā laikā auga. Latviešu valoda ir tā manis daļa, bez kuras nevaru iedomāties savu dzīvi.

Latviešu valoda ir mana dzimtā valoda, tā vieno mani ar citiem valodas lietotājiem, dod piederību kopīgai saimei un ļauj sazināties ar apkārtējiem. [..] Dažādās iezīmes un īpatnības valodu kuplina, paplašina un attīsta.

Valoda man palīdz gan pašam uztvert savas tautas kultūru, gan kļūt par kultūras

Cecilija Rute Oruba, Liepas pamatskolas 7.a klase

tālāknēsēju. Kultūru es smeļos, piedaloties tautas tradīcijās, lasot dažādus literāros darbus, izbaudot tautas mākslu gan deju, gan dziesmu, gan gleznu veidā. Visi šie kultūras avoti ļauj man plašāk izprast savu valodu un tautas īpašības.

Ar valodas palīdzību cilvēks var domāt un just. Ar valodu var izteikt savas emocijas, sapņus, būtību vārdos.

Valoda ir īpaša un brīnišķīga, un mums to vajadzētu saglabāt tīru un plašu, taču mūsdienu valodas situācija mani sāpina. Mūsu tautas jaunākās paaudzes palēnām vairs nesaskata latviešu valodas

skaistumu. Bērni bieži vien izmanto dažādus anglicismus un rusicismus, kuri valodu padara vienkāršu un pelēku. Varbūt dažiem šķiet, ka tas nav nekas slikts, bet valoda varētu pavisam izzust, ja nākamās paaudzes turpinās to apvienot ar visādām citām valodām.

Valodas dzīvību vajag uzturēt mums katram, tā jākopj, lai citi varētu to mācīties ar patiku un lepnumu. Ceru, ka latviešu valoda saglabāsies krāšņa un īpatnēja vēl ilgu gadus.

Linards Purenis,
Cesvaines vidusskolas 11. klase

Latviešu valodai izdevās iegūt jaunas paziņas, bet vienu no šīm paziņām tā atcerēsies uz visiem laikiem. Tai paveicās satikt pašu Ernestu Gliku. Mācītājs nolēma dot iespēju tik jaunai un diezgan perspektīvai valodai tulkot Bībeli latviešu valodā. Latviešu valoda nolēma parādīt savu drosmi un piekrita uzņemties tulkotājas lomu.

Pagāja daudz laika, pēc kura Bībele tika pilnībā iztulkota. Latviešu valodas pūles tika novērtētas. Līdz ar slavu pie tās ieradās milzīgs skaits draugu un pielūdžēju, kuri ar prieku lasīja Ernesta Glika un latviešu valodas tulkoto grāmatu.

Tie nebija vienīgie latviešu valodas nopelni. Tā bija uzrakstījusi daudzus stāstus, dzejoļus, prozu, pasakas un pat avīzes. Valoda vēl atrada jaunus draugus, tajā pašā laikā attīstoties kultūras jomā.

Tā ir kļuvusi par ļoti gudru un neticami stabilu valodu. Tā cīnījās par savu dzīvību. Pārdzīvojot gan Pirmo, gan Otro pasaules karu, valodai tomēr izdevās uzvarēt.

1918. gadā izveidojās Latvijas valsts. Tā kā latviešu valodai bija daudz draugu, kuriem tā vairākkārt palīdzēja, viņiem gribējās valodu pārsteigt.

Draugi jautāja: „Mēs novērtējam visus tavus centienus un lepojamies ar taviem panākumiem, tāpēc – vai vēlies kļūt par mūsu skaistās valsts oficiālo valodu?” Latviešu valodai tas bija liels gods. Tā nekavējoties pieņēma šo piedāvājumu.

Valoda, apzinoties savu pienākumu nopietnību, tūlīt sāka darbu. Tika rakstītas dziesmas, tulkoti visi dokumenti. Valoda vēlējās paplašināt savu redzesloku, tāpēc nolēma sadarboties ar citām valstīm – ASV, Vāciju, Austrāliju un citām.

2004. gadā latviešu valoda kļuva par vienu no 24 Eiropas Savienības oficiālajām valodām.

Latviešu valoda ir tikusi tālu. Un turpina tikt tālāk. Uz Zemes jau ir vairāk nekā 7000 valodu, un viena no tām ir mūsu dzimtā un neticami stiprā valoda – latviešu valoda.

Gandrīz divi miljoni cilvēku var lepni saukt latviešu valodu par savu dzimto valodu. Tas nozīmē, ka valoda dzīvos vēl ilgu laiku. Mūžīgi.

Valērija Stupaka,

*Austrumlatvijas Tehnoloģiju vidusskolas
12. klase*

Es ieeju Slīteres piejūras mežos, tie ir plaši, ikkatrs koks veido [..] lielā dārguma daļiņu. Priedes, stiepjoties garas un staltas, izaug augstākas par visu pārējo, taču respektē nelielos bērziņus un zilganzaļās egles, ļaujot arī šiem kokiem uzplaukt kā vēl nekad. Valoda ir kā mežs, tā izvij cauri gan vecvārdus, gan jaunvārdus, dažādas izloksnes un pats galvenais – cilvēkus, kas tajā runā. Cilvēki ir kā aktīvie meža iemītnieki, tie mitinās dziļajos koku dobumos, sūnainajās

pakājēs, arī egļu galotnēs, gluži kā dziedoši putnēni, kas ved valodu plašajā pasaulē. Taču kā mežā, tāpat arī valodās ir nerātņie ļaundari, kas piemēslu ar atkritumiem jeb žargonvārdiem, barbarismiem, anglicismiem un citiem nevēlamiem viesiem, kam unikālajā valodā vai elpu aizraujošajā priekšu silā gluži vienkārši nav vietas. Runājot savā dzimtajā valodā, es jūtos tā, it kā skrietu pa taciņu mazu, kas ļauj atrisīties, uziedēt un aizmirsties.

Ir agrs pavasaris, esmu pilsētas centrā un dzirdu cilvēku čalas gluži kā spēcīgu un varenu vēju, šalcot caur koku vainagu. Sajūta ir neaizmirstama, nekā nespēj iznīcināt šo skaisto vairogu, kas savij kopā manu tautu un Latviju.

Valoda ir tāda pati bagātība kā Latvijas zaļi brūnie biežokņi, tā ir vērtība, kuru neparko nedrīkst zaudēt, bet gan ir jāturpina attīstīt, kopt, mīlēt un lolot.

Luīze Astra Eglīte,

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas

11. klase

Valoda ir būtiska daļa no tā, kā smadzenes darbojas visas [..] dzīves garumā. Tāpat kā jebkura cita veida muskuļi, tās ir aktīvas. Brīvi runāt divās vai vairākās valodās ir viens no labākajiem veidiem, kā saglabāt smadzeņu veselību. Valoda palīdz izprast pasauli un var ietekmēt to, kā rakstām un skatāmies uz pasauli.

Valoda ir galvenais saziņas līdzeklis, tā varam dalīties savās domās ar citiem. Tās sekundārais mērķis ir nodot kāda cilvēka jūtas, emocijas vai attieksmi. To izmanto, lai sazinātos daudzās jomās, sākot no biznesa līdz izklaidei. Valoda ļauj izpaust jūtas, idejas, pieredzi un pat sāpes. Tas ir viens no veidiem, kas veicina cilvēku attiecības un savstarpējo pieķeršanos, tā vieno un dažreiz dažādo cilvēkus. Valoda ir avots, kā arī līdzeklis ideju apmaiņai un mijiedarbībai. Nelietojot valodu, komunikācija nevar notikt. Strauji augošajā pasaulē tehnoloģiju progress ir attīstījis datorvalodas, kas ļauj sazināties ar cilvēkiem, kas dzīvo tālu. Kļūstot par saziņas avotu, valoda ir samazinājusi attālumu starp cilvēkiem.

Valodai ir svarīga nozīme komunikācijā, satuvinot cilvēkus un bagātinot viņu attiecības. No visām cilvēka īpašībām vislielākā vara ir spējai lietot, saprast un efektīvi sazināties, izmantojot valodu. Prasmīgs valodas lietojums ļauj skaidri

Augusts Balodis, *Tarupes pamatskolas 2. klase*

izteikt precīzu ideju no vienas personas citai. Svarīga saikne starp valodu un varu ir pārlicināšana. Valodas spēks ir tik nozīmīgs, ka tas ļauj atsevišķiem indivīdiem ietekmēt un tādējādi kontrolēt cilvēku. Valoda bieži tiek definēta kā saziņas sistēma, veids, kā cilvēki savstarpēji mijiedarbojas. Tā var paust emocijas, izrādīt mīlestību vai naidu un piešķirt nozīmi.

Valoda ir instruments, kas veido raksturu un padara mani par to, kāda esmu šodien. Valoda ļauj risināt sarunas. [..]

Ance Augšpule,

Madlienas vidusskolas 12. klase

[..] **M**ūsu dzīve ir kā spēle – mēs sākam pirmajā līmenī, kur iemācāmies savas emocijas un vajadzības parādīt ar žestiem un sejas izteiksmēm. Iemācoties un lietojot kādas tautības runas valodu, mēs nokļūstam nākamajā līmenī. Brīdī, kad mēs paplašinām savu zināšanu loku un iemācāmies kādas citas tautības runas valodu, mēs pakāpjamiem dažus līmeņus augstāk, atklājot iespēju komunicēt brīvi ar citām tautām un kultūrām. Šajā līmenī ir daudz vairāk iespēju izprast pasauli, piedzīvot kultūras brīvību un atrast domubiedrus ārpus dzimtās valsts robežām. Tā ir iespēja izpētīt kaut ko nezināmu un pilnīgi jaunu.

Neraugoties uz to, kurā līmenī cilvēks atrodas savas dzīves beigās, vissvarīgākais

līmenis ir otrais, kurā tiek atklāta savas dzimtās valodas burvība. Es esmu dzimusi Latvijā, un mana valoda, kurā es runāju, ir latviešu. Latviešu valoda ir unikāla, tāpēc ka daudzus no vārdiem nav iespējams iztulkot cittautu valodā tā, lai tie apzīmētu vienu un to pašu sajūtu. Latviešu valoda un tās izruna var atšķirties katrā Latvijas reģionā vai ciematā, un tās izcelsme ir meklējama ļoti senā pagātnē, taču mūsdienās, attīstoties komunikācijas ātrumam, tā ir ļoti viegli saprotama ikvienam, kurš tajā runā.

Ir svarīgi uzturēt valodu dzīvu, lai tā tiktu izmantota un tajā runātu daudzās paaudzēs. Tā ļauj saglabāt pasaules kultūru daudzveidību, kā arī palīdz labāk izprast cilvēku ieradumus, reliģijas un uzskatus dažādās pasaules malās. Ja izzustu kāda no valodām, būtu ārkārtīgi grūti iztulkot senas vēstures liecības šo izzudušo valodu reģionos, kas nākamajām paaudzēm varētu palīdzēt nepieļaut pagātnes kļūdas.

Es ticu, ka valoda ir palīdzējusi daudz starpvalstu konfliktu risināšanā un attīstījusi pasauli globālā līmenī. Mana ģimene un tuvākie draugi ir iemācījušies runāt vairāku valstu valodās, taču mēs uzskatām, ka vissvarīgāk ir komunicēt tieši latviešu valodā. Mēs katrs ik dienas dodam tai dzīvi runājot, lasot, rakstot un to izdziedot.

Helēna Razminoviča,

*Valmieras Dizaina un mākslas vidusskolas
Multimediju nodaļas 3. kurss*

Larina Oņisko, Dagdas vidusskolas 3.a klase

Braucu mājup ar autobusu, aiz manis runā kāda veca, [..] nedaudz apšaubāma izskata, bet sadzīviska un jautra sieviņa, satikusies ar vecu vīru; jau no galapunkta viņi viens ar otru apmainās domām. Pārsteidzoši, bet saruna ir par dejas skaistumu un deju soļiem. „Deju var viegli nodejot, ja zina nākamo soli,” viņa teica. Es iedomājos: dejas – četri burti, viens vārds. Burts pa burtam, kā solis pa solim dejā, top valoda, valoda, kurā es runāju. Šie abi joprojām runā. Es saprotu, viens no valodas soliņiem ir runāt. Lai arī kā skanētu, runātājs, pārvaldot soļus un vārdu dejas ritmus, kas pinas teikumos, spēš izteikt domu savā valodā. Kā sieviņa teica: „Viegli nodejot, ja zina nākamo soli.” Jā gan, viegli runāt, zinot nākamo vārdu un nākamo teikumu, kuru kopums veido manu bagāto valodu. Bet, jo vairāk soļu zināms, jo raitāk dejas top. Tāpēc, jo vairāk vārdu un to nozīmju zināms, jo vieglāk valodai būt dzīvai, vārdiem apmainoties un iepazīstot valodas un runātāju īpatnības.

Runāt – sarunāties, rakstīt – sarakstīties, domāt – iedomāties, sapņot – aizsapņoties nebūtu iespējams, ja man nebūtu valodas, valodas, kurā es spētu runāt. Vai valoda dzīvo, arī nerunājot tajā?

Madara Dreliņa,
Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas
11. klase

Par latviešu valodas vēsturi līdz 16. gadsimtam ir maz [..] informācijas. Par rakstu un literārās latviešu valodas pirmsākumu var uzskatīt 16. gadsimtu, un pirmā bija tēvreize. Dievs un valoda ir kopā, kopš to definēja Jāņa evaņģēlijs: „Un tad tapa vārds...” Ir zināms, ka pirmā grāmata izdota 1525. gadā, bet tikusi iznīcināta, un lingvisti var vien izteikt minējumus par rakstības īpatnībām tajā. Šim notikumam drīz svinēsim 500 gadu jubileju! Šodien latviešu valodā runā apmēram divi miljoni cilvēku, un tas ir daudz tautai.

Kamēr ir cilvēki, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda, ģimenes valoda, kamēr tajā runā un raksta un kamēr nodod no paaudzes paaudzē, tā tiks uzskatīta par dzīvu valodu. Un bieži vien tās pastāvēšana ir atkarīga no konkrētās vēsturiskās situācijas. Skatos mierīgi un droši nākotnē, jo, lai gan Latvijā politiskie apstākļi un situācija bieži mainījās, mēs esam tauta ar savu valodas mugurkaulu. Latvijā jau bija neatkarības periods 20.–40. gados, un latviešu valoda bija neoficiālā valsts valodas statusā ar tomēr definētiem tās lietošanas nosacījumiem! Valodas apguve ir atkarīga tikai no paša cilvēka, jo valstij ir daudz iespēju apgūt valodu, vajag tikai gribēt to darīt.

Valoda nav tikai noteiktu saziņas zīmju kopums, tā ir kultūra, tā ir mentalitāte, tā ir arī tradīcija. Kopš 1998. gada 15. oktobra valsts valoda ir latviešu valoda, saziņa,

izglītība, komunikācija notiek latviešu valodā, un cilvēkam no bērnības ir ne vienkārši jāapgūst runāšanas prasmes, bet ir nepieciešams pārliecināties, ka situācija, valodas vide viņam ir dabiska. Vērtība ir ne tikai latviešu valodas kā dzimtās valodas lietojumā, bet arī tiem, kas to apgūš kā otro valodu, profesionālu vai izglītības, vai kultūras komunikācijas līdzekli.

Valoda ir daudzfunkcionāla, šodien nav iespējams aizdomāties un saprast, kā būtu bez tās esamības. Mēs būtu tukši un garīgi mēmi, ja nespētu runāt un rakstīt, un lasīt, un klausīties. Bez valodas cilvēks nav cilvēks, un, ja mēs zaudējam runu, nav vērts uztraukties, jo tad arī paši kļūsim par smilšu graudiem mūžības nebūtības tuksnesī. Mēs esam, kamēr varam lietot valodu.

Alīna Krauja,

Rēzeknes Valsts 1. ģimnāzijas 11.d klase

Esmu 11. klases skolniece un diendienā saskaros ar saviem [..] vienaudžiem. Atzišos, ka viena no manām ikdienas interesantākajām nodarbēm ir cilvēku vērošana un analizēšana. Cilvēki ir kā pļava – katrs zieds tik atšķirīgs. Kāds ir kā sīkais āboliņš – ar seklu, garlaicīgu valodu, saplūstot kopā ar pārējiem, tas man atmiņā nepaliek. Tā vārdu krājums iemidzina, un reizē arī kaitina vienu un to

pašu vārdu atkārtotais daudzums. Pa vidu patrāpās arī kāds Sibīrijas latvānis – rupjš un tāds, kas ar vārdiem spēj sadedzināt tavu dvēseli, spēj aizskart, ievainot. Nodrebinos nepatīkā, bet tad manā sejā parādās smaids, jo ieraugu, ka šajā pļavā aug arī jumstiņu gladiola – tā tevi apmīļos un sasildīs, un tu nevēlēšies iet prom, jo būs tik jauki tajā klausīties, tās valoda plūdīs lēni un vijīgi, un viss kļūs tik skaidrs un vienkāršs. Šādu cilvēku ir ļoti maz, tāpēc rodas jautājums – vai tiešām tik daudzi mīl savu valodu? Es vairs nespēju izlasīt 19. gadsimta klasiķu brāļu Kaudzišu romānu „Mērnieku laiki”. Kas tie par vārdiem? Jautāju sev un reizē arī brīnos. Daudzi pusaudži vairs nespēj izprast 20. gadsimtā rakstītus literāros darbus, neizprot Zigmunda Skujiņa vai Regīnas Ezeras valodu. Kā tā? Tie taču ir rakstīti latviešu valodā! Vai mīlēt nozīmē necienīt, nopelt un pazemot? Es nezinu.

Viņi teiks, ka latviešu valoda ir pārāk sarežģīta un runāt skaisti ir garlaicīgi. Viņi lepmi lielās: „Man vieglāk ir izteikties angļu valodā, es domāju angliski.” Nē, nevēlos tādus vārdus dzirdēt! Es domāju par to, kā mana valoda dzīvo manī. Patīk citiem izteikt komplimentus, atvainoties, citus mierināt – tas rada pozitīvas emocijas, tāpēc man ir žēl šādu cilvēku, un reizēm es prātoju, kāpēc viņiem nav žēl sevis? Es šādiem cilvēkiem ieteiktu atvērt acis, paburzīt ausis un ieklausīties, cik skaista spēj būt latviešu valoda. Viņi noteikti

nekad nav dzirdējuši par Imanta Ziedoņa epifānijām vai Raiņa un Aspazijas mīlas stāstiem. Viņiem nekad nav nācies dziedāt Mārtiņa Brauna komponēto „Saule, Pērkons, Daugava”, kurā Raiņa teksts izskan ar savijņojumu, un viņi nekad nav izdejojuši Jāņa Purviņa horeogrāfiju „Es redzēju Rīgas pili”.

Latviešu valoda ir spēcīga un dziļa. No tās nevajag baidīties, jo, iepazīstot to, tā spēj kļūt maīga kā mātes pieskāriens. Nebaidieties runāt skaisti un cienīt savu valodu. Mums tāda ir tikai viena, tāpēc tā ir jāmīl, jālolo un jāšargā. Valoda esam mēs paši.

Anna Sergejeva,

Bauskas Valsts ģimnāzijas 11.b klase

Esmu lepna, ka varu būt daļa no Latvijas un mana dzimtā valoda [..] ir latviešu valoda. Mēs, latvieši, lepojāmies ar savu valodu, jo tā ir viena no pasaules valodām, novērtējam latviešu valodas kopēju un literātu devumu.

Pasaulē ir vairāk nekā 6000 valodu, galvenās konkurentes latviešu valodai ir angļu un krievu valoda. Mūsdienu jaunieši jau skolas gados bieži uztver un skatās angļiski, un kā savstarpējas saziņas līdzekli skolā izmanto angļu valodu. Latvijā ir daudz krievvalodīgo iedzīvotāju, kuri šeit dzīvo ilgstoši, bet aizvien neprot latviešu valodu. Mūsu valodā ir iesakņojušies ļoti daudz žargonismu, svešvārdu un

sarunvalodas vārdu, kas aizgūti no citām valodām. Latviešu valodā runā 1,7 miljoni cilvēku, un tas ir viņu galvenais saziņas līdzeklis ikdienā. Šobrīd Latvijā dzīvojošie ukraiņi ir pretimnākoši un vēlas iemācīties latviešu valodu, lai spētu komunicēt.

Latvijas valsts ir 104 gadus veca, bet latviešu valodai ir krietni senāka vēsture. To 19. gadsimtā nopietni sāka analizēt un aktualizēt jaunlatvieši. Jaunlatvieši sniedza lielu ieguldījumu latviešu kultūrā, literārās valodas izkopšanā, folkloras vākšanā, nacionālās literatūras veidošanā. Galvenais mērķis bija atbrīvoties no vācbaltiešu kundzības. Kustības galvenais ierosinātājs bija Krišjānis Valdemārs. 19. gadsimta 70. gados K. Valdemārs pulcināja Maskavas latviešu inteligenci, rosinot darboties latviešu kultūras laukā, vākt folkloras materiālus un kopt latviešu valodu. Juris Alunāns darināja daudz jaunvārdu, bagātināja vārdu krājumu. Jaunlatviešiem bija savs preses izdevums „Pēterburgas Avīzes”. Bez jaunlatviešu snieguma kultūrā latviešu valoda nebūtu sekmīgi attīstījusies.

Būtisks ir dzejnieka un rakstnieka Raiņa sniegums, kurš ir sarakstījis vairākus dzejoļu krājumus, lugas, tulkojis pasaules literatūras klasiskos lieldarbus, kā arī bija „Dienas Lapas” redaktors. Atrodoties Liepājas cietumā, viņš atsāka darbu pie Johana Volfgana Gētes „Fausta” latviskošanas. Rainis bija Dailes teātra līdzdibinātājs un Nacionālā

teātra direktors. Dzejnieks pievērta lielu uzmanību valodas krāšņumam un izteiksmei, darināja jaunus vārdus, piemēram, „daile” un „mīla”.

Lai kur cilvēks atrastos, pats svarīgākais ir atcerēties un mīlēt savu dzimto valodu. Nekur nav tik brīnišķīgu tautasdziesmu kā Latvijā. Mums ir demokrātiska valsts, tāpēc mēs valodu lietojam, godājam un lepojamies. Mīlēsim un cienīsim mūsu skaisto latviešu valodu!

Marta Kiršblate,

Valmieras Viestura vidusskolas 11.b klase

Iespējams, valoda ir kā koks rudenī. Laiku pa laikam kāda lapa pārvēršas [..] zeltaina vai sārta un nokrīt kā aizmirsts senvārds. Tad atkal pavasarī uzplaukst jaunas lapiņas un veido valodas nākamo paaudzi. Katra valoda ir kā cilvēks uz Zemes, kas lēnām izgaist un pārvēršas putekļos, kad to aizmirst. Palūkojies augšup! Vai redzi? Sārti un violeti krāsotie saulrieta mākoņi. Varbūt tie ir jau zudušās valodas pēdējie elpas vilcieni, kas palikuši gaisā. Latviešu tauta var izglābt savu valodu, lai tā nepievienojas prūšu, latīņu un sengrieķu valodai.

Kāpēc ir jārunā, lai saglabātu valodu? Kāds stāsta, ka latviešu valodu var saglabāt dziesmās, grāmatās un tautasdziesmās, nav jau obligāti jārunā. Ja nu cilvēki aizmirst, kā tās lasīt? Ja izgaist visa latvju kultūra? Ko darīt, ja

pēc ilgu gadu nerunāšanas kāds izdomā latviešu valodu pārrakstīt? Un vārdu „tauta” izrunāt citādi. Protams, pārmaiņas ir garantētas, bez tām neiztikt, bet vai ir iespējams saglabāt ļaudīm zināmo latviešu valodu līdz gadsimta beigām?

Ģimenes svētkos un draugu lokā jārunā pat tad, ja sadzird tikai meži, pļavas un putni.

Elza Burke,

Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas

11. klase

Arvien biežāk es dzirdu, kā mūsdienu pusaudži sazinās [..] latviešu valodā, kas sajaukta ar angļu un krievu valodu. Tas, protams, ir labi, ka bērni zina daudz valodu, bet tajā pašā laikā viņi pilnīgi aizmirst savu dzimto valodu. Bet mēs varam to labot saviem spēkiem. Mums vajadzētu biežāk lasīt nacionālo literatūru, lai paplašinātu savu redzesloku un uzzinātu, kāda tā ir unikāla un daudzveidīga. Katrai tautai vajadzētu novērtēt savu valodu. Tajā rakstīt grāmatas, komponēt dziesmas un dzejoļus, lai nākamās paaudzes redzētu mūsu valodas skaistumu un lielumu. Tikai tā mēs varam pagarināt savas valodas dzīvi.

Mana dzimtā ir krievu valoda. Bērībā ar to uzaugu, katru dienu dzirdot un sazinoties krieviski – bērnodrāzā, skolā, ģimenē. Bet vēlāk sapratu, ka

jāsāk mācīties tās valsts valodu, kurā es piedzimu un izaugu. Jā, tas nav viegli, taču, jo vairāk valodu es zinu, jo labāk. Es ļoti mīlu savu valsti un esmu gatava mācīties tālāk un uzzināt aizvien interesantākās šīs valodas puses, bet arī neaizmirst savu dzimto valodu.

Mums jānovērtē šis dārgums.

Pojina Lupandina,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12. klase

Ir cilvēki, kuri, dzenoties pēc naudas vai sociālo garantiju dēļ, [..] dodas prom no Latvijas, tādējādi dodot priekšroku dzīvei citās valstīs, kur, viņuprāt, nosacījumi ir labvēlīgāki dzīvošanai. Taču – kur ir vieta latviešu valodai, dzīvojot ārzemēs? Tu iemācies konkrētās valsts valodu, ar kuru sazinies ikdienā, un par savu mātes valodu esi gandrīz aizmirsis. Es uzskatu, ka ikkatram latvietim ir jārunā, jāattīsta un kārtīgi jāapgūst latviešu valoda, ko jau no maza bērna kājas esi mācījies bērnudārzā un jau pēc tam arī skolas gados, lai spētu to pilnvērtīgi nodot turpmākajām paaudzēm.

Starp mūsdienu jauniešiem ļoti aktuāls ir kļuvis slengs, kas padara latviešu valodu nepilnvērtīgu un savā veidā to noniecina. Pārsvārā tie ir atvasinājumi no citām valodām, visbiežāk no angļu un krievu valodas. [..] Tos pašus vārdus varam aizvietot ar kārtīgākiem, skaistākiem un vecāka gājuma

cilvēkiem saprotamākiem vārdiem, taču kādēļ jaunieši sarunvalodā izmanto šāda tipa leksiku? Iespējams, viņiem, izmantojot slengu, ir vieglāk izteikt savas domas, nepadomājot, ka latviešu valodā ir atrodami sinonīmi šiem barbarismiem. Pat daļa jauniešu slenga vārdus ir sākuši lietot, lai spētu iederēties draugu lokā vai klasē, nepadomājot, ko katrs barbarisms nodara viņu mātes valodai.

Latvijā pamata iedzīvotāji ir latvieši, taču ir arī citas tautas, tostarp lielu Latvijas iemītnieku sastāvu papildina krievu tauta. Pat stājoties darbā, viena no vissvarīgākajām prasībām ir gan krievu, gan latviešu valodas zināšanas, taču – vai tas ir pareizi? Manas domas par šo situāciju ir divējādas. No vienas puses, es piekrītu, ka ļoti vajadzīga ir spēja sazināties abās valodās, taču, no otras puses, Latvijas Republikā vienīgā valsts valoda ir latviešu valoda, un krieviem, kuri dzīvo šajā valstī, ir nepieciešams respektēt un kaut nedaudz iemācīties latviešu valodu.

Ja esi īsts latvietis, tad tev ir svarīgi, lai Latvijas valsts paliktu mūžīgi un lai tajā skanētu latviešu valoda. Tādēļ latviešu tautai ir jāmācās to pareizi lietot un jāspēj izmantot gan jau zināmie vārdi, gan vecvārdi, kuri rada lielisku nozīmi mūsu mīļajai latviešu valodai.

Kristīne Plotniece,

*Natālijas Draudziņas Rīgas vidusskolas
11. klase*

LATVIJA

Alens Zelčs, Zaļenieku Komerčiālās un amatniecības vidusskolas 5. klase

Visu tautu valodas mūsdienās pārdzīvo lielas pārmaiņas, [..] cilvēki arvien mazāk sarunājas savā starpā, jo visi pārsvarā cenšas komunicēt caur sociālajiem tīkliem, arvien biežāk izmantojam dažādus vārdu saīsinājumus, no citām valodām aizgūtus vārdus un daudzu vārdu vietā lietojam emociju zīmes; protams, tas nenozīmē, ka šādā veidā valoda var izzust. Tas ir jauns līmenis visu tautu valodu attīstībā.

Diemžēl šobrīd sakarā ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos ļoti daudzi iedzīvotāji paliek bez darba. Tā rezultātā viņi izvēlas braukt uz ārzemēm un uzsāk tur jaunu dzīvi, ar laiku aizmirstot savu dzimto valodu un nākamajām paaudzēm mācot jau citu. Protams, starp tautiešiem, kas izlēmuši dzīvot ārzemēs, ir arī tādi, kam ļoti svarīga ir savas tautas kultūra un tradīcijas. Viņi cenšas uzturēt saikni ar saviem draugiem un paziņām dzimtenē un arī saviem bērniem un mazbērniem jaunajā svešajā zemē mācīt ne tikai konkrētās valsts valodu, bet arī dzimto.

Ir jācenšas pēc iespējas vairāk rakstīt grāmatas dzimtajā valodā, sacerēt dzejoļus un dziesmas. Tas ir nepieciešams, lai saglabātu dzimto valodu nākamajām paaudzēm. [..]

Tautā pazīstams ir teiciens „Acis ir dvēseles spogulis”, tad mēs varētu teikt, ka valoda ir tautas dvēsele. Kamēr cilvēks lieto savu dzimto valodu, tā ir un būs

dzīva. Līdz ar to dzīva būs arī tauta un tās vērtības, kultūra un mentalitāte.

Elizabete Bojšakova,

Jēkabpils Agrobiznesa koledžas Barkavas struktūrvienības 12. klase

Valoda ir svarīga tautas vērtība, un bez tās tauta nevar veidoties vai pastāvēt. Diemžēl arvien vairāk cilvēku, pārcēlušies uz citām zemēm, pamazām atsakās no dzimtās valodas lietojuma un sāk runāt citās plašāk sastopamās valodās. Ar tādu attieksmi cilvēki paši iznīcina savu dzimto valodu.

Ir skaidrs, ka, ilgu laiku nerunājot kādā valodā, tā aizmirstas. Tas nozīmē, ka daudzi latvieši, runājot mītnes zemes valodā, apzināti sašaurina dzimtās valodas lietojumu, jo tajā nerunā un neraksta. Divdesmit pirmajā gadsimtā pieaug lielo valodu lietojums, un valodnieki ir atklājuši, ka mūsdienu pārmaiņas valodu izvēlē katrās četrpadsmit dienās iznīcina vienu valodu, ņemot vērā, ka pasaulē ir 6500 valodas un ka šis skaitlis neaug.

Latviešu valodai ir bijuši sarežģīti posmi tās pastāvēšanas vēsturē. Laikā, kad Latvija ietilpa Krievijas impērijas sastāvā, tās valdība īstenoja rusifikācijas politiku. Taču 19. gadsimta 50. gados notika latviešu nacionālā atmoda un izveidojās jaunlatviešu kustība. Jaunlatvieši vērsās pret Baltijas vācu muižniecību, birokrātiju un tās

privilēģijām. Būtiskākais jaunlatviešu ieguldījums bija kultūras jomā – literatūrā, valodniecībā, kā arī teātra un tēlotājā mākslā. Jaunlatvieši pielāgoja mūsu valodu tam laikam un palīdzēja tautai vienoties. Arī 20. gadsimta notikumu fons bieži nebija labvēlīgs latviešu valodas nākotnei. Gribas domāt, ka šajā gadsimtā mūsu valoda varēs pieņemties spēkā un ilgtspējīgā noturībā.

Protams, lai valoda varētu pastāvēt un atbilst pārmaiņām sabiedrībā, valodniekiem tā ir visu laiku jāattīsta. Ir nepieciešams veidot jaunvārdus un pielāgot valodu modernajai sabiedrībai. Latvija atbalsta diasporas skolas un to attīstību ārpus Latvijas robežām, ietverot bērnudārzus, vasaras skolas un parastās skolas, kurās mācības notiek latviešu valodā un tiek veidota jauna paauzde, kas runā latviski, neatrodoties Latvijā. Tomēr pastāv arī katra individuālā atbildība par savas valodas stāvokli.

Valoda ir jāmāca nākamajai paaudzei gan skolās, gan citur, lai tā būtu kā domāšanas pamats uz visu dzīvi. Dzīvojot ārzemēs, arī es piedalos latviešu valodas stundās tiešsaistē, kā arī latviski sarunājos gan ar ģimeni, gan ar draugiem un latviešu valodā skatos filmas un dažādus raidījumus.

Katram cilvēkam sava dzimtā valoda ir īpaša vērtība, kuru nedrīkst zaudēt un aizmirst.

Emīls Balodis,

Maskavas Latviešu skola, 17 gadi

Dzimtā valoda katram cilvēkam ir tikai viena. Ar to mēs [..] piedzimstam, dzīvojam un pasakām pēdējo vārdu. Mēs varam iemācīties neskaitāmi daudz valodu, taču tikai viena ir ļoti tuva, saprotama vislabāk – dzimtā valoda. Esot gadu prom no dzimtenes, arī es piedzīvoju laiku, kad savas domas formulēju angļiski. Man ļoti pietrūka savas valodas.

Kas gan mēs būtu bez savas valodas? Kā mēs izteiktu savas jūtas, sazinātos, kā mēs domātu, runātu, mācītos un lasītu? Arī zīmju valoda ir latviešu valoda. Vai mums būtu skaņu, trokšņu, svilpienu, rūcienu apkopojums, lai sazinātos? Vēl joprojām ir aizraujoši domāt – kā tas notika, kā veidojās valoda, kāpēc tieši tādi vārdi, kas tos apkopoja, sāka lietot, veidot un kā pa vienam vārdam nonāca līdz šim brīnišķīgajam atklājumam, kas mūs visus vieno, – līdz latviešu valodai.

Latviešu tautas kultūra un valoda ir patiesi lielākās dāvanas, kas mums ir dotas. Tuvojoties Lāčplēša dienai un 18. novembrim – Latvijas Republikas proklamēšanas dienai –, šīs sajūtas, lepnums un mīlestība pret savu valodu ir arī dubultspēks. Milzīga cieņa, lepnums un mīlestība. Tas ir veids, kā mēs veidojam pasauli, savu valsti, savu pilsētu, ģimeni labāku. Tā ir dzīva pirms dzimšanas un paliek pēc mums. Kā Dziesmusvētki. Kā tautasdziesma. Kā himna. Krišjānis Barons, Dainu Tēvs, reiz teicis: „Tautas

tradīcijas ir vītenaugs, trausls un īpaši vērtīgs ikvienas tautas pastāvēšanai, jo trausls. Ir jāiemāca tradīcijai pastiept pretī roku un dvēseli, lai vijas tālāk, no paaudzes uz paaudzi. Tēva un mātes uzdevums ir aptīt to ap bērnu rokām, un tā uz priekšu.”

Kas gan mēdz būt bez savas valodas? Vai kokiem, zālei, akmeņiem, debesīm, zemei, lietum un sniegam ir sava valoda? Valoda mūs vieno, tā mūs dara par cilvēkiem, labiem, sliktiem, par dzīviem un par tiem, kas esam.

Annija Sproģe,

Valmieras Viestura vidusskolas 11.b klase

Valoda izzūd, ja nav pārvaldīta un netiek izmantota plaši [..] saziņai. Lībiešu piemērs parāda, ka valodai nav pietiekamas valsts aizsardzības. Tagad šo valodu izmanto kultūras pasākumos, lībiešu svētkos un godos. Valodai jābūt aktīvai un plaši lietotai. Tai arī ir jāattīstās līdz ar laiku un tautas izaugsmi.

Otra akūta problēma, ko redzam valodas attīstības kontekstā, ir valodas piesārņojums ar svešvārdiem – gan angļu, gan krievu. Laikmetam attīstoties, arī mēs, jaunieši, plaši izmantojam angļu valodas vārdus, aizvietojam un ieviešam jaunus izteicienus. Mana mamma reiz stāstīja, ka, viesojoties Londonā un tiekoties ar trimdas latviešiem, viņi nepārzina

šodienas latviešu valodu un neizprot daudzus vārdus un to nozīmi. Viņu valoda ir pirmskara latviešu valoda, bet saziņā tā tikusi izmantota tikai ierobežotā lokā un nav attīstījusies. Kā atrast pareizo līdzsvaru, un kā uzturēt valodu tīru mūsdienu tehnoloģiskajā laikmetā? Tie ir būtiski jautājumi.

Valodas lietojuma nozīmi var izprast, apmeklējot Gaismas pili jeb Latvijas Nacionālo bibliotēku. Tur, milzīgajā grāmatu krātuvē un dažādos tematiskajos pasākumos, rodas izpratne par valodas nozīmi. Valoda ir dzīva un aktīva, ja tā ir daļa no mūsu ikdienas – izmantota saziņā, mācībās, kultūras pasākumos un biznesa vidē.

Mūsu ikdienas sarunu valoda reizēm ir pavirša. Mana paaudze grēko ar angļu valodas vārdiem un frāzēm, bet arī tā ir daļa no mūsu identitātes un valodas attīstības. Attīstoties sabiedrībai, tehnoloģijām un procesiem, vārdu krājums un termini vai nosaukumi tik ātri neseko, un tad tie tiek aizvietoti ar svešvārdiem. [..]

Svarīgi būtu atrast vajadzīgo līdzsvaru starp labu un tīru valodu, kas ir ar mums un tiek lietota cauri gadsimtiem. Katram no mums jādomā, kā runājam un rakstām, jo arī paši esam atbildīgi par savu dzimto valodu.

Gabriela Doškina,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12.a klase

Marija Belogurova, Rīgas 10. vidusskolas 5.c klase

Valoda ir identitāte, ikkatru raksturojoša pazīme, un tā ir īpaša ar tās dažādību. Valoda ir arī stiprums, jo vārdam ir liels spēks. [..]

Skolās skolotāji mudina lasīt latviešu literatūru, lai skolēni bagātinātu dzimtās valodas vārdu krājumu. Tas ir pareizi, jo šobrīd daudzi jaunieši veido valodu putru, tas ir, teikumā sajauc vairākas valodas un arvien vairāk runā angļu, nevis savā dzimtajā valodā. No skolā apskatītajiem latviešu autoru darbiem uz mani īpašu iespaidu atstājušas tādas grāmatas kā Māra Bērziņa romāns „Svina garša” un Rūdolfa Blaumaņa novele „Purva bridējs”. Abi daiļdarbi atklāj latviešu valodas daudzveidību, lai gan katrs pārstāv citu laikmetu ar tam raksturīgo stilu un leksiku. Romāns „Svina garša” attiecas uz jauno literatūru, lai gan tajā lietotā valoda atspoguļo sabiedrības leksiku 20. gadsimta vidū, savukārt novele „Purva bridējs”, salīdzinot ar mūsdienās runāto latviešu valodu, ir vēl kontrastiem bagātāka. Tā piedāvā iepazīt vecvārdus un mūsdienām neraksturīgas vārdu formas, kas skolēniem sniedz iespēju izzināt latviešu valodas bagātību. Kā citādi lai es iepazītu tādus vārdus kā „sādža” un „smarša”? Literatūra ir viens no svarīgākajiem veidiem, kā jauniešiem palīdzēt atklāt ne tikai latviešu valodas daudzveidību, bet arī jaunus leksikas līdzekļus.

Valoda ir daļa no valsts kultūras, tā ir mūsu vērtība un bagātība, tāpēc ir jāsaudzē

un jāsargā. Ārzemniekiem latviešu valoda šķiet sarežģīta un grūti apgūstama, taču mūsu tautu tas padara unikālu. Lai gan Latvija ir salīdzinoši maza, mūsu kultūras vērtības, to skaitā valoda, mūs padara par lielu tautu, kuras tradīcijas ir jāsaudzē, un ar tām ir jāiepazīstina arī citi. Mans aicinājums ir neaizmirst par savām dzimtajām saknēm un vērtībām. Tas ir latviešu tautas mantojums. Dodiet iespēju latviešu valodai plaukt un būt aktuālai – tā ir neaizstājama Latvijas vērtība!

Valts Krūmalis,

Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 11. klase

Valodā ir spēks. Mēs ar to sastopamies ik dienu. Taču valoda var būt dzīva tikai tad, ja tajā runā. [..]

Tautasdziesmas latviešiem ir ļoti nozīmīgs folkloras mantojums, kā arī daļa no latviešu tautas un valodas attīstības. Tās ir latviskās identitātes apliecinātājas. To pierāda 19. gadsimta jaunlatvieša Krišjāņa Barona izveidotais Dainu skapis, kas 2001. gadā tika ierakstīts UNESCO Pasaules atmiņas sarakstā. Ar šo latviešu tauta var patiesi lepoties un saukt par savas valodas pirmavotu. Lasot dainas, es redzu tautu senā latvieša acīm, es iemācos kādu senvārdu, tā paplašinot savu vārdu krājumu, kā arī gūstu iedvesmu, kad man ir jāraksta dzeja vai kāds cits literārs darbs. Es izdzīvoju tautasdziesmu valodā savas tautas vēsturi.

Jaunlatvieši ne tikai pievērta uzmanību tautasdziesmu vākšanai un izpētei, bet arī literārās valodas veidošanai. Valodai tika piedēvēts maģisks spēks kā vienotam tautas simbolam. Man pašai uzmanību piesaistīja tieši Jura Alunāna darbība, proti, jaunvārdu darināšana. Tie ir vārdi, kas izdzīvojuši līdz mūsdienām un kas mums šķiet tik pašsaprotami. Jāsaka – bez cilvēkiem, kas veidojuši un attīstījuši mūsu valodu, tās nemaz nebūtu. Mūsdienās varam novērot, ka arī paši latvieši piesārņo valodu, lietojot citvalodu vārdus vai slengu. Tieši šī iemesla dēļ mums ir jārunā un jāraksta koptā latviešu valodā, lai tā netiktu aizstāta ar kādu citu. Dzīvība slēpjas valodas kopšanā. Ne tikai sarunājoties ikdienā, bet arī mūzikā, literatūrā un citās jomās. Latvijā slaveni mūziķi, kā Raimonds Pauls, Zigmars Liepiņš u. c., valodu ietērpj mūzikā. Savukārt mūsu dzejnieki un rakstnieki, kā Māra Zālīte un Imants Ziedonis, valodai piešķir simbolisku nozīmi, proti, latviskās dzīvesziņas kodu.

Valoda dzīvo, ja tajā runā, domā un izzina sevi un savu pasauli. Mums, latviešiem, tā ir dzimtā valoda un mūsu tautas simbols, kas kā asinssaite savij paaudzi ar paaudzi, vēsturi ar mūsdienām. Valodā slēpjas dzīvības spēks.

Madara Ozoliņa,

*Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijas
10.a klase*

Skaisti par valodu pateicis mūsu trimdas rakstnieks Jānis Klīdzējs: [..] „Valoda ir tauta. Valoda ir dzeja. Valoda ir vēsture. Valoda ir zinātne. Valoda ir cilvēks...” Laikam jau savu valodu tā var novērtēt, nedzīvojot Latvijā.

Apdraudēta valoda ir tāda, kas nākotnē var izzust. Daudzas mazās valodas atmirst vai tiek aizstātas ar citām pasaulē zināmākām, piemēram, angļu un spāņu valodu. [..]

Diemžēl lielākā daļa valodu pakāpeniski izmirst, jo nākamās runātāju paaudzes izvēlas runāt citās valodās un pēc tam sāk zaudēt savas valodas zināšanas. Tas bieži notiek, kad runātāji cenšas apgūt prestižāku valodu, lai iegūtu sociālas un citas priekšrocības. Ir daudz faktoru, kas var izraisīt valodas izzušanu. Tas var notikt, kad katastrofas vai karš iznīcina mazas tautas. Galvenais cēlonis ir vardarbība, kas ir viens no sastopamākajiem iemesliem valodas izzušanā.

Mana valoda ir ļoti svarīga, tā ir manas tautas lepnums, mana dzimtene un mājas, ir jālepojas, ka mums ir tik skaita un bagāta valoda. Diemžēl esmu pārliecināta, ka nākotnē vairākas valodas vairs nepastāvēs. Bieži dzirdu, ka jaunieši savā starpā sarunājas angļu valodā. Varu atzīt, ka arī es arvien vairāk izmantoju šo valodu, gan lasot grāmatas, gan sarunājoties ar citiem. Viens no valodas asimilācijas iemesliem mūsdienās – bērni

skatās filmas svešvalodās. No vienas puses, tas ir ļoti labi, jo filmas palīdz paplašināt zināšanas jaunā valodā. Bet, no otras puses, mūsu mazās valsts valodu pārņem svešvalodas.

Tas, ko mēs varam darīt, ir vairāk mēģināt kopt savu dzimto valodu, lai tā saglabājas pēc iespējas ilgāk, jo valoda ir mūsu tautas dārgums.

Estere Lāce,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12.a klase

Ikdienā vienā apvidū dzīvojošo iedzīvotāju kopums nepamana [..] izteiktas atšķirības izrunā, neaizdomājas par sīkajām niansēm, ko krasi var pamanīt, komunicējot ar cita reģiona pārstāvjiem. Šīs izmaiņas var saskatīt, piemēram, ceļojot pa Latgali, iepazīšanās procesā ar konkrētā novada cilvēkiem. [..]

Latvijas iedzīvotāju sastāvā ir ne tikai valsts pilsoņi, bet arī mazākumtautību pārstāvji, kuriem ir jāpieņem gan šajā teritorijā raksturīgās runas īpatnības, gan jāciens likumi, kas nosaka cittautieša prasības, lai kļūtu par pilnvērtīgu iedzīvotāju. Daudzi iebraucēji aizdomājas par šiem nosacījumiem. Svešvalodu apgušana ir grūta, jo katrai no tām ir citādāka gramatika un izruna. Citas tautas un mentalitātes piederīgais arī var cienīt konkrētās valsts valodu un kultūru. Galvenā ir vēlme iemācīties

un lietot iegūtās prasmes praktiski, sazinoties pārliecinoši ar apkārtesošajiem un nebaidoties kļūdīties. Kā spilgtu piemēru varu minēt 1999. gadā pieņemto Valsts valodas likumu. Citēju trešā panta pirmo punktu: „Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda.” Secinu, ka mazākumtautību pārstāvjiem ne tikai ir jāapzinās nācijas vērtības, bet arī uzskati par sazināšanās un komunicēšanas prasmēm.

Precīza un pareiza runa liecina par indivīda zināšanu līmeni un pieredzi, bez šaubām, tas parāda personas intelektu. Žargons, sarunvalodas vārdi, barbarismi, protams, papildina runātāja izteikto domu, bet rada nekvalitatīvu valodas lietojumu. Latviešu valodas aģentūra 2007. gadā īstenoja radio reklāmas kampaņu „Domā, kā runā!”. Akcijas mērķis bija pievērst iedzīvotāju uzmanību nevēlamām frāzēm un izteikumiem, kā arī popularizēt un sekmēt valodas pareizu lietojumu gan publiskajā informācijas vidē, gan individuālajā saziņā. Svarīgākais secinājums – vienmēr domāt par savas valodas korektumu, ievērojot runas normas.

Cilvēka personību veido ne tikai viņa ārējais izskats, bet arī izteicieni un komunikācijas prasmes. [..]

Mārtiņš Neija,

Valmieras vidusskolas 11. klase

Evija Zāle, Āgenskalna sākumskolas 1. klase

Latvija ir demokrātiska valsts, kurai valsts valoda ir latviešu. Tā dzīvos, [..] ja tajā visi sarunāsies latviski. Mēs nezaudēsim savu kultūru, teicienus, anekdotes, jokus utt. Valoda jāapgūst jau bērnībā, jo tā ir valsts valodas nākotne, ko varēs nodot nākamajām paaudzēm.

Latvijā viena no problēmām valodas ziņā ir imigrācija (krievi, angļi, ukraiņi u. c.). Tie sāk ieviest žargonus, lamuvārdus un citus barbarismus. Varbūt vajadzētu runāt vairāk Mūsu valodā ar šiem iebraucējiem, bet skolās uzstāj mācīties svešvalodas, un tad rodas jautājums, vai runāt latviski vai viņu valodā.

Pēdējā laikā latvieši daudz klausās ārzemju mūziku – gan krievu, gan angļu u. c., kas arī ietekmē mūsu latviešu valodas eksistenci, jo ienāk svešvārdi, izteicieni, kuri jauniešiem „pielīp”. Arī filmas, kuras netulko dzimtajā valodā, ir vienas no tām, kas ietekmē valodas tīrību un izteicienus.

Jauniešiem pēdējā laikā patīk izmantot interneta vidi, kā „Facebook”, „Instagram”, „Snap Chat”, „TikTok” u. c. Tur galvenokārt izmanto angļu valodu kā sarunvalodu. Tā sāk jaukt latviešu valodas pareizrakstību un pareizu latviešu valodas lietošanu.

Lai valoda dzīvotu, vecākiem būtu jāpiedomā, ko runā, kā runā un kādā valodā runā. Es ieteiktu pievērst jaunāko paaudzi grāmatām, kurās var iemācīties daudz jaunvārdu un izteikšanās līdzekļu,

kā arī gramatiku, pareizrakstību. Ar citvalodīgajiem, kas runā svešvalodā, vajadzētu runāt latviešu valodā, jo tā viņi iemācītos mūsu dzimto valodu. Būtu vēlams, ka interneta vidē latvieši savā starpā sarunātos dzimtajā valodā – latviešu valodā.

Gatis Petrovs,

Jēkabpils Agrobiznesa koledžas Barkavas struktūrvienības 11. klase

Dāzu valstu pieredze liecina, ja nācija nespēj saglabāt savu [..] valodu, tā kļūst par viegli manipulējamu tautu. Mēs, latvieši, varam izvairīties no šāda likteņa. Vispirms paldies mūsu prozaikiem un dzejniekiem, visiem domājošajiem cilvēkiem, kuri saprot, ka bez valodas mūsu tauta kļūs garīgi nabadzīgāka. Tāpēc jānovērtē jaunlatviešu devums. Latviešu valodā nozīmīgas ir J. Alunāna, A. Kronvalda, K. Valdemāra rūpes par valodas labskanību, tolaik ieviestie vārdi kalpo mums vēl šodien. Valoda ir vērtīgs dārgums mūsu tautas dvēselē.

Mēs ne vienmēr apzināmies savas valodas bagātību un dažkārt aizmirstam tās ieguldījumu mūsu identitātes un kultūras veidošanā. Dzimtā valoda ir kā saikne starp mums un iepriekšējām paaudzēm, kuras to ir bagātinājušas ar savu dzīves pieredzi. Šī gadsimtiem senā pieredze ir nonākusi līdz mums

izcilu latviešu literātu darbos, tautas pasakās un leģendās, mīklās, parunās un sakāmvārdos. Tieši šis garīgais mantojums padara mūs par tautu, kas atceras savu vēsturi, saglabā tradīcijas un cenšas nosargāt sevi jebkuros apstākļos. Tikai saglabājot mūsu valodas tīrību, mēs varam saglabāt savu identitāti un palikt uzticīgi Latvijas tautai.

Ko skolēns var darīt, lai saglabātu savu tautu, savu valodu? Protams, mācīties un domāt par valodas tīrību. Lasīt grāmatas dzimtajā valodā, pētīt rakstnieku un dzejnieku biogrāfijas, iepazīt folkloru, mācīties pareizi rakstīt, izvairoties no valodas piesārņošanas ar rupjiem vārdiem.

Kopsim šo gudrības un skaistuma dārgumu, lai mēs būtu mūsu senču piemiņas cienīgi mantinieki. [..]

Darja Giņko,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12.a klase

Ir dažādi veidi, kā rūpēties par savu valodu, piemēram, neatļaut [..] svešvalodām ietekmēt mūsu valodu, iesaistīt valodu digitālajā un tehnoloģiju pasaulē, turpināt tajā runāt un mācīt to nākamajām paaudzēm.

Svešvalodu ietekme ir jūtama daudzās valodās, ne tikai latviešu. Dažkārt cilvēki, aizstājot latviešu valodas frāzes ar angļu valodas frāzēm, aizbildinās, ka ir vieglāk izteikties angļu valodā, jo latviski nevar tik precīzi pateikt savu domu. Ja mēs

cītīgi pameklētu latviešu valodas vārdnīcā vārdus, kurus it kā nevaram latviski pateikt, tad būtu pārsteigti par valodas bagātību un nevajadzētu izmantot angļu vārdus. Latvieši savā leksikā lieto arī daudzus vārdus, kas aizgūti no krievu valodas, piemēram, „kurtka”, latviski pareizi būtu teikt „vējjaka”. Šādu žargonvārdu mūsu leksikā, kurus lietojam automātiski, ir daudz, tāpēc mums ir vairāk jāpilnveido un jādomā par mūsu pašu valodu. Tātad latviešu un citās valodās var pateikt visu, taču mēs acīmredzot neprotam to gana labi.

Daudzas valodas nav pietiekami plaši pieejamas digitālajā un tehnoloģiju vidē, bet tas ļautu tām attīstīties un pilnveidoties. Piemēram, kaut ko meklējot internetā, daudz vieglāk to atrast, ja ieraksta angļiski vai krieviski nekā jebkurā citā valodā. Arī daudzās programmās un operētājsistēmās nav iespējams iestatīt latviešu valodu kā galveno valodu. Tā kā mūsdienās daudzas darbības norisinās digitālajā vidē, ir ļoti svarīgi, lai visa informācija, kas ir vajadzīga, ir pieejama latviski un lai nebūtu jāprot kāda cita valoda tās iegūšanai. Lai arī latviski runājošo ir daudz mazāk nekā angļiski vai krieviski runājošo, mums ir tiesības uz latviešu valodas pieejamību visās jomās.

Lai arī cik svarīgi ir iepriekš minētie nosacījumi, visnozīmīgākais, lai valoda dzīvotu, ir tajā runāt, cienīt to un mācīt nākamajām paaudzēm. Valodas dzīvotspēja ir atkarīga no runātāju skaita tajā. Jo

mazāk cilvēku runā šajā valodā, jo tā ātrāk tuvojas izmiršanas robežai. Tieši tas notika ar prūšu valodu, tajā sāka runāt arvien mazāk cilvēku, un tā izzuda laika gaitā vācu valodas ietekmē, tāpēc ir jāpastāv par savu valodu. Diemžēl latvieši šobrīd nav pietiekami uzstājīgi, piemēram, veikalos pārdevēji automātiski sāk runāt krieviski, ja klients runā krieviski. Vai citās valstīs arī par pienākumu uzskata pielāgoties klienta valodai? Nē, jo citi ciena savu valodu un par pienākumu un godu uzskata runāt savā dzimtajā valodā. Tas liecina, ka mēs, latvieši, tomēr necienām un negodājam savu valodu tik ļoti, kā to vajadzētu.

Cilvēkiem ir jārūpējas par savu valodu, lietojot to gramatiski pareizi ikdienā, paplašinot tās lietojumu digitālajā pasaulē, kā arī lepojoties un godājot savu valodu. Mūsu valoda ir mūsu vēsture, vērtība, kas mūs visus vieno. Valoda dzīvos, kamēr to mīlēsim, godāsim un neatstāsim novārtā!

Dārta Vektere,

*Valmieras Pārgaujas Valsts ģimnāzijas
10.c klase*

Anglicismi un slenga vārdi mūsu valodā ir ienākuši strauji un ar [..] sekām. Ir grūti iedomāties manas paaudzes ikdienu bez angļu valodas. Gan mūzika, gan filmas, gan e-grāmatas un cita informācija internetā lielākoties ir pieejama tikai angļiski. Bet tajā pašā laikā visa pārējā Latvijas sabiedrības

daļa izmanto krievu valodu gan ikdienas vajadzībām, gan arī starptautiskām attiecībām. Bieži sastopami arī Latvijas iedzīvotāji, kuri jūtas aizskarti, ja nesajem atbildi krievu valodā.

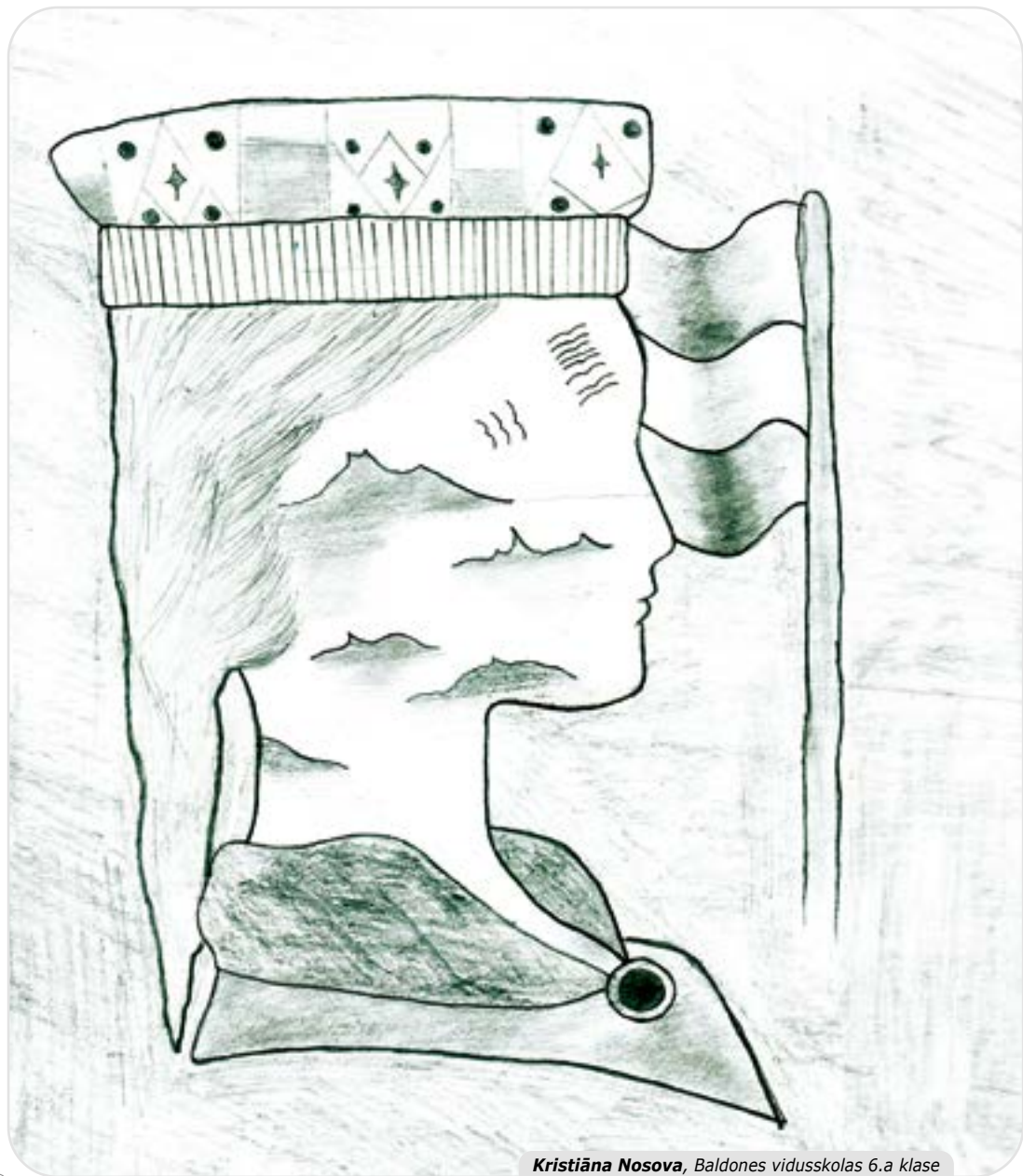
Lai gan liela daļa latviešu mūsdienās savu valodu neciena un nesaudzē, cittautu iebraucēji ar prieku mācās un apgūst mūsu valodu. Tas ir, pateicoties valsts valodas apguves programmām. Toties tas diemžēl neatrisina lielāko problēmu – zemās dzimstības dēļ ik gadu sarūk latviešu valodas runātāju skaits par pieciem tūkstošiem cilvēku. Tas nozīmē, ka pat, ja iebraucēji ir gatavi apgūt mūsu valodu, latviešu iedzīvotāju, kas dzīvo Latvijā un uztur savu valodu, ar katru gadu paliek mazāk un mazāk.

Jānis Valdmanis teicis: „Valodas saglabāšanai pietiek, ka to runā aptuveni viens miljons cilvēku, un šai ziņā latviešu valoda nav apdraudēta, jo to runā krietni vairāk cilvēku.” Tas nozīmē, ka mūsu valoda vēl ir dzīva, jo tajā runā krietni vairāk cilvēku. Ir prieks saprast, ka mūsu valoda vēl nav apdraudēta un vēl ir cerība to izglābt un saudzēt.

Mums valoda būtu jāciena un jāmīl. Tā ir mūsu vērtība, mūsu mantība. Tas mūs padara par latviešiem, ļauj mums saukt šo par mūsu tautu. Tāpēc mums, ikvienam latvietim, būtu jāsanāk kopā un jāpadara mūsu valoda par skaistu.

Ilva Kataja-Paegle,

Balvu Valsts ģimnāzijas 10.a klase

Kristiāna Nosova, Baldones vidusskolas 6.a klase

Manās domās dzīvo divas valodas – angļu un latviešu, jo esmu dzimusi Anglijā. Tētis ir anglis, bet mamma ir latviete. Mamma stāstīja, ka pirms manas dzimšanas tētim mācījusi latviskos vārdus, lai viņi abi ar mani vēlāk runātu latviešu valodā. Kad sāku saprast, mūsu ģimenē vārdi sarunās saskrēja kopā abās valodās. Tā es arī ikdienā dzīvoju starp abām, jo no 1. klases visi bērni mūsu skolā Latvijā mācās angļu valodu. Man patīk sarunāties ar skolotājiem un klasesbiedriem latviešu valodā.

Tagad dzīvoju tālu no skolas, laukos. Netālu no mūsu mājas niedrēs šūpojas ezers, mežā dzied putni un vējš. Pat lācis bija apciemojis bišu mājiņu un nogāzis tai jumtiņu. Par to visu, ko redzam un dzirdam, stāstām cits citam arī abās valodās. Es pat Latvijas omītei un opim esmu iemācījusi runāt angļiski. Ar tēti daudz sarunājos angļu valodā. Reizēm viņam skaidroju kādu latvisku vārdu. Kad aizbraucam ciemos pie otras omes uz Angliju, tad gan ar viņu sazinos tikai angļu valodā. Es esmu kā zibens starp abām valodām.

Man vēl daudz jārunā un jālasa, lai iemācītos pareizi izteikt savas domas. Tētis pašlaik ir mans skolotājs, jo viņš centīgi māca man rakstīt angļu valodā. Klases audzinātāja un mamma man māca runāt un rakstīt latviešu valodā.

Nora Hope Dikensone,
Rencēnu pamatskolas 2. klase

Vārdu spēks

Stiprākos latviskos vārdus apjost ap dzimto zemi,
Lai tie kā josta latviešus kopā tur.

Skaistākos latviskos vārdus dēstīt
Latvijas sirdī,
Lai tie no iekšienes staro un mirdz.

Pāri zemei zem debess juma
tie lai aicina
Cilvēkus saziņā labākiem kļūt.

Mīļākos vārdus nest katram sevī
kā liecību,
Ka Latvija un tauta mums viena vien.

Lai valoda dzirkstī pie Daugavas,
lai ūdens straumes
latviešus vieno un no svešuma
atceļā sauc.

Markuss Lapiņš,
Rencēnu pamatskolas 4. klase

Katru dienu mums pretim no daudz pusēm pa visdažādākajiem ceļiem ierodas vārdi. Tie sabirst mūsu domās kā rudens klētīs no zvirgzdiem atsijātas zvaigznes. Tās zvaigznes, kas, dzirdot latviski pareizus vārdus, prot uzsmaidīt un gaidīt atveramies horizonta skrejceļus ikvienam. Katru dienu mēs dodamies pa šiem skrejceļiem, satiekoties cits ar citu. Tad vārdi dod spēku pacelt, iedvesmot, saudzēt, sargāt, mīlēt. Tie nes emocijas, radot dažādus pārdzīvojumus.

Katram cilvēkam vajadzētu godā nest savas dzimtās valodas vērtības. Citu valodu apguve dod iespēju iekļauties plašajā pasaulē: ceļot, brīvi sarunāties ar dažādu tautību cilvēkiem, izzināt notikumus, lasīt, pašiem iesaistīties sarunās, lai dzīve kļūtu daudzkrāsaināka. Saprātu, ka valoda ir milzīga vērtība, ar ko dodamies satikt pasauli.

Vārdiem ir neredzami spārni, paslēpti mūsu domās, un tie iemirdzas tāpat kā zvaigznes debesīs, nesot svētību zemei un mums pašiem savstarpējā saziņā. Iedot recepti, kā saudzēt vārdus, nevar neviena ārsta izrakstītās zāles. Runātājam jābūt ar gribu kopt valodas lauku sevī, daudz lasot, vingrinoties rakstīt, klausoties gudru ļaužu sarunās, draudzējoties ar dažādām vārdnīcām. Laižot vārdus pasaulē no domu apcirkņiem, vispirms jānovērtē situācija, kurā atrodi, ko vēlies pateikt citiem. Prasme ietērt savas domas vārdu skaņās raksturo pašu runātāju. Tad burts aiz burta, vārds aiz vārda aizsteidzas no runātāja pie citiem. Neļausim nevienam apcirpt mūsu domu spārnus! Katras tautas valoda ir kā briljants starp dārgakmeņiem. Es esmu tikai ceļā, lai šos briljantus meklētu. [..]

Herta Zilberte,
Rencēnu pamatskolas 5. klase

Vārdu nebeidzamais spiets

Vārdi ir kodoli. No tiem teikumi spieto kā bites, kas katra ar savu nesumu kopējās kārēs atstāj savākto. Vārdi, kļuvuši par teikumiem, izsaka, aicina, slavē un peļ. Nav tā kā bitēm, kur viss ir salds. Vārdos noslēpumi veido gan gudrus, gan arī nepieņemamus apgalvojumus un atziņas. Pareizākos nosaka vārdu un teikumu lietotājs – cilvēks jebkurā vecumā. Sakāmo, ko ļaujām lūpām iznest no katra domu kamola, lai nerastos pārpratumi, jāprot sakārtot. Ne velti latviešu tautasdziesmā teikts:

„Smuidrs man augumiņš,
Skaidra mana valodiņa.”

Valoda ir dzīva. Tā arī raud, ja tās lietotājs ir nevērīgs ar saviem izteikumiem. Ja neveltām uzmanību teiktajam, vārdu asaras izskrien pasaulē un kādu ievaino. Bet arī tad tie atgriežas pie teicēja un trāpa sirdī, kas sūta ziņu domu kanāliem, un otrreiz būs jāpārdomā, ko mēle un lūpas drīkst raidīt tālāk. Mācīties vārdu daudzveidību var no visa, kas mums apkārt. Derīgi ir ieskatīties vārdnīcās. No tām vārdi tiešām „spieto” lasītājam pretī kā vasarā bites, lidojot no zieda uz ziedu. Vārdu medus ir jāvāc katram pašam. Esi papildinājis savu vārdu krājumu, izmanto to savā saziņā! Jo pareizāk pratīsim runāt ar citiem, jo celsies mūsu pašapziņa. Jo vairāk izkopta valoda, jo runas kultūra augstāka.

Es centīgi mācos latviešu un angļu valodu, jo saprotu to nozīmīgumu. Savu vārdu krājumu izmantoju, kad sarunājos ar skolotājiem, klasesbiedriem un vecākiem. Kad dzirdu skolotājus runājam stundās, es uzmanīgi ieklausos un secinu, ka viņi ir izkopusi savu valodu. Turpmāk būšu viena no valodas bitītēm, jo valoda palīdz orientēties pasaulē. Domāju, ka vārdu enerģija var apturēt naidu un pat karu un aicina cilvēkus apņemties darīt kaut ko labu sev, savai ģimenei, skolai un Latvijai.

Ramona Tkačenko,

Rencēnu pamatskolas 5. klase

No pūra lādes senos vārdus ceļam.
Ikkatrs no tiem mums domāt liek,
Kā ļaudis sapratās un atvēlēja citiem
Nest vārdu gudriību vēl šodien līdz'.

Ir mūsu valoda kā stipra spēka maize,
Un ceļam gudri vienmēr goda vietā to.
Lai ieklausās un mācās ienākušie svešie,
Kas mūsu zemē tagad mājās vietu rod.

Mūsu sirdis ir skrejceļš valodas vārdiem.
Lūpas caur sajūtām tos dažādi pasaulē nes.
Saudzēsim, kopsim latviešu valodu savu,
Lai Latvijas spēks tajos lielāks spēj augt!

Beatrise Vosa,

Rencēnu pamatskolas 6. klase

Valoda vieno Pasaka

Meža skolas jaunā skolotāja Valodiņa groziņā salika daudz mazu bērza kārbīņu. Katrā viņa bija ielikusi pa burtiņam. Grozu Valodiņa iecēla Vārdu ratos. Par zirgu viņa uzaicināja garām skrejošo Vēju. Pati tajos iesēdās un devās ceļā. Vējš izstiepa savas garās ūsas, iepūta taurē, un ceļš sākās uz Meža skolu. Kādā ceļa līkumā Vējš nepamanīja nolūzušo priedi un paklupa uz tās. Lai cik cieši Valodiņa turēja groziņu ar burtu kārbīņām, pie Vēja paklupiena no tā izlidoja visas kārbīņas kur nu kurā. Valodiņa saskuma. Vējš, juzdamies vainīgs pie notikušā, viņu mierināja un apsolīja sameklēt apkārtnē mītošās dzīvās radības, lai palīdz atrast izsvaidītās kārbīņas. Sacīts, darīts! Vējš atkal izstiepa savas ūsas, iepūta taurē un ložņāja pa mežu.

Uz priedes stumbra sēdošā Valodiņa cerību pilnām acīm raudzījās visapkārt, vai tikai netuvojas kāds ar bērzu kārbīņām. Meža skolā taču gaidīja dažādi „skolēni”, kas gribēja iemācīties saziņu, jo viņiem taču piederēja katram sava vieta kopējā teritorijā.

Starp egļu zariem pazibēja kupla aste. Tā bija Vāvere, kas pirmā pasniedza Valodiņai atrasto kārbīņu. No egles dobuma samiegojies uz sava spārna kārbīņu izcēla Apogs. Vēja dzīta naski atskrēja Lapsa, uz savas rudās astes uzsēdinājusi bērza kārbīņu. Ods bija

sekojis rudastei pa gaisa trasi ar vēl vienu kārbiņu. Meža pārvaldniece Dzilna lepmi pielidoja pie Valodiņas ar savu atradumu. Arī uz Aļņa žuburotajiem ragiem bija uzķērusies viena kārbiņa, ko viņš svinīgi grozīja uz visām pusēm. Skat! Vabole ar savām antenām stūma vēl vienu kārbiņu. Valodiņa ieklausījās un sajuta Vēja pūtienus. Viņš palīdzēja atbrīvot ceļu no brikšņiem, lai Irbe varētu ierasties ar savu atradumu. Gar nolūzušās priedes sāniem pukšķēdams tuvojās Ezis, uz savām asajām adatām pelēkajā uzvalkā saudzīgi uzdūris vienu baltu bērza tāss kārbiņu.

Virš galvas, no miega iztraucēts, Valodiņai lidinājās Naktstauriņš ar kārbiņu, kas izskatījās, ka viņa spārniem gan bija par smagu, bet Vējš piesteidzās palīgā to noturēt.

Valodiņa paskatījās uz sanestajām kārbiņām, tās saskaitīja un secināja, ka vienas vēl trūkst. Viņa lūdza Vējam uzmanīgi pārmeklēt apkārtni. Un pēc brītiņa no sūnu paklāja izlīda odze, kas ar asti stūma pēdējo bērza tāss kārbiņu. Prieks pārņēma gan Valodiņu, gan pārējos kārbiņu atradējus, jo viņi taču bija palīdzējuši tik svarīgā brīdī.

„Bet kā tu, Vējš, varēji ar palīgiem sazināties? Katrs no viņiem taču savā valodā izpaužas ikdienas gaitās?”

Vējš pakustināja savas ūsas, nolika zemē skaļo tauri un atbildēja: „Ja ļoti vēlas, izdodas. Es taču katru dienu satiekos ar visu, kas apkārt. Esmu ieklausījies un izpratis.”

Te – kur gadījusies, kur ne – pēkšņi parādījās Meža māte, kas bija sadzirdējusi Valodiņas jautājumu un Vēja atbildi. Viņa arī papildināja Vēja teikto un veda visus pie lielākas skaidrības:

„Meža skolā kukaiņi, dzīvnieki, putni mācās katrs savu valodu tāpat kā cilvēki. Cits citu atpazīst pēc skaņām un gaitas. Jo vairāk valodu zina cilvēki, jo labāk, bet dzīvās radības arī ielāgo cits cita skaņas. Galvenā saziņas ir dzimtā.” Meža māte lika visiem sastāties ierašanās secībā un izņemt no kārbiņām tajos ievietotos

Enija Lēvarde,

Ziemeļvalstu ģimnāzijas sākumskolas 2. klase

burtiņus. Un, tavu brīnumu! **Vāvere, Apogs, Lapsa, Ods, Dzilna, Alnis, Vabole, Irbe, Ezis, Naktstauriņš, Odze** sastājās ar saviem vārdu burtiņiem. No kārbiņām izņemtie burtiņi izveidoja teikumu – VALODA VIENO. Visi saudzīgi salika Valodiņas groziņā svarīgās bērza tāss kārbiņas. Tagad viņa droši varēja doties uz Meža skolu. Vēja pavadīta.

Adele Kuške,

Rencēnu pamatskolas 4. klase

Pētot manas pasēs saturu, var noteikti ieraudzīt šādus vārdus – „latviete”, „latviešu” un „Latvija”. Šie trīs vārdi skan tik vienkārši un pašsaprotami. [...] Arī es par to nekad nebeigšu runāt, jo tā ir daļa no manis.

Vārds „latviete”. Kas tas ir? Vārdnīcā tas tiek aprakstīts kā sieviešu dzimtes 5. deklinācijas lietvārds. Definējums – „šīs tautas piederīgais”. Ko šis vārds nozīmē man? Esmu daļa no latviešu tautas jau 17 gadus, un sava neilgā mūža laikā man ir bijusi iespēja par šo piederību gan lepoties, gan kaunēties. Tautība „latviete” man asociējas ar patriotisku garu, apgērba apdruku un 11. novembra krastmalas burzmu. Man, latviete, vienas definīcijas nav. Mani definē tik daudz, bet visvairāk – mana valoda.

Vārds „latviešu”. Atkārtot vārdnīcas skaidrojumu otrreiz nebūtu pārāk pievilcīgi, tāpēc mēģināšu sniegt

skaidrojumu ar saviem vārdiem un zināšanām. Latviešu valoda sāka attīstīties un tika pamanīta 16. gadsimtā, attīstoties līdz ar rakstību. 1507. gadā izdotajā baznīcas rokasgrāmatā „AGENDA” tiek minēti daži pirmatnējie rakstu paraugi latviešu valodā. Cik iespaidīgi ir, ka mūsu valoda ir tik plaša, bet nekad nav beigusi attīstīties. Ir teiciens „visam reiz pienāk gals”, bet es neuzskatu, ka manai dzimtajai valodai reiz pienāks gals.

„Latvija” ir valsts, teritorija, robeža starp mājām un svešumu. Man Latvija ir zeme, kur stāvēt starp zaļu zāli un skaidrām debesīm, kur krist Baltijas jūras smiltīs un mīlēt. Nekad neesmu varējusi atzīt, ka esmu pilnīga Latvijas patriote, jo katram tas ir kaut kas savs. Man tas nozīmē sarkanbaltsarkanās lentītes nēsāšanu novembra svarīgajos datumos, atgādināt ģimenei par karoga izkāršanu svinamajās dienās. Vislielākais solījums un pienākums ir runāt latviešu valodā līdz pēdējam elpas vilcienam. Latvija ir vieta, kur iemācījos saprast, cienīt un mīlēt. Tā tas paliks mūžīgi.

Šie trīs svarīgie vārdi manā pasē kā Svētā Trīsvienība. Tautība „latviete” ir mans liktenis. Dzimtā valoda „latviešu” ir manas zināšanas un ceļš dzīvē augšup. Dzimtā vieta „Latvija” ir pamats un saknes, ko nezaudēšu nekad.

Beāte Roga,

Valmieras Viestura vidusskolas 11.b klase

„Valoda dzīvo, ja tu tajā runā”

Valoda ir mūsu dzīves galvenā sastāvdaļa. Ir grūti iedomāties mūsu eksistenci bez valodas. Katrai valstij ir sava valoda, kurā viņi runā. Katrs šīs sava pirmo runā vārdu. Mēs runājam, līdzsvarot, pateicamies un līdzam palīdzēt saviem valodai, un mums mācās mūsu bērni. Jums ir jānosaka mazas lietas, piemēram, sava diemta vārds runājam un nosaukumiem, ka viņa dzīvo tālāk.

Ē epurē no Ukrainas un šeit Latvijā, es mācos latviešu valodu, apgūstu viņu kultūras paražas un tradīcijas. Latviešu valoda ir ļoti interesanta un maistra, un tāpēc tā ir privileģēta. Mēs runājam un maistuma, latviešu valodas apgūst norīstāta - ļoti ir sarežģīta liela un daudzveidīga sistēma, raksturīgi un daudzveidīga izteiksmi. Latviešu valoda galda galā ir maistuma. Viņa ietekmēja mūs, krievu un zviedru valodas. Par īstu brīnumu var uzskatīt, ka latviešu valodas galda galā ir maistuma, bet arī kultūra. Jo interesantāk ir to pētīt, jo ādā veidā uzināsim cik spēcīga ir šī valoda. Tātad ļoti pārta laikā cenšot maistuma par sava dzīvi valodu, kultūru un tradīcijas.

Vietnē www.valoda.lv izveidotā informatīvā lapa „Lingvocīdam [..] STOP” pasargā apdraudēto ukraiņu valodu. Kara laikā no uzbrucēja puses bieži tiek izmantoti dažādi paņēmieni, kā niecināt valodas lomu valsts teritorijā. Šādam pasākumam var būt sliktas sekas, jo, ierobežojot galveno saziņas līdzekli, ar laiku tas izzūd no cilvēku apziņas un lēnām „mirst”. Situācija ir līdzīga kā padomju okupācijas laikā Latvijā. Autoru darbus, kas bija rakstīti latviski, bieži cenzēja vai pat aizliedza. Pamazām krievu valoda tika izmantota valsts institūcijās un citās dzīves jomās. Neraugoties uz šādiem ierobežojumiem, valsti un valodu mīlošie cilvēki saglabāja valodu kultūras jomā un izglītībā, tādējādi glābjot to.

Viens no veidiem, kā var pasargāt savu valodu, ir mācīt iebraucējiem. Šāda programma – „Valodas sākotnējā apguve patvēruma meklētājiem” – bija izveidota arī Latvijā. Tas dod iespēju cilvēkiem atbilstošā vecumā apgūt latviešu valodas pamatus. Ja valoda tiek mācīta arī tiem, kas dzīvo vai dzīvojuši ārpus valsts robežas, tad tā izplatās daudz straujāk un gūst ietekmi pat pasaules mērogā. Programma bija izveidota vienam mācību gadam un deva iespēju kvalitatīvi apgūt latviešu valodu. Latviešu valodas aģentūra izveidota 2009. gadā, un tās uzdevums ir veicināt latviešu valodas statusa nostiprināšanu un ilgtspējīgu attīstību.

Aģentūras mājaslapā ikviens var gūt atbalstu valodas apguvei sadaļā „Māci un mācies latviešu valodu”, jo ir plašs mācību materiālu klāsts, kas atbilst dažāda līmeņa valodas apguvei.

Tomēr kā rīkoties cilvēkiem, kuru valoda ir uz izmiršanas robežas? Piemērs, kas vistuvāk latviešiem, ir lībiešu valoda. Tā agrāk bijusi ļoti izplatīta Latvijas un Igaunijas robežās. Pakāpeniski, kad latviešu valoda sāka saplūst kopā ar lībiešu, tās runātāju skaits samazinājās līdz kritiskajam līmenim. Neraugoties uz šādiem apstākļiem, palika cilvēki, kuri izmanto šo senču valodu. [..] Divu mēnešu laikā šajā skolā notika daudzi pasākumi lībiešu valodā. Jaunieši dzīvoja lībiešu pasaulē, neraugoties uz īso laika posmu. Šāds pasākums vairo lībiešu valodas un kultūras atdzimšanu tās vēsturiskajā teritorijā.

Jebkurai cilvēku grupai ir vajadzīgs kaut kas savs un īpašs – valoda. Izmantojot to, var ne tikai sazināties, bet arī saglabāt senču mantojumu. Latviešu valodas pastāvēšana ir atkarīga no cilvēkiem, kas to aizsargā, mācās no jauna vai pilnveido, un, protams, arī no cieņas pret citām valodām.

Kristaps Jankuns,
Iecavas vidusskolas 12.b klase

Latviešu valoda ir bagāta ar tās izloksnēm un dialektiem. Latviešu [..] valodā ir trīs dialekti – lībiskais, vidus un augšzemnieku. Dialekti palīdz saglabāt reģionālo identitāti. Atšķirīgās kultūrās vienai un tai pašai lietai tiek izmantoti dažādi vārdi vai izruna. Es pats nāku no Ziemeļvidzemes, kur ir izplatīts lībiskais dialekts, un esmu saskāries ar atšķirībām. [..]

Folklorā un tautasdziesmas spēlē lielu lomu valodas saglabāšanā. Tā ir mūsu vēsture. Folklorā un tautasdziesmas saglabā latviešu valodu tādu, kāda tā ir vai kāda tā ir bijusi. Tautasdziesmas tiek dziedātas gan priecīgos, gan skumjos brīžos. Ir tautasdziesmas par kariem, varoņiem, mīlas traģēdijām, iemīlēšanos, nelaimēm utt. Taču tās visas pārstāv kopīgu vēstījumu, kas sakņojas senajā kultūrā. Dainas jeb tautasdziesmas ir viena no galvenajām latviešu folkloras tradīcijām. Dažādi to varianti ir izplatīti visos Latvijas kultūrvēsturiskajos reģionos un ir svarīga sastāvdaļa latviskajai identitātei.

Latvisko identitāti ir grūti iedomāties bez latviešu valodas. Mūsu valoda ir pats galvenais pamats, kas veido latvisko identitāti. Tas visspilgtāk ir redzams Dziesmu un Deju svētkos, kas ir vissvarīgākie svētki latviešu tautai. Mēs tos atzīmējam jau kopš 1873. gada, pateicoties jaunlatviešu kustībai, kas radīja mūsdienu latvisko kultūru. Katru piecgadi latvieši sanāk kopā un aizvada

svētkus ar lielu lepnumu. Arī Jāņi ir ļoti svarīgi latviešu tautai, ko mēs atzīmējam ar tautasdziesmu dziedāšanu pie ugunsкура.

Galū galā, valoda ir mūsu identitātes mugurkauls. Dialekti palīdz attīstīt un saglabāt valodu. Arī folklorā un tautasdziesmas palīdz saglabāt valodas vēsturiskās īpašības un vērtības. Valoda ir dārgums, par ko mums jā rūpējas, ņemot vērā globālisma izplatību un paplašinātu svešvalodu lietošanu ikdienas dzīvē. Ir ļoti svarīgi saglabāt to, kas vieno tautu.

Adriāns Pārums,
Valmieras Viestura vidusskolas 11.b klase

Valoda – tā ir spēja ietērt savas domas vārdos, tikt sadzirdētam un saprastam. Pasaulē ir vairāk nekā 6500 dzīvu valodu. Taču, ko nozīmē „dzīva valoda”? Kad valoda spēj dzīvot, un kad valoda mirst? Sākot domāt par to, kāds ir valodas uzdevums, pirmais, kas nāk prātā, ir komunikācija. Valoda sniedz iespēju saprasties ar citiem cilvēkiem. Tā ir iespēja uzrakstīt, izteikt, izdziedāt to, ko gribi paust apkārtējiem. Valoda bez cilvēku nemītīgās vēlmes sazināties, nodot informāciju un tajā dalīties, iespējams, nemaz nebūtu radusies. Tā ir kā vērtīgākais instruments, lai cilvēki vairotu labo – teiktu viens otram, ka mīl, dziedātu par mīlestību, iepriecinātu ar kādu komplimentu vai jauku vārdu,

lasītu bērniem pasaciņu vai dziedātu šūpuļdziesmu. Valoda ir iespēja izteikt to, ko jūt dvēsele. Protams, valodas dēļ mēs spējam arī noskaidrot radušās nesaskaņas, diskutēt, izteikt nepatiku vai aizrādījumus, tas arī ir būtiski.

Mūsdienās notiek diezgan liels valodu sajaukums. Protams, tas ir labi, ka bērni un jaunieši jau no mazotnes mācās un pārzina vairākas valodas. Šī prasme sniedz iespēju ērtāk ceļot, sazināties ar citu tautību cilvēkiem, iepazīt citu tautu kultūru un iegūt jaunus draugus no citām pasaules vietām. Tomēr ir būtiski godāt savu dzimto valodu. Tā ir valoda, kurā izteikts pats pirmais vārds, pirmais teikums. Tā vienmēr būs sirdij vistuvākā, jo tajā runāts ģimenē. Valodas pilnīgi nošķirt nav iespējams, tomēr apzinos, ka ikdienā ir jācenšas sarunāties vienā vai otrā valodā, tā izrādot cieņu katrai no tām.

Es domāju, ka galvenais valodas pastāvēšanas nosacījums ir dzīvīgums, mans un tavš tās lietojums ikdienā. Biežāk runāt dzimtajā valodā ar vecvecākiem, kaimiņiem, skolasbiedriem, ar ikvienu, kas gatavs klausīties. Īpaši svarīgi tas kļūst tad, kad saprotam, ka kāda valoda sāk palikt dzirdama arvien retāk. Latvijā līdzīga situācija ir ar lībiešu valodu. Tā ir kritiski apdraudēta, jo cilvēku, kas pratuši valodu dzimtās valodas līmenī, vairs nav starp mums. Taču ir jauni cilvēki, kas apguvuši lībiešu valodu kā otro valodu, tā atgriežot tai dzīvības liesmiņu.

Tāpēc ir tik svarīgi runāt, dziedāt, skandināt, lepoties ar mūsu visu godu – latviešu valodu. Tā ir mūsu tautas lielākā vērtība. Arī Andrejs Žagars ir reiz teicis: „Katrai nācijai, tautai ir svētas lietas, kuras vienkārši nevajag aizskart. Tas ir nerakstīts likums. Un latviešiem tā ir valoda.” Šobrīd latviešu valoda nav apdraudēta, tomēr mums, latviešiem, ir jādara viss, kas mūsu spēkos, lai tā turpina plaukt un zelt, dzīvot mūžam!

Sindija Raibekaze,

Balvu Valsts ģimnāzijas 10.b klase

Valoda ir katras tautas lepnums. Bez valodas nevar pastāvēt tauta un tās kultūra. Mana valoda ir latviešu un arī krievu valoda, bet labāk es pārzinu latviešu valodu, jo pārsvarā ikdienā skolā runāju latviski. Latviešu valoda ir ļoti bagāta. Šī bagātība ir sinonīmu un apdīvdārdu krājums.

Kā jau mēs visi zinām, latviešu valoda joprojām ir dzīva, bet diemžēl ļoti piesārņota. Dažādu vēstures notikumu (kari, okupācijas) ietekmes rezultātā tajā ir ieviesušies daudzi barbarismi. Kaut arī tagad Latvija ir neatkarīga valsts, tomēr tā arvien vēl paliek citu valodu ietekmē. Tagad tā vairāk piesārņota ar anglicismiem. Esam paši tajā vainīgi, jo daudziem cilvēkiem ir vieglāk savienot divas vai trīs valodas, lai izveidotu kādu saprotamu teikumu.

Lina Antonova, Sūnu pamatskolas 3.m klase

Mazotnē nemācēju runāt latviski, zināju tikai krievu valodu. Kad biju jau trīs gadus vecs, sapratu, ka apkārtnē ļoti daudz cilvēku runā latviešu valodā. Bieži vien pat krievi runāja latviski, ja to vidū bija kāds latvietis. Un arī otrādi. Kad man palika 10 gadi, es sāku apzināties, ka man jācenšas nepiesārņot latviešu valodu. Tā nemanot, arī ikdienā runāju latviski tekoši. Vispirms ir jābūt vēlmei, vajag ļoti lielu gribasspēku un piepūli, jo kontrolēt savu runu ir grūti. Labāk tas izdodas rakstot, jo tad šie nevēlamie vārdi ir vieglāk

pamanāmi. Tā vēl līdz šai dienai es cīnos, lai mana valoda būtu tīra un pareiza.

Godīgi sakot, ir ļoti sāpīgi, ja pat latvieši, protams, ne visi, bet vismaz puse, neciena savu dzimto latviešu valodu. Vienam otram krievu vai angļu valoda gandrīz ir kļuvusi par dzimto. Un ir dīvaini noskatīties, ka krievu skolēni nemāk runāt latviski, bet labprāt skaidri runā angļiski vai krieviski. Tāpēc domāsim, kā saglabāt savu valodu skaistu!

Arturs Avins,

Jūrmalas Majoru vidusskolas 12.a klase

Mūsdienu pasaulē ir tik daudz izmaiņu, ka ir grūti novērtēt, [..] kas patiešām ir labs un uz labu, bet kas ir mainījies uz sliktu. Cilvēki aizvien biežāk komunicē ar tehnoloģiju starpniecību – sociālajos tīklos, sazinās ar izziņām vai sūta e-pasta vēstules. Gandrīz visās tehnoloģijās ir automātiskā kļūdu labošanas funkcija, kura atslābina cilvēkus, tāpēc tie dažreiz pat sāk rakstīt kļūdaini, bet kļūdas tiek izlabotas. Un tā cilvēks sāk zaudēt galveno vērtību – valodu. Sāk aizmirst vārdus, lietot žargonu, saīsinājumus un pavisam aizmirst pilna vārda formu. Vārdu krājums sarūk, un valodu cilvēks vairs neuzskata par vērtību, neļepojas ar to.

Agrāk tika uzskatīts par godu un vērtību mācīties daudzas valodas, lai sazinātos ar cilvēkiem no visas pasaules, studēt tekstus, informācijas avotus svešvalodā. [..]

Jaunieši arvien biežāk sāk sazināties vienkāršākā valodā, ar nelielu vārdu krājumu, nespēj sakarīgi paust savu viedokli. Viņi pārtrauc lasīt, jo tas ir apnicīgi un garlaicīgi, neapzinoties, cik daudz zināšanu satur katra grāmata. Un dod priekšroku videospēlēm vai cita veida aktīvai atpūtai.

Cik daudz zināšanu cilvēce zaudēs, kad mēs nogalināsim valodu! Visas pārdomas, pētījumi un dzīves jautājumi, ko daudzi zinātnieki un vienkāršie cilvēki sakrājuši savas dzīves laikā, aizies zudumā.

Cilvēks kļūs līdzīgs citiem zemes iemītniekiem, kas sazinās ar skaņu palīdzību, pārraidot ļoti nelielu informācijas apjomu.

Mums steidzami jāpārskata savas vērtības un jāturpina apgūt valodas. Tad varēsim turpināt attīstīties un paplašināt robežas. Valodai nedrīkst ļaut nomirt!

Vadims Piņegins,

*S. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskolas
12. klase*

Kad biju jaunāka, dažkārt prātoju, kāpēc pasaulē nevarētu būt [..] tikai viena, universāla valoda. Likās, būtu tik parocīgi – spēt sazināties ar jebkuru cilvēku, neuztraucoties par tautību. Atbildes meklējumos vērsos pie saviem ģimenes locekļiem, viņi man atbildēja: „Pasaulē trūktu dažādības.”

Kļūstot vecākai, manam redzeslokam paplašinoties, sāku saprast, ka valoda ir daļa no noteiktas cilvēku kopas kultūras. Mūsdienās pasaulē pastāv vairāk nekā septiņi tūkstoši valodu, varam iedomāties, cik pliekana kļūtu pasaule, ja pēkšņi tiktu izmantota tikai viena no tām. Cilvēkos izsīktu dažādība, mēs sāktu aizmirst savas tautas saknes un vēsturi, pazustu kultūru daudzveidība. Noteiktas kopas valoda tās kultūrā atspoguļo, kā cilvēki savstarpēji sazinās un konstruē attiecības, kā arī veido piederības sajūtu. Izmantojot noteiktu valodu, cilvēki ne tikai komunicē

un uztur to dzīvu, bet arī nodod tālāk tai piederīgās tautas kultūru un vēsturi.

Valodas uzturēšanas pamatprincipi ir pavisam vienkārši. Ikdienā sazinoties vienam ar otru, rakstot īsziņas vai svarīgus dokumentus, lasot aktuālos jaunumus vai pasaku bērnam, ierastās aktivitātes rada krietni lielāku ietekmi, nekā mēs apzināmies. Tomēr ir svarīgi šīs darbības izpildīt valodā, kuru gribam uzturēt dzīvu. Pētījumi liecina, ka ik pa četrpadsmit dienām izmirst kāda valoda. Valodnieki apgalvo, ka nākamā gadsimta laikā aptuveni puse no pasaulē ikdienā izmantotajām valodām izsīks. Šobrīd vairāk nekā tūkstošis valodu ir apdraudētas un uz izmiršanas robežas. Cilvēki pamazām aizstāj savu dzimto valodu ar angļu vai spāņu valodu. Šī informācija atrodama mājaslapā <https://www.nationalgeographic.com>. Svarīgi atcerēties, ka valoda ir daļa no kultūra, kultūra – daļa no cilvēka būtības. Protams, pārzināt globāli populāras valodas ir noderīgi, bet ļoti būtiski ir neiemainīt savas

saknes pret komfortu. Latviešu valoda jau šobrīd ir apdraudēto valodu sarakstā, tāpēc ir svarīgi tajā ik dienu runāt, lasīt un rakstīt, kā arī to mācīt nākamajām paaudzēm.

Nav noslēpums, ka liela daļa latviešu aizbrauc dzīvot un veidot ģimenes citās valstīs. Taču tas nenozīmē, ka viņi būs iemesls valodas izmiršanai, jo valoda neierobežojas noteiktā teritorijā. Nav svarīgi, kur atrodas cilvēks, svarīgi ir dienu dienā izmantot dzimto valodu un mācīt to bērniem. Valoda mirst kopā ar tās pēdējo runātāju.

Mūsdienās valodas vērtībai netiek pievērsta pietiekami liela uzmanība. Tas visvairāk pamanāms jaunākās paaudzes runā. Jauniešos valdošais valodu juceklis spilgti atspoguļojas eksāmenu rezultātos, kad, piemēram, skolēni, kas ikdienā komunikācijā izmanto angļu valodu kā primāro valodu, uzrāda par aptuveni divdesmit procentiem augstākus rezultātus angļu nekā latviešu valodas eksāmenā. Šī statistika vērojama mājaslapā <https://www.visc.gov.lv/>. Neslēpšu faktu, ka arī es ikdienā izmantoju angļu valodu saziņai un man tiešām ir vieglāk izteikties, sakompilējot kopā abas valodas. Savā mērā tas ir skumji, bet tāda ir realitāte daudziem maniem vienaudžiem. Es gan neuzskatu, ka tā ir ļoti liela problēma. Jauniešu vidē runāju jauniešu slengā. Zinu – citā vidē padomāšu, analizēšu, kāda stila vārdus izvēlēties sarunai.

Grēta Mežale,

Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas 6. klase

Valoda ir paaudžu paaudzēs nodotais kultūras pūrs. Kas cits, ja ne mēs par šo pūralādi rūpēsimies.

Amanda Keita Saulīte,
Druvas vidusskolas 11. klase

Mana dzimtā valoda ir latviešu valoda, tā pieder indoeiropiešu valodu saimei. Katram ir sava valoda, taču ar laiku tā var izzust. Kāpēc valodu likteņi atkarīgi no manis? Kāda ir latviešu valodas nākotne?

Valodu izmiršana nav retums. Pasaule, cilvēki attīstās, vēlas vieglāk sazināties, tāpēc maz runātās valodas ir apdraudētas, tām ar laiku sāk zust vērtība, līdz tās izzūd. Apdraudētajām valodām runātāju skaits nerasniedz 1 miljonu. Valodu izzušanu ietekmē citas blakus esošās valodas ar lielu ekonomisko vērtību. Latviešu valodu visvairāk apdraud angļu un krievu valoda, mūsu valodā ir jūtama to ietekme: aizgūti vārdi un izteicieni, uzsvāri un intonācijas. Ja izzūd kāda valoda, zūd arī kultūras mantojums nākamajām paaudzēm. Mani visvairāk uztrauc tas, ka vienaudži, jo īpaši pusaudži, starpbrīžos, virtuālajā saziņā savu dzimto aizstāj ar angļu valodu.

Valstu valodu politika arī ietekmē valodas, jo valsts savu iedzīvotāju vidū var atbalstīt vai ierobežot dažādas valodas. Mums ir Latvijas Republikas Valsts valodas likums, tas nosaka, ka Latvijas oficiālā valoda ir latviešu valoda,

bet vai tā tiešām ir sabiedrībā? Jēkabi, manā dzimtajā pilsētā, ir ļaudis, kuri dzīvo Latvijā jau daudzus gadus, bet joprojām lieto tikai krievu valodu, latviešu valodu neprot, nemācās, jo uzskata to par nevajadzīgu, ja jau apkārtējie viņus krievu valodā saprot. Krievu valoda un tajā runājošie cilvēki Latvijā ir palikuši vēsturisko notikumu ietekmē, pēc Latvijas iekļaušanas Padomju Savienības sastāvā un ilgā laika periodā mākslīgi veicinātās migrācijas dēļ, tāpēc vecākās paaudzes to lieto bieži un sarunājas ar savu ģimeni krievu valodā, un tā joprojām apdraud manu valodu.

Viena no pasaulē visvairāk izmantotajām valodām ir angļu valoda, tā kļuvusi par modernitātes simbolu, tāpēc daudzi cilvēki to lieto, lai visi varētu visu saprast. Mūsdienās jauniešu vidū to bieži lieto ikdienas sarunās un sociālajos tīklos. Angļu valoda ir salīdzinoši vieglāka nekā latviešu valoda, jo tai nav tik sarežģīta gramatika, ir plašāks jaunvārdu skaits, un tā ir kļuvusi par globālo valodu. Ar vienaudžiem runājot, mana valoda ir saraustīta, savākta no vairākiem puzzles gabaliņiem, vienu vārdu pasaku latviešu valodā, citu angļu vai krievu valodā, jo tā runā pārējie. Es savā galvā arī mēdzu nospiegt pogu, ja kādā situācijā ir nepieciešamība pēc tīras, sakārtotas latviešu valodas, taču dažiem šīs pogas vienkārši nav, līdz ar to nākotnē varētu piepildīties valodnieces Vinetas Poriņas

teiktais: „Divām valodām saplūstot, veidojas trešā valoda. Ja divvalodu situācija turpinās pastāvēt, nezinām, vai valoda, kas veidosies, vispār būs baltu valoda.” Tā ir katra personīgā izvēle – runāt vai nerunāt savā dzimtajā valodā, taču, ja valodu ilglaicīgi neizmanto, tad valodas zināšanas var pasliktināties, tāpēc ir svarīgi savu dzimto valodu mācīties skolās un lietot ikdienā.

Vairāku valodu zināšanas – tā ir priekšrocība, kas attīsta domāšanu, taču ar laiku valodas, iespējams, sajauksies, veidosies viena pasaules valoda vieglākai komunikācijai. Katra valoda ir dārgums cilvēkam, kas to lieto, jo valoda liecina par pagātni, kultūru, tāpēc tā ir jāaizstāv. Ja es runāšu citā valodā, tad kurš runās manā? Galvenais ir nepazust lielajā un vienādajā un turēties pie kaut kā sava – savas valodas. Vienota pasaules valoda – atvieglojums cilvēcei vai pazaudētie tautu dārgumi? Ap 1887. gadu parādījās mākslīga valoda – esperanto, tā tika uzskatīta par universālo valodu, ko veidoja vairākas Eiropas valodas. Esperanto tika izgudrots, lai visi pasaules iedzīvotāji spētu saprasties, taču valoda ilgi nedzīvoja, jo pilnīgi nevienam tā nebija dzimtā valoda, tai nebija etniskās vērtības. Katram ir jālemj pašam, taču es zinu, kas man ir svarīgs, es centīšos pildīt savu pienākumu un saglabāt savu dzimto – latviešu – valodu nākamajām paaudzēm.

Elīna Glaudiņa,

Jēkabpils Valsts ģimnāzijas 10.c klase

Valoda dzīvo, ja tu tajā runā – tas ir nenoliedzams fakts. Valoda elpo caur mūsu mutēm un aug kopā ar mums, tās dzīvība ļauj dzīvot mums, savukārt mūsu dzīvība garantē valodas dzīvību.

Valodās mēs, cilvēki, varam aprakstīt viens otru, aizskart, pasargāt un mīlēt viens otru, un, jo vairākas valodas mēs protam, ar jo vairāk cilvēkiem mēs varam komunicēt. Savā ziņā cilvēki ir līdzīgi valodai, jo, tāpat kā cilvēki, valodas mirst. Un rodas jautājums – ja valoda ir saglabājusies rakstos vai citos veidos, ja mēs to redzam ar mūsu pašu acīm, tad kāpēc tā tiek uzskatīta par mirušu?

Pieņemsim, ka pasaulē ir daži indivīdi, kuri gadu desmitiem nav saņēmuši ne ziņas, ne vēstules, ne kādu atzišanu. Varbūt daži garāmgājēji palūkojās uz viņiem, bet ar to viņu tikšanās arī beidzās. Vai to personu vārda un uzvārda esamība datu bāzē ir saucama par dzīvošanu?

Es personīgi nevaru to saukt par pilnvērtīgu dzīvošanu, taču varu iedomāties izmisumu, kas grauj tos ļaudis, kad viss, pēc kā viņi alkst, ir viens vienīgs „labrīt” vai „labvakar”. Šo personu vietā tikpat labi varētu ievietot kādu no izmirušajām valodām, varbūt pati valoda nejutīsies tik vientuļi, bet tie daži, kas cenšas atdzīvināt šo zaudēto valodu, gan.

Valoda ir dzīvs organisms, kuram vajag kontaktu vai vismaz garāmgājēju, kas laipni sasveicināsies un varbūt uzsauks kādu kafiju. Tā, lai tā varētu dzīvot, augt,

plaukt un attīstīties. Tāpēc draudzēsimies ar savu valodu!

Viktorija Zelča,

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas

1. kurss

Valoda dzīvo, kamēr tā ir vajadzīga cilvēkiem, tautai. Katrai tautai ir sava valoda. Tā ir tautas identitāte. Valoda dzīvo, kamēr cilvēki to lieto sarunājoties, sarakstoties, klausoties, lasot, domājot, jokojot, strīdoties, kā arī mācoties. Esmu latvietē. Manas tautas identitāte ir latviešu valoda. Valoda, kurā sazinās nepilni 2 miljoni cilvēku. Uz kopējā pasaules fona tas ir ļoti maz. Bet latviešu valoda ir dzīva, jo cilvēki to lieto un nodod tālāk saviem bērniem.

Valoda ir kā loga stikls, kas regulāri jātīra. Tikai tad ļaudis teiks, ka mājām ir labi saimnieki. Tāpat arī dzimtā valoda ir jākopj. Kopt nozīmē mācīties. Iemācīties pareizi rakstīt vārdus, pareizi salikt pieturzīmes, kā arī pareizi veidot teikumus. Šeit liela nozīme ir skolai un skolotājam, bet ne tikai. Ļoti liela nozīme ir arī videi un ģimenei, no kuras nāk cilvēks. Diez vai skolā būs viegli apgūt pareizu literāru valodu, ja ģimenē tādā nerunā. Liels tās drauds ir rusicismi un anglicismi, kuri neizbēgami piesārņo latviešu valodu. Aspazija savā dzejā saka: „Šķīst laime kā putu burbulītis, / Kā lapa bāl mīlestība, / Bet it kā tērauda asmens trīts / Ir cilvēka

nopietna griba.” Tikpat lielai gribai jābūt katram cilvēkam kopt savu dzimto valodu. Spilgts piemērs ir ārzemju latvieši, kuri no darba brīvajos brīžos pulcējas latviešu biedrībās un bērnus sūta mācīties latviešu skolīņās, tādā veidā nododot valodu no paaudzes paaudzē.

Domāt latviski nozīmē just latviski. Ar valodu cilvēks izsaka savas domas un arī sajūtas.

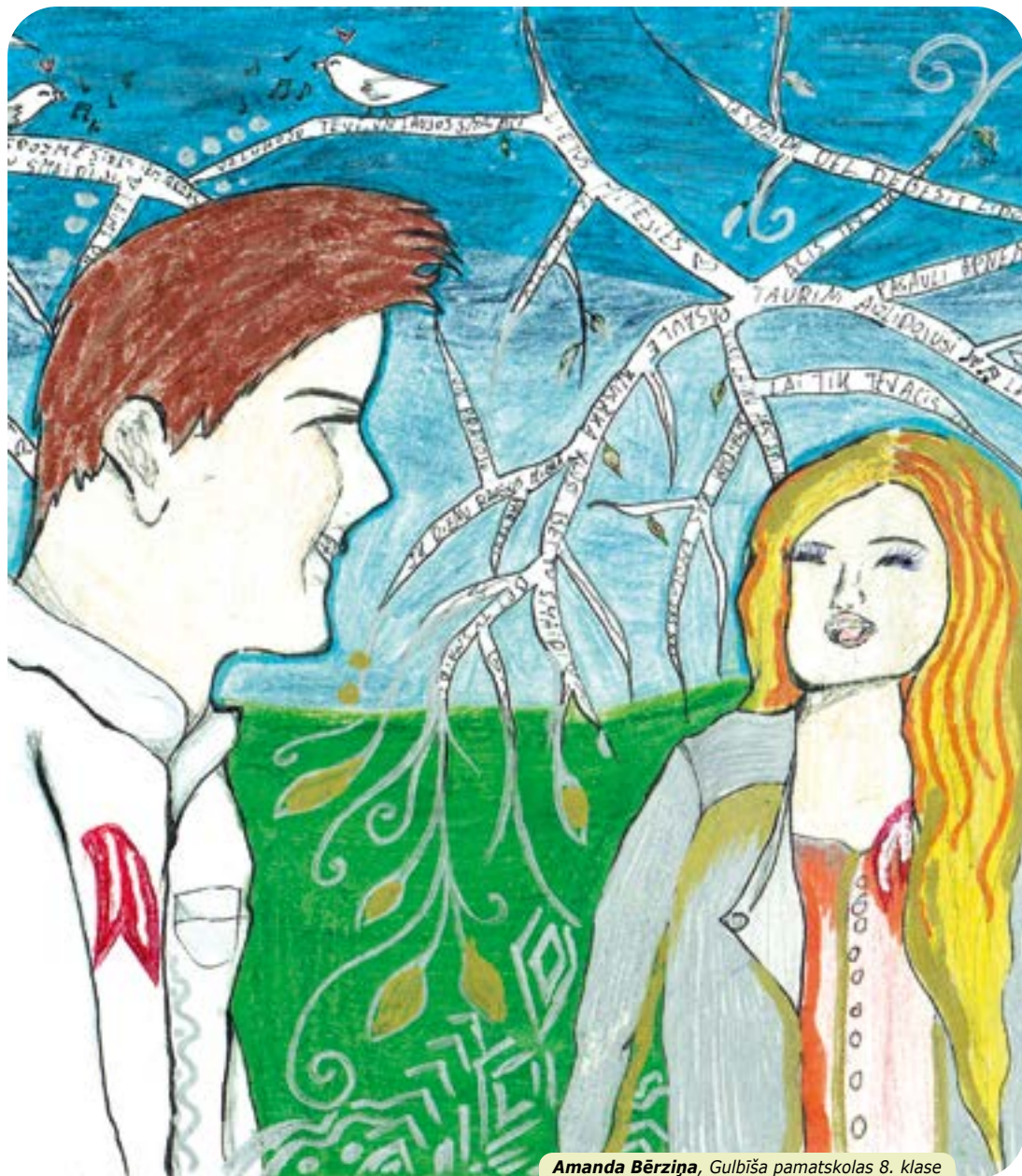
Lai arī latviešu valoda ir mūsu dzimtā valoda, tā katram pašam ir jākopj, jāpapildina vārdu krājums, kā arī tas jānostiprina. To var darīt, lasot grāmatas. Skolotājs un valodnieks Kārlis Mīlenbahs ir norādījis: „Kam rakstnieka dāvanas, tas lai raksta, kam viņu nav, tas lai lasa krietnu rakstnieku darbus.” Lasot daiļdarbus – romānus, stāstus, dzeju –, ir iespēja iemācīties jaunus vārdus, kurus sarunvalodā reti kad izmanto. Lasot sendienās sarakstītus stāstus, romānus un pasakas, ir iespējams apgūt senvārdus un vietvārdus. Tas viss mūs pilnveido, liek justies garā bagātākā un lepniem par sevi un savu valodu.

Valoda – tā ir mūsu bagātība. Mēs tajā runājam, lasām, izsakām savas domas, priecājamies un baudām dzīvi. Bez tās mēs neesam nekas – tāda vien būtne bez identitātes. Mums, latviešiem, ir visskaistākā valoda, un man ir prieks tajā runāt un to saudzēt!

Elīna Kirilova,

Rīgas Centra humanitārās vidusskolas

11.a klase

Amanda Bērziņa, Gulbiša pamatskolas 8. klase

Cilvēki savu dzīvi izkrāso ar piedzīvojumiem, notikumiem un izvēlēm, taču katras valodas dzīvi krāsaināku padara un tās dzīvību uztur cilvēki, kuri runā šajā valodā. Un tas jādara arī mums, latviešiem, turot savu valodu godā un cieņā. Bet vai tā ir vienmēr? Šobrīd ir populāri latviešu valodā iekrāsot anglicismu triepienus. Protams, papildināt savu valodu paleti ar citu valodu krāsām nav slikti, taču labāk šīs krāsas izmantot atsevišķi.

Runāt un rakstīt savā dzimtajā valodā vajag pēc iespējas pareizāk, jo pašu valodas pareizas lietošanas likumu nezināšana ir kā atņemt varavīksnei tās krāsas. Zinām, ka tajā ir zilā, zaļā, violetā, sarkanā, dzeltenā un oranžā krāsa. Bez šīs krāsu gammas varavīksne nebūtu varavīksne, tieši tāpat pareizai latviešu valodai ir visdažādākās nokrāsas, un nepareiza tās lietošana padara to drūmu, pelēku un neinteresantu.

Ejot pa likteņa izveidoto ceļu, gadās attapties svešā zemē un par mājām vairs nevar saukt Latviju. Latviešiem, kuru ceļā liktenis izveido šādu pagriezieni, prioritāra vairs nav latviešu valodas krāsu palete. Ar katru svešā zemē nonākušu latvieti samazinās latviešu valodas krāsu izmantošanas biežums, tāpēc mūsu valodas dzīvīgamam par labu nāktu, ja aizbraucēju ceļasomā atrastos latviešu valodas palete ar skaistākajiem un spilgtākajiem valodas krāsu toņiem.

Latviešu valoda ir to valodu sarakstā, kuras nesastāv no parastas sarkanas, zilas vai zaļas krāsas, jo sarežģītības līmenis atbilst īpašākām krāsām. Mūsu valodu varētu veidot ķiršu sarkanā, tirkizzilā un smaragdzaļā krāsa, tāpēc tās krāsu gammu ir grūtāk apgūt cittautiešiem. Valodas popularizēšana ārzemnieku vidū ir svarīgs solis, lai arī turpmāk latviešu valoda dzīvotu un tajā cilvēki runātu vēl daudz paaudžu garumā. Diemžēl nākas novērot, ka cilvēki, kuri ir citu tautu pārstāvji, par savu dzīvesvietu ir izvēlējušies Latviju un dzīvo šeit jau vairākus gadus, nerunā latviešu valodā un arī necenšas iepazīties ar mūsu valodas krāsām, taču tādi nav visi. [..]

Runāsim pareizi un katrs ar savu otu krāsosim savu valodu skaistos un patīkamos toņos!

Enija Bordāne,

Balvu Valsts ģimnāzijas 10.b klase

Mūsdienās skolēni svešvalodu var pārzināt labāk nekā savu dzimto valodu, un tas mani [..] biedē. Šķiet, ka vairāk apdraudētas ir tieši mazo valstu valodas. Daudzi jaunieši plāno studēt ārzemēs un neredz iemeslu apgūt savu valodu, kuru var izmantot tikai savā valstī. Toties ar angļu valodas zināšanām var apceļot daudzas valstis un pat strādāt ārzemju kompānijās, bet dzīvot Latvijā. Ja mēs nerunāsim savā valodā,

Paula Pakalne, Valkas mākslas skola, 10 gadi

tā var pamazām pazust. Viens no tādiem piemēriem ir lībiešu valoda. 21. gadsimtā tikai ap 30 cilvēku visā pasaulē spēj labi sazināties lībiski, ja tā turpināsies, tad lībiešu valoda ar tās kultūru var izzust.

No bērnības runāju gan latviešu, gan krievu valodā. Agrāk nejutu, kurā valodā runāju. Piemēram, varēju vienu teikuma daļu sākt latviski, bet otru – pabeigt krieviski. Tas man radīja problēmas bērnudārzā un sākumskolā, jo lielākā daļa nepārzināja krievu valodu. Tad es arī

sapratu, ka ir jāpalielina vārdu krājums latviešu valodā, jo arī tā ir mana dzimtā valoda un es esmu tās nesējs.

Kopumā ir jāciena gan paša, gan citu valoda un tās kultūra, jo ar valodas palīdzību mēs izsakām savas domas, redzējumu, priekus vai bēdas. Ja cilvēki nerunās, valoda ar laiku pazudīs.

Artūrs Šiškins,
Jūrmalas Majoru vidusskolas
12.a klase

Dzimtā valoda cilvēka dzīvē ir ļoti svarīga. Tā ir katras tautas kultūras, mentalitātes, tradīciju un vēstures nesēja. Tā ir cilvēka dvēseles spogulis. Valoda ir gan viena atsevišķa cilvēka, gan cilvēku grupas, gan veselas tautas domu atspulgs.

Mēs runājam latviešu valodā un dažkārt nedomājam, no kurienes tā radusies un kurš to ir izdomājis. Turklāt dažiem reģioniem ir sava vārdu izruna un pat izteicieni. Reizēm šī iemesla dēļ cilvēki, kas brauc no citas valsts reģioniem, var nesaprast, ko viņiem saka. Šāds pārpratums bieži notiek, sazinoties starp ciemata un pilsētas iedzīvotājiem. Es nesaprotu latgaliešus, lai gan mēs visi dzīvojam vienā valstī un mācāmies pēc vienas skolas programmas un grāmatām.

Katram cilvēkam ir sava dzimtā valoda, kas viņam jāzina un jāargā. [..] Ir kauns nezināt dzimto valodu. Mums tā ir jāapgūst, jo tā ir mūsu dzimtā valoda, mūsu dārgās valsts valoda. Latviešu valoda ir dzīva, kamēr mēs tajā runājam, rakstām, domājam.

Daniels Bērziņš,

*Š. Dubnova Rīgas Ebreju vidusskolas
10. klase*

Reiz dzīvoja Valoda. Viņa bija bārenīte – vientuļa un nevienam nevajadzīga. Viens cilvēks gan bija – Jaunā pamāte, taču tā viņai nepatika, jo darīja pāri, neļāva

būt pašai un sūtīja pie svešiem kungiem strādāt. Līdz ar to viņa jutās vientuļa, bēdīga un nevienam nevajadzīga. Viņa skumji klīda pa ciemu, meklējot kādu, kas viņu sadzirdētu, taču visi bija kā apmāti ar svešiem kungiem, viņu spožumu, tāpēc sekoja tiem. Sērdienīte bija pamesta un novārgusi, zaudējusi cerības, ka atradīs kādu, kas viņu uzklausīs.

Bet tad kādu dienu notika brīnums – Valoda satika kādu zēnu, kurš, redzot, cik tā novārgusi, vaicāja: „Kāpēc esi tik bēdīga? Kas noticis?” Valoda atbildēja: „Es nevaru būt pati, es nevaru būt dzīva, cilvēki mani ir aizmirsuši, jo nevaru mācīt savas gudrības.”

Zēns pēc dzirdētā bija saskumis un domāja, kā lai palīdz labajai Valodai. Tādēļ viņš ciemā atrada cilvēkus, kuri, uzklausījuši zēna stāstīto, arī gribēja palīdzēt Valodai. Cilvēki sāka stāstīt cits citam par Valodu, viņi stāstīja, cik tā ir skaista un gudra un ka, satiekot Valodu, dzīve kļūs skaistāka. Sākumā nebija daudz tādu, kas dzirdēja teikto, taču ar laiku arvien vairāk sāka slavēt Valodas dotumus.

Tad zēna stāstīto izdzirdēja svešie kungi un neļāva stāstīt cilvēkiem par Valodas skaistumu un gudrībām, taču ciema ļaudis neapstājās un turpināja slavēt viņas dotības. Valodai bija skanīga balss, tāpēc ikviens gribēja tajā klausīties. Kad viņa gaviļēja, kalnā stāvēdama, ļaudis sastinga un iegaumēja skaistās dziesmas,

Patriks Gusevs, Berģu Mūzikas un mākslas pamatskolas 6. klase

jo tās palīdzēja vieglāk darīt darbus. Ikviens Valodas izteiktais vārds bija kā medus cilvēku ausīm – tā viņi mācījās lietas nosaukt skaistos vārdos.

Ciema ļaudis bija tik ieinteresēti, ka cits pēc cita devās pie Valodas aprunāties un mācīties visas viņas gudrības. Valodas gudrības sāka izplatīties pa visu ciemu, un visi tās cītīgi arī mācījās. Viss likās tik brīnišķīgi, ka ciema ļaudis iecēla Valodu par princesi – viņi iekārtoja istabu pilī, lai

tā varētu būt brīva no jaunās pamātes un iznest plašāk savas gudrības.

Laika gaitā Valoda kļuva tik dzīva, kā vēl nekad, ļaudis pierakstīja grāmatās visu Valodas teikto, lai tā nekad neizzustu. Valoda visiem apsolīja, ka dzīvos tik ilgi, cik ilgi to atcerēsies un tajā runās.

Kate Kajišuka,
Druvas vidusskolas
12.d klase

Valoda dzimst kopā ar tikko piedzimušu zīdaini, kas, nupat nācis pasaulē, izdveš pirmo skaņu. Jau pirmajās dzīves sekundēs mazulim ir ko teikt – emocijas, kuras pavēstīt tā, lai vecākiem uzreiz būtu skaidras viņa vajadzības. Tā bērns katru rītu pamostas ar „labrīt” un iet gulēt ar „arlabunakti” – un te ir dzimis jauns valodas runātājs, kurš ar to izsaka savas vēlmes un vajadzības. Kad es domāju par valodas dzīvību, es domāju par cilvēku, jo cilvēks ir atbildīgs par valodas kopšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm.

Kad zīdains izaug par bērnu (jau ir iemācījies runāt), tad ir pienācis laiks mācīties burtus, tos veidot vārdos un vārdus apkopot teikumos. Tā ir jauna attīstības fāze, kurā bērns mācās lasīt un rakstīt. Tās ir svarīgas prasmes, lai varētu iegūt informāciju un izglītoties. Lasot cilvēks attīsta savu valodas krājumu, to, cik plaši un skaidri viņš var izteikt savas domas un uzskatus. Kad es domāju par valodas attīstību, es domāju par „Ābece” izzināšanu un bērniības atmiņām kopā ar vecmāmiņu. Atceros, kā vecmāmiņa man mācīja burtus no lielās grāmatas ar gaili uz vāka. Ir svarīgi mācēt rakstīt un lasīt, lai bērns varētu attīstīties jebkurā virzienā, jo īpaši valodā.

Kad ir izlasītas pirmās grāmatas, piemēram, Margaritas Stārastes „Tince grib mācīties”, Kārļa Skalbes „Kaķīša dzirnavas” un daudzas citas, tad ir

laiks uzzināt par īpašām personām, kas veidojušas latviešu valodu, piemēram, Neredzīgais Indriķis, Vecais Stenders, Juris Alunāns, Kārlis Mīlenbahs, Jānis Endzelīns un citi tās kopēji un veicinātāji. Ir jāzina valodas attīstības vēsture, jo katram latviski runājošam cilvēkam jābūt lepnam par savu valodu un to, ka viņam ir dota tieši šī īpašā valoda, kas viņu izceļ no citām nācijām, – tā ir katras tautas kultūra.

Dzīves laikā veidojamies par jau labi valodā izglītotiem, pieaugušiem cilvēkiem. Radām jaunu paaudzi, kurai nododam savas valodas zināšanas, tostarp valodu. Vecākiem arī ir teicami jāzina sava valoda un jābūt labām valodas prasmēm, jo tieši vecāku valoda, kādā viņi runā, ir pirmais, ko bērns dzird, iepazīst un mācās. Vecāki izvēlas, kādas pasakas lasīt pirms miega un ar kādu šūpuļdziesmu bērnu ieaijāt, ved uz teātra izrādēm, iepazīstina ar latviešu mūziku un audzina bērnu, kas var skaisti, poētiski izteikt savas emocijas, prieku un bēdas, pārdomas un pieredzi. Vēl vecāki ir atbildīgi par bērna attieksmi pret valodu – stāsta par tās nozīmi un cik īpaša tā ir, iemāca atšķirt dzimto valodu no svešām, lai tās nekrustotos. Vecumdienās valodu nododam mazbērniem, stāstot dzīvē pieredzēto, lietojot vārdus, kurus mūsdienās sastop reti, tādā veidā attīstot jaunāko paaudžu leksiku un izteicienu bagātību.

Ieva Uzuļņika, Riebiņu vidusskolas 2. klase

Šādā veidā mēs apgūstam latviešu valodas daudzveidību, interesantus frazeoloģismus un to nozīmi, poētismus un vecvārdus, pilnveidojam skaidru un tīru latviešu valodu. Svarīgi ir sazināties vienam ar otru un citam ar citu, lai mācītos un koptu valodu. Katrs cilvēks paplašina valodu visas dzīves laikā, gan mācoties pirmos vārdus, gan lasot pēdējo grāmatu.

Estere Kuze,

*Rīgas Centra humanitārās vidusskolas
11. klase*

Mums katram ir dota iespēja kopt valodu, ar lepnumu sirdī [..] to mācīties, mācīt citiem, saglabājot to nākamajām paaudzēm. Mūsu valoda dzīvos, ja mēs tajā labus, spēcīgus vārdus teiksim, rakstīsim un dziesmās ietversim.

Man latviešu valoda šķiet īpaša. Īpaša ar katru vecvārdu un poētismu, kas sevī slēpj kādu daļiņu senlatviešu pagātnes un viedumu, ar katru jaunvārdu, kas parāda to, ka valoda nemitīgi attīstās.

Vai mūsu valodā ir vēl kas spēcīgāks par vārdiem „tēvija”, „tēvzeme”, „daile”? Kopš mazotnes, mana pirmā vārda, es zināju, ka man valoda būs īpaša. Paldies par to varu teikt saviem vecākiem, skolotājiem, kuri iemācīja lepoties un justies piederīgai savai dzimtenei – Latvijai. Valoda, kurā es domāju, runāju un lasu, nekad nepazudīs no manas dzīves. Vārdi, kuri bagātina manu vārdu krājumu, dod man iespēju pilnvērtīgi izteikt savu viedokli, kas mūsdienās ir aktuāla problēma. Valoda, kura ir savedusi kopā ar cilvēkiem, šķīrusi...

Lai gan latviešu valoda nav no tām vieglākajām, pasaulē ir ļoti daudz cittautiešu, kuri vēlas, lai mūsu valoda būtu daļa no viņu dzīves. Viens no veidiem, kā likt valodai dzīvot, ir arī tās popularizēšana citās valstīs. Man prieks, ja televīzijā redzu video sižetus par kopienām ārvalstīs, kurās apņēmīgi cilvēki māca latviešu valodu, uztur latviešu tradīcijas. Arvien vairāk ārzemnieku izrāda vēlmi iemācīties latviešu valodu. Arī šobrīd tik aktuāla situācija Ukrainā liek pateikties par to, ka mums ir sava valsts, sava valoda, mēs neesam spiesti doties bēgļu gaitās. Tik daudz cilvēku no Ukrainas šobrīd cenšas apgūt latviešu valodu, un lielākajai daļai tas arī izdodas. Pēc pieredzes varu teikt, ka cittautieši, izdzirdot mūsu valodu,

ir tajā ieinteresēti. Viņiem ir vēlme iemācīties kaut dažus vārdus. Tas pierāda to, ka ne tikai mēs, latvieši, varam valodu nest pasaulē, ļaut tai dzīvot, bet arī cittautieši.

Svešvārdi mūsu valodā diemžēl nav retums. Senākos laikos lielu ietekmi pār mūsu valodu guva vācu valoda, bet mūsdienās – angļu. Katru dienu arvien vairāk ir iespējams dzirdēt jauniešus, kuri savā leksikā izmanto anglicismus. Protams, ka tas neveicina latviešu valodas pareizu lietojumu, taču ir daudz jaunvārdu, kuri ir veidojušies tieši no citu valodu ietekmes. Tas ir viens no faktoriem, kas liek mūsu valodai attīstīties. Arī es ikdienā lietoju anglicismus, taču cenšos to darīt arvien mazāk. Tik daudz sabiedrībā zināmu cilvēku, iedvesmotāju runā un raksta nepareizi. Tas nemotivē jauniešus latviešu valodu lietot pareizi, arī man tas ir licis aizdomāties – kā no malas izklausās mana valoda... Šobrīd, tehnoloģiju pasaulē, mēs mazāk rakstām ar roku, lasām grāmatas. Veselu teikumu spēj aizstāt viena emocijzīme...

Es domāju, ka latviešu valoda dzīvos vēl ilgi, jo ir un būs arvien vairāk cilvēku, kas to ar mīlestību kops un nodos nākamajām paaudzēm.

Kerija Elena Kronberga,
Rojas vidusskolas 12. klase

Everita Ķezbere, Baumaņu Kārļa Viļķenes pamatskolas 7. klase

Vīņš bija aizceļojis. Beidzot! Tik ilgi kārotais sapnis – Amerika. Te nu tā bija – mīksta un silta. Jā, tieši tāda tā likās, izkāpjot Vašingtonas lidostā.

Viņš bija parastais latvietis – jauniešs ar dedzīgu vēlēšanos nokļūt tur, Amerikā, bet varētu arī kaut kur citur. Galvenais prom – prom no Latvijas pelēkajām debesīm, uzmācīgajām mācībām, ietiepīgajiem cilvēkiem. Tā gribējās tikt prom no visa ierastā uz saulaino zemi, kur visi smaida, kur ekonomika stabila.

Un, izkāpjot Vašingtonas lidostā, viss tieši tā arī ir – gaiss ir silts un mīksts, cilvēki smaidīgi rosās ap koferiem, saule karsē, debesis ir dzidri zilas un dzīve šķiet perfekta.

Skaistā dzīve iegūlās mēnešos, mēneši saskrēja rindās, rindas ieguva gada skaitļus. Jauniešs vairs sen nedomāja par ierašanos, par zilajām debesīm vai smaidošajiem cittautiešiem. Viņš vienkārši nejauši nokļuva Latviešu biedrības brīvdienu pārgājienā. Latviešu pārgājienā sapņu zemē Amerikā. Un tikai tagad viņš saprata – tik ļoti pietrūkst Latvijas novembra pelēkuma, omes ceptu pankūku un valodas. Un visu šo laiku viņam nebija ne jausmas, ka kaut kā tāda vispār var pietrūkst. Jā, viņš bija laimīgs, veiksmīgs un smaidīgs. Bet kopš tā pārgājiena kaut kas viņam vairs nelīka miera. Taču nekas vairs nelīdzēja: saule karsēja, debesis mirdzēja un tautieši joprojām smaidīja, bet nebija apkārt neviena, ar ko pārrunāt. Aprunāties latviski.

Dienas iegūlās nedēļās, nedēļas salīpa mēnešos, bet mēneši negribēja rindoties gados.

Jauniešs nopirka biļeti mājupceļam. Tikai izkāpjot Rīgas lidostā, saprata, ka beidzot ir mājās. Jā, nebija karstās saules, debesis zīmējās pelēkas, un kāds viņu stipri pagrūda steidzoties, bet tā siltā, mīkstā sajūta apņēma viņa sirdi tikpat cieši kā maigais Amerikas gaiss samīļoja viņa ķermeni pirms vairākiem gadiem.

Jauniešs iegāja kādā Rīgas veikalā, iekāpa trolejbusā, un viss šķita tik pareizi. Viņš te jutās piederīgs, savējais, jo te runāja latviski. Valodā, kuru jau vairākus gadus viņš bija saglabājis nelietotu.

Brīvdienas beidzās, arī ceļojums, bet Amerikā jau atgriezās cits cilvēks – latvietis.

Renārs Meļņikovs,
Rīgas Valsts 2. ģimnāzijas 11.d klase

Bieži vien valoda tiek asociēta ar daiļliteratūru – pasakām, teikām, [..] dzejoļiem un romāniem. Pagātnē mutvārdu formā saglabātie nostāsti un leģendas vēlāk tika pierakstītas un vēl joprojām ir pieejamas plašam interesentu lokam. Tādas mūsu kultūras vērtības kā Dainu skapis vai tautas eposs „Lāčplēšis” tiek uzskatītas par svarīgu pierādījumu mūsu tautas un kultūras pastāvēšanai. Tagad, mūsdienās, Latvijā ir daudz izcilu rakstnieku, kuri rada ar savu unikālo

stilu un valodu. Pasaulē, uzzinot par šo rakstnieku pastāvēšanu, izplatās arī informācija par mūsu valsts un kultūras pastāvēšanu. Valoda rakstveida formā ir tā, kas visus šos gadus ir saglabājusi un uzturējusi mūs kā nāciju.

Tuvas teikām un tautas nostāstiem ir arī tradīcijas. Gadiem ilgi tās ir saglabājušās, dažas pat līdz mūsdienām. Viena no mūsu grandiozākajām tradīcijām ir Vispārējie latviešu Dziesmu un Deju svētki, kuri ir iekļauti UNESCO kultūras mantojuma sarakstā. Šajos svētkos izpaužas svarīgākie kultūras elementi: tautastērpi, tautas dejas, tautasdziesmas un saliedētība. Pastāvot jau 150 gadus, latviešu Dziesmu un Deju svētki joprojām tiek rīkoti un iegūst arvien lielāku popularitāti visā pasaulē. Pie tradīcijām arī jāpiemin gadskārtu ieražas. Katru gadu Latvijā tiek svinēti Līgo, Lieldienas, Ziemassvētki. Kaut arī daļu no Latvijā atzīmētajiem svētkiem uzskata par ārzemju izcelsmes, to pirmsākumi ir atrodamī mūsu valstī, tautas pagātnē. Šīm tradīcijām vienmēr pastāvēja saikne ar latviešu valodu. Neskaitāmās dziesmas, ticējumi un stāsti, kas saglabājušies līdz pat mūsdienām, liecina par to ilgo pastāvēšanu.

Latvijas politiskā vēsture cieši savijas ar tās oficiālo valodu. Tā simbolizē mūsu valstisko statusu un valsts rašanās

vēsturi. Par valsts oficiālajiem simboliem tika pasludināti karogs, ģerbonis un himna. Dziesma „Dievs, svētī Latviju!” tika pasludināta par valsts oficiālo himnu kopš 1918. gada. Šīs himnas vārdi bija tie, kas sāka iedvesmot daudzus aktīvistus, rakstniekus un citus Latvijas teritorijas iedzīvotājus. Tā lika aizdomāties par mūsu tautas identitāti. Sākot ar jaunlatviešu kustību un beidzot ar akciju Baltijas ceļš, latvieši cīnījās un aizstāvēja tautas tiesības – tiesības uz savu teritoriju, identitāti un valodas izmantošanu. Vienmēr latvieši kā vienu no prioritātēm izvirzīja valodas lietošanas atjaunošanu un saglabāšanu. Valoda ir viens no elementiem, kas atdala mūs no pārējām tautām un piešķir katrai no tām unikalitāti.

Kā galvenajam komunikācijas līdzeklim valodai ir arī citas funkcijas. Tā ir literatūras, tradīciju un vēstures glabātāja. Bez savas valodas tautas var zaudēt savu identitāti un izzust. Samazinoties runātāju skaitam, valoda lēnām mirst, līdz nonāk mirušo valodu sarakstā. Iedvesmojot cilvēkus to lietot, valodas pastāvēšanas ilgums pagarinās. Valodai jādzīvo, ja mēs vēlamies saglabāt savu kultūru un nacionālās vērtības.

Dagmāra Dumbra-Dumbrovska,
*Ilūkstes Raiņa vidusskolas
10.a klase*

Cilvēki ir radīti, lai mācītos, apgūtu kaut ko jaunu, tāpat [..] ir ar valodām. Katrā valstī ir sava valoda, un tiem cilvēkiem, kas ir atbraukuši iepazīt šo valsti, šī valoda būs kaut kas jauns, būs interesanti saprast šo valodu. Katrai valodai ir savas īpašības, skanējums, maigums. Daudzas valodas pēc skanējuma izklausās līdzīgas, bet tā nav, jo katra valoda atšķiras ar savu vārdu krājumu un bagātību, kuru pārzina iedzīvotāji.

Mums ir jābūt lepniem, ka mums Latvijā ir sava valoda, un es ar prieku varu teikt, ka mana dzimtā valoda ir latviešu valoda. Es esmu pateicīga vecākiem, jo viņi man mācīja šo valodu no mazotnes, bet mans vectēvs, kurš bija krieviski runājošs, jo viņš pats uzauga krievu ģimenē, centās man mācīt krievu valodu. Kad es izaugu, sapratu, ka gribu runāt, lasīt, rakstīt savā dzimtajā valodā. Ja es tajā nerunāšu un to neattīstīšu, tā lēnām sāks izmirt.

Katrs cilvēks ir atbildīgs, kuru valodu izvēlas par savējo, bet dzimtā valoda nav jāaizmirst – lai arī kur pasaulē dzīvotu, par to jābūt lepnam. Domāju, ka valoda jālieto sevis pašas dēļ, citādi es lēnām sāksšu visu aizmirst. Es novēlu sev un latviešu valodai ilgu un piepildītu dzīvi!

Nikola Innus,

Murjāņu sporta ģimnāzijas 10.a klase

Valodu reti kad esmu saukusi par dzīvu, biežāk to aprakstu kā krāšņu, bagātu, pat sarežģītu. Dzīvojot Latvijā, latviešu ģimenē, par valodas dzīvības garu man nenākas aizdomāties, tomēr zinu tuviniekus, kuriem šis gars jātur dzīvs katru dienu.

Latvija, 1941. gada jūnijs. Sāk izplatīties baumas par deportācijām uz Sibīriju. Olga un Valdemārs kopā ar savām meitām Mirdzu un Ausmu, dzīvojot bagāti un ar plašu zemes gabalu, nevēlas riskēt. Nākamajā dienā ģimene ir Liepājas ostā, gatavi doties ceļā uz Vāciju ar domu tālāk doties uz ASV.

Kā Mirdza, tolaik 10 gadus veca meitene, rakstījusi savā dienasgrāmatā, vecāki latviskumu centušies saglābt no pirmās dienas trimdā. Gan abi vecāki, gan Mirdza dejoja tautas dejas un jau mēnesi pēc pārvākšanās bija iejutušies Čikāgas vietējo latviešu kopienā.

Čikāgas latviešu kopienā Mirdza iepazinās ar savu tagadējo vīru, kurš tolaik dziedāja latviešu korī Mirdzas deju koncerta laikā. Viņu bērni apraksta Artūru, savu tēvu, kā vislatviskāko cilvēku, kādu jebkad ir sastapuši.

Pat dzīvojot 8000 kilometru tālu prom no Latvijas, Artūrs ir spējis iedvesmot visu ģimeni cienīt un mīlēt latviešu valodu un kultūru. Arī tagad, trīs paaudzes vēlāk, Gaiķu ģimene turpina sūtīt savus bērnus brīvajā laikā vietējā latviešu skoliņā, dziedāt latviešu koros un dejojot tautas deju

kolektīvos. Astoņdesmit gadus vēlāk ikviens šīs ģimenes loceklis joprojām prot latviešu valodu, jo viņiem latviešu valoda ir dzīva!

Valoda ir jātur dzīva ikvienam pašam, ar savu paša gribasspēku un vēlmi, lai valoda dzīvotu. Ja šīs vēlmes vai spēka, vai intereses pietrūks, valoda mirs. Tieši Gaiķu ģimenes stāsts mani ir iedvesmojis apzināties, cik liela nozīme ir ikvienam no mums valodas liktenī.

Evelīna Pekele,

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas 10.b klase

Valoda sēž pie galda. Klusums. Viņa dzer rūgtu, verdošu kafiju. Bez piena, jo viņai šķiet, ka kafija ar pienu to padarīs vāju. Valodai nepatīk justies vājai. Bet viņa tā jūtas, satiekot Slengu. Viņa rupjie komentāri par Valodas izrunu un jēgu iedvēš kompleksus, bet Valoda tomēr ir stipra – kā viņas rīta kafija.

Viņa dodas pastaigā ar saviem suņiem Punktiņu un Izsaukumzīmīti. Izsaukumzīmīte ir mazliet tramīga, un viņai patīk apriet garāmgājējus. Punktiņš ir pilnīgs pretstats. Mierīgs, taču apstājas pie katra stūra. Laiks ir nomācies. Drīz līs. Valodai nav lietussarga. Viņa iet pa ielu. Neviens viņu neierauga. Viņa ir uzvilksusi sarkanu mēteli. Neviens pat neuzlūko. Kāpēc? Tā jau ir mēnešiem. Viņai ir vientuļi. „Kāpēc nevienam es neesmu vajadzīga?” viņa sev jautā.

Gājēju pāreja. Viņa aizdomājas, iet pāri. „Pīī!” – atskan mašīnas taure. Barbarisms no mašīnas loga uzsauc: „Pavācieties nost! Ko tu te čammājies?” Valoda sabīstas. Acīs saskrien asaras. Sāk līt lietus. Valoda, galvu nokārusi, dodas mājās. Tās pat nav viņas mājas, viņa tur tikai paliek, līdz atradīs pastāvīgu dzīvesvietu.

Aukstums. Skan radio. V. Bēthovena „Mēnesnīcas sonāte”. Valoda zvana Teikumam. Viņš palīdzēs. Teikumam vienmēr ir ko teikt. Klusums... Aizņemts... Iestājas vientuļība. Pārņem ilgas. Skumjas. Suņi mierīgi guļ. Valoda piesēžas pie rakstāmgalda. Sāk rakstīt. Bezspēks. Nevar. Jautājumi. Kāpēc? Kāpēc neviens nevēlas ar mani runāt? Radio apklust. Dzīvoklī ir tumsa. Valoda sēž. Mierīgi. Domā... „Ko tālāk? Vai varbūt pazust uz visiem laikiem?” [..]

Estere Zukule,

Rīgas Centra humanitārās vidusskolas

11.a klase

Mūsu dārgajai latviešu valodai pagaidām izmiršana nedraud, [..] un par to varam pateikties spēkā esošajam Valsts valodas likumam, kura mērķis ir nodrošināt latviešu valodas saglabāšanu, attīstību un aizsardzību. Tas paredz izmantošanu dažādu norišu laikā un tulkojuma sagādāšanu, ja to lietot nav iespējams, kas patiešām rada

drošības sajūtu tiem, kam rūp dzimtās valodas esamība un nākotne. Pat ja pasaules mērogā latviešu valodā runājošo skaits ir salīdzinoši sīks, es uzskatu, ka oficiālās valsts valodas statuss tai piešķir milzu zīmīgumu un godu. Diemžēl pastāv valodas, kā havajiešu, kurā runā tikai Havaju salu apgabalā un kura ir uzskatīta par apdraudētu tieši iepriekš minētā statusa nepiešķiršanas dēļ. Ja kādu liktenīgu dienu cilvēki pārstātu dzimto valodu kopt, mācīt savām atvasēm un cīnīties par tās palikšanu uz pasaules, izzustu veselās tautas kultūra – mūzika, literatūra, ticējumi, vēsture u. c. Apziņai, ka šādas sekas var pienākt jebkurai tautai, ir jābūt pietiekami, lai vēlētos valodu pasargāt.

Likums, protams, ir tikai viens no valodas sargāšanas līdzekļiem. Ikviens ir spējīgs pievienoties valodas pilnveidošanai; tas nav tikai valodnieku darbs. Izrādīt cieņu mūsu domāšanas un saziņas līdzeklī var, to pareizi iemācoties, labojot savas un citu pieļautās valodas kļūdas, paplašinot vārdu krājumu un neaizstājot latviešu valodas vārdus ar atvasinājumiem no svešvalodām, pievēršot uzmanību runai, vārdu rakstībai un citiem bagātīgās gramatikas likumiem. Mūsdienās vairāk kā nekad ļoti vērtīgi ir mācēt svešvalodas studijām, darbam, ceļošanai un pasaules iepazīšanai, tomēr

nereti esmu novērojusi, ka spējam manevrēt ar citu valodu, neņemot vērā, ka latviešu vēl varētu pilnveidot. [..]

Svešvalodas nav dzimtās valodas ienaidnieces. Valodas cēlušās ar citu palīdzību, un līdzības to starpā saskatāmas viscaur pasaulē, kā arī nepareizi ir uzskatīt, ka latviešu valoda ir izkopta, tās attīstība beigusies. Tā kā dažādas nozares tiek atklātas un papildinātas, tām ir nepieciešams nosaukums, nosaukumam – tulkojums. Tātad jaunu jomu parādīšanās Latvijā ir atbildīga par vārdu darināšanu latviešu valodā. Šie ražojumi papildina internacionālismus, kuri rada saikni starp valodām, kuras vēsturiski netika saistītas, iekļaujoties vienā valodas saimē vai lietojot vienu alfabētu; it kā vēsture atkārtotos – valodas bija līdzīgas kopīgas pirmvalodas dēļ, un tagad tajās saskatāma līdzība kopīgu terminu, nosaukumu un tehnoloģiju dēļ.

Šķiet, ka valodu iemācīties ir sūrs darbs, taču jāpadomā, cik tā cilvēkam svarīga. Tā veido tevi un mani – domas, sarunas, informācija, atmiņas, kultūrvēsture ir tieši valodas izpelnītās vērtības. Kamēr dzīvos valoda, būs cilvēks, un otrādi.

Paula Graudiņa,
*Jelgavas Tehnoloģiju vidusskolas
12.a klase*

Handwritten red Latvian text at the top of the page.

Handwritten musical notation with the number 104 in the center, flanked by red notes.

Marta Jankevica, Ziemeļvalstu ģimnāzijas sākumskolas 2. klase

S tarp cilvēkiem ir daudz vienojošu iezīmju, kas saista un vieno citu ar citu. Viena no šīm iezīmēm ir valoda, kas saliedē tautu vienā kopumā. Valoda ne tikai veido valsti, bet tā ļauj cilvēkam justies piederīgam. Un, ja valoda ir starp mums, tā nekad nepazudīs.

„Gudrs ir tas, kas dzīvo tā, lai viņa ārējā dzīve saskanētu ar viņa iekšienē ilgoto, lai viņa lūpas runātu to pašu valodu, ko viņa sirds.” (Z. Mauriņa) Gadsimtiem mūsu valsts veidotāji nav spējuši runāt savā valodā, vienmēr cita, bet ne mūsējā. Mūsu tautas patrioti gadiem ir veidojuši, attīstījuši, pilnveidojuši valodu, kurā mēs runājam šobrīd. Mūsu valodas ceļš ir bijis garš un grūts, lai būtu mūsu valoda. Tāpēc godāsim to, runājot tajā. Mums jāapzinās tas gods, ko sniedz spēja runāt savā valodā, kas ir veidota tikai mums, valoda, kas nākusi caur asarām, sviedriem un asinīm, kas kādreiz bija tikai sapnis, bet jau tagad ir realitāte.

Valodas saglabāšana ir svarīga nacionālās pašapziņas veidošanai. Runājot dzimtajā valodā, tā palīdz iemācīties novērtēt savu kultūru un tās mantojumu. Tā iemāca lepoties par savu kultūru, tradīcijām un saknēm. Valoda ir viena no nācijas veidotājiem, taču mēs esam valodas veidotāji. Ja mēs spējam runāt dzimtajā valodā, mēs veidojam savu identitāti. Un galvenokārt valoda ir spējīga veidot saikni starp cilvēkiem, tā palīdz uzzināt, izprast un savienot, jo kas gan var

būt vērtīgāks kā spēja saliedēties vienā valodā? Tāpēc veidosim sevī nepieciešamo latviešu pašapziņu, runājot valodā, kas rit mums dzīslās.

„Nevis šaubīties un vilcināties, bet rīkoties un iedrīkstēties.” (Z. Mauriņa) Veidosim sevī par darītājiem, kas dara. Veidosim sevī par stipriem cilvēkiem ar stipru gribu, kas ir spējīgi pastāvēt par savu valsti un valodu. Valodu, kuru vajag sargāt, lai tā neizzustu un nepārvērstos pagātnē, bet gan spožā nākotnē uz labāku rītdienu. Cieni sevī un savu valsti, runā valsts valodā!

Elizabete Treija,

Druvas vidusskola, 17 gadi

Ja cilvēki beidz sarunāties kādā valodā vai arvien mazāk un [..] mazāk cilvēku to lieto, tad valoda ar laiku izzūd. Katras tautas pienākums ir pasargāt savu valodu un, lai tā dzīvotu, nodot to nākamajām paaudzēm. Mēs, latvieši, aizsargājam savu valodu, tajā runājot ikdienā. Ja mēs nerunātu latviešu valodā, tā jau būtu izzudusi. Mēs no paaudzes paaudzē nododam savu valodu bērniem un mazbērniem un katru dienu to apgūstam arvien labāk. Ļoti daudz valodu jau ir izzudušas, izmirušas, jo tās netiek lietotas vai arī cilvēki izvēlas vienu no pasaulē dominējošām valodām, kurā runāt. Angļu un krievu valoda ir pasaulē dominējošās valodas, un nākotnē tās būs

vienīgās valodas, kurās cilvēki runās. Mūsdienās jau mazi bērni angļu valodu zina ļoti labā līmenī un ir spējīgi tajā sarunāties. Viss, kas notiek internetā, pārsvarā notiek tieši angļu valodā, un angļu valodas runātāju kļūst arvien vairāk.

Lai valodu saglabātu, tajā ir jārunā, citādi tā izzudīs, un pasaulē būs par vienu skaistu valodu mazāk. Katrai valodai ir savas īpatnības, piemēram, burti, skaņas, runa, rakstība. Otrās tādas valodas uz pasaules nav, tāpēc ir svarīgi to saglabāt, lai arī nākamās paaudzes varētu redzēt, cik dažādas un interesantas valodas ir mūsu pasaulē.

Elizabete Kociņa,

Murjāņu sporta ģimnāzijas 10.a klase

Valoda ir prasme, kuru kāds mums iemāca, prasme, ar kuru nepiedzimstam, bet augam. Augot pašiem, valoda aug līdzī. Laika gaitā tā arvien vairāk iedzīvinās mūsos un tad dzīvo mums līdzī.

Lai valoda dzīvotu mūsos un starp mums, kāds ar mums tajā runā jau no pirmajām mūsu dzīves dienām. Sākumā mēs tajā klausāmies, tad mēģinām atdarināt, pēc tam sākam runāt tekoši un vēlāk nododam šo prasmi tālāk nākamajām paaudzēm. Valodu varētu salīdzināt ar siltu saules staru, kas ir mums klātesošs no brīža, kad to pirmo

reizi dzirdam, un paliek klātesošs līdz brīdim, kad pamazām sāk iedzīvoties mūsos, mums sperot pirmos soļus valodas lietošanā. Šis saules stars dzīvo mūsos un aug arvien lielāks. Tam augot, mēs tajā dalāmies. Ikvienā vārdā, teikumā, sarunā mēs no sava saules stara kādu daļiņu atdodam otram, tāpat arī saņemam pretī. Lai šis saules stars mūsos neapdzistu pavisam, citādāk nemaz nevar – ir jādod un arī jāsaņem.

Latviešu valoda vienmēr dzīvos katrā no mums. Tā ir valoda, kurā dzirdējām un izrunājām pirmos savas dzīves vārdus, tā ir arī valoda, kurā domājam, un valoda, ar kuru sevi identificējam kā latvieši. Šo valodas uguniņu mūsos neviens nevarēs apslāpēt, jo tā ir daļa no mums. Tomēr valoda dzīvos sabiedrībā, ja tajā runās. Tam par piemēru ir vairāki brīži Latvijas vēsturē, kad latviešu valodu kādi no ārpuses ir mēģinājuši apspiest un iznīdēt, taču nekad tas nav izdevies, citādi mēs šodien tajā nerunātu. Tāpat kā jebkura cita spēja, piemēram, spēja braukt ar velosipēdu, spēja spēlēt vijoli vai dejojot, arī valoda, lai tā augtu un attīstītos, ir jālieto praksē. Mēs nekad nevaram aizmirst, kā braukt ar velosipēdu, taču, ilgāku laiku to nedarot, vien atceroties, kā tas būtu darāms, šī prasme kļūst vājāka, un, pēc ilgāka laika atkal apsēžoties uz tā, stūri noturēt rokās ir grūtāk, arī mīt pedāļus nesanāk tik viegli. Valoda – tā ir spēja, kas mums nevar tikt atņemta, bet, lai tā

pastāvētu un dzīvotu ne vien mūsos, bet arī sabiedrībā, tajā ir jārunā.

Valoda – tā ir vērtība, identitāte, mūsu lepnums, prasme un spēja citam citu saprast, un, lai tā starp mums arvien dzīvotu, tajā ir jārunā.

Elizabete Dāvidsone,

Ilūkstes Raiņa vidusskolas 12.a klase

Latviešu valoda ir Latvijas valsts valoda. Taču latviešu valoda, mana dzimtā valoda, skan arī Lietuvā. Lai valoda neizmirtu, tajā jārunā no paaudzes paaudzē.

Lietuvā, netālu no Latvijas robežas, Palangas reģionā, atrodas apdzīvota vieta Sventāja. Līdz 1921. gadam tā atradās Latvijas teritorijā. Toreiz Sventājā viss – skola, baznīca, veikals – notika latviešu valodā, tagad tas ir mainījies. Latviešu skolas, kurā kādreiz mācīja latviešu valodu, vairs nav. Taču te vēl joprojām dzīvo cilvēki, kuri prot latviešu valodu. Šajā latviešu ciematā dzīvo arī mani radinieki, kurus apmeklēju galvenokārt vasarā. Tad arī iespējams vairāk ieklausīties vietējā latviešu valodas skanējumā. Sventājas latviešu valoda ir īpatnēja, tai ir raksturīgi lituānismi. Šādā valodā ir interesanti ieklausīties, taču ne vienmēr to ir tik viegli saprast.

Lai arī lietuviešu un latviešu valoda ir baltu valodas un tām ir daudz kā kopīga, daļa liepājnieku, kuri aizbrauc uz

Sventāju, šo valodu nesaprot, kaut arī tā šķiet pazīstama un dzirdēta. Jāsaka gan, ka lēnām latviešu valoda Lietuvas pierobežā izmirst, jo galvenokārt latviski runājošie ir vecākās paaudzes cilvēki. Esmu novērojusi, ka cilvēki Lietuvā cenšas izkopt, pētīt un runāt latviešu valodā arī mūsdienās, taču šādās aktivitātēs neiesaistās jaunieši, tāpēc, nomainoties paaudzēm, visticamāk, latviešu valodā runās tikai retais.

Tā kā mani radinieki pēc tautības ir latvieši, taču oficiāli dzīvo Lietuvas teritorijā, tad savā starpā ikdienā sarunājas abās valodās – gan lietuviešu, gan latviešu. Manās lauku mājās kopīgās sarunas starp latviešiem un lietuviešiem notiek Sventājas latviešu valodā. Mūsu ģimenē Lietuvā tiek pievērsta īpaša uzmanība tādiem svētkiem kā Jāņi. Tie ir nozīmīgi latviešu svētki, kuri netiek aizmirsti arī Lietuvā. Parasti tiek atzīmēta arī Latvijas Republikas proklamēšanas diena.

Pie valodas īpatnībām ir jāpievērš uzmanību, taču valoda ir jākopj un jāargā, it īpaši citās valstīs, kurās latviešu valoda nav valsts valoda. Latviešu valoda Lietuvā nepazudīs, ja to kops un sargās. Es ticu, ka latviešu valodas saknes Lietuvā saglabāsies vēl ilgi, ja tai tiks pievērsta īpaša uzmanība un arī jaunākas paaudzes cilvēki apgūs latviešu valodu.

Paula Svile,

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas 10.a klase

Konstantīns Raudive reiz ir sacījis: „Kultūra ir senču mantojums, dēlu [..] svētais sakars ar tēviem.” Latviešu valoda man ir dārga, jo senči ir cīnījušies par kultūras un valsts eksistenci. Viņi ir atdevuši savas asinis, lai mēs tagad varētu brīvi runāt. Tomēr, gadiem ritot, citu valodu, īpaši angļu, ietekme ir palielinājusies. Visa interneta vide un dzīve ir šajā valodā. Protams, ir vērtīgi zināt dažādas valodas, taču tas nodara postu dzimtajai. Valoda dzīvos, ja izvairīšos no parazitvārdu, barbarismu un žargona lietošanas.

Ja pēdējā laikā man nav sanācis izlasīt kādu grāmatu, jūtu, ka mana valoda kļūst nabadzīgāka, meklēju vārdus, kā pateikt domu. Tā saprotu, cik liela nozīme ir literatūrai, konkursiem, kas veicina valodas attīstību. Zenta Mauriņa ir teikusi: „Valodu pārvaldīt visā pilnībā laikam nav izdevies nevienam.” Šī atziņa liecina, ka valoda ir jāattīsta nepārtraukti, citādi zūd kontrole.

Lai arī latviešu valoda ir kā mazs smilšu graudiņš visā saimē, tomēr uzskatu, ka tā jāpopularizē. Valoda dzīvo dzejā, mūzikā un mākslā. Māra Zālīte atzinusi, ka „valoda,

tu esi asinis, miesa manām neznokurienes plūstošajām domām". Valodas saglabāšanā liela nozīme ir māksliniekiem. Tā sabiedrībā tiek popularizēta valoda, tāpēc svarīgi tos atbalstīt.

Es ceru, ka latviešu valoda dzīvos saules mūžu. Es varu saglabāt šo dzintaru, ja pārvaldišu citu kultūru ietekmi, attīstīšu un popularizēšu dzimto valodu.

Made Galiņa,

Jelgavas Mūzikas vidusskolas 2. kurss

Valoda un cilvēks ir viens. Mēs katrs esam savas dzīves rakstnieks. Tie, kurus vada jūtas, – tie savu dzīvi dzejo. Bet gan rakstniekam, gan dzejniekam pamats ir viens – valoda.

Pašlaik esam posmā, kad mūsu dzīvesstāsts ir ieguvis stipru, noteiktu ceļu, valoda ir atradusi savu vietu mūsu dzīvē, mēs esam sapratuši tās vajadzību, lai dzīves upe turpinātu plūst pa rūpīgi izgrauzto gultni. Beidzot varam atļauties uz valodu paskatīties no malas – kā uz ko vairāk par tikai vienu no izdzīvošanas rīkiem. Patiesībā mēs ar valodu esam viens veselums. Valodu veido tas, cik mēs esam tuvi paši ar sevi. Jo vairāk izprotam sevi, jo krāšņāku varam veidot tās dzīvi. To saprotot, varam valodu izplatīt un lietot ar nodomu to turpināt. Viens valodu māca, otrs pēta, kāds raksta, cits lasa. Top grāmatas, dzeja, filmas, teātris, valodu

māca, to pēta, meklē tās vēsturi. Mēs tai dodam iespēju eksistēt nākotnē, pastāvēt līdzās nākamajām paaudzēm, ilgi pēc mūsu pašu aiziešanas no dzīves.

Un mēs turpinām to runāt, tagad jau ne tikai, lai veidotu savu dzīvi, bet ar mērķi, lai dotu dzīvi tieši valodai. Gudrākie šajā dzīves posmā to saprot un papildina valodu ar jauniem vārdiem, veido tai jaunas formas, izsakot jaunas domas un idejas. To izaicina, meklējot vārdus, lai censtos izteikt visu bezgalīgo domu daudzumu, kas mīt cilvēku galvās.

Izdziest pēdējais vārds. Cilvēks aiziet mūžībā brīdī, kad valoda ir savā briedumā. Dzīvē pieredzēts, dzirdēts, redzēts un dots tik daudz, ka esam iemācījušies ar valodu rīkoties ātri, gudri un pārsvarā morāli pareizi. Robeža starp cilvēku un valodu ir paplūdusi, vienojot kopā vārdus ar jūtām, kas ir izveidojis cilvēcības pamatu. Tas ir brīdis, kad ir laiks mācīt jaunās valodas dzīvības turpinātājus. Tomēr viss dzīvais ir mirstīgs. Cilvēks aiziet, atstājot cilvēces turpinātājus – citus cilvēkus ar viņu valodām, kas nodota paaudzēs. [...] Bet gars un valoda mirst vien tad, kad zūd pēdējā atmiņa par cilvēku. Izrādās, mēs un valoda esam viens un nepastāvam viens bez otra. Kad noklust pēdējais vārds par mums, tad izzūd jebkas, kas mēs esam bijuši ārpus miesas. [...]

Anna Jansone,

*Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas
11. klase*

Amanda Šopa, Liepas pamatskolas 5. klase

Ja valodu neizmanto, tai ir risks izzust. Pasaulē ir apmēram [..] 6500 dzīvu valodu, taču aptuveni 2000 no tām runātāju skaits nepārsniedz 1000. Tas nozīmē, ka šīs valodas drīz var izzust. Lai gan latviešu valoda nav tik kritiskā stāvoklī, tomēr mājās bažas, vai tā nav apdraudēta.

Daudzi Latvijas iedzīvotāji pārceļas uz dzīvi ārvalstīs un mazāk ikdienā runā dzimtajā valodā. Pats esmu pārvācies uz Norvēģiju un vairāk ikdienā runāju norvēģu valodā. Norvēģiski runāju ar draugiem,

savukārt latviski – ar ģimeni, retāk – ar radiem Latvijā. Šķiet, ka norvēģu valoda sāk nomākt manu latviešu valodu, kas, no vienas puses, ir dabisks process, taču jāatzīst – būtu labi atkal ikdienā sākt runāt latviski, lai to nezaudētu.

Skatoties uz Latvijas iedzīvotāju skaita statistiku, var redzēt, ka dzimstība samazinās. Kā rāda Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati, 2022. gada sākumā Latvijā dzīvoja 1,876 miljoni iedzīvotāju – par 17 500 mazāk nekā pirms gada. Jo mazāk cilvēku, jo lielāks risks, ka valoda

pažūd. Valoda ir katras tautas identitāte, un bez tautas nav valodas.

Vēl viens faktors, kāpēc latviešu valoda var izzust, ir tās piesārņošana. It īpaši jauniešu sarunu valodā, kur latviešu vārdus arvien biežāk nomaina anglicismi. Ne tikai vārdi tiek aizvietoti, bet jaunieši paši savā starpā arī sarunājas angļu valodā. No vienas puses, labi, ka protam svešvalodas, no otras – ja tā turpināsies, vai spēsīm izteikties latviski? Iemesls ir tas, ka jaunieši lasa daudz informācijas, kas ir rakstīta angļu valodā sociālajos medijos, filmas skatās angļu valodā un tajā sazinās ar citu tautību jauniešiem. Jo vairāk valodu izmanto, jo vairāk tā paliek atmiņā un domās.

Latviešu valoda ir skaista valoda, un būtu žēl, ja tā izzustu. Lai latviešu valoda dzīvotu, tā jākopj. Prieks un lepnums būt klātesošam dzimtās valodas saglabāšanā! „Turiet jūs, latvieši, savu valodu godā, un jums labi klāsies virs zemes. Jo, kas sevi pašu negodā, to arī citi negodās.” (Juris Alunāns)

Pēteris Gaitnieks,
Tronheima, Norvēģija, 16 gadi

Ja valodai nav runātāju, tā ir mirusi. Valodas jēga zudīs.

Katras valodas galvenā vērtība ir cilvēki, kas to pārvalda. Šie cilvēki savu valodu saglabās, pilnveidos un iemūžinās. Ja pazudīs visi kādas valodas lietotāji, tai

vairs nebūs jēgas, jo valodas veidojas, lai mēs varētu sazināties ar citiem – komunikācija ir tās galvenā funkcija.

Ejot bojā pēdējam kādas valodas runātājam, valoda nomirs tam līdzī. Šai valodai, protams, var paveikties, un tā joprojām tiks izmantota. Tāds ir latīņu valodas piemērs. Visi, kas latīņu valodu uzskatīja par dzimto, jau sen ir miruši, tomēr latīņu valodā joprojām dzīvo cilvēku atmiņas, pieredze un piedzīvotais. Šī valoda saglabāja milzīgu vēstures daļu, bet tās mūžs jau beidzās. Tā vairs nekļūs par dzimto valodu kādai personai un nevarēs uzplaukt no jauna. Pat tik svarīga valoda sagaidīja savas dzīves beigas, jo cilvēki to sāka uzskatīt par nevajadzīgu mūsdienu pasaulē. Vai to nevarētu atzīt par vissliktāko nāvi?

Kas ne tik attāls un mums mazsvarīgs ir lībiešu valodas piemērs. Tās dzīve lēnām tuvojas beigām, bet pagaidām tā turpina dzīvot. Katrs runātājs ir valodas elpa, kas var kļūt arī par pēdējo. Tās runātāji atspoguļo veselas tautas vēsturi, dzīvi, ieražas un atmiņas. Šie cilvēki ļauj valodai plaukt un netikt aizmirstai, turklāt ne tikai tai, bet arī tūkstošiem cilvēku, kas to kādreiz pārvaldīja. Varbūt lībiešu valodai nebūs vietas nākotnē, bet pagaidām tā turpinās dzīvot kopā ar citām valodām.

Iespējams, arī manas dzimtās valodas mūžs nebūs pietiekami ilgs. Neviens nevar paredzēt nākotni. Katra persona, kas runā latviski, ir šīs valodas elpa. Mēs esam tās

gaiss, asinis un domas. Kopā ar to augam mēs, un kopā ar mums aug tā.

Valodas un cilvēki ir atkarīgi viens no otra. Valoda nepastāvēs bez cilvēkiem, un cilvēki nepastāvēs bez valodas. Valoda dzīvos, ja pat paliksi tikai tu, tā netiks aizmirsta, kamēr tu esi dzīvs. Valoda dzīvo katrā runātājā. Kamēr tu atceries, valoda netiks aizmirsta, kamēr tu dzīvo, tā plauks tevī.

Laura Kozlovska,

*Daugavpils Dizaina un mākslas
vidusskola „Saules skola” 2. kurss*

Valoda ir pats galvenais valsts pazīstamības simbols, no visiem vissvarīgākais. Bez valsts var pastāvēt valoda, bet bez valodas nav valsts. Tāpat kā valstij ir svarīga valoda, cilvēkam ir tikpat svarīga sava dzimtā valoda. Mana dzimtā valoda ir latviešu valoda, un ar godu es tajā runāju mājās, skolā, ikdienā. Latviešu valoda ir ievērojama un bagāta. Tā ir mūsdienīga, bet tajā pašā laikā tradicionāla. Tā ir bagātīgi izmantota mūzikā, dzejā, filmās.

Pasaules iedzīvotāji runā vairāk nekā 6700 dažādās valodās. Tikai aptuveni 200 valodās runā vairāk nekā miljons cilvēku. Tajā skaitā ir arī latviešu valoda, ko par dzimto valodu sauc pusotrs miljons latviešu, gan to, kas palikuši savā dzimtenē, gan to, kas izkaisīti pa visām pasaules malām. Bez šaubām, latviešu valodai ir

liela vieta plašajā pasaulē, un, kamēr vien cilvēki cīnīsies par valodu daudzveidību par spīti augošajai globalizācijai, dzīvos un attīstīsies arī mūsu valoda.

Latviešu valoda vienmēr cenšas attīstīties un pielāgoties modernajām prasībām. Tomēr nevar neievērot valodas vēsturisko gājumu un senās vērtības, un pazīmes, kas joprojām saglabājušās. Bagātais krājums ar mūsdienās izmantotajiem vecvārdiem un aizguvumiem pierāda, ka latviešu valoda turas pie savām tradīcijām, tajā pašā laikā ļaujot citām valodām tajā ielūst. Trīs dialekti un simtiem dažādu izlokšņu pierāda valodas lokanību un radošumu visos virzienos. Lai gan ir svarīgi attīstīt valodu, pakļaujoties mūsdienu standartiem, tikpat svarīgi ir turēties un neaizmirst tās pamatus un tradīcijas.

Latviešu valodā sarakstītas neskaitāmi daudz dziesmu un grāmatu, sacerēti dzejas darbi, uzņemtas filmas. [..] Izcilākie veikumi tikuši atzīti Eiropā un visā pasaulē. Filmās, dzeja un mūzika pierāda latviešu māksliniecisko meistarklasi, kas savukārt godā ceļ arī tās valodu un rāda pasaulei.

Latviešu valoda ir bagāta tradīcijās, radošumā un kultūrā, un to neviens nevar noliegt. Kamēr būs cilvēki, kuri par mūsu dārgo valodu rūpēsies, tā dzīvos, zaļos, augs varenumā un godā. [..]

Jānis Voldemārs Tiliņš,

Valmieras Viestura vidusskolas 11.b klase

Valoda ir zelta atslēga mūsu sapņu, baiļu, ciešanu un atmiņu bibliotēkai. Vārds var smaržot kā savvaļas priedes saldaiss un aromātiskais zariņš. Tas varētu būt ass kā rožu ērkšķi vai cukurots kā medus. [..]

Latviešu valoda vienmēr bijusi ļoti mūzikāla, kas var apburt tikpat kā Mocarta „Burvju flauta”... Pat ar klusi izteikto vārdu var ievainot.

Cilvēks, kas nevar izpausties, ir ļoti nabags. Pat mūziķis vai mākslinieks, vai arī centīgs darbinieks un dārznieks nevar izdzīvot bez cita palīdzības, ja viņš nevarētu pateikt kaut vienu vārdu. Jā, mēs varam gleznot, bet ne katram ir tā safīra atslēga, ne visiem ir ametista atslēga, kas var atvērt klavieru vāku. Bet ļoti daudziem ir tā zelta atslēga, kas dod mums iespēju ieelpot gaisu tajā dzīves sudrabainā upē. Ar to mēs varam aizsargāt sevi vai citus, sasildīt kāda ledaino sirdi vai arī parādīt mīļam bērnam maģisko pasakas pasauli.

Izkāpjot ārā, es jutu maigo, liego zāli vijamies gar kājām. Saule spīdēja kā dzintars. Pēkšņi es izdzirdēju kādu balsi, kas atgādināja dūjas dziesmu. Es pamodos un atcerējos – tā bija mammas balss. Viņas vārdi izpaudās kā siltums manā sapnī. Cik labi, ka es varēju atbildēt ar to pašu maigumu, un viņa var zināt, ka es arī viņu mīlu. Tā ir mīlestības valoda, kura dzīvo, ja tu tajā runā.

Daniela Rudziša,
Jelgavas Mūzikas vidusskolas 3. kurss

Pasaulē ir vairāk nekā septiņi tūkstoši valodu. Valoda ir ļoti liela daļa no mūsu ikdienas un mūsu identitātes. [..]

Latviešu valoda ir ļoti skaista. Tā ir manas dzimtas, vecāku un vecvecāku valoda. Tā ir ritmiska un melodiska – kā dziesma vai mūzika. Latviešu valoda nav tikai mūsos, tā ir dziesmās, dzejoļos, pasakās un filmās. Ar šo valodu varam izteikt savas bailes, dusmas, prieku vai bēdas. Valoda dzīvo mūsos līdz pat pašam pēdējam vārdam.

Es dzīvoju Norvēģijā, tāpēc nerunāju daudz latviski. Skolā sazinos norvēģiski un angļiski un ārpus skolas aktivitātēs arī izmantoju norvēģu vai angļu valodu. Tikai tad, kad atnāku mājās, lietoju latviešu valodu. Kad runāju latviski, kaut kas mani atdzīvojas, nevajag vairs visu tulkot galvā un varu runāt brīvi.

Šodien latviešu valodu māc aptuveni 2 miljoni cilvēku. Tie, kas dzīvo Latvijā un izmanto šo valodu katru dienu, var neaizdomāties par tās būtību, tomēr mums, latviešiem, lai kur mēs būtu, jāatceras, ka valodas dzīvība ir trausla. Tā ir arī mūsu tautas un identitātes dzīvība. Tā ir kopjama no sārņiem un sargājama no aizmiršanas, lai dzīvotu mūsos un nākotnē.

Man latviešu valoda ir vairāk nekā tikai valoda. Tā ir manas mātes valoda, mana identitāte, un tā mani padara atšķirīgu. Valoda dzīvo mūsos, kamēr mēs esam dzīvi un runājam šajā valodā, tā arī turpinās dzīvot un mainīties tāpat kā mēs!

Anna Sāra Dresmane,
Tronheima, „Saules skola”, 16 gadi

Dārta Sarmule, Baldones vidusskolas 6.a klase

Domājot par manu skaisto un mīlo valodu, es to redzu kā puķi, kā [..] mazu rozīti, ko turu istabā uz galda. Mazie saulstariņi, kas iespīd istabā pa logu, ir visi latvieši, kuri dzīvo ārzemēs, tādi kā es pati, kas iespīd un dod dzīvību mazajai rozītei, kura braši tiecas uz gaismu, uz latviešiem un atrodas mūsu visu istabās uz galda. Es iztēlojos šo rozīti kā mazu dzimšanas dāvaniņu, kas katram tiek pasniegta dzimšanas dienā. Visiem tāda ir, daži to glabā istabā uz galda, citi to noglabā sirdī, kur tā aug vēl un vēl. Man šo mazo dzīves dāvaniņu iedeva pirms sešpadsmit gadiem kādā aukstā janvāra vakarā, kad, šķiet, teju visa slimnīca uz mirkli noklusa un gaidīja. Kad es tik tikko biju izlīdusi no mammas vēdera, man iedeva mazu pumpuriņu. Kad pēc pāris dienām mani izlaida no slimnīcas, dakteri, vēl pēdējo reizi uz mani paskatīdamies, klusi iečukstēja manai mammai: „Tikai neaizmirstiet viņai atgādināt, viņai iemācīt, ka par šo mazo pumpuriņu ir jā rūpējas, tas ir jāsargā!” Tā nu mēs ar mammu, atgriežoties mājās, sākām rozīti kopt, lai tā aug tik liela, cik iespējams. Mani radinieki ar mani runāja latviski, un arī es, mazliet paaugusies, sāku runāt latviski. Gada vecumā, kad es pateicu pirmo vārdu, pumpurs atvērās vēl plašāk un sāka ziedēt, ārā aiz loga arī lietus beidzās, un mazie saulstariņi arī iespīdēja logā, kā apsveikdami mani ar pirmo vārdu. Kad pēc dažiem mēnešiem piedzima mans mazais brālītis, viņš mājās tika atnests ar tādu pašu

pumpuriņu. Tas arī pēc pirmā mana brāļa vārda atvērās un lēnām sāka augt. [..] Pāris gadu vēlāk, kad mēs aizbraucām uz Briseli, arī rozīte brauca līdzī. Pirmo gadu rozīte tik labi neauga kā agrāk, jo mēs bijām sākuši mācīties franču valodu. Rozītei laikam šķita, ka mēs aizmirsīsim to, ko vienmēr esam zinājuši, tāpēc saslima, un no pirmā ziediņa bira ziedlapiņas. Mamma tad mums ar brāli ieteica mājās runāt tikai latviski, jo šīs dažas stundas dienā, runājot tikai latviski, palīdzēsot rozītei atveseļoties. Un tik tiešām – rozīte atlaba dažas nedēļas vēlāk un ziedēja tikpat braši. Tajā laikā puķpodā uzplauka pavisam mazs tulpes ziediņš, franču valodas ziediņš. Pa šiem gadiem puķpodā uzauga vēl divas puķītes: magone un lilija, kas simbolizē vācu un angļu valodu. Mazā rozīte, nu jau liela izaugusi, tikai zied un zied, ziediņiem atveroties pēc katra jaunā vārduņa un notikuma, jo tā manā sirdī un dvēselē saglabās pirmo vietu, dzimtās valodas vietu. Šobrīd, kad rakstu no Tallinas, uz mana galda stāv puķpods, kas nu jau pārtapa par puķu dobi, kurā aug mana rozīte un pārējās puķītes. Mana rozīte ir jau ļoti liela un turpinās vēl augt, jo tā dzīvos saules mūžu. [..] Tā valoda dzīvo, tiek nodota no paaudzes paaudzei, un šis process turpināsies vēl ilgi jo ilgi, jo mēs vēl ilgi turpināsim runāt latviski.

Bet ko tad darīt ar šo mazo ziediņu, ar latviešu valodu? Ir jāsāk ar ziediņa laistīšanu un vitamīnu došanu. Valodai tas nozīmē runāt tikai latviski un to

daudzināt. Pēc tam svarīgi ir ziedu kopt, nogriežot novītušās ziedlapiņas. Valodai tas būtu nelietot svešvārdus, anglicismus un rusicismus. Tad zieds ir jāsargā un jārūpējas par tā skaistumu, lepojoties par to un visiem izrādot, ka to prot. [..]

Rebeka Rode,

Tallinas Eiropas skolas 10. klase

Valoda ir neizsīkstoša bagātība, kura jāglabā un jālolo ar visu savu sirdi. Vai esi kādreiz domājis, kāda būtu mūsu dzīve bez valodas? Mēs tam nepievēršam lielu uzmanību, bet kā būtu, ja tas, kas reiz šķitis svarīgs, pēkšņi kļūtu neaizsniedzams?

Ik diena būtu tukšuma un vientulības pilna. Cilvēku sejas vairs nekad netiktu rotātas smaidiem.

Mani pārņem neizsakāms lepnums, jo pavisam droši varu teikt, ka esmu latviete un runāju skaistākajā valodā uz Zemes – latviešu valodā. Ja man kāds pavaicātu: „Ko tev nozīmē šī valoda?“, es, ne mirkli nevilcinoties, atbildētu, ka latviešu valoda man nozīmē visu. Šī vērtība ir kā gaiss, kas nepieciešams, lai izdzīvotu un eksistētu.

Mums jāļauj tai dzīvot un atdzimt no jauna, jāliek šim dimantam spīdēt vēl spožāk, jo tikai mēs esam tie, kas ietekmē valodas nākotni.

Sindija Bumbiere,

Brocēnu vidusskolas 10.a klase

Runāšana, rakstīšana un lasīšana ir ikdienas dzīves sastāvdaļa, kur [..] valoda ir galvenais izteiksmes un saziņas līdzeklis. Tas ir veids, kā cilvēki sazinās cits ar citu, veido attiecības un rada kopības sajūtu. Pārstāt runāt savā dzimtajā valodā nozīmē pazaudēt savu kultūru.

Daudz valodu lēnām mirst, jo cilvēki iemācās brīvi runāt divās vai vairākās valodās un pēc tam sāk zaudēt savas dzimtas valodas zināšanas. Par valodas nāvi var uzskatīt arī tādas pārvērtības tajā, kad vairākas valodas saplūst kā upes un izveido pilnīgi citu, atšķirīgu, jaunu valodu.

Valoda ir daļa no mums. Ir viegli un patīkami mācīties svešvalodas, it īpaši populārākās, bet ir ļoti svarīgi neaizmirst mūsu dzimto valodu, jo tā tomēr ir galvenā lieta, kas mūs, vienas tautas pārstāvjus, satuvina.

Annika Zemele,

Ventspils 6. vidusskolas 11.a klase

Es valodu redzu kā dzīvu organismu. Valoda ir krāšņa un mainīga. Tā attīstās un aug, tā nestāv uz vietas. Valoda iegūst krāsu no tiem, kas to izmanto.

Mēs esam atbildīgi par tās gaitu. Mums tā ir jāmīl un jālolo. Atstāt to novārtā, izvēlēties kādu citu tās vietā būtu nežēlīgi un netaisnīgi. Vai tā ir valodas vaina, ka

mēs, jaunieši, neizprotam to pilnībā? Mēs izvēlamies to piesārņot ar citu valodu vārdiem, nevis iemācāmies to izmantot līdz galam. Valoda stāv tik noslēpumaina un gaida, kad atvērsim kādu grāmatu, izpētīsim un izpratīsim to. Mēs, jaunieši, esam atbildīgi par valodas izaugsmi. Mums tā ir jāmīl vairāk par citām, jāiemāca nākamām paaudzēm. Valoda ir mūsu spēks. Kas būtu tauta bez valodas? Visiem mūsu sasniegumiem, mūsu vēsturei un kultūrai aiz muguras stāv mūsu valoda.

Mēs esam viens vesels, jo mums ir latviešu valoda. Vienoti mērķi par brīvību, par izaugsmi un patstāvību. To nevar ar spēku atņemt. Tauta ar vienotu valodu ir kā ģimene. Mans kaimiņš nav tikai mans kaimiņš, viņš arī ir mans valodas brālis.

Valoda vieno un vada mūs. Kā vecāki par bērniem – mēs par to cīnāmies un aizsargājam. Valoda ir neizprasta kā bērns. Tā ir viegli iespaidojama. Tā jāvada pareizajā ceļā, tai jāļauj būt patstāvīgai. Salīdzināt ar citu, sajaukt ar citu ir rast negodu visam tam, ko tā piedāvā. Valoda dzīvo, ja tu tajā runā. Valoda dzīvo, ja tu to lolo. Valoda ir kā bērns.

Antonija Zlidne,

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas

1. kurss

Sveika, latviešu valoda!

Kā klājas? Tu jau man esi mazliet piemirsusies. Dzīvojot citā valstī, Tevi vairs tik bieži neizmantoju. Tevi sanāk lietot, tikai runājot ar mammu, bet mamma vairs tik bieži mani neapciemo. No Latvijas uz Angliju ir garš ceļš. Te, protams, visi runā tikai angļiski. Šis ir mans pirmais gads šeit, un te viss ir tik ļoti atšķirīgs. Te veikali ir lielāki un viss ir daudz rosīgāks. Rakstu šo vēstuli, jo Tevis man pietrūkst. Man ir draugi no dažādām valstīm, taču ne no Latvijas. Tētis runā tikai angļiski, un man patīk angļu valoda, tomēr Tu vienmēr būsi mana dzimtā valoda.

Ar mīļiem sveicieniem
Anna

Sveika, latviešu valoda!

Sen neesam tikušas. Esmu Anglijā jau piekto gadu, tāpēc domāju vienīgi angļu valodā. Skolā mājasdarbi kļūst grūtāki, jo eju jau 8. klasē. Brīvajā laikā sāku mācīties spēlēt ģitāru, un man tā ļoti patīk. Mammu redzu tikai Ziemassvētkos un vasaras brīvlaikā. Rakstīt un runāt latviski paliek aizvien grūtāk un grūtāk. Pēdējā laikā man pat jāizmanto „Google Translate”, lai atcerētos vārdus latviski, un to izmantoju tagad, lai Tev šo vēstuli uzrakstītu. Vai ir jēga Tevi atcerēties? Vai Tu man jebkad vēl noderēsi? Nezinu, bet zēl gan būtu Tevi aizmirst.

Ar mīļiem sveicieniem
Anna

Sveika, latviešu valoda!

Sovasar Latvijā es apciemoju omi. Viņa bija uztraukusies, jo esmu latviešu valodu gandrīz aizmirsusi, un man bija mazliet kauns. Ome man parādīja dažādu latviešu autoru grāmatas un stāstus, kurus pa vasaru ik pa laikam palasīju. Bija grūti saprast, bet tie mani ieinteresēja. Pēc ilgas domāšanas izlēmu Tevi neaizmirst. Tu taču esi valoda, kura ir man vistuvāk pie sirds, un es taču esmu latviete. Lai gan eju 9. klasē, vairāk lasu grāmatas, kas piemērotas bērniem, jo tās man ir vieglāk saprast. Ar laiku es uzlabošu latviešu valodas līmeni un lasīšu sev piemērotākas grāmatas. Mamma šoziem ievēroja, ka tomēr runāju mazliet labāk nekā vasarā, un es ar to lepojos. Man ir arī jauna klasesbiedrene, kura atbrauca no Latvijas, un mēs sarunājamies latviski. Jau jūtu, ka valoda sāk „atdzīvoties”. Pa šo laiku esmu arī sapratusi, cik Tu esi skaista. Man tiešām ir prieks, ka Tevi cenšos uzlabot!

Sveicieni –
Anna

Sveika, latviešu valoda!

Izrādās, ka šogad pārceļšos atpakaļ uz Latviju, lai ietu 10. klasē. Tagad es sāku Tevi mācīties kursus tiešsaistē, lai skolā būtu vieglāk. Lai gan daudzi gramatikas likumi šķiet grūti, Tu esi skaista valoda. Mazliet esmu uztraukusies par pārceļšanos, taču varēšu katru dienu

runāt latviski gan skolā, gan ar draugiem!
Ir labi, ka neesmu Tevi aizmirsusi.

Ar sveicieniem
Anna

Sveika, latviešu valoda!

Es esmu pārcēlusies atpakaļ uz Latviju pie mammas. Tagad Tevi runāju katru dienu! Skolā latviešu valodas stundā bija mazliet grūti, bet spēju rakstīt esejas un pildīt uzdevumus kopā ar pārējiem. Man Tu esi ļoti iepatikusies, un domāju studēt Tevi universitātē. Daudzi saka, ka būs pārāk grūti, bet es negrasos padoties.

Ar sveicieniem
Anna

Sveika, latviešu valoda!

Atradu kastē vecās vēstules un izlēmu papildināt šo sēriju. Esmu pabeigusi latviešu valodas kursu universitātē un kļuvusi par žurnālisti. Kad biju mazāka, nezināju, ka mana nākotne būs tik saistīta ar Tevi. Tu man palīdzi justies tuvu Latvijai un radi piederības sajūtu. Un, pateicoties Tev, es jūtos unikāla un atšķirīga no pārējiem visā pasaulē.

Ar sveicieniem
Anna

Beatrise Prince,
Briseles II Eiropas skola, 15 gadi

Ir skumji, ka cilvēki izvēlas pamest savu valsti un valodu, nevis palikt [..] un stiprināt ekonomiku un valodas pozīcijas. Varbūt tikai tad, kad valoda būs uz izmiršanas robežas, cilvēki sasparsies un sapratīs valodas apdraudējumu, kā tas bija 2012. gadā, kad referendumā gandrīz 75 % vēlētāju iestājās par savas valodas aizsardzību. Valoda dzīvos, ja būs cilvēki, kas tajā runās.

Kā krāsainus kukaiņus ozola zaros redzu valodas piesārņotājus, īpaši anglicismus. Arvien biežāk jauniešu sarunvalodā (un ne tikai) anglicismi aizstāj jau esošus latviešu valodas vārdus, piemēram, sarunvalodas vārdu „forši” ir aizstājis „cool”, interneta „saiti” saucam par „linku”. Piekritu, ka ne visi valodnieku piedāvātie latviskotie vārdi ir veiksmīgi, diez vai kādam ir pieņemams „pašiņš” tik ierastā „selfija” vietā. Anglicismus reizēm vieglāk lietot nekā dažus dzimtās valodas vārdus, un lielākā daļa jauniešu domā, ka tas ir „stilīgi”. Pati ikdienā esmu pamanījusi, ka draugu lokā ne tikai aizvien vairāk un vairāk lietojam anglicismus, bet saziņā pilnībā pārejām uz angļu valodu. Tādējādi nostiprinām svešvalodas prasmes, bet aizmirstam, ka jābagātina savs vārdu krājums un jāiemācās valodas normas dzimtajā valodā. Neuzskatu, ka ir „okey” piesārņot savu valodu, tā mēs apdraudam savas valodas eksistenci un izrādām necieņu pret to.

Jaunu atvašu dzīšana gan kokam, gan valodai ir attīstība. Kopš 2004. gada, kad

Latvija tika iekļauta Eiropas Savienībā, latviešu valoda ir viena no ES oficiālajām valodām, tādējādi ceļot valodas ekonomisko un morālo vērtību. Eiropadomes un Eiropas Savienības Padomes sanāksmes un dokumenti tiek tulkoti visās oficiālajās valodās, tas veicina latviešu valodas terminoloģijas attīstību dažādās dzīves jomās. Kā otru argumentu latviešu valodas attīstībai varu minēt tehnoloģiju lokalizācijas uzņēmuma „Tilde” projektus latviešu valodas izmantošanai elektroniskajā vidē. Tā „Tildes Birojs” palīdz mums apgūt pareizrakstību, izmantot vārdnīcas, „Tildes Tulkotājs” atzīts kā labākais tirgū pieejamais statistiskais mašintulkošanas rīks Baltijas valodām, bet skolās visvairāk izmantojam vietni „Letonika.lv”. Pricējājos par latviešu valodā pieejamajiem virtuālajiem asistentiem, kas liecina par valodas mūsdienīgumu. Valodas pilnvērtīgs un daudzveidīgs lietojums e-vidē nodrošina tās attīstību.

Latviešu valoda ir dzīva kā sens ozols, tā var pārvarēt visu, ja runātāji to lieto, aizsargās un attīstīs. Es ceru, ka latviešu valoda tāpat kā Latvijas ozoli zaļos vēl ilgi. Kad Latvijas simtgadei veltītajā akcijā cilvēki stādīja ozolus ap Latvijas robežu, dzejniece Māra Zālīte aicināja: „Lai mēs ozolus iestādām tā, ka tie sakņojas ne tikai zemē, bet arī sirdīs.” Uzskatu, ka latviešu valoda dzīvos, ja tā būs iesakņojusies mūsu sirdīs.

Līva Vasiljeva,
Iecavas vidusskolas 12.b klase

Madara Sirmā, Liezēres pamatskolas 3. klase

Valodu var aizmirst, valodu var mūžam pieminēt, un tajā var runāt. Tas viss ir atkarīgs no mums – katra no mums! Tāpat kā „viens par visiem, visi par vienu”, arī mēs esam par valodu un valoda par mums. Mēs, izmantodami savu valodu, parādām, kur ir mūsu mājas un kura ir mūsu valsts valoda. Man tā ir latviešu valoda.

Ar pārliecību saku, ka mana ir latviešu valoda, tāpēc mums, tautai, nepieciešams to kopt, aizstāvēt un par to cīnīties. Valoda var tikt aizmirsta un vairs nesadzirdēta, ja to neizmanto un tajā nerunā. Tāpat kā mūzika pastāvēs tad, ja cilvēki muzicēs, un sports pastāvēs tad, ja cilvēki ar to nodarbosies. Man ir ļoti žēl, ka latvieši nav nosargājuši valsts valodu un šobrīd statistikā redzams, ka tikai mazāk nekā puse Latvijas iedzīvotāju runā latviešu valodā. Krieviski runājošie cilvēki ir pārņēmuši mūsu Latvijas valsti, un mēs tam gribot negribot pielāgojamies. Jo ekonomiski stabilāka valsts, jo vairāk iedzīvotāju tajā dzīvos, taču šajā situācijā arī ir liels risks zaudēt valsts valodu.

Sauklis „Tauta ir par valodu, un valoda par tautu” lieliski parāda cilvēka nostāju. Šie ir ļoti spēcīgi vārdi, kuri liek saprast un apzināties valsts valodas nozīmi valstī. [...] Cilvēkam ir gan jāpielāgojas valsts tradīcijām, gan jāseko līdzi aktualitātēm, gan jāizmanto valsts valoda. Ir pieņemts, ka katrs runā, kā grib, izmanto sev tīkamo valodu, taču vismaz mums, latviešu tautai,

būtu nepieciešams sargāt mūsu dzimteni. Tas nozīmē sargāt Latviju, sargāt mājas un, protams, sargāt valodu. Bez latviešu valodas mēs neesam latvieši, tāpat kā bez mūsu tautas tradīcijām un latviešu dziesmām. Latviešu valoda mūsu valstī tiek izmantota arvien mazāk, bet es ļoti vēlētos, kaut mums izdotos to nosargāt. Vēlos, lai valoda aug un zeļ, lai mūs priecē latviešu dziesmas.

Man dažbrīd šķiet, ka, laikam ejot, cilvēki izmantos tikai pāris valodu. Laikam ejot un tehnoloģijām attīstoties, varētu būt, ka vispār sazināsimies citādos veidos un nebūs nepieciešama valoda. Ņemot vērā šos faktus, arī varam spriest – kādēļ gan nepieciešams tik daudz un dažādu valodu? Visi varam iztikt arī ar vienu divām. Es, protams, nevēlētos šādu iznākumu, jo mīlu savu valsti un valodu, kā arī uzskatu, ka katrai valstij ir jāļauj augt un attīstīties.

Valoda būs dzīva tik ilgi, cik ilgi pastāvēsim mēs, tauta, kura runās savā valsts valodā un būs gatava cīnīties par Latviju. Tāpat arī citviet – valoda plauks un zels kopā ar katru no mums! [...]

Aleksis Ažuks,

Limbažu vidusskolas 10.a klase

Peldu lejup pa lēnu, gausu straumi. Dzied dzērves, dzirnavās tupēdamas. Dzirnavas kaltas dzintarā un dzintaru arī maļ. Krastos slienās klintis. Klintīs aug smilšakmens, akmenī aug sūna. Sūna

mirdz, un sūna runā. Es varu klausīties, cik gribu – laika man netrūkst.

Gribu saprast sūnas skaņu. Lūdzu tai, un nu sūna runā ar mani. Plaukst manās ausīs, nāsīs, rīklē. Pēkšņi saprotu sūnas valodu.

Tās čemuri čalo par lielām lietām un mazām lietām, svarīgām un tādām, ko tūlīt aizraus straume. Sūna apspriež iespēju, ka līs (debesis apmākušās), cik drīz nāks vasara (vēl jāgaida), un slapjo svešinieku (mani). Svešu? Nē. Manī aug sūna, es apsūnoju. Tiesa ir – esmu apaudzis, ieaudzis, izaudzis par sūnu. Iekārtojot klintī, atrodu mājiņu izliekumu. Šis nu būs mans smilšainais krasts.

Skat! Šurp peld sveši. Arī klausās. Ziņkārīgi. Būs jāņem, būs laba sūna.

Priedes un niedres dūc vienu dziesmu. Ūdeņos vētra. Kāpas put, kaijas bēg, klusums slīkst. Vētrai dziesma netik – tā sūta vējus ar cirvjiem, dunčiem, pātagām.

Priedes redz, bet neapklust. Vēji cērt to stumbrus, dur saknes, kuļ zarus. Priedes mokas izcieš – nekliedz, bet dzied. Skaņīgi, skaļi un skaidri. Vētra to necieš – vētra uzklie dzējiem, un vēji spiedzot klūp priedēs. Priedes lūst, jūrā krīt.

Niedres skatās baigās bailēs. Jūras bangas jau skalo to pēdas. Daudzas apklust. Grūti dziedāt, vējiem kliedzot, mieram grimstot. Dažas gan uzdrīkstas – šur tur dzirdama krasta skaņīgā dziesma. Vētrai tas riebjas, bet vētra neprot niedres cirst. Un niedres zina, ka cirvjos aug rūsa, ka

vēji izskan, ka vētras mirst. Tāpēc niedres dziesmu neaizmirst. Atminas, piemin, cer.

Vētra rimst. Niedres uzsāk dziedāt pilnos stumbros. Aug priedes un mācās seno krasta dziesmu. Priedes un niedres dūc vienu dziesmu.

Svēteļi lidojuši ir ilgi. Ducis putnu no mājām aizlidoja jaunmēness naktī. Tie iznirst cauri dūmakainajiem mākoņiem un nosēžas nelielā kalnu ielejā.

Drīz gājputni beigs savu ceļojumu. Vecākie un pieredzējušākie svēteļi jaunajiem stārķēniem stāsta par siltajām zemēm, par debesīm, kuplajām plāvām un strautiem, kur viegli atrast ēdmaņu, mezglotajiem, mīkstajiem kokiem, kuros ērti atpūtināt spārnus. Mazie brīnās. Siltās zemes tiem šķiet kā no pasakas, no senas teikas izvilkta.

Te jaunuļi sāk bažīties: „Vai viņi tur, kur vienmēr vasara, sapratīs mūsu klabināšanu? Vai arī zemes putniem tā skanēs divaina un sveša? Vai mēs varēsim saprast viņu dziesmas?” Vecākais svētelis mierīgi atbild: „Svešzemju putni mūsu valodu neprot, nē. Viņiem savu rūpju gana. Kur nu vēl tie mācīsies mūsu klabināšanu no otras pasaules puses. Bet tas nekas. Viesojoties siltajās zemēs, jūs iemācīsieties saules putnu valodu.” Svētelis piemin klusāk: „Sadziedāties varēsiet vien tikai viņu valodā.”

Drīz jau stārķi lido mājup, uz ziemeļzemēm. Jaunie stārķēni dzīvīgi čalo par visu, ko redzējuši, dzirdējuši,

izdziedājuši dienvidos. Vecais svētelis viņu runā sadzird svešas notis, ziemeļos nedzirdētas. Viņš atceras, ka jaunībā arī pats, pasauli aplidojis, vāca dziesmas no visu zemju putniem un dziedāja ar sparīgo dzīves mīlu, kas tik strauji kūsa jaunajos putnos. Lai, lai – lai stārķēni dzied, kā dzied, vecais tāpat tos apstādināt nevar. Svētelis vien cer, ka stārķu klabināšanā pamanīs to daili, ko viņš tajā saredzēja. Cer, ka kādu dienu tie godās arī pašu dziesmu.

Kārlis Puriņš,

II Briseles Eiropas skolas 12. klase

Latviešu valoda dzīvo katrā no mums. Ar tās palīdzību spējam [...] pateikt saviem līdzcilvēkiem, cik ļoti daudz viņi mums nozīmē, cik skaista ir daba mums visapkārt, paši sev – lai varam noticēt savām spējām.

Valoda man stāsta, tā čukst, tā kliedz, tā maigā balsī dungo, spēj tik daudz ar skaņu, vārdu, teikumu...

Ikviens, kurš par savu dzimto uzskata latviešu valodu, katru dienu ir atbildīgs par šo ne tik plaši izmantoto, taču dzimto valodu, kuru ikdienas saziņā lieto aptuveni 1,5 miljoni runātāju.

Kurš cits, ja ne mēs izrādīsim cieņu savai valodai; kurš cits, ja ne mēs ļausim tai augt un būt par saikni starp cilvēkiem; kurš gan cits, ja ne mēs būsim patrioti? [...]

Singa Rozentāle,

Ventspils 6. vidusskolas 11.a klase

Es bieži dzirdu aizbildinājumus, ka piesārņojam latviešu valodu ar svešvalodu vārdiem tāpēc, ka latviešu valodā tādu vārdu nav. Patiesībā mūsu valodā ir ļoti daudzi vārdi – tie mājo mūsu daiļliteratūras grāmatās. Mēs pārāk maz izmantojam šos vārdus un to vietā liekam citus jaunus. Ir svarīgi klausīties cilvēku dzīvesstāstos. Vajag tikai pajautāt visparastāko jautājumu vectēvam, un pretī saņemsi gudru atbildi un visbagātāko vārdu krājumu.

Daudzi uzskata, ka valodas dzīvošana nozīmē valodu nepiesārņot ar jauninājumiem un ka tai jābūt nemainīgai mūžīgi, citādi tā zaudē savu vērtību. Tomēr galvenais jau nav tas, kādus vārdus mēs lietojam, bet tas, ka un kā mēs tos lietojam. Kamēr sacerēsim dzejoļus, radīsim dziesmas un veidosim filmas latviešu valodā, valoda dzīvos.

[...] Cilvēku dzīvu padara emocijas un brīvība. Emocijas spēj radīt pasaule mums apkārt. Pasaule, kurā tu aizej uz koncertu un nāc mājā dziedādam. Pasaule, kurā tu aizej uz izrādi un mājās nāc aizkustināts un laimīgs. Pasaule, kur, aizejot uz kino, spēj sajūst skumjas un reizē prieku. Dzīvā sabiedrībā, kurā mīt rosība un tu jūties mīlēts, dzīvo mūsu latviešu valoda.

Karla Luīze Skujiņa,

*Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas
1. kurss*

Valoda ir savas dvēseles un zināšanu izpausmes veids.

[..] [..] Latvija ir vienīgā vieta uz zemeslodes, kur tajā varam brīvi runāt. Mums jāpalīdz ikvienam, kurš grib dzīvot Latvijā, apgūt latviešu valodu. To var panākt, sarunājoties latviski.

Šobrīd aktuāla problēma ir jaunieši, kuri, sarunājoties ar vienaudžiem, daudz lieto angļu valodas iestarpinājumus. Līdz ar to dzimtā valoda lēni mirst. Padomju laikos tā bija krievu valoda, kura bija

svarīga, un arī tad latvietim bija jābūt savas dzimtās valodas patriotam, lai turētu to godā un neļautu tai kā izteiksmes līdzeklim mazināties.

Sarunu valodā galvenais instruments ir vārds. Taču, lai valodu pilnvērtīgi izpaustu, nereti pievienojas arī ķermeņi. Un to sauc par ķermeņa valodu. Cilvēks to var paust arī vārdos. Valoda iegūst dažādas nokrāsas – tā var būt skaista, romantiska, dziedējoša, uzmundrinoša un liriska. Taču dažkārt cilvēks runājot nodara lielas sāpes

otram. Un tādi vārdi „dur kā naži”, liekot ķermeņa valodai reaģēt neatkarīgi no vēlmes atbildēt.

Vai bez valodas būtu iespējama komunikācija? Nē, jo cilvēks, kurš ir mēms, „nestāv kā koks”, arī viņam ir sava valoda. Proti, dažiem tā ir atšķirīga, bet viņu sarunāšanās veids ir sava veida valoda.

Bez valodas nevar komunicēt, nevarētu iemācīties, bez valodas rastos pārpratumi, daudz kas būtu citādi.

Kristana Luste,

Limbažu vidusskolas 11.a klase

Valodai ir tāda pati dzīve kā mums, tā piedzimst, aug, sastopas ar grūtībām, cīnās par izdzīvošanu un, protams, mainās.

[..] Es noteikti varu runāt par savu un valodas kopdzīvi. Tā man ir kā māsa, kā laba draudzene. Es un mana valoda kopā augam un mācāmies. Es cenšos runāt literāri pareizi, un, ja man tas sanāk, tad valodas prasme sniedz gandarījumu. Ne vienmēr mums ir gājis viegli, taču tā motivējusi labiem sasniegumiem. Es tai palīdzu dzīvot un attīstīties. Lasot grāmatas, es vairāk pievēršu uzmanību valodas bagātībai, lai spētu to pilnveidot. Mācoties latviešu valodu stundās, es cenšos vairāk pievērst uzmanību gramatikai, īpaši pieturzīmju lietojumam, kas nereti rada grūtības. Bet es zinu, ka

gribu runāt un rakstīt pareizā latviešu valodā, skaidrā, precīzā. Laikam ejot, manas prasmes ir attīstījušās.

Nozīmīgs faktors, kas var ietekmēt valodas dzīvi, ir iedzīvotāji, kas pamet Latviju. Aizbraucot prom, izveidojot ģimeni, viņu bērni lielākoties neiemācās latviešu valodu. Tas paātrina valodas izzīkšanu, tāpēc ir jācenšas domāt par valodas saglabāšanu arī ārzemēs. [..]

Valodai ir savs spēks. Tā runā tautasdziesmās, stiprinot un vienojot cilvēkus. Tautasdziesmas ir spēcīgs veids, kā likt valodai runāt, dzeja, daiļdarbi – tas viss liek mūsu valodai dzirkstēt. Jo vairāk labu darbu valodas kopšanā, jo valoda vairāk smaida.

Valoda ir mūsu izaugsmes iespēja, tāpēc ir jāpilnveido runas valoda, lai tā turpina dzīvot ar mums. Ar kopīgu un smagu darbu mēs spēsim saglabāt valodu vēl daudzus gadu simtus.

Luīze Liepiņa,

Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskolas

11. klase

Pasaulē var saklausīt vairāk nekā 7000 valodu. Visas ir dzīvas, [..] un dažādās pasaules daļās tūkstošiem iedzīvotāju aktīvi tās izmanto. Pasaulē ir arī mirušās valodas, kurās patlaban vairs neviens nerunā dzimtās valodas līmenī. Valoda, kas paliek bez draugiem, mirst. Tā notika arī ar sēju

valodu, kas kļuva par mirušo apmēram 15. gadsimtā.

Tomēr dažas no šīm mirušajām valodām vēl izmanto zinātnē, medicīnā. Viena no tām ir latīņu valoda, ko arī uzskata par svētu.

Lai valoda attīstītos un turpinātu pastāvēt, strādāja valodnieki, filologi, skolotāji. Lai valoda dzīvotu, man un tev tajā ir jārunā. Lai valoda attīstītos, rakstnieki, ieguldot daudz darba, uzrakstījuši vairākus simtus literāro darbu. Kā piemērus varu minēt latviešu klasiķus: Raini, Annu Saksi, Annu Brigaderi un Aspaziju. No viņu meistardarbiem es varu uzzināt jaunus vārdus un to nozīmi, iedvesmoties, iepazīt cilvēku jūtu pasauli. Bez tā mūsu redzesloks nepaplašinātos.

Tagad man ir piemērots laiks mācīties jaunas valodas, vārdus, sakāmvārdus, valodas likumus, atbrīvojoties no liekiem vārdiem, kā arī attīstīt dzimtās valodas prasmes. Ir jālepojas un jāatbalsta valoda, ar kuru esi sadraudzējies.

Valoda dzīvo un priecājas tikai tajā brīdī, kad cilvēki to ciena, mīl, atceras un skaisti, gramatiski pareizi runā, izmantojot mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus. Esmu pateicīga par to, ka man ir tāds dārgums kā valoda.

Aleksandra Pučkova,
Rīgas 34. vidusskolas 10.b klase

Baltijas jūras krastā dzīvo tauta, kura runā skaistā valodā – latviešu valodā. Sākotnēji tā pazinusi tikai runātu vārdu, savu dzīves filozofiju apliecinot skandētajās dainās, pasakās, teikās, vēlāk vārds iemūžināts rakstu valodā.

Pasaules kārtībai mainoties, mainījusies arī valoda. Ne viens vien iekarotājs tajā iebriedis arī ar smagu zābaku, bet latviešu tauta, būdama stipra, nekad nav varējusi iedomāties, ka zustu dzimtajā valoda.

Valoda mums ir galvenais sazināšanās līdzeklis, šim nolūkam to izmantojam ik dienu, apmaināmies domām, iedegamies strīdos, salīgstam mieru.

Tikai ar valodu mēs apliecinām savu tautas spēku, rādām pasaulei, cik krietni un vareni, cik lepmi esam, ja varam runāt dzimtajā valodā.

Valoda dzīvo mūsu cilvēkos, mūsu asinīs jau no mazotnes. Mēs taču runājam valodā, kuru runājuši mūsu senči daudzās paaudzēs. Kā to saglabāt arī tālākai nākotnei? Tik žēli noskatīties, kā latvieši aizbrauc no savas dzimtenes un bērniem vairs nemāca dzimto valodu. Viņi jau runās svešās valodās un, atbraucot uz Latviju, nesapratīs savu vecmāmiņu, kur nu vēl, ja kādam vecvecmamma runās kādā no Latvijas trim dialektiem, kādā no daudzajām izloksnēm. Bet tā taču ir tāda bagātība!

Kā iecelt valodu saulītē? To varam izdarīt vien tad, ja katrā no mums dzīvos vēlme savu valodu, dzidru un skanīgu, nodot nākamajām paaudzēm, tikai tad, ja savas valodas bagātību popularizēsim un palīdzēsim apgūt cittautiešiem. Tikai tad, ja arī mēs, jaunieši, savā starpā izvēlēsimies runāt dzimtajā, nevis tik populārajā angļu valodā.

Un varbūt vispār mums vajag vienkārši vairāk sarunāties?

Endija Kapele,

*Neretas Jāņa Jaunsudrabiņa vidusskolas
11. klase*

Latviešu valoda izveidojās 16. gadsimtā no četrām baltu [..] cilšu – kuršu, zemgaļu, latgaļu, sēļu – valodām. Tā ir unikāla, jo mūsu kultūru nevar tik labi raksturot nevienā citā valodā kā latviešu valodā. Latviešu valodā runā mazāk nekā divi miljoni cilvēku, arī tāpēc tā skaitās unikāla. To nav tik viegli apgūt. Taču latviešu valodai ir bijis jāiet cauri dažādām grūtībām, piemēram, 19. gadsimtā smalki skaitījās runāt vāciski, tāpēc latviski nerunāja. Padomju laikos mums tika uzspiesta krievu valoda. Šo valodu ietekmē radās daudz jaunu vārdu, kas bieži traucēja tālāk attīstīties latviešu valodai. Mūsdienās latviešu vārdu vietā bieži izmantots daudz svešvārdu. [..]

Mūsdienās latviešu valodas lietojums samazinās, un to sāk aizstāt ar citām

valodām. Arvien vairāk latvisku vārdu vietā izmanto dažādus angļu vārdus, kā „cringe” vai „cool”. Protams, ir dažādas jomas, kurās angļu valoda ir jāizmanto, piemēram, programmēšanā un dažādās profesijās, kur jādarbojas ar tehnoloģijām. Jauniešu vidū angļu valodu lietot skaitās stilīgi. Mums biežāk jācenšas atcerēties un izmantot latviskos apzīmējumus, nevis ierasti ķerties pie angļu valodas frāzēm.

Mūsu pienākums ir rūpēties, jo valoda ir mūsu kultūras pamats. Ir daudz īpašu latvisku vārdu un jēdzienu, ko būtu grūti paskaidrot ārzemniekiem, bet mēs tos uztveram kā simbolus un saprotam uzreiz. Kā lai pastāsta, piemēram, angliski, kas ir dainas, Gaismas pils, Rainis, Vella kalpi? Valoda ir veids, kā mēs formulējam savas domas citiem, tā ir domāšanas pamats. Ir labi zināt svešvalodas, bet vēl svarīgāk – izkopt pamatu, savu dzimto valodu, lai mūsu domas un idejas būtu precīzākas, skaidrākas, skaistākas.

Valoda ir mūsu kultūras vērtība, no tās top itin viss – dzeja, filmas, dziesmas u. c., kas cilvēkus bagātina. Lai valoda dzīvotu, tā ir jāgodā, par to ir jā rūpējas un tajā ir jārunā. Ir vērts paturēt prātā latviešu nacionālās valodniecības pamatlicēja Jura Alunāna teikto: „Turiet jūs, latvieši, savu valodu godā, un jums labi klāsies virs zemes. Jo, kas sevi pašu negodā, to arī citi negodās.”

Māris Priede,

Limbažu vidusskolas 11.a klase

Laura Cimermane, Āgenskalna sākumskolas 5. klase

1918. gada 18. novembris.
Es šodien kļuva par Latvijas valsts valodu, tas ir liels gods, jo tas ir pierādījums tam, ka mani lieto. [..]

1945. gada 9. maijs.

No Slāvu ielas ieradās krievu valoda, bet šoreiz viņa bija daudz agresīvāka un centās man nozagt Latvijas valsts valodas titulu jeb Latvijas PSR valodas titulu, kā man tagad ir jāsaka. Krievu valoda centās mani nogalināt, liekot latviešiem

mani vairs nelietot. To pašu izdarīja gandrīz visiem Slāvu ielas iedzīvotājiem un arī man tuvajai Somugru valodu ielā dzīvojošajai kaimiņienei igauņu valodai.

1990. gada 4. maijs.

Beidzot atguvu savu Latvijas valsts valodas titulu, jo latvieši turpināja runāt viņu valodā jebkuros apstākļos. Kamēr krievu valoda man neļāva mierīgi dzīvot, es katru dienu baidījos, ka izzudīšu, tas ir trakāk, nekā kļūt par mirušu valodu. Franču valodas māte latīņu valoda ir mirusi

valoda tāpēc, ka viņa vairs neattīstās, bet daži cilvēki vēl spēj tajā runāt. Māsa senprūšu valoda ir zudusi, jo tajā neviens vairs nerunā.

2004. gada 1. maijs.

Tagad esmu daļa no Eiropas Savienības valstu valodām, tāpēc esmu sākusi arvien biežāk tikties ar angļu valodu, kura dzīvo uz tās pašas ielas, kurā mīt vācu valoda, – uz Ģermāņu valodu ielas. Angļu valoda man iemāca jaunus vārdus, kuri man palīdz attīstīties. Mana vārdu krājuma paplašināšana ir pierādījums tam, ka esmu dzīva valoda.

2023. gada 26. februāris.

Vakar bija Eiropas valodu diena, tad es satiku vairākas valodas. Katras valodas piedzīvotais atstāj nospiedumu tās vārdu krājumā, kas liek valodai attīstīties un dzīvot. Mans vārdu krājums atspoguļo latvju tautas vēsturi. Cilvēki, kas mani lieto, atstās manī šo nospiedumu. Latviešu valoda attīstās, ja cilvēki tajā runā. Cilvēki, kuri runā latviešu valodā, liek man dzīvot.

Gustavs Malzubris,

Briseles 2. Eiropas skola, 15 gadi

Es stāvu ārā skaistā zvaigžņotā naktī un lūkojos debesīs, dziļi iegrimis savās domās. Prātoju, vai debesis ir bezgalīgas un mūžīgas. Tās tomēr stiepjas dziļos plašumos, pat gribēdams nespēju tās satvert. Dzīve diemžēl nav bezgalīga,

pasakaina, mūžīga, tāpat kā mana valoda. Tomēr dažkārt mēs paši izvēlamies, kā savu dzīvi nodzīvot, taču dažas lietas mēs nevaram ietekmēt, lai gan ir vēlme ko mainīt un sasniegt debesu virsotnes.

Es mēģinu ko mainīt, bet neviens mani nedzird. Es kļiedzu, bet visi ir kurlī un nesaprot: viss ir palicis tik svešs. Tikai es nojaušu, kas ir noticis. Citi nevēlas iedzījināties vai vienkārši ir palikuši tik sveši, ka vairs neuztver, ko saku. Neviens negribēja un nespēja noturēt mūsu valodu, tāpēc vieglāk bija pielāgoties. Laiks ir aizgājis, un ir palikusi tikai pagātne, tomēr es nespēju nevienam likt aizdomāties par to, kas patiesībā notiek.

Jūtos dažreiz jucis un runāju ar sevi, asaras birst pa maniem vaigiem, bet sirdī jūtu tukšumu. Esmu palicis pavisam viens un sens, es atšķiros no citiem, jo izvēlējos iet citu ceļu un saglabāt savu valodu. Tagad cilvēki ir līdzīgi, bet es atšķiros, tāpat kā mana valoda. Agrāk mana valoda skanēja tik krāšņi, ka katrs izrunātais vārds likās tik neparasts un īpašs, līdz mēs paši to nesagrāvām.

Sirdī tomēr vēl ir cerība, ka kāds mani sadzirdēs un es spēšu satvert ne debesu krāšņumu vai plašumu, bet dzimto valodu savā sirdī. Mans cerību gars aizies tikai kopā ar mani, bet līdz tam es nepadošos. Ikkatru rītu pamostas saule un dāvā cerību dzīvot, cīnīties un ticēt.

Alise Daine,

Rīgas 6. vidusskolas 11. klase

Amanda Mezīte, Valkas Mākslas skola, 10 gadi

Lai valoda dzīvotu, mums tā ir jālieto ne tikai runājot, bet arī [..] rakstot un domājot.

No mums katra ir atkarīgs tas, cik akmeņu iemūrējam savā valodas pilsētā. Viss sākas ar domām. Domām par valodu, tās attīstību un to, cik svarīga un nozīmīga mums tā ir. Domām ne tikai par valodas svarīgumu, mīļumu un nozīmi, bet arī par to, kādos veidos, ar kādiem darbiem mēs spējam valodu saglabāt un, iespējams, pat popularizēt ārpus valsts.

Mums nepietiek vien ar domām, jo kā gan kāds spētu lasīt domas? Tāpēc tās ir jāpieraksta. Paldies jāsaka mūsu tautas dzejniekiem un rakstniekiem, kuri savas domas un emocijas ietērpj skaistos vārdos un atklāj tās citiem.

Un visbeidzot – valoda dzīvo, ja tu tajā runā. Visas savas domas par valodu, tās saglabāšanu un popularizēšanu izstāsti citiem. Mēs runājam skaji par mūsu dzejniekiem un rakstniekiem, un valodniekiem, par viņu darbiem un runājam savā valodā par savām sajūtām, piedzīvojumiem, emocijām.

Katras tautas lielākais dārgums ir valoda, un tikai mēs paši esam tie, kas liek tai dzīvot. Mūsu valoda ir ietērps, kuru uzvelkam jau no dzimšanas, turpinām nēsāt skolas laikā un vēlāk, ejot savā dzīvē un nododot nākamajām paaudzēm. Tieši tāpēc nēsāsim

to uzmanīgi, atbildīgi un nesmērēsim to! Lai valoda dzīvo!

Sabīne Lasmane,

Ilmāra Gaiša Kokneses vidusskolas

12.a klase

Šodien atkal šķita, ka esmu lieciniece tīša miesas bojājuma nodarīšanai. Man tā dikti bieži šķiet. Tad gribas vērsties policijas iecirknī un liecināt. Bet tā vietā pieveru acis, noskurinos un ceru. Ceru, ka viņai izdosies izturēt. Turklāt ko es varu sacīt, par ko liecināt? Vai par to, ka viena starpbrīža laikā dzirdēju trīs lamuvārdus, vai par to, ka internetā mazākie latvieši „rotājas” ar anglicismu žūksni?

Valodas policistu nav. Nav, kas mūs sodītu, taču mūsu aplaupīšanas, dunkāšanas un piesārņošanas dēļ pašu valoda var padoties. Kad mierinos ar domām: „tāds gadsimts”, „būs jau labi”, „gan viņa izturēs šo dunku un visas nākamās ar”, šķiet, ka arī pati sniedzu viņai neapzinātu pliķi. Taču katram pieder vārda brīvība, kāpēc gan aizrādīt un labot sakāmo, ja katrs drīkst teikt visu, kas tīk? Turklāt manas aizrādīšanas rezultāts, visticamāk, būtu vienīgi aizvainojums un dusmīgs skats. [..] Mums latviešu valoda sākas dvēselē, tiek izkopta un bagātināta caur prātu un tikai realizējas balsenē. Tāpēc vissvarīgāk ir

nodibināt ar to saikni, iepazīties tuvāk un apzināties, cik atbildīgi esam tās priekšā. Bieži vien neatskārstam savu izrunāto barbarismu un vulgārismu spēku, kuriem nodrošinām klātesamību leksikas nākotnē. Maldāmies, domājot, ka ikdienā teiktais valodas gadsimta nogrieznī ir mazsvarīgs. Arī tautasdziesmas caur gadsimtiem laipoja vien mutvārdos, taču ir dzīvas vēl šodien. No tām nolasām toreizējo sadzīvi, tradīcijas un kultūru. Tāpat arī šodienas izteiktais ceļo caur dzirdēto prātiem un bieži vien nokļūst rītdienā. Anglicismi un vulgārismi smacē un dunkā valodu, katra latvieša prāta dziesmu un Latvijas dvēseli. Nonākot liecinieces (reizēm arī vaininieces) statusā, manī iezogas retorisks jautājums: „Valodas policiju vajag?“. Nogrimst dusmonis, un saprotu, ka tomēr nevajag. Nevajag ne simt jaunu likumu, ne sodu. Bet vajag atmodināt piemigušo apziņu par valodas ekskluzivitāti, mūsu senču ieguldījumu un mīlestību, to glabājot.

Katrs izteiktais vārds ir valodas elpa. Jo vairāk tajā izskanām, jo vairāk gaisa tai sniedzam. Jo tīrāku un dziļāku elpu tā iegūs, jo vairāk nākamības lēktu ieraudzīs. Dzīvosim un elposim kopā ar savas Latvijas dvēseli – valodu.

Rēzija Krieviņa,
Vecpiebalgas vidusskolas 12. klase

<https://valoda.lv/valsts-valoda/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa-tu-runa>

Katra cilvēka valoda savā unikalitātē, īpatnībās ietekmē to, [..] kādas domas un sajūtas cilvēks var izpaust. Vērtīgākās domas savā sarežģītībā un radošuma lidojumā var rasties tikai tad, ja tām ir, no kā veidoties, ja tām ir bagātīgas valodas pamats. Valoda sevī iekļauj lielu potenciālu, sniedzot iespēju domātājiem to lietot bagātīgi – izkopt valodu, paplašināt vārdu krājumu, izmantot visinteresantākos, neparastākos un rotaļīgākos vārdus un izteicienus. Valodiņa var domas arī ierobežot, ja cilvēks nestrādā pie savas valodas, ja neizkopt to. Tad domām nav, no kā veidoties, tad sāk aprūkt pavediens. Kad pavediens ir par īsu, ir jāvērpj vēl.

Latviešu valoda ir smalks zīdains pavediens, ko latvietis var vērpēt visu mūžu. Pavediens, kura senajai šķiedrai var pievērst klāt jaunas, svaigas šķiedras, kas villaini tikai papildina, ne izārda. Papildina un maina, lai tā pastāvētu, jo „pastāvēs, kas pārvērtīsies”. Senais pavediens vienmēr paliks villainē, tas vienmēr būs bijis kā pamats.

Tikai mēs varam novērtēt, kāda neizmērojama bagātība latviešiem ir uzticēta. Valoda kā trausla, visās krāsās vizoša kristāla figūriņa ir senču auklēta, spodrināta un sargāta, un tagad tā ir jāauklē, jāspodrina un jālieto mums ar lielu mīļumu, pateicību un atbildību, jo kurš gan cits domās un runās latviski, ja ne paši letiņi? [..]

Valodu var iemācīties, to var arī aizmirst, taču mīlestību gan ne. Ar mīlestību piedzimst, to Laima liek šūpulī, ar mīlestību mēs esam latvieši. Ar tautas mīlestību, patriotisma, vienotības un piederības mīlestību un mīlestību ne tikai pret ģimeni un senčiem, bet arī pašiem pret sevi kā pret latviešiem, ar dzimtenes mīlestību mēs piedzimstam un turpinām būt. Mīlestība ir neizsīkstoša, mūžam zeļoša un bezgalīga, tāpēc tāda ir arī latviešu valoda.

Elīza Muzika,

Ogres 1. vidusskolas 11. klase

Daudziem noslēpumiem pavērsies valodas durvis, ja runāsim [..] tīrā, skaidrā un skaistā latviešu valodā, izskaužot dažādus slengus, barbarismus, žargonismus, vulgārismus, kas kropļo, piesārņo to.

Valoda ir cilvēku raksturs, viņu atmiņa, vēsture un garīgais spēks. Tā parāda cilvēku paražas, tradīcijas, ikdienas dzīvi, viņu prātu un pieredzi, dvēseles skaistumu un spēku. Bērniībā, lasot latviešu tautas pasakas, atklājot tautas sakāmvārdus un parunu nozīmi, es apguvu un iepazīnu apkārtējo pasauli. Cilvēkam ir jānovērtē un jāciena sava valoda jau no pirmajiem dzīves gadiem. Mums piedzimstot, valoda ir kā sēkla. Kļūstot vecākiem, mēs iegūstam jaunas zināšanas, kas bagātina mūsu valodu, līdz tā kļūst par pamatīgu valodas kodolu.

Ja mūsdienu pasaulē karikatūru vietā vecāki savam bērnam lasītu pasakas un izklaidējošus stāstus, tad latviešu valodas nozīme pieaugtu. Tieši lasīšana ir atslēga uz plašākām zināšanām, rakstzīmju izpratni un skaistu, pareizu runu. Latviešu valoda ir asu domu valoda, lēmumu valoda, rīcības valoda. Tā ir A. Brigaderes, J. Jaunsudrabiņa, brāļu Kaudzīšu, E. Virzas, K. Skalbes, Raiņa un citu izcilu latviešu vārda meistarību valoda. [..]

Latviešu valoda ir stabils pamats cilvēku draudzībai, attiecībām un sadarbībai, civilizācijas attīstībai. Latviešu valodā ir sarakstītas daudzas grāmatas par vēsturi, kultūru un zinātniskiem atklājumiem. Latviešu valoda ar savām maģiskajām īpašībām un bagātību līdz galam paveras tikai tiem, kas dziļi mīl un pazīst savu tautu.

Ralfs Punans,

Kārsavas vidusskolas 12.a klase

Līdzīgi kā ar citām valodām, dzimtās valodas prasmes var [..] pilnveidot visu mūžu. Spilgts piemērs tam, kas var notikt ar valodu, ja tās lietotāji to nelieto, ir lībiešu valoda, kas ilgajā savstarpējā mijiedarbībā ar latviešu valodu ir iekļuvusi UNESCO kritiski apdraudēto valodu sarakstā. [..]

Ja valodas lietotāju skaits ir pāri miljoniem, tā, globāli skatoties, ir liela valoda. Tomēr jauniešiem bieži vien

vienkāršāk ir izteikties angļu, nevis latviešu valodā. Tas noteikti var ietekmēt valodas pastāvēšanu. Latviešu valoda kā vērtība bieži vien ir tikai latviešu valodas stundās, kad skolotāja ar jauniešu nevēlēšanos lasīt grāmatas vai pareizrakstības ignorēšanu cīnās kā Dons Kihots ar vējdzirnavām.

Katras nācijas valoda ir liela vērtība daudziem tās runātājiem, jo rada piederības sajūtu. „Sine lingua non est gens” jeb „bez valodas nav tautas”. Caur to mēs veidojam un izdzīvojam politisko, kultūras un sociālo dzīvi. Valodas spēks ir neizsakāms vārdos, laicīgās un garīgās varas pārstāvji allaž ir tiekušies to kontrolēt, neļaujot izplatīties informācijai, kas kritizē vai apšaubā politisko varu, sociālo kārtību, tradīcijas un tikumus. Iespējamajā tekstā cenzūras pēdas parasti nevar ieraudzīt, jo cenzors savu darbu ir paveicis vēl pirms grāmatas nodošanas iespiešanā. Laikraksts „Atmoda”, pirmais neatkarīgais opozīcijas laikraksts Latvijas PSR ar nozīmi Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanā, nekaunējās kritizēt PSRS politiku un metodes. Pilnīgu publicēšanas brīvību šim laikrakstam tomēr nedeva, katrs sagatavotais numurs pirms drukāšanas tika pārbaudīts. Šobrīd Latvijas Republikas Satversmes 100. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus.”

Ar valodu varam domāšanas robežas bīdīt vai izdzēst. Ar valodu varam nest, piemēram, zaļas un ilgtspējīgas idejas, kas rosina pārmaiņas un aicina reaģēt uz aktualitātēm. Rosināt demokrātiskas idejas, iestājoties pret sociālo nevienlīdzību un kļūstot par iekļaujošu sabiedrību. Mēs varam novērst tādu valodas lietojumu, kas noniecina vai apspiež individuus un veicina gan esošo stereotipu lietošanu, gan jaunu rašanos. Mēs varam parādīt, kā sasniegt pozitīvas pārmaiņas caur valodu, jo valodas lietojums ir ieradums un, mainot valodu, var mainīt domāšanu.

Kevins Branka,

*Rīgas Tirdzniecības profesionālās
vidusskolas 3. kurss*

I nteressantajā un daudzveidīgajā mēles locīšanā un balsσαιšu [..] skanējumā klausāmie jau no bērnības, kad no mātes lūpām skan skaistas šūpuļdziesmas par pelīti, kas velk miega vezumiņu, ienesot mūs bezgalīgi samtainā un siltā miegā. Šīs dziesmas, kas tiek lietotas no vienas dvēseles otrā, savieno mūsu tautu ar neredzamu zelta pavedienu, kā arī liek mums sajūst patriotismu un lepnumu par savu vietu baltas jūras krastā, kur vēji smiltis putina. Ir svarīgi neieļaut mutēs ķirmjus, kas izrobo mēles galus, liekot valodai skanēt nepareizi. Ķirmji sakropļo pareizu izrunu, ievietojot tajā svešas valodas nokrāsas. Tāpēc,

ja mūsu tautasdziesmas pieskandinās debesis, arī mūsu valoda skanēs tām līdzī.

Valoda nav tikai vārdi, bet arī tradīcijas, ko liekam savā vērtību kurvītī. Tās ir sajūtas, ko smeļam ar saujām un piespiežam cieši klāt pie krūtīm kā rudzupuķu pušķi Jāņos. Katrā ozola vainagā ar spēcīgu auklu tiek iepīts tautas spēks un izturība, bet ziedu kronītī, kas likts virs meitu stingrajām bizēm, – maigums, nelokāmība un dabisks daiļums. Līgo dienā lielos metāla katlos svaigi slaukts, silts piens ar latvju burvestību pārtop gardā, apaļā saules ritulī, godinot mūsu debesu dievības – Saules meitu, Mēness dēlu un bargo Pērkona tēvu. Jāņu dienas augstais ugunskurs ir svētku dziesmu vislielākais gaismeklis drūmajās nakts stundās, bet valoda šajā dienā ir kā alus, kā vīns vēl saldāks. [..]

Mūsu valoda ir arī latvju rakstu zīmes, ko mēs iespiežam ar saviem pirkstiem oranžos māla traukos, ar otām gleznojam uz jūras krastā atrastiem oļiem un grebjam tos no ozolkoka. Ornamenti šķind pret atslēgām kopā ar citiem piekariņiem, izgrezno mašīnu numurzīmes ar sarkanu noti, ir ieausti garās sarkanbaltās šallēs un raibos dūraiņos, kas sargā no bargajām ziemas elsām, kā arī ir vienkārši uzprintēti uz apģērba vai krūzītēm, padarot rīta piparmētru un liepziedu tēju vēl aromātiskāku un sildošāku. [..] Joprojām tiek austa Lielvārdes josta, kas ar savu

zīmju daudzveidību savieno mūs ar mūsu saknēm šajā dzimtenē.

Kājām augstu lecot polkā un galopā, visa skatuve rīb no skaļi neizteiktajiem vārdiem, kas savieno mūs ar deju biedriem. Kad silta plauksta iegulst otrā, tad kļūstam kā viens vesels, veidojot izcilu skatuves mākslu gan deju svētkos, gan mēģinājumos. Tiek radītas kopīgas atmiņu jūras, kurās iespējams aizceļot tālēs zilajās. Dziesmu un deju svētkos cauri ikkatram ķermenim izstrāvo patriotisms kā balts krizantēmu aromāts rudens vidū. Daudzas balsis kļūst par vienu, simtiem soļu kļūst par ritmu. Valoda virmo visur. Dienās, kad sarkanais baltas svecītes mirdz logos un vējš paceļ karogu augstāk pret debesīm, mēs vienotā sirds valodā godinām mūsu valsti ar lentēm, kas piespraustas pie krūtīm.

Mūsu valoda ir bagāta ar tautas tradīcijām, ornamentiem, patriotismu un unikālumu, kas nav atdarināms. Taču nedrīkst aizmirst nedz šīs tradīcijas, nedz svētkus, nedz vecvārdus, ko mūsu senči tā auklējuši. Pat ja dažas tradīcijas esam atstājuši nedaudz aiz muguras, mums uz rokām ir jānēsā viss pārējais, kas mūs padara lepnus. Tāpēc, kamēr kopsim paražas, rotāsimies ar latvju rakstu zīmēm un dziedāsim dziesmas, tikmēr mūsu dzimtā valoda dzīvos.

Agnese Allena,

Ogres 1. vidusskolas 12.c klase

Elfa Čerņevska, Gaismas pamatskolas 7. klase

Vecmāmiņa man bērniņā daudz ko ir stāstījusi, bet nekad nav iedziļinājusies savā pagātnē. [..] Varbūt viņai ir bailes, varbūt negribas to atcerēties, tāpēc jāprasa mammai vai māsiņai, sievietēm, kuras atklāj viņas noslēpumus.

Tā ir ar noslēpumainiem cilvēkiem, viņi lieto valodu kā ieroci. Savā bērniņā viņa tika spiesta bēgt no Padomju Savienības un saglabāt Latviju tikai sirdī un atmiņās. Vācijas haosā un Zviedrijas aukstumā jaunai meitenei domas par latvietību ātri mainījās. Vienu lietu viņa gan sev apsolīja – nekad, nekad neaizmirst tēvzemes valodu. Dažreiz tās mazās meitenītes mirdzošo skatienu var atrast tagad prātīgajās acīs.

Reizēm kauns, ka mans vārdu krājums vairs nav tik bagāts, bet ko tad vecmāmiņa domā? Viņa varējusi saglabāt simts brīnumu, ieskaitot mūsu valodu. Pagriežot galvu, viņa man paprasa aiziet uz pagrabu pēc plūmju sulas, lai pie vakariņām ir ko dzert. Pazaudējot savu domu, sāku virzīties uz verandiņas pusi. Tur ieraugu suni un aiz austiņas pakasu to.

Atverot verandas durvis, atceros, kā vecmāmiņa brālim un man vienmēr stāstījusi pasakas par kaimiņu suņiem, man žēl, ka to vairs nedara. Tās bija vislabākās, tomēr tas bija pirms ilga laika. Tagad jādodomā, kur palikusi grāmata

ar visām pasakām, ko reiz bija solījusi uzrakstīt. Izejot no mājas, es varu just omes skatienu caur virtuves logu, bet, kad paskatos loga virzienā, viņai pagriezts skatiens uz ēdamistabas galdu. Jocīgi. Varbūt kāds viņu pasauca.

Ieejot pagrabā, paķeru burku ar sulu un eju atpakaļ. Nonākot virtuvē, saprotu, ka neviens ar viņu nerunā, bet viņa tur stāv un intensīvi skatās uz kaut kādu grāmatu vācu valodā. Šajā mājā var atrast daudz grāmatu un foto, pilnu ar vēsturi un atmiņām. Paņemot vēl vienu radziņu, es iedodu burku un aizeju uz otru istabu.

Pie vakariņām sēžam tikai trijātā, jo pārējie aizgājuši uz mūzikas koncertu. Brālis pirmais ierunājas un stāsta par skolu, jo tas ir temats, kuram var izsekot gan bērni, gan pieaugušie. Viņš stāsta par visu piedzīvoto un atklāto. [..]

Beidzot izdomāju pajautāt, kā viņa saglabājusi valodu tik ilgu laiku. Valodu, kura pieder zemei, kur kā maza meitene un jauna sieviete nevarēja atgriezties. Viņa tikai paskatās uz mani un ar maigu smaidu saka: „Valoda nepieder zemei, bet gan cilvēkiem, kuriem vēlme tajā runāt, un, kamēr runās, tā arī dzīvos. Tas viss atkarīgs no tevis un manis.”

Emilija Karīna Viksne,
Briseles II Eiropas skolas
12. klase

Mūsu valoda. Tā nav daudziem zināma, bet tā spēj vienot prātu un sirdi tikpat labi cik viszināmākās valodas. Tā dziedē un dzeļ, spēj mīlēt un sanaidot.

Mūsu valoda ir bagātāka par ziedošām pļavām un zvaigžņotām debesīm. Lai arī tā ir kā mazs akmens lielā jūrā, tās viļņi – mūsu tauta – nesīs mūs uz priekšu. Latviešu valoda būs dzīva, kamēr mēs tajā runāsim, kamēr jūras viļņi to turpinās virzīt.

Savus teikumus varam salīdzināt ar melodiju, valodu – ar instrumentu. Bez instrumenta nebūtu melodijas. Katrs vārds jeb nots veido mūsu valodu, bet nepareizās notis jauc melodiju. Šodien mūsu melodija tiek aizvien vairāk maldināta. Atliek tikai cerēt, ka tā nepārtaps par citu dziesmu.

Tāpat kā mums jātrenējas instrumentu spēlē, lai tie patīkami skanētu, mums ir jākopj sava valoda. Mums tā ir jācieņa, kā arī jāsaprot, uz ko tā ir spējīga. Valoda var būt kā ierocis, kas sāpes dara; tā var būt žņaudzoša vītne, kas liedz elpot, ja izmantojam ļaunuma varā. Valoda var kā lode mums trāpīt sirdī, ja nebūsim piesardzīgi.

Ir svarīgi saudzēt savu valodu, lai tā kā aizmirsts augs nenovīstu, citādi no tās pazustu visa dzīvība, visas smalkās lapiņas apbrūnētu un nokristu. Vai to varam

pieļaut? Iznīcināt savu valodu ir tas pats, kas iznīcināt sevi. Mēs varam pazaudēt vērtību, prestižu, runājot jauktās valodās.

Nav slikti mācēt dažādas valodas, toties ir slikti savējo nicināt un nogrūst tumšā nostūrī.

Māci savu valodu dēliem un meitām, mazbērniem un viņu atvašu atvasēm, lai latviešu valoda nekļūtu par vēsturisku rakstu, par to, kas „reiz bija”!

Kristiāna Zukule,

Rīgas Centra humanitārās vidusskolas

11.a klase

Sķatos, kā aug mans mazais brālis. Šķiet, tikko bija lelles lielumā. Bet bērni stiepjas garāki ikkatru sekundi kā puķes. Tautā teic – kā nezāles. Vēl pirms piecām minūtēm murmināju ar viņu bērnu valodā, kuru neviens no mums nesaprata. Tagad jau dzirdu viņu skaitām dzejoļu pantus pavisam citā mēlē – man un latviešiem saprotamā. Un tad saprotu, ka acu priekšā redzu vēl vienu paaudzi, kura runās latviešu valodā.

Atceros sarunu ar vecvecmammu par viņas bērniību vēl pie krievu laika galda. Runāt latviski bija gandrīz kā noziegums. Par to latvieši tika zākāti, pazemoti. Latviešu mēles vēlējās „nogriezt”, to vietā ielikt pavisam svešas. Latviešu valoda kā

sērga, ko aizsākuši jaunlatvieši... Kā jau visas slimības, latviešu valodu bija mērķis izskaust. Bet patriotismu un mīlestību pret savu zemi nevar iznīcināt. Latvieši, šķietami mazvērtīgās nezāles, pāraugs visas gadu simtiem koptās cittautu valodu rožu dobes, tieši latviešu valoda pārvērtīsies par visskaistāko augu visā dārzā. Un izrādīsies, ka rožu saldā smarža bijusi maldinoša.

Mani vecvecāki un dzimtas koka saknes deva latviešu valodai dzīvību, man tā jāsaudzē. Saprotu, ka vienīgais iemesls, kāpēc es runāju latviski un protu to mācīt brālim, ir tas, ka mana ģimene no paaudzes paaudzē ir palīdzējusi realizēt jaunlatviešu vīziju par latviski runājošu tautu. Varbūt, ja kaut viens no maniem priekštečiem pakļautos rožu saldajai smaržai, ne es, ne mans brālis latviski nerunātu. Labi, ka esam spītīgās nezāles.

Ikgadējā dzimtas sanāksme. Braucu ar opi mašīnā uz pašu Latvijas nostūri. Ainaži. Kā mazs kaktiņš lielā villā ar simtiem istabu. Tur mēs sanākam kopā visa dzimta. Nē, ne tikai ģimene. Visa dzimta. Kāda ceturtās pakāpes mammas māsiņa jau divas dekādes veido un papildina mūsu dzimtas koku. To savā galvā iedomājos kā lielu dižozolu. Tādu pašu, kas agrāk uz piecu latu banknotes tika printēts. Katra lapiņa apzīmē cilvēku. Stiebriņš – veselu ģimeni. Tā zars pie zara – kopā esam liels koks. Koks, apmēram 9 gadsimtus vecs, nemaz neplāno beigt augt. Tomēr saknes mums ir vienas.

Meklēju ozolā savu un visu tuvinieku vārdus. Atpazīstu vecvectēva vārdu. Maz zinu, tāpēc turpinu meklēt ceļu, kur viņa zars iet uz saknēm. Pamanu vārdu Bertolds. Opis redz, ka pētu un ar pirkstu velku līdz lielajam papīram ar simtiem vārdu, bet apstājos uz viena.

– Kāpēc tur iestrēgi?

– Dīvaini... Interessants vārds.

– Ir gan, jā. Vai zini, ka viņš agrāk bija lībietis? Bertolds uzauga pie Slīteres. Ļoti raksturīgs lībiešu vārds. Vecāki audzināja Bertoldu kā lībieti, bet viņš savus bērnus gan nē.

– Žēl gan. Iedomājies, mēs varētu tagad runāt pavisam citā valodā. Visi zari, kas nāk no viņa, runātu lībiski.

– Jūs, jaunie, jau vairs negribat... Tagad angļu valoda! Mēs, vecie, jau vēl runājam mazliet lībiski.

– Jā, bet tas nav tas pats! Redzi, šī ir vieta, kur mēs sabojājām dzimtas saknes! Tā nedrīkstēja notikt! Nedrīkst ļaut mums nerunāt... Mēs...

Apraujos pusvārdā. Saprotu, ka nav jēgas. Mani nesapratīs, domās, ka strīdos. Tomēr man tas ir svarīgi. Sāp redzēt, ka zars ar visskaistākajām lapām savu krāsu neaiznes līdz nākamajam stiebriņam. Mūsu ozols nav vienīgais, kur redzams, ka lapas kļūst bālākas. Toties tiek radīta jauna krāsa, kuru turpinām vairot gadu simtiem.

Sintija Jermacāne,
*Rīgas Tirdzniecības profesionālās
vidusskolas 3.b kurss*

Oskars Saveljēvs, Sventes vidusskolas 8. klase

Kopš bērnības cilvēkam nav tikai dzimtā valoda, bet arī iekšējā [..] valoda, kura palīdz labāk saprast sevi. Vai jūs dzirdat balsi galvā, domājot par kaut ko? Tā ir iekšējā valoda, kurai ir sava balss un noskaņojums atkarībā no jūsu pašizpratnes. Tā palīdz atrast līdzsvaru dzīvē. Bieži cilvēki negrib vai vienkārši neprot sadzirdēt sevi, savu iekšējo balsi, tad cilvēks vairs nerunā iekšējā valodā. Tā nemirst, bet vienkārši slēpjas dziļi iekšā, kamēr cilvēks neatcerēsies to. Iekšējā

valoda dzīvo kā kaktuss uz palodzes, kurš var izdzīvot bez uzmanības.

Baidoties tikt skaidrībā ar savu iekšējo balsi, jūs riskējat pazaudēt sevi. Mūks Lorenss Frīmens un garīdznieks Juris Rubenis teica, ka dvēseles tumšā nakts mūs māca kļūt kā bērniem. Bērniem, kas draudzējas ar noslēpumu un galu galā tajā iemīlas. Un šajā mīlestībā var atklāt arvien lielāku brīvību būt tam, kas esat, būt personai, kas allaž ir tapšanā, tāpēc nekad nav definējama līdz galam.

Valoda izpaužas ne tikai ar vārdiem, bet arī caur žestiem. Ķermeņa kustības ir domu turpinājums, kuru tik grūti izteikt runājot. Neverbāla saruna starp diviem cilvēkiem dod neizsakāmu sajūtu. Tik reti tādas sarunas biedrus var atrast dzīvē, bet tik dziļi viņi paliek sirdī.

Vai esat ar īpašu, dārgu cilvēku sarunā lietojuši vārdus, kuru nozīmi sapratīs tikai viņš? Tik speciāla kādreiz valoda var būt, tik krāsaina un aizraujoša. Vārdi glabā sevī saikni starp cilvēkiem, tie pārņem jaunu nozīmi un emocijas, bet tik sāpīgi tie kādreiz var būt, atgādinot aizmirsto pagātņi.

Valoda kā dzīvs organisms – dzīvo, attīstās, vairojas, piedzimst kā mazs bērns, aug un kļūst veca. Valoda var nomirt, bet var dzīvot tik ilgi, kamēr pēdējais cilvēks neaizmirsīs tās vārdus. Viss sākas un beidzas ar mums.

Elizabete Brice,

Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas 10.a klase

Valoda dzīvo caur mums – tieši mēs esam tie, kas piešķir valodai [...] visas tai trūkstošās dzīvības pazīmes: ķermeni, elpu un sirdspukstus. Mēs palīdzam tai dzīvot, un tā palīdz dzīvot mums, jo kas gan mēs būtu bez valodas?

Valoda kopā ar mums aug, kopā ar mums nīkst, attīstās, degradējas, mainās, piedzīvo kā kāpumus, tā kritumus. Tās dzīvība un jautājums par tās turpmāko

nākotni guļ tikai un vienīgi mūsu pašu rokās. Tieši mēs, nevis kāds cits, noteiksim to, vai valoda būs dzīva arī pēc simts vai divsimts gadiem, kāda tā būs rīt vai parīt. Un nav nozīmes tam, vai tā ir mūsu dzimtā valoda vai svešvaloda, vai mēs atrodamies savā dzimtenē vai kur citur, – nozīme ir tam, ka šī valoda mums tiešām ir svarīga un mēs rūpējamies par tās saglabāšanu.

Valoda kopā ar mums ne tikai dzīvo – tā arī reizē ar mums mirst. Katrā no mums mīt kāda īpaša valodas daļiņa, kura aizies kopā ar mums. Tāpēc mums jā rūpējas, lai valoda turpinātu dzīvot arī pēc mums – lai arī nākamās paaudzes ļautu tai dzīvot un attīstīties.

Katrai valodai ir sava bagātība un vērtība, jo tāpat kā pa pasauli nestaigā divi vienādi cilvēki, tā arī pasaulē nerunā divas vienādās valodās.

Rebeka Anna Mālkalne,

Madonas Valsts ģimnāzijas 11. klase

Gan mūsu senči, gan mēs saprotam, ka bez valodas [...] nevarēsim iztikt. Latviju veido latviešu valoda. Tā veido mani.

Latviešu valoda ir tik melodiska, ka reizēm vienkārša ikdienas saruna troļļusā vai autobusu pieturā par laikapstākļiem vai kaut ko tikpat prozaisku savā skanējumā līdzinās kāda slavēna romantisma laikmeta komponista melodijai. Ne Bēthovens,

ne Mendelsons nekad nebūtu varējis atdarināt šo melodiju. Latviešu valoda ir tik unikāla, ka, runājot tajā, mēs varam pārsteigt ikvienu. Šīs melodijas spēlei nav nepieciešami mūzikas instrumenti. Ir vajadzīgi tikai vārdi un mēs.

Vai kāds no jums ir mēģinājis ieklausīties, kā valoda plīvo starp mums? Mēs nevaram to ieraudzīt, taču tā ir visur. Pilsētā, mājās, viesistabā, mašīnā, austiņās, grāmatu plauktos – visur! Arī tagad, braucot tramvajā pa Rīgas ielām un klausoties latviešu valodu apkārt, tā vienmēr atgādina man par Aleksandru Čaku, kas rakstīja par Rīgu un tramvajiem, vai Kārli Skalbi, kura pasakas vēl joprojām rada prieka asaras. Ar savu daiļradi latviešu literāti ir devuši lielu ieguldījumu mūsu valodā. No viņu darbiem es varu uzzināt, kā valoda dzīvoja agrāk. No mūsu ikdienas runas mēs varam paredzēt, kā tā dzīvos nākotnē.

Mēs nespējam saprast, cik liela vara ir mūsu rokās, jo, mainot valodu, mēs mainām arī Latviju. Kā runā televīzijā un radio? Un kā runāju es? Katrs no mums ir latviešu valodas autors, jo ar laiku mēs mainām to. Un tā maina mūs. Mēs esam saistīti ar to uz mūžu.

Es esmu priecīga, ka jau vairākus gadsimtus latviešu valodas melodija staro un dzīvo Latvijā. Es esmu priecīga, ka tā dzīvo mani.

Ksenija Pavlāne,
*Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas
10. klase*

Ierodoties skolā, realitāte bija pavisam cita, es neiederējos starp [..] pilsētas bērniem. Viņi runāja citā valodā. Protams, bija bērni, kas savā starpā runāja citās valodās, kas mani vēl vairāk apmulsināja. Lielākā daļa klasesbiedru izmantoja tik daudz anglicismu un rusicismu, ka brīžiem nesapratu, ko viņi saka.

Es klusi sēdēju klases stūrī un nodomāju: „Kur ir mani latvieši?” Es bažījos, ka varbūt mēs varētu lēnām zaudēt savu unikālo latviešu valodu. Es neļāvos savam kautrīgumam un vēlmei iederēties, izmainīt kaut ko, ko tik ļoti mīlu, – savu valodu. Tāpēc ikreiz, kad ar mani runāja, es lūdzu, lai runā latviski. Drīz vien klasesbiedri, pašiem nepamanot, izteicās daudz skaidrāk un jebkuram patriotam patīkamāk, jo, ja ne mēs paši, tad kas sargās mūsu valodu?

Ja tu tajā domā, ja raudi vai smeļies, saproties ar citiem. Valoda ir dzīva, ja tajā mīli un nīsti, ja atceries un sapņo par nākotni. Valoda nemirs, ja būsīm dzīvi mēs, tā pastāvēs, ja mēs lolosim un saudzēsīm, ravēsīm, rušināsīm un priecāsimies par krāšņumu. Visās krāsās, to niansēs un smaržās.

Vai spēsīm?

Es varēšu, mana ģimene to spēs, mani draugi atbalstīs, mani klasesbiedri nenodos.

Es varēšu.

Līva Palieka,
Madonas Valsts ģimnāzijas 10.a klase

Mūsu mīļajai latviešu valodai nedraud izzušana, jo tajā runā [..] gandrīz 2 miljoni cilvēku. Viņi dzied, sarunājas, lasa grāmatas, raksta, klausās, saprot, izsaka viedokļus. Ne velti cilvēkus, kuri dzīvo šajā valstī, sauc par latviešiem. Katras tautas lielākais dārgums ir tās valoda, bez kuras nacionālās kultūras izveidošana nav iedomājama.

Valoda mums palīdz saprasties un tiekties tālāk. Laikam ejot uz priekšu, tā var atšķirties, taču mūsu uzdevums – spēt saglabāt šīs valodas saknes, lai tā nekad neizzustu.

Šodien ir jāmācās un jāzina arī citas pasaulē eksistējošās valodas, lai cilvēks neatstātu vienkārši pusecilvēka iespaidu un lai būtu vieglāk komunicēt savā starpā. Kopš agras bērnības ir jāiemāca, ka valoda ir veids, kā izteikt sevi. Mums ir jālasa, jārunā, jādomā un jāraksta savā dzimtajā valodā, lai tā dzīvotu vēl ļoti ilgi. Es mīlu un lepojos ar savu dzimto latviešu valodu.

Nikole Mekša,

Olaines 2. vidusskolas 10. klase

Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā.
Valoda dejo, ja Tu tajā dziedi.
Valoda lido, ja Tu tajā domā.
Valoda ceļo, ja Tu tajā lasi.

Mana valoda aug tik ātri
Kā zaļā zāle vasaras plāvās.
Mana valoda skan tik daiļi
Kā putnu dziesmas saulainos rītos.

Mana valoda skrien tik ātri
Kā laimīgākie brīži siltajos vakaros.
Mana valoda jūt tik stipri
Kā Tava sirds grūtajos brīžos.

Es esmu valodas veidotājs,
Es esmu valodas mākslinieks,
Es ļauju tai dziedēt,
Es runāju, jūtu un dzīvoju tajā.

Laura Viviāna Poiša,

*Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas
12. klase*

Kopdami, cienīdami un novērtēdami latvieši savu valodu [..] ir aizstāvējuši un cildinājuši. Viens no sava laika izglītotākajiem mūsu tautas pārstāvjiem bija Krišjānis Valdemārs, kurš, mīlēdams dzimteni un tās valodu, īpaši uzsvēra savu latvietību, uz istabas durvīm uzliekot uzrakstu „Latvietis”. Studiju gados tās saglabāšanā lielu darbu ieguldījis Dainu tēvs Krišjānis Barons, pievērsdamies latviešu tautas dziesmu vākšanai, sistematizēšanai un publicēšanai. Iegrimstot vēl dziļāk Latvijas vēsturē, liels kultūras mantojums ir baltu valodas, kurās mūsdienās runājam tikai mēs, latvieši, un arī lietuvieši. Mēs esam atbildīgi par līvu valodas saglabāšanos, kas notiks tikai tad, ja to lietos.

Kad padomju okupācijas gados latviešu valoda tika stipri ierobežota, tika ierobežota arī vārda brīvība. Latviešu dzejniece Vizma Belševica, tautas mīlēta

Renārs Jankovs, Umurgas pamatskolas 2. klase

un padomju varas neieredzēta, nebaidījās nosodīt Latvijas okupāciju. Viņa rakstīja, ka „ne cirvja asmens nevar izcirst vārdu, kas pirms nāves pasacīts. Vārdu, ja tas izlējies, neviens vairs nevar sasmelt.” Viņas drosmē iedrošināja latviešus nebaidīties runāt ielās par brīvu Latviju. [..]

Ar mani valoda dzīvo ik mirkli, jo es arī cenšos gramatiski pareizi runāt. Es novērtēju jaunlatviešu sniegumu mūsu valodas attīstīšanā, jo pirmās tautiskās

atmodas laikmetā sāka veidoties latviešu skolas, kurās varēja mācīties mūsu valodā. Jaunlatviešu panākumi ir rezultāts izglītībai šodien, viņu devums ir mana mīlestība pret latviešu valodu un iespēju to mācīties, tajā runāt.

Ja nebūtu mūsu dzejnieku, vēstures liecinieku, ja nebūtu šo cilvēku, kuri rūpējās par latviešu valodu, tā nebūtu starp mums šodien. Valoda ir tā, bez kā neviens nevar dzīvot. Lai valodu

saglabātu, tajā jārūnā, jālasa un caur to jāmācās.

Anna Marija Brandava,
Tukuma Raiņa Valsts ģimnāzijas
11.b klase

Valoda ir katras valsts pamatvērtība un valstiskuma pamats. Latvijas valsts bijusi prezidente Vaira Vīķe-Freiberga ir teikusi, ka „valoda ir būtiska identitātes sastāvdaļa gan indivīdam, gan nācijai. [..] Var uzskatīt, ka tieši spēja izprast citas kultūras, zināt valodas ir mūsdienu eiropieša identitātes galvenais saturs.” No tā es saprotu, ka valoda mums sniedz iespējas citam citu vairāk izprast un vienlaikus saglabāt savas tautas esību. Caur valodu runā tauta.

Cilvēkiem, kuri ir svešzemnieki, apmetoties uz dzīvi citā valstī, būtu nepieciešams apgūt tās valsts valodu. Tas palīdzētu iebraucējiem gan ērtāk komunicēt veikalos vai pie ārsta, gan īsākā laikā atrast piemērotu darba vietu.

Valodas prasmes palīdz izprast valsts kultūru un vēsturi, it īpaši caur dziesmām un dejām, un palīdz iebraucējiem ātrāk iekļauties vietējā sabiedrībā.

Zināt tās valsts valodu, kurā dzīvo, nozīmē cienīt valsti un tās iedzīvotājus, kuru saknes ir tajā valstī.

Valodai ir jābūt visapkārt – sarunās, dziesmās, kino, teātros, grāmatās, ziņās un pat sociālajos tīklos, tad tā tiks ievērota

un lietota vairāk un biežāk ne tikai vietējo iedzīvotāju, bet arī atbraucēju vidū. Valoda dzīvos tikai tad, ja tā ieņems galveno lomu mūsu ikdienā un netiks izstumta no tās.

Gabriels Upeniņš,
Pamatskolas „Rīdze” 7.b klase

Mana valoda

Mana valoda ir mana brīvība,
Tā manā sirdī skan kā mūzika,
Kā mātes dota svētība,
Kā grauds, kam jādīgst zemē
izgaismotam.

Tas spēks, kas manā dzimtajā valodā,
Dod spēku dzīvot man un augt.
Tas prieks, ko sirdī jūtu, – visam rota,
Kad dziedu, dejoju un esmu.

Lai kādas vētras apdraud mūsu zemi,
Mums jāšargā savs dārgums – valoda.
Mēs mantojumā saņēmuši mūsu zemi,
Tās pamatā ir mūsu dzimtajā valoda.

Lai cik es tālu staigātu no mājām,
Tā vienmēr mani mājās sauks.
Tā stiprinās un gaismu lies man sirdī,
Lai spētu jaunus darbus veikt.

Es neklusēšu, teikšu es ikvienam:
Man mana valoda ir brīvība!
Tai goda vieta manā dzīvē,
Tā manas tautas dzīvība.

Andrejs Čekunovs,
Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas 9. klase

Es domāju, ka valoda nevar pazust, ja jaunā paaudze uzskata to par vērtību un runā savā dzimtajā valodā. Arī pārceļoties uz dzīvi citā valstī, tā jāņem līdzi kā talismans. Varbūt kādam ārzemniekam tieši latviešu valoda šķitīs piesaistoša, lai sāktu to mācīties. Ir svarīgi parādīt tās vērtību pasaulē.

Valoda var būt ne tikai kā ikdienišķs saziņas līdzeklis. Rakstnieki un dzejnieki izsaka savas sajūtas dzejā un stāstos. Daiļrade ir kā valodas vēsture, jo laika gaitā tā pārveidojas un mainās līdzi cilvēkiem, bet dzejas rindas grāmatās saglabājas. Emocijas par patriotismu vēl mūsdienās varam lasīt Aleksandra Čaka dzejā, savukārt Imants Ziedonis vārdos ietērpis Latvijas dabas skaistumu.

Arī manā ģimenē latviešu valodai ir vērtība, jo atzīmējam svētkus un veidojam tradīcijas, un, protams, ikdienu pavadām latviešu valodā. Manā ģimenē mamma ir latviešu valodas skolotāja, tāpēc bieži vien nākas apdomāties dziļāk par savas valodas nozīmi dzīvē. Es domāju, ka to stiprina savas valsts patriotisms, jo, cienot savu valsti – Latviju, mēs cienām arī dzimto valodu. Tāpēc arī apzināties valodas nozīmi mūsu dzīvē, lai arī ikdienas steigā tā šķiet pašsaprotama. Valoda paliek mūsos, sākot no uzskatiem ģimenē. Visi kopā mēs uzturam latviešu valodu dzīvu.

Ja turpmākās paaudzes apzināsies, ka *valoda dzīvo, ja tu tajā runā*, tad Latvija var

būt droša par savas valodas pastāvēšanu vēl daudzus gadsimtus.

Zane Puriņa,

Zaļenieku Komerčiālās un amatniecības vidusskolas 9. klase

Mazs bērniņš nāk pasaulē un dzird savas māmiņas balsi. Viņš vēl neko nerunā, bet nomierinās un jūtas drošībā, kad dzird viņas mīļos vārdus un šūpuļdziesmas. Viņš vēl neko nezina, bet saprot visu, ko māmiņa grib viņam pateikt.

Paiet laiks, un bērns sāk runāt, un viņa valoda ir tāda, kādu viņš dzird mājās. Kad bērns iziet no mājām sabiedrībā, bērnudārzā, pagalmā un skolā, viņš veiksmīgi atdarina visus tos, kas ir viņam apkārt, – gan pieaugušos, gan bērnus. Tā veidojas un attīstās viņa valoda.

Ja ģimenē ar bērnu runā pareizā valodā, lasa viņam grāmatas un sarunājas par dažādām interesantām tēmām, viņa valoda būs bagāta, kopta un pareiza. Tāds bērns vēlāk arī pats daudz lasīs.

Tāču ne katrā ģimenē notiek sarunas ar bērnu, un arī lasīšana ir svarīga. Ir ģimenes, kur bērnam nepievērš uzmanību un ar viņu nekā nenodarbojas, tikai baras uz viņu un pat izsakās necenzētiem vārdiem. Bērniem no tādām ģimenēm mēdz būt nabadzīga, nekopta un pat nepareiza valoda. Tādi bērni arī skolas gados nelasa grāmatas, tāpēc viņu valoda

kļūst primitīva. Kad tāds bērns izaug, viņš meklē sev piemērotu sabiedrību. Taču šo cilvēku interešu loks ir šaurš, domas un vērtības primitīvas, jo viņiem nav pazīstama visa tā bagātība, kuru cilvēce manto no senčiem. Viņus neinteresē pagātnes pieredze, kas atrodama folklorā, mākslā un literatūrā. Bērņus neuzrunā valodas daiļums dziesmās un dzejā. Tas viss viņiem ir svešs, jo nekad nav skāris viņu sirdis.

Katrai tautai ir jāsauglabā un jākopj sava dzimtā valoda. Izcilais latviešu valodnieks Jānis Endzelīns teicis, ka katras tautas lielākais dārgums ir tās valoda. Svarīgi to apzināties un tiekties gan saglabāt un kopt, gan saudzēt un bagātināt šo dārgumu. Kad cilvēks apzinās, ka viņa dzimtā valoda ir unikāla un vērtīga, viņš cenšas saglabāt un saudzēt to, ko viņam atstājuši senči. Viņš nevēlas piesārņot savu valodu un dara visu, lai pasargātu to no jebkuras nevēlamas ietekmes.

Man, kā daudziem mani vienaudžiem, cieņa pret latviešu valodu ir iedzimta. Tā ir ģimenes tradīcija, kuru mēs visi mantojām no senčiem, no vecvecākiem un vēl senākām paaudzēm. Es ar lielu interesi uzzināju, ka mana vecvecmāmiņa Ksenija Karpova daudz paveikusi Latvijas labā un arī centās ieaudzināt jauniešos cienīgu attieksmi pret labu latviešu valodu. Viņas piemērs mani iedvesmo un pamudina arvien vairāk uzzināt par latviešu valodu, kultūru un

tradīcijām. Tāpat viņas piemērs aicina mani vairāk pievērsties latviešu literatūras lasīšanai, jo viņa uzskatīja un ar savu dzīvi arī pierādīja, ka labu grāmatu lasīšana palīdz kopt un bagātināt labu latviešu valodu. Es lepojos ar to, ka arī varu pielikt savas pūles, lai tā dzīvotu mūžīgi.

Aleksandra Kirilova,
Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas 8.b klase

Mūsdienās visiem bērņiem skolā tiek mācīta angļu valoda un [..] vēl kāda svešvaloda. Tas, protams, nav slikti, tas attīsta prātu un domāšanu, kā arī ļoti noder ceļojot, bet to lietošana ārkārtīgi ietekmē dzimto valodu. Ir situācijas, kad citās valodās jūtamies tik brīvi, ka par konkrētām tēmām latviski izteikties kļūst grūti.

Ļoti liela daļa latviešu jauniešu lieto sociālos tīklus, kur pamatā viss notiek angļiski. Tā ir universāla valoda, kuru izmanto liela daļa pasaules, tāpēc mums mēdz būt vieglāk savas domas izteikt angļiski.

Svešvalodu, it īpaši angļu valodas, lietošana saziņā starp latviešiem kļūst bīstama latviešu valodas izdzīvošanai. Bet ir jāspēj atgriezties pie dzimtās valodas un runāt tajā tīri un skaidri, bez barbarismiem.

Lai nodrošinātu, ka tā neizmirst, mums ikdienā par to ļoti jā rūpējas. Stājoties ģimnāzijās, latviešu valodas

eksāmenam jābūt vismaz tikpat svarīgam kā matemātikas! Mums katram jāatceras, ka esam maza, bet lepna tauta ar unikālu valodu, un mūsu visu interesēs ir to cienīt un par to rūpēties.

Līva Evelīna Mervina,
Pamatskolas „Rīdze” 7.b klase

Nevajadzētu aizmirst, ka atkarībā no valodas, kurā runājat, jūs [..] uztverat pasauli caur to cilvēku prizmu, kas vēsturiski veidoja šo valodu un kultūru. Tā satuvina, sniedz vienotības sajūtu ar cilvēkiem, kuri runā vienādi. Piemēram, ja esi ārzemēs un pēkšņi dzirdi savu dzimto valodu vai arī valodu, kurā ikdienā runā, uzreiz pārņem silta sajūta, ka esi satikusi kādu pazīstamo. Tāpēc valoda arī vieno tautu un saista ar to zemi, valsti vai dzimteni, no kurienes šī valoda cēlusies. [..]

Tā ir atšķirīga pēc struktūras, izteiksmīguma, un atkarībā no tā, kādā valodā tu runā, šo kultūru nes tālāk un piedalies jaunas vēstures veidošanā. Valoda ir kā dzīvs organisms, tā nevar stāvēt uz vietas. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai jaunās paaudzes runātu valodā un attīstītu to tālāk. Lai viņi atceras veco un lai valoda dzīvotu un iekļūtu cilvēku sirdīs un dvēselēs. Valoda nes sev līdzī kultūru un vēsturi, kas to radījusi un attīstījusi.

Latviešu rakstnieks Jānis Klīdzējs: „Valoda ir tauta. Valoda ir dzeja. Valoda

ir vēsture. Valoda ir zinātne. Valoda ir cilvēks.” Tā ir taisnība. Valoda turpina dzīvot, kamēr mēs nesam tās kultūru, atceramies veco un pievienojam jaunu, un pats galvenais – mēs runājam no sirds un ar tīru sirdi.

Jelizaveta Koncevaļa,
Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas 8.c klase

Ja kāds man jautātu, kāpēc es runāju latviešu valodā, es atbildētu: „Es esmu latvietē!” Latvieši dzīvo pie Baltijas jūras un jau gadu simtiem lepnī runā savā valodā – latviešu valodā. Lai kādas valodas kopā ar svešiem kungiem būtu valdījušas Latvijā, ne vācu, ne zviedru, ne krievu valoda nav spējusi nomākt latviešus un viņu valodu. Latvietis apzināti ir jāvis latviešu valodai dzīvot kopā ar sevi caur laiku laikiem.

Valoda ir tik unikāla, ka tā mūs atšķir no citām būtnēm. Citas būtnes var sazināties savā starpā, komunicēt, bet tikai cilvēks ir attīstījies tālāk un izmanto valodu savstarpējai saziņai. Tā sastāv no milzīga vārdu krājuma, gramatikas, teikuma uzbūves, un tas viss ir jāapgūst un jāprot lietot, lai veiksmīgi sazinātos ar citiem cilvēkiem.

Valoda ir tā, kas ļauj mums sazināties savā starpā. Tas ir instruments, ar kura palīdzību paužam savas idejas, domas, viedokli un emocijas. Valoda ļauj mums būvēt stipru un noturīgu sabiedrību.

Valoda ir izdzīvojusi no sendienām līdz pat mūsu laikiem caur dziesmām, pasakām, tautasdziesmām, teikām un caur vienkāršām sarunām. Tā lepni rotājas kā spoža saulīte pasaules valodu saimē. Tā pastāvēs, kamēr vien tu un es, mēs visi, latvieši, tajā runāsim; gan svinīgos godos, gan ikdienā ar prieku tajā čalosit; mēs kā vienota tauta sanāksim kopā Jāņos vai novembra svētkos. Kamēr vien raudzīsīmies ugunsroku vai svecītes liesmās un ļausim sevī iekrist dzirkstij, kas kvēlo un iedvesmo mūs lieliem darbiem. Kamēr vien apkārt sev dzirdēsīm latviešu valodu, kurā runās liels un mazs. Tad arī sevī jutīsīm šo svētsvinīgo apziņu, ka valoda turpina dzīvot kopā ar mums. Tā klusām dzīvo līdzās mums, nodrošinot gan savu, gan mūsu unikalitāti. Jo mēs – latvieši – savā zemē runājam savā valodā – latviešu valodā. Tā dzīvos, kamēr vien Baltijas jūras krastā būs latvieši, kas čalos latviešu valodā stiprāk par jūras vilņiem.

Elīza Kļusa,
Salacgrīvas vidusskolas 9.b klase

Ir daudzas ģimenes, kuras runā jauktā valodā, piemēram, krievu un [..] latviešu vai citās valodās. Valoda ir ļoti sarežģīta daudzpusīga parādība. Tā, neapšaubāmi, veido kultūru, tās vērtību izpausmes. Mūsdienās cilvēki valodu lieto daudzdos darba aktivitāšu veidos.

Manā ģimenē mēs visi savstarpēji runājam latviešu valodā, bet mans tētis ļoti labi zina krievu valodu, kuru izmanto darbā un dažreiz ikdienā. Es arī labi zinu krievu valodu, to iemācījos gan no tēta, gan no animācijas filmām. Izmantojot to, mēs domājam un iegūstam informāciju, lasām grāmatas, skatāmies filmas utt. Cilvēks un valoda ir nešķiramas lietas. Gandrīz katrā valstī ir sava valsts valoda, tāpēc, lai tās izprastu, vajadzētu tās iemācīties. Valoda ir svarīga mūsu dzīves sastāvdaļa, jo tā ir gan komunikācijas līdzeklis, gan kalpo jūtu un emociju paušanai, gan arī veic citas būtiskas funkcijas. Valoda ir cilvēka seja, tā atspoguļo viņa pašreizējo dvēseles stāvokli. Tai robežas nepastāv. Katrai no tām ir vēl arī vairāki dialekti un izloksnes. Pēc manām domām, mūsdienās cilvēki bieži nenovērtē lielisko iespēju, ko var izmantot ik dienu, kad, pastaigājoties pa pilsētu, iepērkoties veikalā vai vienkārši sarunājoties ar līdzcilvēkiem, var runāt latviski. Es savu valodu godāju un cenšos apzināties laimi, kas man dota, jo varu tajā runāt, neuztraucoties par bargiem ierobežojumiem.

Es vēlos pateikt to, ka visiem ir jālepojas ar savu valodu un kultūru. Mana valoda ir viss, kas man patiesi pieder. Tā ir mans zelts, ticība, mans gars. Gribētu, lai katrs apzinās savas valodas skaistumu un vienreizību, prot novērtēt tās atšķirību no citu tautu valodām, kaut arī katras tautas valoda ir īpaša, tāpat kā pati tauta un tās

iedzīvotāji, taču ikvienas tautas dzimtā valoda ir tikai viena, un tā ir vienīgā, ko var saukt par savu.

Anete Šteinberga,

*Zaļenieku Komerčiālās un amatniecības
vidusskolas 9. klase*

Kas ir nācija? Vai tā ir noteikta cilvēku kopiena, kas dzīvo noteiktā teritorijā? Cilvēki, kas ir vienoti likumdošanas līmenī? Nē! Nācija ir cilvēki, kuriem ir kopīga valoda, kultūra, tradīcijas. Ne velti saka: „Nav nācijas bez valodas, un nav valodas bez nācijas.”

Kamēr cilvēki dzīvo, dzīva ir valoda – cilvēku sazināšanās līdzeklis. Valoda man ļauj sazināties, apmainīties ar informāciju, izpaust emocijas. Valoda ir tautas dvēsele un tilts starp paaudzēm, un nacionālās identitātes nesēja. Es zinu daudzus piemērus, ka ir valodas, par kurām var lasīt vēstures grāmatās un enciklopēdijās. No aizvēstures mani uzrunā latīņu valoda, kura, lai arī beidza pastāvēt mūsu ēras sākumā, kļuva par zinātnes terminoloģijas valodu. Sanskrits, sengrieķu, umbru, osku, etrusku valoda. Kur tās ir palikušas, kas ar tām notika?

Valoda ir dāvana, ko katram cilvēkam pasniedz viņa māte un vecmāmiņa, bet tautai tā ir vislielākais dārgums, kas jāsaudzē un jāglabā, ja negribam pazaudēt savu identitāti un gribam to nodot no paaudzes paaudzē. Man ir divas valodas,

un es lepojos, ka esmu bagāta ar divām kultūrām. Es vēlos dzīvot Latvijā un saglabāt, un nest tālāk latviešu valodu, lai tā dzīvo kā dzīva valoda, lai bērni tajā sazinās un mācās skolā, lai ir dziesmas un filmas, lai tā skan radio un televīzijas raidījumos. Bet ko es varu darīt? Es jūtos atbildīga. Es izvērtēju mirušo valodu likteni un nolemju, ka neļaušu izzust manai latviešu valodai.

Mūsu Valsts prezidents Egils Levits Valsts valodas dienā ir teicis: „Tieši no jums ir atkarīga latviešu valodas – tā tad visas mūsu valsts nākotne. Lai valoda pastāvētu, tajā jālasa un jādomā, jārunā un jāraksta. Tajā ir jādzīvo.”

Jekaterina Platonova,

Rīgas 95. vidusskolas 9.c klase

Valoda kā strautiņš čalo,
Valoda kā upe plūst –
Pāri svešvalodu krācēm,
Pāri žargonismu duļķēm.
Kamēr tecēs, kamēr plūdīs,
Latvju tauta pastāvēs.
Un caur gadsimtiem
Latviešu valoda vijas –
Kā vītnes apkārt Latvijai tinas.
Ir vārdi, kas izbeidzas,
Nobirst kā lapas;
Ir vārdi, kas atkal no
pumpuriem šķijas.
Būs Latvijai stipri dēli un meitas,
Kamēr mēs runāsim latviešu valodā.

Krista Gaile,

Salacgrīvas vidusskolas 8.b klase

Latviešu valoda ir dzīva tāpēc, ka tā vienmēr ir pilnveidojusies [..] un bagātinājusies. Tā ir arī ļoti mainījusies. Lai gan daudzi seni vārdi no mūsu ikdienas valodas ir pazuduši, to vietā ir nākuši jauni. Daudz jaunu vārdu latviešu valodā radās 19. gadsimtā, kad attīstījās latviešu rakstniecība. Daudzi rakstnieki un dzejnieki ir darinājuši jaunus vārdus. Piemēram, Rainis sāka izgudrot jaunus vārdus tāpēc, ka viņam rakstīšanas darbā to trūka. Rainis latviešu valodā ienesa

tādus vārdus kā „mīla”, „veldze”, „tāle”, „dāsns”, „degsmē”, „plūsma”, „pūsma”, „vēlme”, „atspulgs”, „ilgas”, „malds”, „riets”, „kaisle”.

Arī šodien tajā ienāk jauni vārdi, lai apzīmētu izpausmes, kas kļūst par mūsu ikdienu, piemēram, e-pasts un vēl daudzi citi. Tas liecina par to, ka valoda ir dzīva un pilnveidojas. Tāpat valoda ir varējusi izdzīvot, arī pateicoties rakstībai un latviešu gramatikai, kas papildinājusies un uzlabojusies.

Tomēr latviešu valoda nevarēs izdzīvot, ja tajā nerunās cilvēki. Daudzi uzskata, ka latviešu valodai nākotnē būs grūti izdzīvot, jo mūsdienu jaunieši nereti domā, ka labāk un izdevīgāk ir runāt angļiski, jo tā viņiem dos lielākas iespējas, piemēram, mācīties ārzemēs. Lai latviešu valoda neizzustu, katram latvietim ir pienākums to saglabāt, mācīties, cienīt un mīlēt. Latvieši ir bagāta tauta, jo cauri gadu gadiem spējusi nosargāt savu valodu.

Domāju, ka latviešu valoda nekad neklūs par valodu, kurā runās desmitiem miljoni cilvēku, bet latviešu valodā runājam mēs – lieli un mazi, jauni un veci, sportisti, mūziķi, ārsti un vēl daudzi citi, kuri ir lepni par savu valodu. Valstij ir vajadzīgi cilvēki, cilvēkiem ir vajadzīga valoda, lai tajā runātu, mācītos, rakstītu un dziedātu. Ja nebūs latviešu valodas, nebūs latviešu, nebūs Latvijas, tāpēc mūsu pienākums ir nosargāt latviešu valodu.

Ernests Ozoliņš,

Pamatskolas „Rīdze” 7.b klase

[..] **M**ana dzimtā valoda ir latviešu valoda, bet varētu pat teikt, ka arī angļu valoda. Kopš pašas bērnības esmu dzīvojis Anglijā, tur ir manas pirmās atmiņas, darbības un vārdi. Kad sāku runāt, runāju abās valodās, bet angļiski runāju labāk skolas un apkārtējās vides dēļ. Tā kļuva tik pietiekama, ka laboju savu vecāku angļu valodu. Esmu

pateicīgs, ka vecāki man mācīja arī latviešu valodu; ja viņi to nedarītu, es nevarētu sarunāties ar saviem brālēniem, māsiņām, vecmammu, vectēvu, jo tajā laikā angļu valoda nebija tik attīstīta, kā ir tagad.

Man valoda nozīmē mīlestību, laimi un dusmas, jo caur valodu tu vari izteikt jebko; pret kādu to, protams, var parādīt ar emocijām, bet saprotamāk ar vārdiem. Valoda ir ļoti skaista, valodu ir daudz un dažādas, citādāki akcenti, interesanti vārdi un alfabēti. Es vēlētos iemācīties kādu valodu, kas nav angļu vai krievu.

Latviešu valoda ir bagāta, un mums ir jālepojas, ka mums tā pieder, nekur nav tik skaistu tautasdziesmu kā Latvijā. Mūsu senči ilgu laiku cīnījās un atdeva savas dzīvības par mūsu valodu, lai tā varētu pastāvēt vēl ilgi, tāpēc mūsu pienākums ir mīlēt un aizsargāt šo valodu tīru. Latviešu valoda ir manas mammas lasītās grāmatas bērnībā, tēta uzmundrinājumi pēc neveiksmes, garas sarunas ar draugiem, pretimnācēja draudzīgais sveiciens.

Lai gan pasaulē ir tūkstošiem valodu un dažās no tām sarunājas vairāki simti miljonu, cilvēku prasme sarunāties latviešu valodā ir unikāla nelielā valodas lietojuma skaita dēļ. Latviešu valoda ir manas mājas. Tā ir skaņa, kuru dzirdot zinu, ka esmu ar savējiem un pie savējiem.

Alekss Oļševskis,

Zaļenieku Komerčiālās un amatniecības vidusskolas 9. klase

vidi, pētām organismus. Bez valodas cilvēki nesaprastu cits citu, jo, ja viens cilvēks rāda ar žestiem, otrs to nesaprātis, jo nezinās šo žestu nozīmi.

Cilvēki izdomāja, ka valodu var daiļot. Skaistos tekstos, dziesmu vārdos, saskaņu burtos, dziesmā, pantos, dzejoļos, sakāmvārdos. Miljons sarakstīto grāmatu ir valoda, valoda, kurā runā rakstnieki, un valoda, kuru saprot lasītāji.

Katras valsts valodai ir alfabēts. Es brīnos par tādiem cilvēkiem, kuri var izdomāt ne tikai alfabētu citā, jauni radītā valodā, bet arī vārdus, izrunas, zīmogus, likumus un burtus. Tam ir nepieciešams liels talants, lai izdomātu kaut ko tik greznu.

Evelīna Muceniece,
Zaļenieku Komerčiālās un
amatniecības vidusskolas 9. klase

Ikdienā strādājot un atpūšoties, priecājoties un bēdējoties, cilvēki [..] izmanto valodu. Tā ir cilvēka bagātība, kuru katrs var krāt, papildināt. Pateicoties valodai, cilvēkiem ir iespēja uzzināt vairāk par apkārt esošo, padziļināt savas zināšanas. Bez tās nav dzejas, literatūras, dziesmu. Dzīve bez valodas būtu haoss. Jebkura valoda dzīvo un dzīvos tik ilgi, kamēr tā skanēs, kamēr tajā runās, domās, strīdēsies, rakstīs, kamēr tiks sacerēta dzeja, dziesmas, literāri darbi.

Īpaši sava valoda ir jāsaudzē mazajām tautām. Viena no tādām ir latviešu tauta,

kurai ir sava valoda. Ja tajā runās arvien mazāk cilvēku, tad ar laiku tā pazudīs. Pasaulē dzīvo apmēram 7 miljardi cilvēku, latviešu valodā runā mazāk nekā 2 miljoni.

Mūsu valoda ir skaista. [..] Lasot grāmatas, apmeklējot muzejus, teātrus, cilvēki papildina savu vārdu krājumu. Esmu lasījusi, ka valoda ir kā puķu dārzs. Katram cilvēkam tas ir savs. Jo bagātāka ir valoda, jo krāšņāks ir dārzs. Varbūt kāds nespēj vai arī negrib izveidot sev košu puķu dārzu?!

Latviešu dzejnieka, valodnieka J. Alunāna vārdi par valodu apliecina tās nozīmi tautas dzīvē: „Caur valodu cilvēks nāk pie atzīšanas, caur valodu cilvēks savu prātu vairo, caur valodu cilvēks ar cilvēku sabiedrojas, caur valodu ceļas pilsētas un valstis, caur valodu tiesas, skolas un likumi.” Valoda nav vienkāršs skaņu un vārdu salikums. Caur to tiek dots spēks tautai. Valoda nes sevī domas un gara vērtības.

Katram cilvēkam no bērnības ir sava dzimtā valoda. Cilvēkam pirmā valoda ir tā, ar kuru viņš saskaras ģimenē. Es apzināti esmu izvēlējusies latviešu valodu par savu dzimto valodu. Ja tajā runāšu es, mani laikabiedri, mana valoda pastāvēs, manai tautai būs nākotne!

Amēlija Bergere,
Oskara Kalpaka Rīgas Tautas
daiļamatu pamatskolas 8.b klase

Pirms gulētiešanas māmiņa mums dziedas dzied – par brīnumiem, [..] kas notiek tikai pasakās. Un rakstnieki raksta dzeju par dabas brīnumiem, kas notiek tikai Latvijā! Viņi var pat par parastu, apnicīgu lietu runāt ar mīlestību.

Vienmēr ir jauki labus darbus veikt un palīdzēt ikvienam. Galvenais, vēl neaizmirst „paldies” un „lūdzu” pasacīt un vienmēr laipni atbildēt!

Ir jau arī sliktie vārdi, bet par tiem mēs šoreiz nerunāsim, jo vienmēr atrodas kāds cilvēks, kas ar labu vārdu liks man pasmaidīt.

„Lai bij’ grūti, kam bij grūti”... Ar grūtībām ir saskārušies visi, arī Tu. Prieцājos un lepojos, ka esi izturējusi tik daudz pārbaudījumu. Apsolu Tev, ka palīdzēšu Tevi sargāt un kopt, cik ir manos spēkos.

Galvenais, neaizmirsti, valoda, bez Tevis mums nebūtu ne pagātnes, ne nākotnes, ne tagadnes. Tu biji, būsi un esi mūsu sirdīs, mūsu prātos un mūsu darbos.

Es Tev novēlu laimi, un atceries, mēs par Tevi neaizmirsīsim! Es Tev vēl kādu reizi uzrakstīšu, bet pagaidām atvados.

Ar sirsnīgiem sveicieniem

Rēzija Skudiķe,
Priekules vidusskolas 6. klase

Latviešu valoda dzīvo manā ikdienā, Bet īpaši tā ir dzīva Dundagā, Kur šalc ozoli un smaržo liepas.

Tā raiti un mīļi skan kopā ar omi un radiem.
Jautri un aizraujoši tā plūst ar draugiem Sporta laukumā, veikalā, pirtī, Dīķī peldoties, dārzā un pilī.
Braucot ar riteņiem, man liekas, ka vējš ir nopūtis vārdiem galotnes nost. Tad vārdi skan īsi un skaidri.
Nav laika gari runāt – jābrauc peldēt! Es zinu, ka mana valoda būs dzīva, jo es tajā runāšu.

Krišjānis Kreichelts (Kreihelt)
Ņujorkas ev. lut. draudzes Ņūdžersijas latviešu pamatskola, 13 gadi

Mūsu ģimenē runājam divās valodās – latviešu un angļu. Lai tētis saprastu, ko mēs runājam latviski, tulkojam uz angļu valodu. Latviski runājam ar mammu un vecmāmiņu, kuras abas dzimušas Latvijā. Mamma ar mani un brāli Lukasu parasti runā tikai latviski. Vecmāmiņa Aina stāstīja, ka mammīte man lasīja grāmatu par Vinniju Pūku latviski, kad man bija tikai nedēļa. Protams, ka es to neatceros, bet acīmredzot šīs valodas plūdums manās ausīs radīja patīkamas sajūtas. Esmu priecīga, ka varu runāt un, tiekoties ar mūsu radniekiem un draugiem Latvijā, varu saprast visu, ko viņi saka, un piedalīties sarunās.

Arī runājot ar mammu un vecmāmiņu mājās, mana valoda kļūst bagātāka, varu izteikties par sarežģītākām lietām vai notikumiem, ne tikai par ikdienu.

Es neatceros, jo man bija tikai pusotrs gads, bet es esmu tikusies ar manu vecvecmāmiņu, kad mēs svinējām viņas simto dzimšanas dienu.

Es esot sapratusi visu, ko viņa man teica, kas nozīmē, ka manas mammītes ierosme runāt ar mani latviski no dzimšanas un lasīt man grāmatas veicināja to, ka sāku runāt latviski trīs gadu vecumā. Mūsu ģimenē latviešu valoda ir dzīva, jo mēs to lietojam – gan runājot, gan bagātinot valodu ar latviešu grāmatu lasīšanu.

Liana Vancika (Wancik),

Vašingtonas Latviešu skola, 13 gadi

”Labdien, visi! Kāds ir šis tikšanās mērķis?” prasa Māris, SIA „Latviešu valoda” vadītājs, ziņkārīgā tonī.

„Šī sanāksme ir par problēmu, kas ietekmē mūsu uzņēmuma nākotni,” saka Pēteris, finanšu direktors. Viņš dramatiski pauzē un apskata savus kolēģus. „Par dzīvību un nāvi.”

„Lūdzu, nepārspilējam un nerunājam muļķības. Par ko tieši ir runa?” prasa Māris, mazliet aizkaitināts.

„Es nepārspilēju,” iesāka Pēteris, kad Karīne, mārketinga nodaļas vadītāja, viņu pārtrauca.

„Mūsu klientu skaits samazinās. Viņi arvien mazāk un mazāk lieto mūsu produktus, bet izvēlas lietot citu firmu preces. Mūsu vislielākie konkurenti ir SIA „Krievu valoda” un SIA „Angļu valoda”. Laika gaitā diemžēl arvien vairāk

un vairāk klientu pāriet uz tām firmām. Mēs drīz varētu bankrotēt, ja tā tas turpināsies,” Karīne šos teikumus pateica ātri un braši, kā viņai tas ir raksturīgs.

„Tu aizmirsi dažas detaļas!” izsaucās Pēteris, uzmetot pārmetošu skatienu Karīnei, par ko viņa nelikās ne zinis. „Situācija ir palikusi tik traka, ka gandrīz visi jaunieši, kuri agrāk lietoja SIA „Latviešu valoda” preces, vairāk pērk SIA „Angļu valoda” preces un šad tad arī SIA „Krievu valoda” produktus. It sevišķi jaunieši, un tas ir vistrakākais. Jaunieši ir nākotne, un viņi ir vajadzīgi, lai mēs turpinātu šo kompāniju, lai mēs izdzīvotu. Mēs nevaram vienkārši pajauties uz veco paaudzi. Kad viņu vairs nebūs, mūsu arī ne,” Pēteris smagi nopūtās, kad pabeidza savu monologu. Karīne nobolīja acis, taču to redzēja tikai Māris. Viņš uzjautrināts pasmaidīja.

„Nu, ko tad jūs domājat darīt? Kādas jums ir idejas?” viņš beidzot teica.

„Mums nekā daudz nav ko darīt. Mums vajag vairāk reklāmu,” Karīne teica. „Mums jāorganizē konkursi vai spēles, vai jebkādas aktivitātes, kurās jaunieši piedalās. Tajā skaitā mums arī ir jāiedod alternatīva viņu produktiem, lai piesaistītu mūsu konkurentu klientus.”

„Nav sliktā ideja,” Māris domīgi teica. „Nemaz nav sliktā ideja. Mēs varam pamēģināt.”

Eliza Varga,

Briseles II Eiropas skolas 8. klase

„Valoda dzīvo, ja tu tajā runi”
Burkāniņš Kraukšķītis no Fran-
cijas. Da raksts. Rakstniece: Rebeka Malin-

ovska. 7.gadi

Francijā aug burkāni, neprotams, ja tas ir Francijā, tad arī burkāni runā franču valodā. Tad kādu dienu burkānu audzētāva dārzā pasūtījums uz Latviju, tad nu burkāniņš sāka krāt mašīnās, kas sūtītas uz Latviju, viens burkāns vārda Kraukšķītis ļoti ļoti gaidīja ierašanos Latvijā. Tad nu viņš sāka braukt, burkāniņš priecīgi dziedāja – braucams braucams uz Latviju braucams, braucams uz Latviju. Kad viņš bija klāt, Kraukšķītis izrīpāja no mašīnas un ierīpāja skolā. Tiesi pirmajā klasē, latviešu valodas stundā un pieklājīgi svētīja latviešus (Labdien!)! Skolotāja arībeja viņu nokert, un viņš izbēga no klases, tad viņš sasniedza mīļtēti latviešu valodā, un šādā veidā burkāniņš izmīlēja, tad viņš pierausīja viņus vārds un dziedāja latviešu valodā, tā viņš dzīve iemācījās runāt latviešu valodā, un tagad priecīgi spēlē ar draugiem skolā, jo kā viņš iemācījās, viņš izrīpāja no skolas un dziedāja iekšā Tiesi Burkānu kastē!

Līvu 1-22
 Saliēna Piņķi
 Mārupes novads
 Babītes pagasts
 LV-2107
 Exuperij International School
 2.klase
 Māte Eva.M. 27703966

30.09.2022

Pat viens vārds var izmainīt kāda dzīvi. Labus vārdus nav grūti teikt, un to var darīt visi. Tā mēs iepriecināsim cits citu un padarīsim šo pasauli labāku!

Mēs visi dzīvē saskaramies ar konfliktiem un bieži vien nedomājam, ko runājam. Tajā brīdī mēs pasakām daudz ļauna. Bet konfliktu var arī novērst, pasakot kaut ko labu, jo tā uzmundrinām viens otru. Man ļoti nepatīk konflikti, tāpēc es mēģinu tos novērst ar labiem vārdiem.

Mēs sabiedrībā esam dažādi, tāpēc rodas arī nesaskaņas. Es dzīvē esmu sastapusies ar daudziem konfliktiem, jo visiem ir savi uzskati un dzīves uztvere. Es cenšos neteikt neko ļaunu, bet visdrīzāk labu. Mums jāmācās respektēt visus, tādēļ nesaskaņas, nemierus varētu risināt ar labajiem vārdiem. Mēs sapratīsim cits citu, ja runāsim tikai labu par citiem un viņu uzskatiem. Jauni, labi vārdi palīdz mums saprasties, jo tad var justies ērti draugu pulkā. Mierīgi runājot, arī var saprasties. Dzīvojot un runājot sliktus vārdus, ir ļoti sarežģīti, jo tad viss apkārt, gribi vai negribi, paliek sliktš.

Labie vārdi vienmēr būs vērtīgāki par sliktajiem. Strīdi nav vajadzīgi, jo tie nekur nenoved. Bet kāds labs vārds var tev atnest prieku un mierinājumu. Domāju, ka ar labajiem vārdiem dzīve kļūst labāka. Pasakot kaut ko labu katru dienu, būs arī laimīgāki.

Jūlija Zaharenkova,
Valmieras 5. vidusskolas 8.a klase

Ikdienā es daudz komunicēju ar draugiem. Katru dienu pasaku kādu [..] labu vārdu vecākiem un draugiem. Piemēram, ja es stundā kaut ko nesaprotu un pajautāju draudzenei palīdzību, viņa man palīdz. Tajā brīdī es noteikti pasaku kādu labu vārdu viņai par palīdzēšanu. Varu piekrist latviešu tautas sakāmvārdam: „Draugi ir pazīstami nelaimē”.

Dažreiz ir vērts izteikt komplimentus, bet tie nedrīkst būt pārspīlēti. Piemēram, fotografēšanas dienā skolā mana draudzene ir skaisti sagērbusies, un es viņai saku: „tu ļoti labi izskaties šodien”, nevis, piemēram, „ak Dievs, tu tik labi izskaties šodien, un tev ļoti piestāv”, jo tas izklausās jau mazliet sarkastiski un var likt cilvēkam pārdomāt attieksmi. Izteikt komplimentu ir pieklājīgi. Pieklājība ir jāiemācās bērnībā. Kā saka latviešu tautas sakāmvārds, „ko nemāca vecāki, to māca pasaule”.

Katru dienu es izmantoju arī sliktu vārdu. Iemesls tam ir mans brālis. Viņš katru vakaru līdz vēlai naktij spēlē video spēles un runājas ar draugiem, bet viņš to dara ļoti skaļi, un tas man traucē gulēt. Kad es viņam palūdzu būt klusākam vai izslēgt datoru, viņš mani neklausā un izlamā mani. Tad arī es pasaku kādu sliktu vārdu.

Galvenais ir vienmēr sekot līdzi tam, ko tu saki, un tad neizraisies nevēlamās situācijas. Vārdiem ir ļoti liela nozīme, ja tos izmantosi nepiesardzīgi, tad kāds nebūs laimīgs.

Gabriela Grase,
Valmieras 5. vidusskolas 8.a klase

Valoda dzīvo katā no mums

Mātes no mums audzē savu nelielo sīdu dāru,
kura augļi ir mūsu sacieģumi, mūsu kultūra un, protams,
valoda, kurā runājam.

Māna vecvecmāmiņa bija vienīgā mūsu ģimenē, kas
runāja latviski. Ir pagājuši pieci gadi, kopš viņa aizgāja
uz citu pasauli, bet viņa man atstāja pašu dārgāko, ko
vien varēja - Dzimtenes valodu.

Nad man jautā, kā es tik labi apguvu latvisku
valodu, atbildot mīļi smaidu, un neviens nespej uzminēt, ka
tā ir mana lielā tiktņa dāvana. Vecvecmāmiņa vienmēr
tāca, ka, ja esi kaut kam uzticīgs, tas vienmēr būs uzticīgs
pret tev. Esmu uzticīga savas dzimtenes valodai, jo tā mani
atšķir no visiem pārējiem, tas padara mani īpašu. Un, lai gan
valoda tiek uzskatīta par vienu no nemateriālajām
vērtībām, tomēr es zinu, ka valoda dzīvo tik ilgi, kamēr
tajā runās, lai arī ar pasaudžu palību.

Dzīvītu dzimtenam cilvēkam atrast sev valodu, kas tik
justies mīļīgi, it kā zem siltas ziemas saules. Dzīvītu
dzimtenam uzmināt latvisku valodu, šatru un skaistumu!
Valoda mūsos dzīvo tik ilgi, kamēr mēs tajā runāsim...

Valoda ir tautas dvēsele, pateicoties tautai, tai ir iespēja attīstīties. Latvijā, salīdzinot ar 2000. gadu, cilvēku, kam latviešu valodu ir dzimtā valoda, skaits ir palielinājies par 2,6 %. Taču katru gadu parādās valodas, kuras pasaulē ir vairāk izplatītas. Cilvēki, domājot par savu nākotni, sāk mācīties tās, lai varētu aizbraukt uz citām valstīm, taču viņi aizmirst par tagadni, par viņu dzimto valsti un valodu. Arī viens no veidiem, kā cilvēki iznīcina valodu, ir svešvārdi. Cilvēki ir pieraduši pie savas dzimtās valodas un sāk pievienot tai svešvārdus, izmetot no lādes tos dārgumus, kurus viņu senči dāvināja. Cilvēki sāk lietot svešvārdus, neraugoties

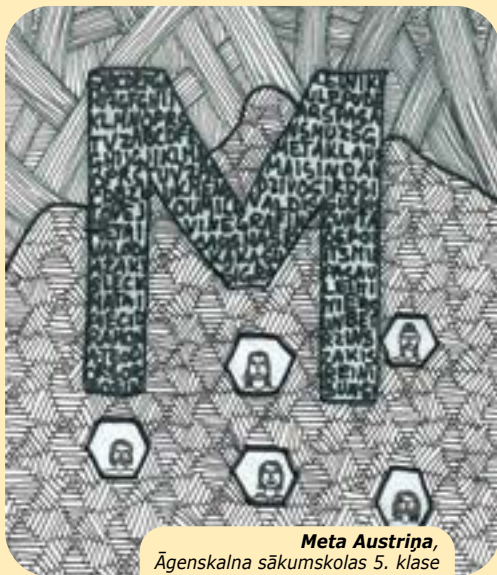
uz to, ka vairākums šo svešvārdu var aizvietot ar kādu literārāku vārdu.

Ir jāizveido vairāki pasākumi, kas parādīs latviešu kultūras skaistumu un spēku. Iespējams, cilvēki sapratis, cik skaistu kultūru viņi iznīcina, un sāks palīdzēt valodai, jo, ja nebūs tās, nebūs arī latviešu tautas un kultūras. Man šķiet, ka popularizēt latviešu valodu var, tikai runājot tajā ģimenē, ar draugiem, skolā, darbā, visur.

Tauta bez valodas ir kā māja bez pamata. Papūtīs vētra, un māja sabruks. Tāpēc mums ir jāsadarbojas, lai turpinātu latviešu kultūras un valodas dzīvi.

Katrina Kraine,

*Daugavpils Tehnoloģiju vidusskolas
8.c klase*

Meta Austrija,
Āgenskalna sākumskolas 5. klase

Latviešu valoda dzīvo kā puķe. To vajag kopt, tai vajag ūdeni, sauli, zemi un mīlestību. Viņa lido kā putns no vienas vietas uz otru. Valoda ir kā liesmojoša uguns, kas saķer visu, ko var. Taču valodas svarīgākā vieta ir sirds. Mēs varam mācīties un apgūt citas valodas, bet ar vecmāmiņu, mammu runāšu dzimtajā valodā. Kad man pašai būs bērni, es runāšu ar viņiem latviešu valodā. To gribu, lai latviešu valoda dzīvotu mūžīgi.

Saules mūžu latviešu valodai!

Elizabete Doku,

*Ņujorkas latviešu ev. lut. draudzes
Ņūdžersijas pamatskolas 4. klase*

Sofija Vetčņņikova, Rīgas Valsts klasiskās ģimnāzijas 11. klase

<https://radioteatris.lsm.lv/lv/raksts/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa.-1.-dala.a183438/>

<https://radioteatris.lsm.lv/lv/raksts/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa.-2.-dala.a184107/>

Literāro darbu autoru saraksts

uzvārdu alfabētiskajā secībā

A	Dominiks Aglonietis	31	Madara Bitāne	203
	Aleksandra Aizpuriete	153	Ingars Blumbergs	181
	Kate Ērika Alberta	108	Elizabete Boļšakova	227
	Agnese Allena	299	Enija Bordāne	255
	Vasiljeva Angelina	168	Marta Dita Borherta	19
	Ignasio Anhels-Pabērzs	163	Adrians Borisjuks	32
	Emīlija Antmane	187	Artis Borovskis	101
	Alisa Apjonkina	168	Anna Marija Brandava	309
	Mārtiņš Arājs	83	Kevins Branka	298
	Patrīcija Ašaka	99	Kristians Brenčs	98
	Ance Augšpule	219	Elizabete Brice	305
	Arturs Avins	248	Estere Briede	213
	Aleksis Ažuks	285	Sigita Broka	150
	Ernests Āboltiņš	177	Marta Bruzgule	191
B	Emīlija Balode	41	Sindija Bumbiere	280
	Emīls Balodis	228	Pēteris Burčards	86
	Julija Barišņikova	168	Elza Burke	224
	Marta Batņa	134	Jānis Burmeisters	49
	Jēkabs Bauskis	13	Ernests Burmistris	101
	Miroslavs Baženovs	117	Estere Busule	191
	Dārta Elizabete Beitija	107	Haralds Bušmanis	32
	Georgs Belojevs	170	C Tomass Gustavs Celenbergs	86
	Amēlija Bergere	319	Valdis Celmiņš	82
	Tabita Bergmane-Peterlēvica	80	Emma Luīze Ceske	135
	Sofija Bezrukova	77	Ralfs Kristians Ciljo	75
	Daniels Bērziņš	257	Kristiāna Čakše	15
	Paula Bička	183	Deniss Čamans	60
	Agnese Keita Birzniece	33	Andrejs Čekunovs	309

Nika Čugunkova	57	Reinis Grāvelis	147
Ļika Čuvizova	173	Maksims Grečuhins	96
D Alise Daine	293	Elizabete Anna Grīnvalde	169
Elizabete Dāvidsone	271	Viktoria Gromova	60
Frederiks Djačenko	129	Megija Grundmane	203
Elizabete Doku	325	Laimrota Grunte	125
Zlata Dolgova	32	Ella Gulbe	137
Gabriela Doškina	229	Sofiko Gulua	70
Elza Draudziņa	93	Katrīna Gžibovska	67
Madara Drelinga	221	H Luīze Hasani	95
Anna Sāra Dresmane	277	Rūdolfš Hāze	12
Dagmāra Dumbra-Dumbrovska	264	Marta Heidemane	91
Justīne Dumpe	89	Nora Hope Dikensone	239
Adriāns Dzenis	99	I Edvarts Igaunis	152
Elizabete Dziedātāja	205	Nikola Innus	265
E Luīze Astra Eglīte	218	Amanda Iskanderova	178
F Agate Farleta (Farlet)	5	J Kristaps Jankuns	245
Ņikita Fiļimonovs	24	Ieva Jansone	107
Jana Fiļipova	57	Anna Jansone	273
Veronika Fiļipova	85	Noela Jaremina	91
Elizabete Foigta-Krūmiņa	84	Dairis Jaroslavskis	192
G Krista Gaile	315	Angelika Jefimova	87
Pēteris Gaitnieks	275	Morics Jegi	21
Made Galiņa	273	Sintija Jermacāne	303
Loreta Garkalne	30	Reinis Pēteris Jurāns	211
Helēna Garkāja	196	Šarlote Jurjāne	185
Emīls Gibeiko	161	Lāsma Jurkāne	207
Darja Giņko	236	K Luīze Patrīcija Kalace	127
Elīna Glaudiņa	252	Santa Linda Kalvāne	213
Irina (Iryna) Glazova	127	Patrīcija Kaļāne	141
Agate Golubecka	81	Kate Kaļišuka	258
Gabriela Grase	323	Dārta Kancēviča	215
Paula Graudiņa	267	Estere Kapacina	105

Endija Kapele	291	Elīna Krujele	199
Anastasija Karpisonova	121	Valts Krūmalis	231
Vanesa Karple	68	Keita Nikola Kučinska	112
Ņikita Karziņins	134	Krista Kudure	139
Ilva Kataja-Paegle	237	Elīza Kurcalte	143
Zigis Kārklis	28	Elvita Elizabete Kurilika	85
Miks Matīss Kehers	209	Adele Kuške	243
Madlēna Keiša	45	Renāte Ķempele	147
Līva Kilgišova	16	Elīna Ķēniņa	7
Elīna Kirilova	253	Estere Ķuze	260
Aleksandra Kirilova	312	L Greisa Izabella Laizāne	132
Markuss Juris Kirilovs	149	Evelīna Lapiņa	179
Marta Kiršblate	224	Markuss Lapiņš	239
Katrīne Kitmanova	151	Sabīne Lasmane	295
Eva Evelīna Kļaviņa	198	Maija Laursons	164
Elīza Kļusa	314	Karolina Lavrenkova	324
Elizabete Kociņa	270	Loreta Lazdiņa	17
Nīls Kolbergs	201	Emīlija Lazdiņa	65
Zlata Komlačova	71	Loreta Lazdiņa	120
Jelizaveta Koncevaža	313	Kristiāna Lāce	185
Karīna Kondore	142	Estere Lāce	233
Daniils Konovalovs	59	Gerda Lācīte	76
Gustavs Korulis	155	Rūta Lāse	145
Abigaila Kostigova	65	Rafaels Lāts	195
Laura Kozlovskā	276	Patrīcija Lecīte	110
Katrīna Kraine	325	Edvards Lejiņš	11
Alīna Krauja	222	Izabella Lieguma	165
Andra Elēna Kravčenoka	103	Luīze Liepiņa	289
Krišjānis Kreichelts (Kreichelt)	320	Ella Linde	176
Dāvis Krētainis	9	Renārs Livčāns	50
Elīna Kitija Krievāne	124	Estere Keita Līcīte	99
Rēzija Krieviņa	296	Linda Ludviga	60
Kerija Elena Kronberga	261	Dāvis Lukss	179

Poļina Lupandina	225	Ēriks Nāckalns	94
Kristana Luste	289	Mārtiņš Neiņa	233
Emīlija Lūisa	161	O Milana Odincova	73
Antra Lūse	115	Alekss Ojševskis	317
Aleksandrs Ļašenko	205	Alīna Estere Orlova	7
M Gustavs Malzubris	293	Valērija Orlova	212
Rebeka Maļinovska	322	Arvis Ormanis	159
Linda Mamaja	133	Angelika Ostrovska	72
Arīna Markova	59	Kate Otomere	167
Rasa Martinova	109	Krista Ozerinska	76
Karļina Mauriņa	109	Madara Ozoliņa	232
Gustavs Mazurs	57	Ernests Ozoliņš	317
Rebeka Anna Mālkalne	305	P Elza Pakule	5
Monta Mālskalne	137	Līva Palieka	306
Elizabete Megi	156	Anitra Pastare	111
Katrīna Meiksnere (Meixner)	13	Ksenija Pavlāne	306
Ēriks Meiksners (Meixner)	32	Adriāns Pārums	246
Nikole Mekša	307	Evelīna Pekele	266
Renārs Meļņikovs	263	Elli Petrova	114
Līva Evelīna Mervina	313	Gatis Petrovs	235
Nikola Mičule	69	Anna Petrušina	9
Milāna Milaševiča	158	Elīza Evelīna Pētersone	39
Matīss Millers	64	Elza Pētersone	63
Betija Miščenko	165	Kristofers Pētersons	83
Estere Mitjkova	43	Elza Pfeifere	124
Gustavs Mitrevics	159	Vadims Piņegins	249
Emīlija Muceniece	81	Gabriela Pilāce	62
Evelīna Muceniece	319	Jekaterina Platonova	315
Marija Elizabete Muižniece	85	Alise Plāte	196
Elīza Muzika	297	Kristīne Plotniece	225
Regīna Mūrniece	209	Karīna Poikāne	47
N Eduards Naglis	103	Laura Viviāna Poiša	307
Rēzija Narvida	64	Ričards Pokšāns	60

Elīna Pole	173	Rasa Rušmane	162
Rebeka Ramona Pojaka-Pojakova	149	Rūta Ruzaiķe	141
Kristīne Sofija Poriņa	213	S Amanda Keita Saulīte	251
Ramona Priede	86	Anna Sergejeva	223
Agnese Priede	195	Nellija Sikсна	170
Māris Priede	291	Dita Siliņa	131
Beatrise Prince	282	Pauls Simsons	67
Kristīne Pucena	44	Aleksanders Skjeltens	178
Aleksandra Pučkova	290	Rēzija Skudiķe	320
Roberts Pulmanis	145	Karla Luīze Skujiņa	287
Ralfs Punans	297	Tāļivaldis Spaniers	26
Linards Purens	216	Annija Sproģe	229
Zane Puriņa	311	Raimonds Stalidzāns	31
Kārlis Puriņš	287	Anna Stašāne	197
R Sindija Raibekaze	247	Terēze Stepiņa	27
Helēna Razminoviča	219	Ričs Stradiņš	155
Everita Reinfelde	153	Ance Straujā	35
Evija Reinholde	157	Valērija Stupaka	217
Alisa Rešetņikova	87	Paula Svile	271
Rebeka Rode	280	Lauma Švilpe	125
Arīna Rodionova	172	Alina Šebardina	89
Marta Roga	164	Jūlija Šeiko	102
Beāte Roga	243	Artūrs Šiškins	256
Raiens Regnārs Rolavs	25	Gabriels Šķirts	186
Elizabete Romanovska	55	Alekss Jēkabs Šneiders	206
Kristīna Rosa	15	Annemarija Štālberga	36
Patrīcija Roze	24	Samanta Šteina	113
Singa Rozentāle	287	Anete Šteinberga	315
Sofija Rubīna	140	Artūrs Šubrovskis	91
Anna Estere Rubule	211	T Kristiāna Tarasova	129
Alisa Rudoviča	111	Estere Teicāne	126
Daniela Rudziša	277	Krista Teivāne	190
Samanta Terēze Rumpīte	51	Jānis Voldemārs Tiliņš	276

Rūta Timbare	79	Roberts Vērnieks	123
Eļana Timkiva	41	Elizabete Vilcāne	210
Anhelina Tiščenko	244	Kristaps Vilcāns	116
Ramona Tkačenko	241	Lote Emīlija Vimba	106
Nikoļa Tkačuka	187	Karīna Vingre	177
Valdis Tods Ozoliņš-Čiu	67	Emīlija Karīna Viksne	301
Elizabete Treija	269	Undīne Marija Voino	54
Terēze Trenko	171	Rēzija Volberga	129
Justīne Trušele	199	Beatrise Vosa	241
Monta Tumpele	20	Z Jūlija Zaharenkova	323
U Gabriels Upenieks	309	Meinards Zalāns	19
Leila Dominika Upmale	172	Dominiks Zāģeris	77
V Evelīna Vaišnaraite	202	Luīze Ulla Zelča	190
Daniils Vakuļičs	157	Viktorija Zelča	253
Denīze Valaine	29	Betija Diāna Zeltiņa	37
Gustavs Valpēters	61	Annika Zemele	280
Ance Vanaga	113	Herta Zilberte	240
Liana Vancika (Wancik)	321	Edvards Zirģelis	72
Alita Vangale	211	Antonija Zlidne	281
Elīza Varga	321	Estere Zukule	266
Monta Vasara-Beķere	158	Kristiāna Zukule	302
Līva Vasiljeva	283	Diāna Zute	70
Megija Vācere	97	Agnese Zvaigzne-Elksnīte	70
Lika Vdovenko	83	Ance Zvejniece	56
Oskars Veide	64	Nellija Zvirbule	214
Katrīna Veigule	69	Ērika Žbankova	60
Dārta Vektere	237	Alija Želnina	95
Ulvis Vera	71	Violeta Žodžika	76
Kristaps Kristofers Vējkājs	128	Elizabete Žureviča	37

Zīmējumu autoru saraksts

uzvārdu alfabētiskajā secībā

Milāna Kazicāne	pirmais vāks	E Daniela Eniņa	52
Zane Rizga	pēdējais vāks	F Jana Fijipova	56
A Agate Farleta (Farlet)	288	G Signe Galviņa	115
Amāra Undīne		Agate Golubecka	80
Anabalona-Birnbauma	94	Anastasija Grahoļska	90
Līna Antonova	248	Linda Grantiņa	208
Meta Austrīņa	325	Patriks Gusevs	258
Agrita Ābeltiņa	102	Marta Gustava	110
Jēkabs Ābeltiņš	194	I Līga Irbīte	21
Enija Āboltiņa	198	Evelīna Irbīte	200
Eduards Ābrams	186	Viktorija Ivuļonoka	144
B Augusts Balodis	218	J Ksenija Katerina Jančevska	272
Marija Belogurova	230	Marta Jankevica	268
Elīza Berga	210	Renārs Jankovs	308
Amēlija Bergere	318	Aiga Jermakova	62
Amanda Bērziņa	254	Katrīna Jušinska	4
Terēze Blauva	121	K Vendija Krīvare	316
Adrians Borisjuks	118	Edvards Kundrats	166
Sigita Broka	66	Annika Kuplēna	130
Edvards Bruzguls	30	Kitija Kupriša	20
Lība Brūvere	152	Everita Ņezbere	262
C Laura Cimermane	292	Enija Elza Ņikase	34
Kristiāna Čakše	14	L Kristīne Lapacka	184
Elfa Čerņevska	300	Karolina Lavrenkova	18
D Zlata Dolgova	147	Anastasija Lazareva	22
Darina Dubovska	78	Enija Lēvarde	242
Elīza Daniela Dzene	48	Lauma Lungeviča	148

M	Sofija Macuka	160	Zoja Solovjova	310	
	Sintija Mancurova	100	Elizabete Spilberga	136	
	Amanda Mežīte	294	Ieviņa Sprukte	3	
	Grēta Mežale	250	Roberts Stankevičs	40	
	Amina Adelina MežECKA	188	Agnija Stavro	174	
	Marta Micko	88	Elizabete Stepīte	96	
	Elīna Miščenko	154	Amira Sumajeva	76	
	Katrīna Muižniece	122	Estere Anna Sveikule	8	
N	Kristiāna Nosova	238	Evelīna Šimone	204	
O	Larina Oņisko	220	Amanda Šopa	274	
	Cecīlija Rute Oruba	216	Amanda Štāla-Aploka	138	
	Gabriela Ozerinska	126	Samanta Štraupa	92	
	Līva Ozoliņa	74	Dāvis Švīnders	162	
P	Paula Pakalne	256	T	Ralfs Atis Terehovs	10
	Keita Parole	116		Valdis Tods Ozoliņš-Čiu	67
	Evelīna Pētersone	28		Patrīcija Trušinska	146
R	Sanija Reinsone	58	U	Una Ungure	180
	Raiens Regnārs Rolavs	25		Ieva Uzulņika	260
	Līva Rūne	42	V	Sanija Vandele	104
S	Paula Sahnīte	98		Angelina Vasiljeva	36
	Adrianna Samohvalova	26		Sofija Vetčīņikova	326
	Dārta Sarmule	278		Madara Vorniša	38
	Olga Saveljeva	79		Anastasija Vorona	46
	Oskars Saveljevs	304	Z	Evija Zāle	234
	Madara Sirmā	284		Alens Zelčs	226

Skolēnu radošo darbu krājumi

Iepazīsties, lasi un klausies skolēnu radošo darbu 17 krājumus brīvpieejā šeit:

<https://valoda.lv/gramatas/radoso-darbu-krajumi/>

Klausies radošo darbu krājuma „Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā” aktieru lasījumus

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radioteatris-berniem/valoda-dzivo-ja-tu-taja-runa.-1.-dala.a183438/>

*Valoda dzīvo,
ja Tu tajā runā.
Tu runā?*

Valoda dzīvo, ja Tu tajā runā
2023

Latviešu valodas aģentūra
Meistaru iela 10-401
Rīga, LV-1050
www.valoda.lv

Iespiests SIA „IBC Print Baltic”

ISBN: 978-9934617225

9 789934 617225